

ARKKITEHTITOIMISTO FREESE OY
TAEGEN ARKKITEHDIT OY

laakson ja auroran sairaala-alueet

RAKENNUSHISTORIASELVITYS / 31.8.2015

Henrik Tikkasen piirustus Auroran sairaalasta 1963. (MVKa)

LAAKSON JA AURORAN SAIRAALA-ALUEET

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

31.8.2015

Arkkitehtitoimisto Freese Oy
Taegen Arkkitehdit Oy

I. TUTKIMUKSESTA

Helsingin kaupunki tutkii parhaillaan kunnallisten Laakson ja Auroran sairaaloittensa tulevaisuutta, sairaalakäytön edellytyksiä ja tarvetta vireillä olevan Sote-uudistuksen valossa. Jopa kokonaan uusi käyttötarkoitus on harkinnassa eräiden rakennusryhmien osalta. Kaavoituksen pohjaksi tarvitaan tutkittua tietoa olevasta tilanteesta ja huolellinen suojelukohteiden arvotus. Tämä rakennushistoriaselvitys (RHS) tehtiin näistä lähtökohdista kesällä 2015 Kiinteistöviraston Tilakeskuksen tilauksesta ns. suppeana toimeksiantona.

RHS on tulevan kaavoituksen ja korjaussuunnittelun apuväline ja tietopankki, toisaalta dokumentti ja arviointi rakennuksista ennen niiden mahdollista muutosta. Julkaisuun on karsittu perustutkimuksessa kerätystä aineistosta oleellisimmaksi arvioitu tieto. Tutkimus jakaantui karkeasti kahteen vaiheeseen, perinteiseen arkistotutkimukseen ja rakennusten inventointiin paikan päällä. Työmenetelmänä rakennukset inventointiin valokuvaamalla, samalla ominaisuudet ja säilyneisyysaste tiloittain ja julkisivuittain kirjaten. Huonekohtaisia huonekortteja ei tehty, vaan kaavamaisesti samanlaisina toistuvat tilat käsiteltiin kerroskohtaisesti tyypeittäin. Rakennusosien ja sisä- ja ulkotilojen ominaispiirteet analysoitiin läpileikkauksena valokuvien ja niihin liitetyin selityksin.

Tärkein sairaalarakennuksia koskeva arkistokokonaisuus on Helsingin kaupunginarkiston piirustuskokoelma (Maistraatinarkisto) alkuperäisistä

kulkutautisairaalan (sittemmin Aurora) sekä tuberkuloosisairaalan (Laakso) perustamisvaiheen rakennuksista, tosin Auroran vanhimpien rakennusten laveeratut julkisivut löytyvät Rakennusviraston arkistossa. Rakennusten muutoshistoria on käyty läpi rakennusvalvonnan Arska-palvelun piirustusten perusteella. Vanhoja valokuvia löytyi lähinnä Kaupunginmuseon sekä Museoviraston kuva-arkistoista. Kirjallisuuslähteistä tärkein oli Helsingin kaupungin sairaalalaitoksen historia (1968). Lähdeluettelo ja -viitteet löytyvät julkaisun lopusta.

RHS:n alussa käydään läpi yhteisesti kummankin sairaalan syntyvaiheet ja kehityshistoria sekä tärkeimpien arkkitehtien esittely tutkimuskohteiden viitekehyyksi. Rakennuskohtaiset inventointikortit on laadittu alueittain, ensin Auroran rakennukset (nimettynä A1, A2, jne.), sitten Laakson (L1, L2, jne.). Jokaisesta rakennuksesta on oma aukeamansa siten, että vasemalla sivulla ovat perustiedot, alkuperäisen rakennuksen kuvaus (aikakausi, ominaispiirteet, ulkohahmo, interiöörit, rakenne sekä tärkeät rakennusosat) sekä muutoshistoria, oikealla sivulla nykytilan inventointi valokuvien ja sanallisesti sekä säilyneisyyden arviointi. Aukeaman oikeassa alakulmassa on arvotusruutu, jossa luokitus on tehty asteikolla 1-3 (huomattavan arvokas – arvokas - ei erityistä arvoa), perustuen historiallisiin arvoihin, kerrostuneisuuteen, arkkitehtoniseen laatuun, kaupunkikuvalliseen merkitykseen sekä ulko- ja sisätilojen säilyneisyyteen asteikolla A-C kyseisellä

aukeamalla esitetyn analyysin pohjalta. RHS:n lopussa olevissa kaaviossa esitetään yhteenveto rakennusten iästä, osakokonaisuuksista, säilyneisyydestä ja arvotuksesta.

Selvitystyö tehtiin kahden arkkitehtitoimiston yhteistyönä. Tutkimusalueita koskeneen Europan-kilpailun voittaneessa Arkkitehtitoimisto Taegen Oy:ssä sisarukset arkkitehti Jonna Taegen sekä arkkitehtiyliloppilas Kia Taegen vastasivat nykytilan inventoinneista kesällä 2015. Työn ohjelmoinnin, arkistotutkimuksen, sairaalahistorian sekä alkuperäisten rakennusten analyysin tekivät Arkkitehtitoimisto Freesellä arkkitehdit Simo Freese ja Eva Knif sekä arkkitehtiyliloppilas Taneli Härmä. Julkaisun taitto ja ulkoasu ovat Eva Knif käsialaa, kansi Roy Mänttärin.

Yksi tutkimustulos on, että osassa rakennuksista on tarpeen laatia erikseen yksityiskohtaisempi RHS. Näitä ovat erityisesti vanhimmat perustamisvaiheen rakennukset, kuten myös Auroran ns. lastensairaala. Kummastakin alueesta on laadittu aikaisemmin ympäristöhistorialliset selvitykset, joten tämä tutkimus rajoittui ainoastaan rakennuksiin. RHS ei sisällä pintojen väri- ja materiaalitutkimusta.

Kiitämme yhteistyöstä erityisesti työtä ohjanneita Tilakeskuksen Erja Erraa, kaupunginmuseon Johanna Björkman sekä KSV:n Kerttu Kurki-Issakaista.

Helsingissä 31.8.2015

Simo Freese

Sisältö

1. TUTKIMUKSESTA	1
2. TIIVISTELMÄ	3
3. SUOMEN VARHAISET SAIRAALAT	9
3.1 Hospitaalit - ensimmäiset hoitolaitoksemme	9
3.2 Kohti lääketieteellistä hoitoa	9
3.3 Ensimmäiset sairaalamme	9
4. HELSINGIN ENSIMMÄISET HOITOLAITOKSET	11
4.1 Helsingin hospitaali ja Kuppalo	11
4.2 Kliininen instituutti ja Uudenmaan lääninsairaala	11
4.3 Helsingin yleinen sairaala	11
4.4 Tilapäiset kulkutautisairaalat	13
4.5 Kuumelasaretti ja Marian sairaala	13
4.6 Kunnallissairaalan laajennustarve 1890-luvulla	15
5. PAVILJONKISAIRAALA RAKENNUSTYYPPINÄ	19
5.1 Helsingin ensimmäiset sairaalarakennukset	19
5.2 Paviljonkisairaala Suomessa	19
5.3 Paviljonkisairaala parantolana	19
6. AURORAN SAIRAALA	21
6.1 Kulkutautisairaalan taustat ja perustaminen	21
6.2 Perustamisvaiheen arkkitehtuuri ja vertailukohteet	21
6.3 Rakennuspaikka ja asemakaavallinen tilanne	23

6.4 Perustamisvaiheen rakennukset vuodelta 1914	25
6.5 Kulkutautisairaalan toiminta 1940-luvulle	25
6.6 Auroran sairaala 1940-50	27
6.7 Vuoden 1960 jälkeen tehdyt muutokset	31
6.8 Arkkitehdit	33
7. AURORAN RAKENNUSTEN INVENTOINTI	35
8. LAAKSON SAIRAALA	85
8.1 Tuberkuloosisairaalan taustat ja perustaminen	85
8.2 Tuberkuloosisairaalan rakentaminen	85
8.3 Perustamisvaiheen arkkitehtuuri ja vertailukohteet	87
8.4 Rakennuspaikka ja asemakaavallinen tilanne	87
8.5 Perustamisvaiheen rakennukset	89
8.6 Tuberkuloosisairaalan ensimmäiset vuosikymmenet	93
8.7 Helsingin tuberkuloosiparantola 1950-60-luvuilla	95
8.8 Laakson sairaalan aikana tehdyt muutokset	95
8.9 Arkkitehdit	97
9. LAAKSON RAKENNUSTEN INVENTOINTI	99
10. SAIRAALA-ALUEET JA KAUPUNKIRAKENNE	131
11. KARTTALIITTEET	135
12. LÄHDEVIITTEET	145
13. LÄHTEET	146

2. TIIVISTELMÄ

Ennen 1800-luvun loppupuolta ei Suomeen kehitty-nyt varsinaista sairaala-arkkitehtuuria johtuen hankkeiden niukkuudesta. Helsingin ensimmäisten valtion rakennuttamien sairaaloiden arkkitehtuuri noudatti uusklassisen julkisen rakennuksen kaavaa, jossa tilat oli jäsenelty keskikäytävän ympärille, ankaraan pääakselin suhteen symmetriseen kompositioon. Usein kokonaisuus rakentui sisäpihojen ympärille, esim. Lapinlahdessa tai Unionikadun Vanhassa klinikassa.

Tilapäisiä kulkutautisairaloita avattiin 1800-luvulla olemassa oleviin rakennuksiin eri puolille kaupunkia, yleensä hätäisesti pakon sanelemana. Pahimpana vitsauksena pidettiin koleraa, joka levisi maahan Pietarin Kronstadtin ja Viaporin sotaväen kautta. Koettiin lukuisia epidemioita, mm. tulirokkoa, punatautiä, lavantautia, isorokkoa, malariaa ja kurkkumätää. Ajatus pysyvän kuumesairaalan perustamisesta heräsi 1800-luvun puolivälissä. Hanke eteni yksityisten lahjoitusten turvin, suurimpana Aurora Karamzinin (jonka mukaan Auroran sairaala 1951 nimettiin) tuki. Tuloksena syntyi ensimmäinen kunnallinen sairaala Kaivohuoneen kaupunginosaan, tämäkin ensin tilapäisenä. Sairaalan paikka siirtyi vielä useita kertoja, kunnes Marian sairaala, Helsingin ensimmäinen varta vasten kunnalliseksi sairaalaksi tehty rakennus, saatiin pystytettyä 1886. Sekin osoittautui jo valmistuessaan tiloiltaan riittämättömäksi kaupungin asukasmäärä kasvaessa voimakkaasti - 1902 Helsingin väkiluku nousi jo 100 000 asukkaaseen. Myös keuhkotautisairaalan

tarve kävi ilmeiseksi, kun yleistynyt tuberkuloosi aiheutti neljäsosan kaikista kuolemantapauksista. Vuosisadan vaihteessa rakennettiin mm. Kivelän sairaala 1871, Kammion sairaala 1891 ja Eiran Sairaala 1905.

Helsinkiläisissäkin sairaaloissa näkyy ns. paviljonkisairaala-ajatuksen kehittyminen. Paviljonkisairaala liittyi lääketieteen edistymiseen. Sotilassairaloissa oli huomattu, että haavoittuneet paranivat hyvän ilmanvaihdon vaikutuksesta nopeammin teltoissa ja vetoisissa talleissa kuin sisätiloissa. Ilmanvaihdosta, valoisuudesta ja tautien leviämisen ehkäisemisestä tuli ratkaisevia seikkoja hoitolaitosten suunnittelussa. ”Sairaala” muodostui vihdoin omaksi rakennustyyppi- seen. Paviljonkisairaalat yleistyivät Euroopassa 1850-luvulla, mutta idea menetti lääketieteen kehityksen myötä pohjansa 1900-luvulle tultaessa, Suomessa tosin vasta 1930-luvulla.

Uusi kulkutautisairaala

Vuonna 1905 kaupunginvaltuusto antoi Marian sairaalan johtajalle R. Sieversille ja arkkitehti Magnus Schjerfbeckille tehtäväksi tutkia ulkomaalaisia kulkutautisairaloita. Kaupunginvaltuusto hyväksyi vuonna 1911 Schjerfbeckin laatimat päivitettyt suunnitelmat uudesta sairaalasta terveydenhoitolautakunnan ehdottamaan paikkaan Pasilan aseman itäpuolelle paikkaan, joka tuolloin sijaitsi kokonaan kantakaupungin ulkopuolella. Kulkutautisairaala rakennettiin noin 11 hehtaarin alueelle etelärinteelle, joka oli osittain

metsän peittämä, osittain kallioinen, ja jossa itsenäisesti seisovat rakennukset saivat runsaasti valoa. Sairaalan toiminta pääsi alkamaan 1914.

Aidan ympäröimälle sairaala-alueelle rakennettiin 13 rakennusta. Näin laajan sairaala-alueen rakentaminen yhtäjaksoisesti oli Helsingissä uutta. Rakennukset oli sijoitettu siten, että niiden etäisyydet toisistaan olivat vähintään 30 metriä. Jokainen sairaalapaviljonki muodosti oman sairaalayksikkönsä, kun tartuntavaarasta johtuen eri osastojen henkilökunnat eivät saaneet olla kosketuksessa toisiinsa. Sairaala-alueen rakennuksissa yhteensä 200.

Schjerfbeck päätyi asemakaavallisessa ja rakennuskohtaisessa sommittelussa johdonmukaiseen symmetriaan. Ainoastaan hieman etäämmällä sijaitsevat ylläkäärin asunto, isorokkopaviljonki ja kappeli-obduktiorakennus poikkesivat kaavasta. Paviljongit olivat tiilirakenteisia, niissä oli kalkkirapatut julkisivut ja tiilinen vesikatto. Lähes kaikki paviljongit olivat yhteydessä toisiinsa putkikanavien kautta, joissa kulki- vat teknisen verkon putkistot ja sähköjohdot. Rakennusten työ- ja osapiirustukset laadittiin kaupungin rakennusvirastossa arkkitehti Karl Hård af Segerstadin toimesta.

Kansallisromantiikalle tyypillisen vapaan muoto-kielen tilalle palasi klassinen symmetria ja rationaali- suus. Rakennusten koristeellisuus muuttui aikaisempaa maltillisemmaksi. Myös yksittäisten rakennusten sommittelu perustui symmetriaan. Pohjaratkaisuissa näkyi

erilaisten uusien teknillisten ratkaisujen ja kehittyneen sairaanhoidon vaatimien tilojen lisäksi huoneiden vapaa sijoitus. Enää eivät suorat pitkät sydänmuurit välttämättä sitoneet huonejakoa, vaan rakennusten sisäinen liikenne järjestettiin tarkoituksenmukaisesti. Vaalean keltaisiksi rapattuja julkisivuja elävöittävät risaliitit, vyölistat ja ikkunoiden melko tiheä jugendhenkinen ruutujako. Aksiaalinen sijoittelu ja aumatut katot tekivät rakennusryhmästä yhtenäisen kokonaisuuden.

Tautien leviämisen ehkäisemiseksi oli rakennusten sisäinen toiminnallinen logistiikka tarkkaan järjestetty. Paviljongit jakautuivat infektoituihin- ja tartuntavapaisiin tiloihin, joiden välinen liikenne oli järjestetty siten, että suoraa yhteyttä ei muodostunut. Infektioriski vaikutti myös potilaspaviljonkien sisustukseen, mm. jokaisella osastolla oli oma tunnusvärinsä ja huoneiden kulmat pyöristettiin puhtaanapidon helpottamiseksi. Astioiden, vaatteiden ja jätteiden sterilisointiin oli kiinnitetty erityistä huomiota keittiön ja osastojen yhteydessä. Ruoka kuljetettiin keskuskeittiöstä astioissa, jotka oli sijoitettu lämpöeristettyihin laatikoihin.

Auroran laajennukset ja muutokset

Ennen toista maailmansotaa Aurorassa ei tehty lisärakennustöitä 1920-luvun juureskellaria lukuun ottamatta. Sairaala toimi perustamisvaiheen rakennuskannan puitteissa yli 40 vuotta. 1940-luvulle tultaessa oli kulkutaudit saatu entistä paremmin kuriin rokotusten yleistyttyä ja muutoinkin aikaisempaa tehokkaamman sairaanhoidon ansiosta. Aurorassa ensimmäiset merkit

sairaaloiminnan luonteen muuttumisessa nähtiin 1942, kun sairaalan talousrakennukseen perustettiin lastenpoliklinikka ja -neuvola.

Sodan jälkeen ensimmäinen lisärakentamisen kausi käynnistyi 1949 Ruotsista lahjoituksena saadun ns. Tukholman paviljongin eli uuden tarkastusosaston myötä. Yksikerroksinen rakennus sijoittui sairaalan lounaiskulmaan, korttelin eteläjulkisivuun Schjerfbeckin suunnitteleminen rakennusten kanssa, kuitenkin rikkoen alkuperäisen asemakaavan symmetrian. Vuonna 1949 tehtiin myös päätös uuden lastensairaalan rakentamisesta kulkutautisairaalan alueelle Tukholman paviljongin pohjoispuolelle. Hanke liitettiin käynnissä olevaan, koko kulkutautisairaala koskevaan organisaatioreformiin, joka puolestaan pohjautui laitoksen toimintaluonteen muutokseen lasten terveydenhoitolaitokseksi. Linjakkaan modernistiset suunnitelmat tilattiin sairaala-arkkitehteina tunnetuilta Jonas Cedercruzilta ja Helge Railolta. Rakennus valmistui vuonna 1956. Suunnittelua edelsi opintomatka Ruotsiin, jossa tutustuttiin maan uusiin lastensairaaloihin. 1949 päätettiin myös vanhan ns. eristyspaviljongin muutostöistä asuntolaksi, jonka suunnitelmat laati kaupunginarkkitehti Hilding Ekelund. Alun perin yksikerroksista paviljonkia korotettiin kahdella kerroksella. Edelleen 1951 valmistui Kai Blomstedtin ja B. Stenbäckin suunnittelema uusi desinfektioilaitos sairaala-alueen pohjoisreunaan.

Uuden lastensairaalan valmistumisen ja Auroran uudelleenorganisoinnin jälkeen 1954 perustettiin vanhaan tuhkarokkopaviljonkiin lasten psykiatrinen osas-

to. Marian sairaalassa sijainnut lastenosasto muutettiin Auroraan. Vuonna 1956 valmistuvat arkkitehti Claus Tandefeltin suunnittelemat neljä rivitalomaista henkilökunnan asuinrakennusta sairaala-alueen luoteiskulmaan. Sairaalarakennuksista viimeisimpänä valmistui strukturalistinen lastenpsykiatrisen osasto 1978 (arkkitehti Ritva Sario, HKR). 50-luvun porttirakennus (arkkitehti Railo) korvattiin 2002 Rainer Mahlamäen piirtämällä valvomolla.

Kulkutautisairaalan alueen rajoja muutettiin 1927, kun Laaksoon ryhdyttiin toteuttamaan uutta tuberkuloosi- ja keskussairaala. Auroran tontin itäpuolesta lohkaistiin 1989 alue Kiinteistöosakeyhtiö Auroranlinnan tonttiin, johon rakennettiin kolme uutta tornitaloa (akateemikko Juha Leiviskä). Naapurin tontille jäivät myös ylläikärin asunto ja kappelirakennus.

Laakson tuberkuloosisairaala

Jo vuonna 1890 todettiin tarve perustaa uusien kulkutauti-, mielisairaaloiden lisäksi myös keuhkotautisairaala Helsinkiin. Tuberkuloosisairaalaaksi perustettu kunnallinen laitos valmistui viimein 1929, kulkutautisairaalan ja Läntisen Viertotien (nyk. Mannerheimintie) väliin jäävälle tontille. Myöhemmin tonttia laajennettiin vielä etelään päin ulottumaan Nordenkiöldinkadulle asti. Paviljonkisairaala sijoittui kulkutautisairaalan tavoin silloisen kantakaupungin ulkopuolelle.

Sairaalan perustamisvaiheen rakennukset suunnitteli arkkitehti Eino Forsman. Arkkitehtuurissa elettiin vielä 1920-luvun klassismin aikakautta, olkoonkin

että Alvar Aallon sensaatiomaisen modernin Paimion parantolan valmistuminen oli vain muutaman vuoden päässä (1929-1933; sekin tuberkuloosisairaala).

Aksiaalisymmetrinen asemakaavakokonaisuus koostui seitsemästä rakennuksesta. Niitä olivat kaksi potilaspaviljonkia, asunto- ja poliklinikkarakennus eli hallintorakennus, kattila- ja konehuone (purettu 1950-luvulla), kappelirakennus sekä kaksi sisään-tulopihaa reunustavaa autotallia. Siinä missä Auroran rakennusten symmetrinen ryhmitys vapaasti maaston on hahmotettavissa lähinnä lintuperspektiivistä, Laakossa aksiaalinen asemakaava on sotilaallisen hallitseva myös maan tasosta katsottuna.

Paviljongit tehtiin huomattavan kookkaiksi, viidestä seitsemään kerrosta korkeiksi ja lähes sata metriä pitkiksi jokainen. Ne hallitsivat maisemaa tontin korkeimmalla kohdalla noustessaan luonnonmetsän latvusten yläpuolelle. Rakennusten yhtenäiseen arkkitehtuuriin kuuluivat laakeat aumatut peltikatot, sileät kalkkirapatut ja –maalatut, monumentaalisesti symmetriset julkisivut, joissa ruutuikkunat sijoittuivat monotonisesti tasavälein. Julkisivujen jäsentely oli historisoivaa, esim. hallintorakennuksen lävistävää porttikäytävää reunusti täysplatiset, doorilaiset pylväät, vartijan ja poliklinikan odotustilan sisäänkäyntejä meanderein ja vaasein koristellut porttiikit. Sisällä tilat ryhmittäivät sydänmuurien viereen pitkän, suoran keskikäytävän molemmin puolin. Potilashuoneet sijoitettiin valoon auringon puolelle. Kantavat punatüiliseinät kannattelivat betonisia kaksoislaattavälipohjia. Sydänmuurien sisällä oli painovoimaisen ilmanvaihdon hor-

mit. Hallintorakennusta ja kahta sairas-paviljonkia yhdisti maanalainen käytävä erilaisia talotekniikan johtoja varten.

Laakson rakennuskantaa on myöhemmin laajennettu eri vaiheissa. Hallintorakennusta laajennettiin kaksikerroksisella siivellä jo 1929, jolloin toinen autotalleista purettiin. Seuraava rakentamisen aalto tapahtui 1950-luvulla, jolloin aluetta uudistettiin Märtha Blomstedtin ja Matti Lampénin suunnitelmien mukaan keittiö-, voimala- ja tuberkuloositoimistorakennuksilla. (– huolimatta lähekkäisestä sijainnista Laakson ja Auroran sairaaloilla ei ollut yhteistä toimintaa lukuun ottamatta ruokahuoltoa). Uudisrakennukset olivat harkitun askeettista 1950-luvun functionalismia. Myöhempiä laajennuksia ovat suuri, rationalistinen terveysasema (1981) ja päiväkoti (1978; molemmat arkkitehtien Marja ja Erkki Wirta), sekä neljä asuinkerrostaloa (1989, Kaisa ja Jussi Vepsäläinen).

Johtopäätöksiä

Auroran ja Laakson sairaala-alueet ovat arkkitehtuuriltaan, kulttuurihistoriallisesti, kaupunkikuvallisesti ja puutarhahistoriallisesti arvokkaita ympäristökokonaisuuksia. Sairaalat toimivat edelleen alkupe- räisessä käyttötarkoituksessaan sairaaloina. Hoito- muodot ovat toki muuttuneet – ajalliset kerrostumat kuvastavat erilaisia suunnitteluihanteita. Sairaala-alueet ovat säilyttäneet laajennuksista huolimatta perustamisvaiheen piirteensä varsin hyvin. Symmetriset asemakaavat ovat pitäneet kokonaisuuden kasassa ja ovat edelleen käyttökelpoinen lähtökohta alueiden

tulevalle kehittämiselle. Tonttien puistomaisuus on piirre, joka historiallisesti kuuluu kumpaankin paikkaan. Sairaalarakennuksiin liittyvät piha- ja puisto-alueet ovat olennainen osa kokonaisuutta. Etenkin Aurorassa on tärkeää, että maaston korkein kohta on säilynyt vapaana rakentamisesta. On havaittavissa, että autoilun lisääntyvä tilantarve on kummankin alueen maankäytön haaste.

Rakennusten alkuperäinen ulkoarkkitehtuuri on säilynyt verraten hyvin, huolimatta iän tuomasta ahavoituneisuudesta. Lukuisat laajennukset, etenkin ulkoiluparvekkeet, on pääsääntöisesti suunniteltu laadukkaasti, mikä tuo rakennuksiin kiinnostavaa historiallista kerrostuneisuutta. Harvoja alkuperäisenä säilyneitä interiöörejä löytyy lähinnä teknisistä tiloista, kellareista, ullakoilta ja varastoista. Yleisesti myös porashuoneissa on jäljellä alkuperäisen arkkitehtuurin pintoja ja yksityiskohtia. Sisällä tekniset, sairaalamaiset interiöörit ovat vallanneet ymmärrettävästi alaa vaativan käytön ehdoilla. Mahdollisen tulevan restauroinnin näkökulmasta tilojen alkuperäisen arkkitehtuurin kvaliteetti on kuitenkin palautettavissa. Esteettömyyden toteuttaminen ja modernin talotekniikan sijoittaminen rakenteisiin suojelukohdetta pilaamatta vaatii suunnittelijalta erityistä osaamista.

Aurorassa perustamisvaiheen rakennusten julkisivut ovat nykyisin kauttaaltaan tummuneet. Alkupe- räinen heleä kalkkiväriskaala voidaan nähdä Schjerfbeckin laveerauksissa – ainakin suunnittelijan idea värytyksestä. Originaalisävy on varmistettavissa väritutkimuksen pigmenttianalysillä. Suotavaa olisi että

Yleissuunnitelma uudesta keskussairaala-
ja kulkutautisairaala-alueesta 1920-luvulta.
(Lähde: Helsingfors stads tuberkulossjukhus)

alkuperäinen väritys palautettaisiin alueelle kokonaisvaltaisella otteella.

Rakennusten arvotus voidaan tehdä aluekokonaisuuksittain. Lähtökohtaisesti kummankin sairaalan perustamisvaiheen rakennukset ovat erityisen arvokkaita. Lisäksi Aurorassa ns. lastensairaalan arkkitehtuurin laatu ja kaupunkikuvallinen asema tekee siitä ensiluokkaisen suojelukohteen. Myös viehättävä 1950-luvun asuinmiljö on säilynyt hyvin. Laaksossa 1950-luvun kolme uudisrakennusta ovat kaikessa arkisuudessaan hienoa rakennustaidetta ja tärkeä osa sairaalakokonaisuutta. Sen sijaan Laakson uusimmalla rakennuskannalla on lähinnä käyttöarvoa, joka sekin saattaa vähentyä talotekniikan ja rakenteiden elinkaaren päättyessä.

Auroran ja Laakson sairaaloissa konkretisoituu ajatus, että rakennuksen - arkisenkin - arvo voi liittyä sen asemaan kokonaisuuden osana, ei pelkästään tämän arkkitehtonisiin merkkeihin, kaupunkikuvalliseen merkitykseen, säilyneisyyteen ja kerrostuneisuuteen. Sekä Auroran että Laakson sairaala-alueiden rakennusten suojelu- ja kehittämisperiaatteiden tulee lähteä siitä, että alkuperäisen arkkitehtuurin arvokkuus säilyy, se tarvittaessa palautetaan ja mahdollinen uusi käyttö ja lisärakentaminen toteutetaan sen ehdoilla.

Kulkutautisairaalan tulirokkopaviljongin (A5) päätyjulkisivu. Magnus Schjerfbeck 1910. (HRV)

3. SUOMEN VARHAISET SAIRAALAT

3.1 Hospitaalit - ensimmäiset hoitolaitoksemme

Ruotsin vallan aikana, lääkäreitä tai sairaaloita ei maassamme ollut. Eräänlaisia varhaisia sairaalalaitoksia olivat kirkon varoilla ylläpidetyt *hospitaalit* joissa ”hoidettiin” niin ikään spitaalisia kuin mielisairaita, rampoja, muunlaisia parantumattomia sairaita tai köyhiä. Eräänlaisia hospitaaleja olivat myös Pyhän hengen huoneet, joita tiedetään sijainneen ainakin Turussa (Pyhän Yrjänän hospitaali) jo 1300-luvulla ja Viipurissa (Maria Magdalenan hospitaali) 1400-luvulla. Maamme muut hospitaalit perustettiin huomattavasti myöhemmin 1600-luvulla. Esimerkkinä Turun lähellä sijaitsevan Seilin leprahospitaali vuodelta 1619. Varsinaista sairaanhoitoa ei hospitaaleissa tarjottu, vaan laitokset olivat pikemminkin köyhäntaloja, eli sairaiden säilöntäpaikkoja. ¹

3.2 Kohti lääketieteellistä hoitoa

Sairaanhoidon kehitys suomessa oli verkkaista. Pyrkimykset hoivaukseen olivat varhain nähtävissä, mutta kehitys hidasta. Vuonna 1686 kirjoitettiin kirkkolakiin että, jokaisen kunnan olisi rakennettava sairasten ja vaivaisten tupa. Laki jäi ilmeisesti kuitenkin kuolleeksi kirjaimeksi, kun minkäänlaisia tietoja tuon ajan paikallissairaaloista ei jälkipolvelle ole säilynyt. ²

1600-luvulla edes alkeellisesti koulutettuja lääkäreitä ei juuri ollut. Muutamat ulkomailla koulutuksen hankkineet olivat lähinnä hovin, rikkaan aateliston tai sotaväen palveluksessa. Tavallinen kansa sen sijaan luotti partureiden, välskäreiden, kylvettäjäiden ja erilaisten puoskareiden menetelmiin. Tämä jatkui pitkään. 1700-luvulle saakka elettiin tässä mielessä hyvin alkeellisia aikoja. Ruotsi-Suomen valtakunnassa lääkäreiden koulutus pääsi käyntiin 1600-luvun puolessavälissä, mutta edistys oli hidasta. Lääkäreistä oli suuri pula. Heidän oli osittain opiskeltava ulkomailla, mikä oli omiaan vaikeuttamaan ammattikunnan läpimurtoa. Lisäksi, potilaiden ja terveyspalveluiden yhteen saattamisessa oli omat hankaluutensa. Köyhyys ja pitkät etäisyydet hoitopaikoihin olivat esteinä. Lääketieteellisten hoitomuotojen yleistyessä potilaiden tavoitettavuutta vaikeutti myös kansan epäluulo moderneja menetelmiä kohtaan. ³

3.3 Ensimmäiset sairaalamme

1700-luvun valistushenki synnytti pyrkimyksen perustaa kansalle sairaaloita potilaiden itsensä parhaaksi ja samalla maan yhteiseksi kansantaloudelliseksi hyödyksi. ⁴ Kuninkaan suostuksesta ensimmäinen *lääninsairaala* tai *lasaretti* (sana johdettu Uuden testamentin Lasaruksesta) perustettiin Turkuun 1759. Vuosisadan toisella puoliskolla perustettiin vastaavia laitoksia Vaasaan, Ouluun, Kuopioon, Helsinkiin (siirrettiin myöh. Hämeenlinnaan) ja Heinolaan. Lääninsairaloita johtivat koulutuksen saaneet lääkärit, joten kyseessä oli jo aivan erilainen laitos kuin hospitaali. ⁵

Turun lasaretin rakentaminen ja ylläpito järjestettiin hiippakunnan varoilla. Sairaalan toiminta oli täysin yksityisen rahoituksen varassa. Merkittävä edistys terveydenhuollon rahoittamisessa tapahtui vuonna 1814 kun keisarillisessa kirjelmässä määrättiin mm. sairaaloiden hallinnosta, taloudenpidosta ja valtion osallistumisesta kustannuksiin. 1840-luvulla alettiin perustaa kokonaan valtion ylläpitämiä yleisiä sairaaloita koska lääninsairaalat osoittautuivat riittämättömiksi ja olivat usein pitkien matkojen takia potilaiden ulottumattomissa. ⁶

Sairaanhoidon parantamiseksi, alettiin 1800-luvun loppupuolella perustaa kunnallisia sairaaloita, kunnallisia sairastupia ja yksityisiä sairaaloita. Vuosisadan lopussa maassamme oli 19 kunnallista sairaalaa ja niissä yhteensä 221 sairaansijaa. ⁷

Turun lääninlasaretti 1800-luvulla. (HYM)

Seilin hospitaali. Johan Knutsonin litografia 1840-luvulta. (MVKa)

4. HELSINGIN ENSIMMÄISET HOITOLAITOKSET

4.1 Helsingin hospitaali ja Kuppalo

Helsingin oletettavasti ensimmäisestä hoitolaitoksesta tiedetään melko vähän. Vuonna 1642 Helsingille myönnettiin lupa hospitaalin perustamiseen Vanhaankaupunkiin, jossa tiedetään laitoksen toimineen. Vuonna 1640 Pietari Brahe siirretti Helsingin Vironniemelle ja tästä voidaan päätellä, että hospitaali perustettiin asukkaista tyhjenvään paikkaan.⁸

Varhainen hoitolaitos oli myös maaherra Carl Gustav Stiernvallin perustama 25-paikkainen hoitola – *kuppalo* tai *curbus* - veneerisiä tauteja sairastaville vuonna 1809. Vuosisadan vaihteessa veneerisistä taudeista varsinkin kuppa oli kansan riesana. Tautien leviämisen pelossa perustettiin tilapäisiä kuppaloita ympäri maata.⁹

1700-luvulla Helsinki oli vielä suhteellisen pieni kaupunki, mutta merkitys kasvoi Suomenlinnan perustamisen jälkeen 1748. Hoitotarve kasvoi ja Helsingin hospitaali muutettiin lasaretksi (viimeistään vuonna 1780) Uudenmaan ja Hämeen läänin maaherran ehdotuksesta. Uusi lääninsairaala ei kuitenkaan ehtinyt pitkään toimia Helsingissä ennen kuin se siirrettiin Hämeenlinnaan, läänin uuteen hallintokeskukseen vuonna 1785.¹⁰

4.2 Kliininen instituutti ja Uudenmaan lääninsairaala

Lääninsairaalan muutettua Hämeenlinnaan jäi Helsinki kokonaan vaille sairaalaa lähes puoleksi vuosisadaksi. Helsinkiin saatiin taas sairaala suurrutinataskunnan pääkaupungiksi muuttamisen jälkeen (1812) ja Turun tuhoisan palon (1827) seurauksena - palo vei mukanaan miltei koko Turun akatemian rakennuskannan, juuri valmistuneen opetussairaalan mukaan lukien. Viitisen vuotta Turun palon jälkeen rakennettiin *Keisarillinen Aleksanterin yliopisto* Helsinkiin. Näihin töihin liittyen valmistui vuonna 1833 C.L. Engelin ja A.E. Staubertin suunnittelema *Kliinisen instituutin* opetussairaala, myöhemmin *Vanhassa klinikassa* tunnettu rakennus, Unioninkadulle. Kliiniseen insti-

tuuttiin yhdistettiin pedagogisista syistä *Uudenmaan lääninsairaala* ja Stiernvallin perustama veneeristen tautien sairaala. Laajennettu sairaala aloitti toimintansa vuonna 1838, mutta heti alkuun syntyneen eriskummallisen arvovaltaistelun päätteeksi Kliininen instituutti ja lääninsairaala erotettiin jälleen toisistaan. Episodin jälkeen tunnistettiin sairaalalaitosten hallinnolliset ongelmat ja myös hoito-toiminnan laajentamisen akuutti tarve.¹¹

Edellä mainituissa olosuhteissa syntyi *Uusi Kliinikka*. Kliinisen instituutin laajennus oli sijoitettava Vanhan Klinikkan läheisyyteen. Uusi klinikka valmistui vuonna 1848 Unioninkadulle, arkkitehti E.B. Lohrmanin suunnittelemana.¹²

4.3 Helsingin yleinen sairaala

Uuden Klinikkan synty ei kuitenkaan tuonut odotettua lievennystä hoitopaikkapulaan. Edessä mainittujen valtataisteluihin viitaten, syntyi uusi päätös opetus-sairaalan laajentamisesta ja jälleen yhdistämisestä Uudenmaan lääninsairaalaan. Valtion ylläpitämä *Helsingin yleinen sairaala* muodostettiin. Toiminta pääsi alkuun vuonna 1861.¹³

Fuusion myötä osastojen lukumäärä kasvoi neljästä viiteen: sisätautien-, kirurgisten tautien-, veneeristen tautien-, synnytys- ja patologis-anatomisen osasto, joista uusin oli viimeiseksi mainittu. Potilaspaiikkoja oli yhteensä 350. Uudistus merkitsi luonnollisesti muutoksia fasiliteetteihin ja ajan mittaan laitoksen olemassa olevaa rakennuskantaa laajennettiin ja uusia laitoksia rakennettiin eri puolelle kaupunkia.¹⁴

Vuonna 1878 synnytysosasto siirtyi Tehtaankadun ja Vuorimiehenkadun välisellä alueella sijaitsevaan puutaloryhmään, *Kättilöopistoon*, jossa laitos sijaitsi aina 1960-luvulle saakka. Vanhan Kättilöopiston kaikki puurakennukset on

Foto Signe Brander
Helsingin kuumelasaretti
Vuorimiehenkadulla 1909

nytemmin purettu. Vuonna 1888 kirurgian osasto muutti Kasarminkadulle valmistuneeseen, *Kirurgina* tunnettuun rakennukseen. Kirurgin suunnitteli arkkitehti F.A. Sjöström ja hänen kuoltuaan arkkitehti H.F. Rancke vei suunnittelutyön loppuun. Kirurgi on edelleen sairaalakäytössä.¹⁵

Mainittakoon että Engelin piirtämä *Lapinlahden sairaala*, joka valmistui 1841, ei kuulunut Helsingin yleiseen sairaalaan, vaan toimi poikkeuksellisesti suoraan lääkintähallituksen alaisuudessa.¹⁶

4.4 Tilapäiset kulkutautisairaalat

Opetussairaalan siirtäminen Turusta Helsinkiin merkitsi oleellista parannusta kaupunkilaisten terveydenhuoltoon. Yliopiston klinikkana ja läänisairaalana toimiva Helsingin yleinen sairaala palveli helsinkiläisten lisäksi myös läänin ja koko maan asukkaita, jolloin potilaspaikoista oli suuri kysyntä. Parannuksista huolimatta merkittävänä puutteena oli se, ettei sairaalan otettu tartuntariskin takia vastaan lainkaan kulkutautipotilaita. Tähän aikaan juuri toistuvat epidemiat olivat sekä helsinkiläisten että koko kansan riesa.¹⁷

Pahimpana ja ehkä pelätyimpänä tautina pidettiin koleraa, joka saapui Suomeen 1800-luvun alkupuolella idästä, Pietarista ja Kronstadtista. Helsinkiin kolera tuli vuonna 1831 Viaporin linnoituksen kautta ja vaati kaikkiaan 197 kuolonuhria 333 sairastuneesta. Helsingin väkiluku oli silloin vaajat 13000. Epidemioita syntyi tämänkin jälkeen lukuisia lisää, pahempinakin. 1800-luvun Helsingissä esiintyi koleran lisäksi muitakin kulkutauteja. Yleisemmät kulkutaudit olivat tulirokko (scarlatina), punatauti (dysenteria), hermokuume (tyfus tai lavantauti), isorokko (variola major) ja vilutauti (malaria), kurkkumätä (difteria) ja toisintokuume (febris recurrens).¹⁸

Tuhoisten kulkutautien nujertamiseksi maaherra ja kaupungin johto ryhdyivät perustamaan tilapäisiä kulkutautisairaloita. Vuonna 1831 tällaisia tiedetään sijainneen mm. Hiirisaaressa (Iso Siltasaari) sekä Tullikadun ja Maneesikadun kulmassa. Myöhemmin perustettiin tilapäisiä sairaaloita mm. Uudenmaankadulle (1852), Kristianinkadulle ja Iso Roobertinkadulle (1866).¹⁹

Helsingin kuumelasaretti Vuorimiehenkadulla 19. Valokuva vuodelta 1909. (Signe Brander / HKM)

Kaikki tilapäiset kulkutautisairaalat perustettiin olemassa oleviin rakennuksiin. Hoitolaitosten lopetettua toimintansa kyseisten rakennusten houkuttelevuus romahti. Kerrotaan että J.L. Runeberg vuokrasi vuonna 1832 seppä Ramstedtin talosta - entisestä Maneesikadun kulkutautisairaalasta - ison huoneiston erittäin halvalla, koska kukaan muu ei halunnut tulla asumaan entiseen kolerasairaalaan.²⁰

4.5 Kuumelasaretti ja Marian sairaala

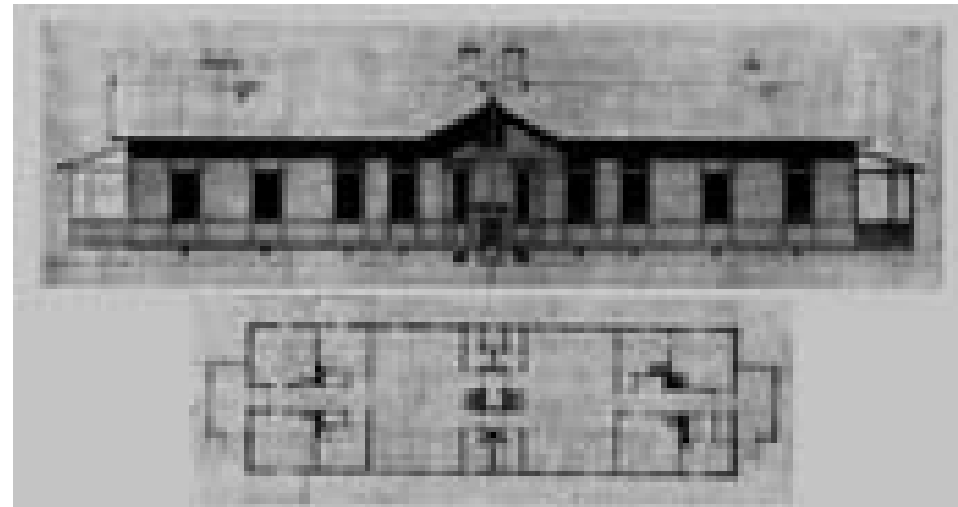
Kulkutautien takia pystytetyt lukuisat tilapäiset hoitolaitokset herättivät ajatuksen syvän kuumesairaalan perustamisesta. Idea tuotiin esiin ensimmäisen kerran vuonna 1848 pidetyssä kirkkokokouksessa, mutta hankkeen suurten kustannusten takia aloite ei edennyt pidemmälle. Kuumesairaalakysymys nousi esiin jälleen 1860-luvulla lehdistön kirjoitusten saattamana. Laitoksen rahoitus osoittautui jälleen ongelmaksi, mutta asia ratkesi yksityisten lahjoitusten ja mm. kirkonkassoista saatujen lainavarojen avulla. Suurimman yksityisen lahjoituksen teki seurapiirirouva Aurora Karamzin, jota tunnetaan merkittävänä diakonia- ja sosiaalityön uranuurtajana, sekä Helsingin Diakonissalaitoksen perustajana.²¹

Tavoitteista huolimatta *kuumelasaretti* perustettiin vuonna 1866 tilapäisenä kulkutautisairaalana. 20 potilaspaikkaa käsittävää kuumelasarettia pidetään Helsingin ensimmäisenä kunnallisena sairaalana. Laitokselle vuokrattiin tilat Kaivohuoneen kaupunginosasta, tehtailija Heimbergin matalan puutalosta Vuorimiehenkatu 19:ssä. Tämän jälkeen lasarettia siirrettiin kahteen otteeseen, ensin Abrahaminkatu 6:een vuonna 1873, ja Eerikinkatu 27:ään vuonna 1881, missä se toimi siihen asti kunnes pääsi lopulta muuttamaan omaan kiinteistöön (nykyisen Marian sairaalan alueelle). Jo Abrahaminkadulla toiminut lasaretti tunnettiin nimellä *kunnan julkinen sairaala - kommunens offentliga sjukhus*.²²

Vuonna 1875 kaupunginvaltuuston aloittua toimintansa, se asetti valiokunnan tutkimaan kaupungin terveydenhuollon täydellistä uudistamista. Näissä tunnelmissa Eerikinkadulla toimivan Kuumelasaretin vakiinnuttaminen ja siirtäminen omaan kiinteistönsä nousi jälleen puheenaiheeksi.²³

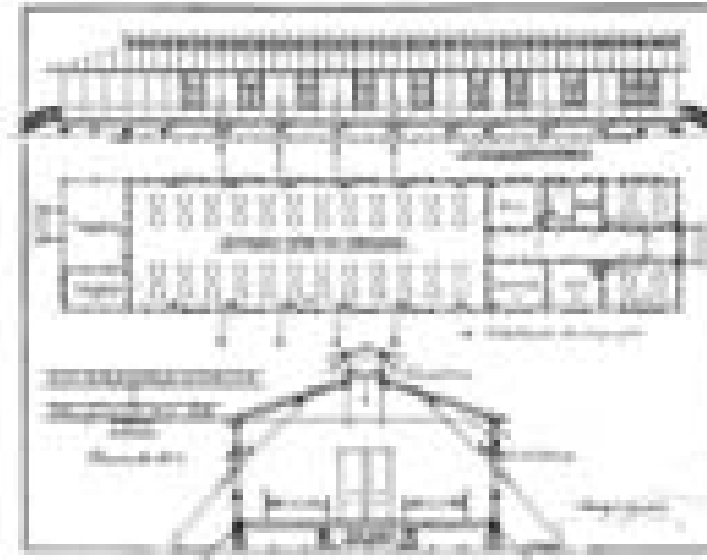

Ilmakuva Mairan sairaalasta 1930-luvulla. Taka-alalla epidemiapaviljongit. (Roos / HKM)

Leppäsuon koleraparakin tyypipiirustus. Arkkitehti Gustaf Nyström, 1892. (Kuva kirjasta Helsingin sairaalalaitoksen historia)

Marian sairaalan epidemiapaviljongin julkisivu ja pohjapiirustus. Arkkitehti Onni Törnqvist, 1892. (Kuva kirjasta Helsingin kaupungin sairaalalaitoksen historia)

Uuden sairaalan rahoitus, laajuus ja varsinkin sen sijainti aiheutti päänvaivaa. Kaupunginvaltuusto ja valiokunta pääsivät yhteisymmärrykseen rakennuspaikasta vuonna 1878. Paikaksi valittiin huvila Lugnetin osa-alue Satamaradan, Lapinlahdenkadun, hautausmaatien ja Ruoholahden välissä.²⁴

Päätös sairaalan toteutuksesta jouduttiin kuitenkin odottamaan vuoteen 1881 saakka. Uusi kunnallissairaalan kiinteistö valmistui vuonna 1886 arkkitehti Theodor Deckerin suunnitelmien mukaan. Laitos käsitti kaksi puurakennusta, sairaalapaviljongin ja talousrakennuksen. Helsingin ensimmäinen varta vasten kunnalliseksi sairaalaksi tehty rakennus oli valmistunut. Laitos nimettiin *Marian sairaalaksi* vuonna 1894, Aleksanteri III puolison Maria Feodorovnan mukaan.²⁵

Samoihin aikoihin kun käytiin keskustelua uuden kunnallissairaalan rakentamisesta, valmistui C.Th. Höijerin suunnittelema *Kivelän vaivaistalo* nykyiseen Töölöön vuonna 1878. Myös tähän laitokseen päätettiin perustaa nk. vaivaistalon lasaretti, jota ei pidä sekoittaa suunnitteilla olleeseen uuteen kuumelasarettiin.²⁶

4.6 Kunnallissairaalan laajennustarve 1890-luvulla

Vaikka uuden kunnallisen sairaalan perustaminen merkitsi kaupungin terveydenhuollolle valtavaa parannusta, osoittautui Marian sairaalan kulkutautiosasto heti valmistuessa riittämättömäksi. Näin totesi kaupunginlääkäri Carl Qvist jo vuonna 1888, kun hän vaati kunnallissairaalan laajentamista ja kritisoi sairaalan toimintaperiaatteita: *“Kaupungin yleisen sairaanhoidon tarkoituksena täytyy olla se, että sekä henkilökohtaisen tarpeen huomioon ottaen että inhimillisyydestä on hankittava hoitopaikka sairaalassa kaikille sellaisille sairaille, jotka köyhyyden tai abtaastiasumisen takia eivät voi saada hoitoa kotonaan samoin kuin se että yleisen edun vuoksi on pyrittävä estämään tarttuvien tautien leviämistä ja tukahduttamaan ne heti alkuunsa.”*²⁷

Vuonna 1890 terveydenhoitolautakunta oli Qvistin kanssa samoilla linjoilla toteamalla mm. seuraavaa:²⁸

- *Helsingin asukasmäärän kasvaessa, sekä akuuttien että kroonisten potilaspaikeiden tarve on lisääntynyt.*
- *Sisätautipaikkojen (kulkutaudit, keuhkotaudit, rinta- ja vatsataudit) määrä on pieni siihen katsoen että juuri sisätaudit muodostavat suurimman osan sairauksista.*
- *Tuberkuloosipotilaiden pitäisi ilman muuta olla sairaalapotilaita. Tilastojen mukaan Tuberkuloosi aiheuttaa neljäosan kaikista kaupungin kuolemantapauksista.*
- *Köyhäntalon (Kivelän) mielisairasosasto on riittämätön.*
- *Epidemiset tarttuvat sairaudet on hoidettava erillisessä sairaalakompleksissa, Kulkutautisairaalassa. Laitokseen pitää talousrakennusten lisäksi kuulu erilliset osastot tuhkarokko-, tulirokko-, isorokko- ja kurkkumätätötilaita varten. Lisäksi pitää olla tarkastusosasto epävarmoja tapauksia varten.*

Kunnallisen sairaalan laajennusta oli valmistelemassa useat tahot, jotka olivat melko yksimielisiä sairaalan laajennuksen tarpeellisuudesta. Rakennusohjelman kiteyttämiseen meni kuitenkin tovi, keskustelun pyöriessä yllä mainittujen seikkojen, sekä sairaalalaajennuksen sijainnin problematiikan ympärillä. Olemassa olevan sairaalalaitoksen lisäksi ehdotettiin rakennuspaikaksi Meilahtea, Sörnäistä ja Tunturilaaksoa. Vaihtoehtoisia sijainteja pidettiin kuitenkin liian etäisinä.

Vastoin terveydenhoitolautakunnan alkuperäistä ajatusta päädyttiin yhdistämään kulkutautien ja muiden sairauksien hoito samaan sairaalakompleksiin. Painavimpana

Ote Helsingin opaskartasta vuodelta 1900, johon merkitty Lapinlahden sairaala (Därhuset), Marian sairaala, Koleraparakit (Kolera baracker) ja Kammion sairaala. (HKA)

Marian sairaalan tuberkuloosipaviljongin ulkomakuuhalli. (Kuva julkaisusta Helsingfors stads tuberkulossjukhus)

syynä lienee ollut se, että olevan kunnallissairaalan (myöh. Marian sairaala) tontilla pystytettiin hyödyntämään olemassa olevaa rakennuskantaa. Terveystieteiden lautakunta korosti kuitenkin sitä, että ahtauden takia sairaala pystyisi vastaamaan kaupungin tarpeita ainoastaan muutaman vuosikymmenen ja uuden sairaalatontin hakemiseen olisi varauduttava ajoissa.²⁹

Vuonna 1892 Kaupunginvaltuusto hyväksyi esityksen olemassa olevan kunnallissairaalan rakennuskannan laajentamisesta. Arkkitehti Onni Törnqvistin (myöh. Tarjanne) laatimien suunnitelmien mukaan valmistuivat kolme puurakenteista potilaspaviljongia vuonna 1894.³⁰

Leppäsuu vuonna 1907. Kuvattu Malminkatu 40:stä pohjoiseen. Taustalla vasemmalla koleraparakit. (Signe Brander / HKM)

HELSINKILÄISIÄ SAIRAALOITA 1900-LUVUN ALKUPUOLELLA

LAPINLAHDEN SAIRAALA

Vuonna 1841 valmistunut mielisairaala (arkkit. C.L. Engel). Toimi valtion lääkintähallituksen alaisuudessa.

HELSINGIN YLEINEN SAIRAALA

Valtion ylläpitämä vuodesta 1861 Yliopiston opetussairaalana ja Uudenmaan lääninsairaalana toiminut hoitolaitos.

DIAKONISSALAITOS

Vuonna 1867 Aurora Karamzinin aloitteesta ja rahoituksella perustettu yksityinen sairaala.

KIVELÄN SAIRAALA

Vuonna 1871 Töölön Kivelän alueelle perustettu kaupungin köyhäntalo jota laajennettiin vuosien varrella sairaalaksi.

MARIAN SAIRAALA

Helsingin ensimmäinen varta vasten kunnalliseksi sairaalaksi rakennettu laitos jonka toiminta alkoi vuonna 1906.

KAMMION SAIRAALA

(Doktorinna Lybecks privata sjukhem för sinnessjuka). Vuonna 1891 toimintansa alkanut yksityinen mielisairaala. Sairaala perustettiin Kammio-huvilan alueelle.

LEPPÄSUON KOLERAPARAKIT

Vuonna 1892 koleraepidemian pelossa pystytetyt kaupungin puurakenteiset kulkutautipaviljongit.

EIRAN SAIRAALA

Vuonna 1905 Laivurinkadun ja Tehtaankadun kulmaan perustettu yksityinen sairaala. Alkuperäisen sairaalarakennuksen suunnitteli arkkitehti Lars Sonck.

MALMIN SAIRAALA

Vuonna 1908 perustetun kulkutautisairaalan yhteyteen kehittynyt kunnallinen sairaalalaitos.

AURORAN SAIRAALA

Vuonna 1914 Helsingin kaupungin varta vasten kulkutautisairaalaksi perustettu kunnallinen laitos. Perustamisvaiheen rakennukset suunnitteli arkkitehti Magnus Schjerfbeck.

MEILAHDEN SAIRAALA

1914 alettiin rakentamaan Helsingin yleiselle sairaalalle uusia kiinteistöjä keskitetysti Meilahteen. Ensimmäisinä valmistuivat arkkitehti Magnus Schjerfbeckin suunnittelemat talousrakennus ja lämpökeskus.

NIKKILÄN SAIRAALA

Vuonna 1914 Helsingin ulkopuolelle Sipoon pitäjään perustettu Helsingin kunnallinen mielisairaala.

LAAKSO

Vuonna 1929 Helsingin kaupungin tuberkuloosisairaalaksi perustettu kunnallinen hoitolaitos. Perustamisvaiheen rakennukset suunnitteli arkkitehti Eino Forsman.

6. AURORAN SAIRAALA

6.1 Kulkutautisairaalan taustat ja perustaminen

Jo kunnallisen sairaalan kulkutautiosastoa perustettaessa vuonna 1894 tiedettiin ratkaisun olevan väliaikainen. Tontin ahtauden ja potilaspaikkojen puutteen lisäksi ilmeni toiminnassa myös käytännöllisiä ongelmia. Kapasiteettivajeesta johtuen kaupunki joutui epidemioiden iskeyttyä lähestulkoon joka vuosi perustamaan tilapäisiä sairaaloita. 1900-luvun alkuvuosina Marian sairaalan ylilääkärit R. Sievers ja M. Björkstén esittivät kulkutautiosaston puutteita sairaalan vuosikertomuksissa, jonka johdosta terveydenhoitolautakunta suoritti oman selvityksen asiassa.³⁶

Terveydenhoitolautakunnan selvityksessä ilmeni kulkutautisairaalapakkojen tarpeen olevan 1-1,5 paikkaa 1000 asukasta kohden. Vuonna 1902 Helsingin väkiluku nousi 100 000 asukkaaseen. Näiden lukujen perusteella voidaan todeta, että Marian kulkutautisairaalaosaston paikkamäärä (75 paikkaa vuonna 1894) oli riittämätön. Lautakunta ehdottikin 130 vuotuisen sairaalan perustamista paikalle, jossa olisi myös tilaa laitoksen laajentamiselle. Sijainniksi ehdottivat Malmin huvila-alueen n:o 43 itäosaa, Pasilan rautatieaseman länsipuolella.³⁷

Vuonna 1905 kaupunginvaltuusto antoi Marian sairaalan johtaja R. Sieversille ja arkkitehti Magnus Schjerfbeckille tehtäväksi tutkia ulkomaalaisia kulkutautisairaloita. Matkan jälkeen he jättivät aiheesta kertomuksensa sisältäen 183-paikkaisen kulkutautisairaalalaitoksen luonnokset valtuustolle käsiteltäväksi. Tämä jälkeen asiaa puitiin useaan otteeseen terveydenhoitolautakunnassa, sen asettamassa komiteassa ja kaupunginvaltuustossa. Yhdessä vaiheessa ehdotettiin sairaalan suunnittelemien hankkimiseksi arkkitehtikilpailun järjestämistä, mutta esitys kaatui kaupunginvaltuustossa. Jatko-suunnitelmat päätettiin tilata Schjerfbeckiltä, joka kehitti hanketta yhteistyössä ylilääkärien Sieversin ja Björksténin kanssa.³⁸

Kaupunginvaltuusto hyväksyi lopulta vuonna 1911 Schjerfbeckin laatimat päivitettyt suunnitelmat uudesta sairaalasta sijoitettuna terveydenhoitolautakunnan ehdottamaan paikkaan Pasilan aseman länsipuolelle. Samana vuonna rakennustyöt pistettiin alkuun ja vuonna 1914 sairaalan toiminta pääsi alkamaan.³⁹

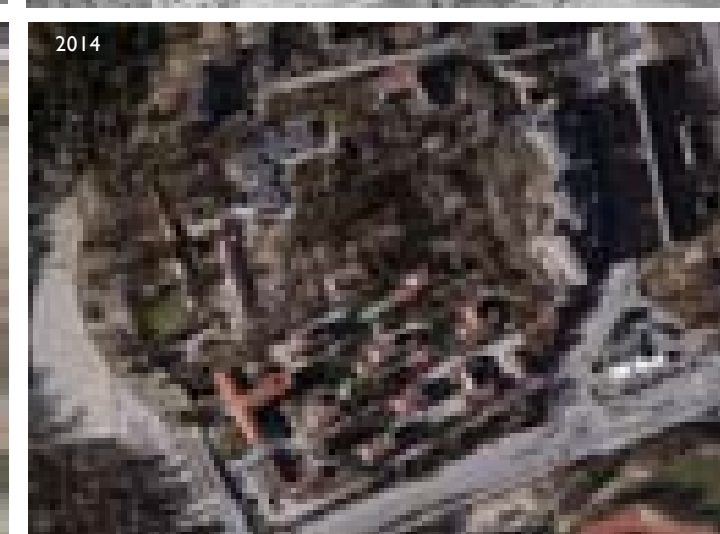
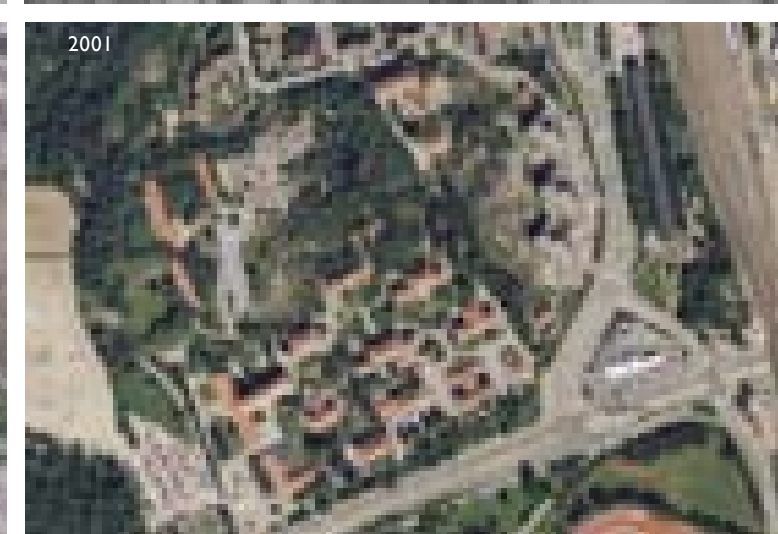
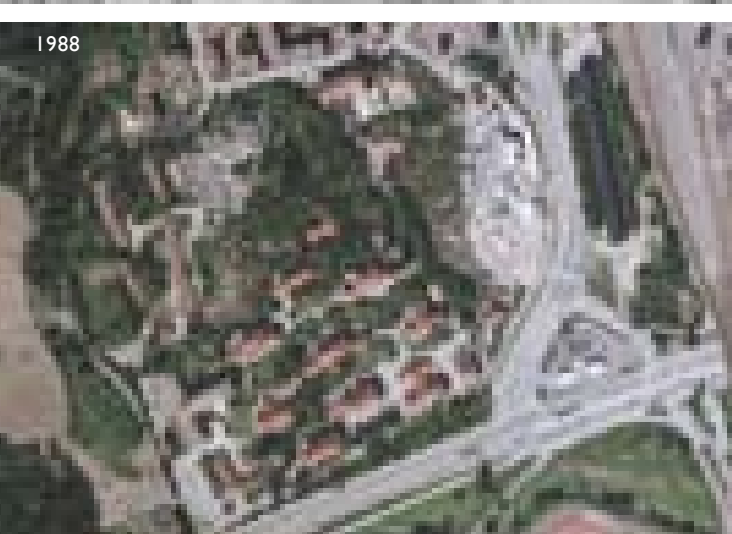
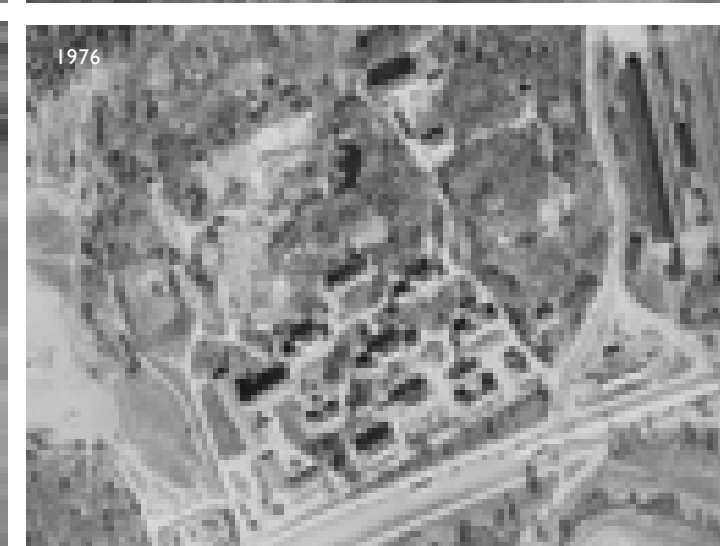
Oltiin rakentamassa ajanmukaista sairaala pitkällä tähtäimellä. Halventamisvaatimuksista huolimatta ei päädytty kohtalokkaisiin kompromisseihin, vaan rakennuskanta toteutui suunnitelmien mukaisesti täydessä laajuudessa. Materiaaleistakaan ei tingitty, vaan kaikki rakennukset toteutuivat tiilirakenteisina. Helsingin edeltävät kulkutautisairaalarakennukset olivat kaikki olleet puurakenteisia ”kulkutautiparakeja”.⁴⁰

6.2 Perustamisvaiheen arkkitehtuuri ja vertailukohteet

Sairaala-suunnittelu oli 1900-luvun alussa verraten nuori ilmiö Suomessa. Helsinkiin rakennettiin varta vasten sairaaloiksi tarkoitettuja rakennuksia vasta 1830-luvulta lähtien Kliinisen instituutin muutettua uuteen pääkaupunkiin. Helsingin kunnallinen sairaalarakentaminen pääsi alkuun vasta 1880-luvulla. Näistä varhaisista sairaalahankkeista lähtien syntyi vuosikymmeniä kestänyt käytäntö, jossa sairaalarakennusten suunnittelijoina toimivat maamme eturivin arkkitehdit.⁴¹

Auroran rakennusten luonnos- ja pääpiirustukset tilattiin arkkitehti Magnus Schjerfbeckiltä, joka oli myös hankkeen valmisteluvaiheessa käynyt ulkomailla tutustumassa kansainvälisiin kohteisiin yhdessä ylilääkäri R. Sieversin kanssa. Mihin kyseisen opintomatka suunnattiin, ei tässä tutkimuksessa selvinnyt. Rakennusten työ- ja osapiirustukset laadittiin kaupungin rakennusvirastossa arkkitehti Karl Hård af Segerstadin toimesta, kun taas Schjerfbeck itse valvoi jatkosuunnittelua ja rakennustyötä.⁴²

Mitä tulee sairaalan asemakaavalliseen ja rakennuskohtaiseen sommitteluun, päättyi Schjerfbeck tiukkaan johdonmukaiseen symmetriaan. 1910-luvun arkkitehtuurille ominaiseen tapaan jugendille ja kansallisromantiikalle tyypillinen vapaa muotokieli alkoi syrjäytyä. Tilalle palasi klassinen symmetria ja rationaalisuus. Lars Sonckin suunnittelemat Marian ja Eiran sairaalat ovat hyviä vertauskohtia tästä kehityksessä. Myös rakennusten koristeellisuus muuttui tähän aikaan maltillisemmaksi.⁴³

Oleellisin muutos pohjaratkaisuissa oli erilaisten uusien teknillisten ratkaisujen ja kehittyneen sairaanhoidon vaatimien tilojen lisäksi huoneiden entistä vapaampi sijoitus ja rakennusten sisäisen liikenteen tarkoituksenmukaisempi järjestely. Enää eivät suorat pitkät sydänmuurit välttämättä sitoneet huonejakoa. Rakennusten rapattuja julkisivuja elävöittävät risaliitit, vyölistat ja ikkunoiden melko tiheärutuutajako. Aksiaalinen sijoittelu ja samalla tavoitin aumatut katot tekevät rakennusryhmästä yhtenäisen kokonaisuuden.⁴⁴

Asemakaavallisesti kulkutautisairaalan perustamisvaiheen rakennukset noudattivat aksiaalista symmetriaa melko läpimenevästi. Myös yksittäisten rakennusten sommittelu perustui symmetriaan. Ainoastaan hieman etäämmällä sijaitsevat ylilääkärin asunto, isorokkopaviljonki ja kappeli ja obduktiorakennus poikkesivat ankarasta symmetriasta, olkoonkin että näistä ensimmäiset kaksi asemoituivat saman suuntaisesti alueen muiden rakennusten kanssa. Myöhemmin toteutuneet rakennusten laajennukset ja lisärakennukset ovat rikkoneet alkuperäistä symmetriaa. Schjerfbeckin suunnitteleminen talojen läheisyydessä olevat lisärakennukset noudattavat kuitenkin alkuperäistä koordinaatistoa.⁴⁷

Aksonometria kulkutautisairaala. Magnus Schjerfbeck. (MVKa)

6.3 Rakennuspaikka ja asemakaavallinen tilanne

Kulkutautisairaala rakennettiin noin 11 ha alueelle etelärinteelle, joka oli osittain metsän peittämä ja kallioinen. Aidan ympäröimälle sairaala-alueelle rakennettiin heti perustamisvaiheessa 13 rakennusta. Rakennusten suuri lukumäärä ei ollut harvinaista tämän ajan paviljonkisairaallalle, eikä varsinkaan kulkutautisairaallalle, jossa jokaiselle taudilla oli oma erillinen osastorakennuksena.⁴⁵

Näin laajan sairaala-alueen rakentaminen yksijaksoisesti oli Helsingissä uutta. Vertailukohteena lähellä sijaitseva Meilahden sairaala oli tässä vaiheessa vasta idullaan ja kehittyi pitkän ja raskaan rakentamisen myötä varsin eriluonteiseksi kuin kulkutautisairaalan alue, jonka ominainen paviljonkikompositio on säilynyt tähän päivään saakka. Vuonna 1888 valmistunut Yliopiston kirurginen sairaala (F.A. Sjöström) on verraten komea kokonaisuus, mutta edustaa varhaisempaa kampapaviljonkisairaala ja on kompositioltaan tiiviimpi kulkutautisairaalaan nähden. Lisäksi on todettava että kulkutautisairaala sijaitsi perustamisvaiheesta aina 1980-luvulle Länsi-Pasilan rakentamiseen saakka joko kokonaan kantakaupungin ulkopuolella tai sen laidalla. Taka-Töölön ja Eläintarhan rakentuminen toi kuitenkin 1930-luvulta lähtien kantakaupungin yhä lähemmäs sairaalaa.⁴⁶

Kulkutautisairaalan ilmakuvat 1930-2010 luvuilla. (HKV)

Kulkutautisairaalan eristyspaviljonki (A9) n. vuonna 1914. (HKM)

Kulkutautisairaalan Varapaviljonki (A6), etualalla lämpökeskuksen (A3) piippu ja takana ylilääkärin asunto (A13). (Lähde: Helsingin kaupungin sairaalalaitoksen historia)

Kulkutautisairaalan rakennustyöt käynnissä vuonna 1911. (Signe Brander / HKM)

Kulkutautisairaalan hoitaja (Helsingin kaupungin sairaalalait. hist.)

Kulkutautisairaalan lääkäri

6.4 Perustamisvaiheen rakennukset vuodelta 1914

Vuoden 1914 perustamisvaiheen 13 rakennusta olivat: hallintorakennus (A1), keittiö-rakennus (A2), pesula ja pannuhuone (A3), autotalli- versta- ja apumiesten rakennus (A12), ylilääkärin rakennus (A13), tarkkailupaviljonki (A4), tulirokkopaviljonki (A5), varapaviljonki (A6), tuhkarokkopaviljonki (A7), eristyspaviljonki (A9), kurkkumätä-paviljonki (A8), isorokkopaviljonki (A10) ja kappeli- ja obduktiorakennus (A11). Kaikki rakennukset olivat tiilirakenteisia, joissa oli rapatut julkisivut ja tiilinen aumattu vesikatto. Sairaalapaikkoja oli rakennuksissa yhteensä 200.⁴⁸

Etelärinteessä itsenäisesti seisovat rakennukset saivat runsaasti valoa. Tulirokko- (A5), tuhkarokko- (A7) ja kurkkumätävaviljonkien (A8) edessä oli hiekkakentät, joilla toipilaat saivat oleskella lämpiminä päivinä. Rakennukset oli sijoitettu siten, että niiden välillä oli vähintään 30 metrin etäisyys. Jokainen sairaspaviljonki muodosti oman sairaalayksikkönsä ja tartuntavaarasta johtuen eri osastojen henkilökunnat eivät saaneet olla kosketuksessa toisiinsa.⁴⁹

Rakennusten kantavat seinät olivat tiiltä. Välipohjat oli rakennettu teräspalkkien varaan holvatuista betonisista reikätiilistä ja niiden päälle levitetyistä kuona- ja betoni-kerroksista. Sairaspaviljonkien ovet olivat viisikerroksisia mäntyovia. Puhtaanpidon helpottamiseksi oli huoneiden ja porrasaskelmien nurkat ym. pyöristettyjä, seinät ja katot öljymaalattuja. Tuuletus oli järjestetty terveysikkunoiden ja venttiilien avulla; potilashuoneissa ilmanvaihto oli laskettu potilasta kohden 50m³ tunnissa. Tarkastus- (A4), vara- (A6) ja eristyspaviljongeissa (A9) poistohormit kuljetettiin täysin erillisinä katon yläpuolelle asti.

Kaikki paviljongit, paitsi isorokkopaviljonki, ruumishuone ja ylilääkärin asunto olivat toistensa kanssa yhteydessä putkikanavien kautta, joissa kulkivat kaikki putkistot ja sähköjohdot. Näitä kanavia pitkin pääsi kulkemaan rakennusten kellarien sellaisiin osiin, jotka eivät olleet sisäkautta yhteydessä potilastiloihin. Pääviemärit oli johdettu Eläintarhan puhdistamoon. Ulkovalaistuksena käytettiin kaasulamppuja, sisällä sähköä.

Ruoka kuljetettiin keskuskeittiöstä astioissa, jotka oli sijoitettu lämpöeristettyihin laatikkoihin, paviljonkien osastokeittiöihin. Kuljetus tapahtui hevosella ja astiat olivat riippuvassa asennossa, ettei ruoka läikkyisi mäkisellä sairaala-alueella. Astioiden, vaatteiden ja jätteiden sterilisointiin oli kiinnitetty erityistä huomiota sekä keittiön ja osas-

tojen yhteydessä. Samoin käsiteltiin myös lähtevä posti formaliinilla tyhjiödesinfiomis-laitteessa sen jälkeen kun kirjeiden kulmat oli leikattu auki.⁵⁰

Tautien leviämisen ehkäisemiseksi oli myös rakennusten sisäinen toiminnallinen logistiikka tarkkaan huomioitu. Karkeasti tarkasteltuna paviljongit jakautuivat infektoituihin- ja tartuntavapaisiin tiloihin, joiden välinen liikenne oli järjestetty siten, että suoraa yhteyttä ei muodostunut. Käytännössä tilaryhmien välissä oli jonkin tapainen ”karanteeni”. Henkilöliikennettä varten tällaisia olivat esim. vaatteidenvaihtotilat, pesutilat tai ”uloskylvetyslaitokset”. Tavaraliikenteellekin oli omat järjestelynsä. Esim. tulirokkopaviljongissa (A5) likaisten vaatteiden siirtäminen tilasta toiseen tapahtui vesilukon tapaan toimivan vesitäytteen desinfiomisaltaan kautta.⁵¹

Infektioriskiä minimoitiin myös paviljonkien sisutuksessa. Kussakin osastossa kaikki oli merkitty omalla värillään. Esimerkiksi tulirokko-osaston väri oli punainen, ikkunaverhoissa ja vilteissä oli punainen reunus, tuoleissa, pöydissä ja kaapeissa oli punainen merkki. Naispotilaiden vaatteet olivat punaiset, miespotilaiden vaatteissa oli punaiset merkit. Tuhkarokko-osastolla oli kaikki samalla tavoin merkitty sinisellä.⁵³

On huomionarvoista, että yhtäkään perustamisvaiheen rakennusta ei ole toistaiseksi purettu, vaikka laajennus- ja muutostöitä onkin suoritettu. Rakennuskohtainen muutos-historia on esitetty tämän selvityksen inventointiosassa.

6.5 Kulkutautisairaalan toiminta 1940-luvulle

Vuonna 1914 tammikuussa alettiin siirtää kulkutautipotilaita Marian- ja Kivelän sairaaloista uuteen kulkutautisairaalaan. Ensimmäisenä toimintavuotena hoidettiin 1557 potilasta, joissa esiintyi pääasiassa tulirokkoa, tuhkarokkoa, kurkkumätää ja isorokkoa. Sairaalan ensimmäisinä vuosikymmeninä hoidettiin epidemioiden sanelemaan tahtiin myös muita tarttuvia tauteja, johon sairaalaa ei alun perin suunniteltu.⁵⁴

Sota aiheutti sairaalatoiminnalle omat haasteensa. Ensimmäisen maailmansodan aikana vuosi 1918 oli kulkutautisairaalle erityisen vaikea ja ruuansaanivaikkeudet jatkuivat pitkään sodan jälkeisiin vuosiin saakka.⁵⁵

Epidemioiden ollessa pahimmillaan kulkutautisairaala täyttyi ja lisävuoteita järjestettiin kunnan muista sairaaloista. Marian sairaalan kulkutautiparakit ja Leppäsuon

Asiakkaita Auroran lastenneuvolan ja -poliklinikan (A1) edessä 1950-luvulla. (HKM)

Lastenosastorakennuksen (A5) boksiosasto. (Lähde: Helsingin kaupungin sairaalalaitoksen historia)

Tungentyshalvaukspotilas Auroran sairaalassa. (Lähde: Helsingin kaupungin sairaalalaitoksen historia)

Tukholmapaviljonki (A14) ja lastensairaala Nodenskiöldinkadulta katsottuna 1956. (Constantin Grunberg / HKM)

koleraparakit toimivat melko pitkään eräänlaisina varasairaaloina. 1920-luvulla epidemiat hieman taantuivat. Kulkutautisairaalassa päätettiin helpottaa kunnan muiden sairaaloiden ruuhkaa vapauttamalla paikkoja kroonisia sisätauteja sairastaville sekä keuhkotuberkuloosi- ja influenssapotilaille. Epidemioita kuitenkin puhkesi yhä lisää ja vuonna 1929 sijoitettiin vaikean tulirokkoepidemian raivotessa potilaita myös naapurin rakennettuun uuteen tuberkuloosisairaalaan.⁵⁶

Ennen toista maailmansotaa ei kulkutautisairaalassa tehty merkittäviä lisärakennustöitä. Sairaala toimi perustamisvaiheen rakennuskannan puitteissa yli 40 vuotta. 1940-luvun lopulle saakka muutostöitä tehtiin ainoastaan rakennuksia muuttamalla tai laajentamalla. Tilanpuutteeseen havaittiin aika ajoin jo 1920-luvulla, mutta ongelma ilmentyi lähinnä vaikeiden epidemioiden aikoina joita tulkittiin poikkeustilanteiksi. Nähtävästi kulkutautisairaala täytti sille asetetut vaatimukset.⁵⁷

Kulkutautisairaalan alueen rajauksisiin tuli pieniä muutoksia vuonna 1927. Sairaalan länsipuolelle suunniteltiin uutta tuberkuloosi- ja keskussairaala, jonka asema-kaavallisista ratkaisuista johtuen jouduttiin kulkutautisairaalan tonttia muuttamaan. Uusi tontin rajaus toi sairaala-alueen kiinni Nordenskiöldinkatuun, mutta samalla menetettiin kapeahko alue tontin länsipuolelta. Kyseisen uuden alueen aitausta kohti Nordenskiöldinkatua muutettiin vasta vuonna 1957.⁵⁸

6.6 Auroran sairaala 1940-50

1940-luvulle tultaessa oli kulkutaudit saatu entistä paremmin kuriin rokotusten yleistyttyä (1890 vuoteen mennessä rokotuspakko oli tullut voimaan koko maassa) ja tehokkaan sairaanhoidon ansiosta. Sairasvuoteita pystyttiin osoittamaan myös muille kuin kulkutautia sairastaville. Käynnistyi kehitys, jossa kulkutautisairaalan toiminta alkoi yhä enemmän kohdentua lasten terveydenhoitoon.⁵⁹

Tutkimuksissa kävi ilmi, että enemmistö kulkutautia sairastavista oli alle 15 vuotiaita. Polion (jota pidetään erityisesti lastentautina) lisääntymistä havaittiin jo 1930-luvulla ja tautiin sairastuneita hoidettiin kulkutautisairaalassa yhä enemmän. Vuonna 1935 rekisteröitiin 74 tapausta ja vuonna 1938 todettiin jo 128 tapausta.⁶⁰

Ensimmäisiä merkkejä sairaalatoiminnan luonteen muuttumisesta vuonna 1942 oli, kun perustettiin lastenpoliklinikka ja -neuvola sairaalan talousrakennukseen (A1).⁶¹

Toisen maailmansodan puhjettua hankaloitui sairaalan toiminta jälleen. Vuosina 1940 ja 1944 sairaalaa pommitettiin ja vaurioita kärsi ensimmäisessä tapahtumassa ainakin kappelirakennus (A11), isorokkopaviljonki (A10) ja ylilääkärin asunto (A13). Vauriot korjattiin. Kulkutautisairaala toimi myös sotilassairaalana vuosina 1943-44 jolloin sairaalassa hoidettiin yhden vuoden aikana yhteensä 4707 potilasta (vrt. 1914 potilaita 1557).⁶²

Sairaalan ensimmäinen huomattava lisärakentaminen käynnistettiin vuonna 1949 ns. Tukholman paviljongin (A14) eli uuden tarkastusosaston rakentamisen myötä. Ruotsalaisena lahjoitushankkeena taloa suunnittelivat Tukholman kaupungin kiinteistöviraston arkkitehdit Nils Sterner ja Emil Eide. Yksikerroksinen rakennus sijoitettiin

Tukholman paviljonki (A14). (Lähde: Helsingin kaupungin sairaalalaitoksen historia)

Auroran lastensairaalan (A15). (Volker von Bonin/HKM)

Potilas Auroran lastensairaalla (A15).
(Lähde: Suomen sairaaloita)Auroran lastensairaalan parveke (A15).
(Lähde: Suomen sairaaloita)Käytävä Auroran lastenosastolla (A15).
(Lähde: Suomen sairaaloita)

sairaalan lounaiskulmaan, riviin Schjerfbeckin suunnitteleminen rakennusten kanssa. Potilaspaikkojen määrä nousi lisärakennuksen myötä 250:een.⁶³

Samana vuonna kuin Tukholman paviljonki rakennettiin, päätettiin myös eristyspaviljongin (A9) muutostöistä. Hankkeella oli pitkä tausta, koska jo vuonna 1931 suunniteltiin sairaalan henkilökunnalle rakennettavaa asuntola, joka kuitenkin jäi toteuttamatta. Kaupunginarkkitehti Hilding Ekelundilta vuonna 1949 tilatuissa uusissa asuntolasuunnitelmissa päädyttiin ratkaisuun, jossa vanhaa asuinkäytössä olevaa yksikerroksista eristyspaviljonkia korotettiin kahdella kerroksella.⁶⁴

Em. laajennuksen suunnittelun yhteydessä pyrittiin sairaalan hallinnossa myös varautumaan potilaspaviljongien tuleviin korjauksiin. Vuonna 1949 esitettiin toivomus määrärahojen varaamiselle paviljongiin tehtäviin korjaustöihin. Ensimmäisenä käynnistettiin Tulirokkopaviljongin (A5) muutos- ja korjaustyöt, jotka valmistuivat vuonna 1951. Muut paviljongit korjattiin myöhemmässä vaiheessa.⁶⁵

Vuonna 1951 valmistui Kai Blomstedt & B. Stenbäckin suunnittelema uusi desinfektioaitos (A16) isorokkopaviljongin pohjoispuolelle. Uusi laitos tuli tarpeelliseksi kaupungin desinfioimislaitoksen lopetettua toimintansa Leppäsuon kivisessä koleraparakissa vuonna 1947. Uudesta desinfioimislaitoksesta muodostui heti alkuun melkoinen monitoimitalo, jossa desinfektioitilojen lisäksi oli mm. asuntoja, pesu- ja saunatiloja, laboratorioita ja koe-eläinsuojia.⁶⁶

Vuonna 1951 kulkutautisairaala nimettiin Auroran sairaalaksi, Aurora Karamzinin mukaan. Tällöin oli sairaansijoista 21% kulkutautisia varten ja 79% muita sairaita varten. Sairaalan luonne oli siinä määrin muuttunut, ettei sen nimi enää vastannut laitoksen varsinaista toimialaa, joka oli lähinnä lastensairaala.⁶⁷

Vuonna 1949 tehtiin päätös uuden lastensairaalan rakentamisesta kulkutautisairaalan alueelle ja sille varattiin rakennuspaikka Tukholmanpaviljongin pohjoispuolelle. Hanke liitettiin käynnissä olevaan koko kulkutautisairaala koskevaan organisaatioreformiin, joka puolestaan pohjautui laitoksen toimintaluonteen muutokseen lasten terveydenhoitolaitokseksi. Talonrakennusosaston arkkitehtipulan vuoksi suunnitelmat tilattiin sairaala-arkkitehteina tunnetuilta Jonas Cedercreutzilta ja Helge Railolta. Suunnittelua edelsi opintomatka Ruotsiin jossa tutustuttiin maan uusiin lastensairaaloihin. Rakennus valmistui vuonna 1956.⁶⁸

Tove Janssonin Muumi-seinämaalauksia lastensairaalan (A15) porrashuoneessa 1956.
(Grunberg / HKM)

Auroran desinfektioaitos (A16) rakenteilla vuonna 1950. (MVKa)

Uuden lastensairaalan valmistuminen ja Auroran uudelleenorganisointi merkitsi laitokselle suuria muutoksia. Vuonna 1954 perustettiin lasten psykiatrinen osasto vanhaan tuhkarokkopaviljonkiin. Marian sairaalassa sijainnut lastenosasto muutettiin Auroraan, lastensairaalan valmistuttua. Vuonna 1955 toimeenpantu uudistus jakoi sairaalaa neljään pääosastoon: lasten sisätautien osasto, lasten kirurgian osasto, lasten kulku- ja sisätautien osasto sekä aikuisten kulku- ja sisätautien osasto. Lisärakentamisen ja reformien myötä sairaalapaikkojen määrä nousi 409:ään.⁶⁹

Vuonna 1956 valmistuivat arkkitehti Claus Tandefeltin suunnittelemat neljä rivitalomaista henkilökunnan asuinrakennusta (A17-A20) sairaala-alueen luoteiskulmaan.⁷⁰

6.7 Vuoden 1960 jälkeen tehdyt muutokset

Vuonna 1959 Auroran sairaalasta tuli paikallissairaala, Marian-, Kivelän- ja Malmin sairaalan ohella. Kaupungille myönnettiin apua sairaaloiden ylläpitämiseen ja 1960-luvulla tehtiin lähinnä rakennusten peruskorjauksia. Kulkutauteja hoidettiin edelleen, esim. lavantautia, tuhkarokkoa, tulirokkoa ja hinkuyskää mutta vähenemässä määrin. Poliota saatiin kuriin ja vuonna 1965 sitä ei esiintynyt lainkaan. Sairaansijoista oli ainoastaan reilu 7% kulkutautisten käytössä. Suurimman potilasryhmän muodostivat lasten- ja sisätauteja sairastavat.⁷¹

Vuonna 1961 ehdotti kaupunginhallituksen asettama lastenpsykiatrisen työn kehittämiskomitea lastenpsykiatrian osaston perustamista Auroran sairaalaan. Arkkitehti Ritva Sainio sai tehtäväkseen suunnitella uudelle osastolle tilat (A16) sairaala-alueen pohjoisosaan, desinfektioaitoksen ja rivitalojen väliin. Lastenpsykiatrisen osaston uusi rakennus valmistui 1978.⁷²

Vuonna 1989 lohkaistiin Auroran tontin itäpuolesta alue muodostettaessa Kiinteistöosakeyhtiö Auroranlinnan tonttia, johon rakennettiin kolme uutta akateemikko Juha Leiviskän suunnittelemaa tornitaloa. Auroranlinnan tontille jäivät entinen ylilääkäriin asunto ja kappelirakennus.⁷³

Desinfektioaitoksessa on 60-luvulta lähtien tehty eri laajuisia muutostöitä. Merkittävimpänä voidaan pitää vuonna 1988 tehtyä laajennusta rakennuksen eteläpuolelle.

Laajennuksen ulkoasuun tehtiin julkisivumuutoksia desinfektioaitoksen peruskorjauksen yhteydessä vuonna 2003.

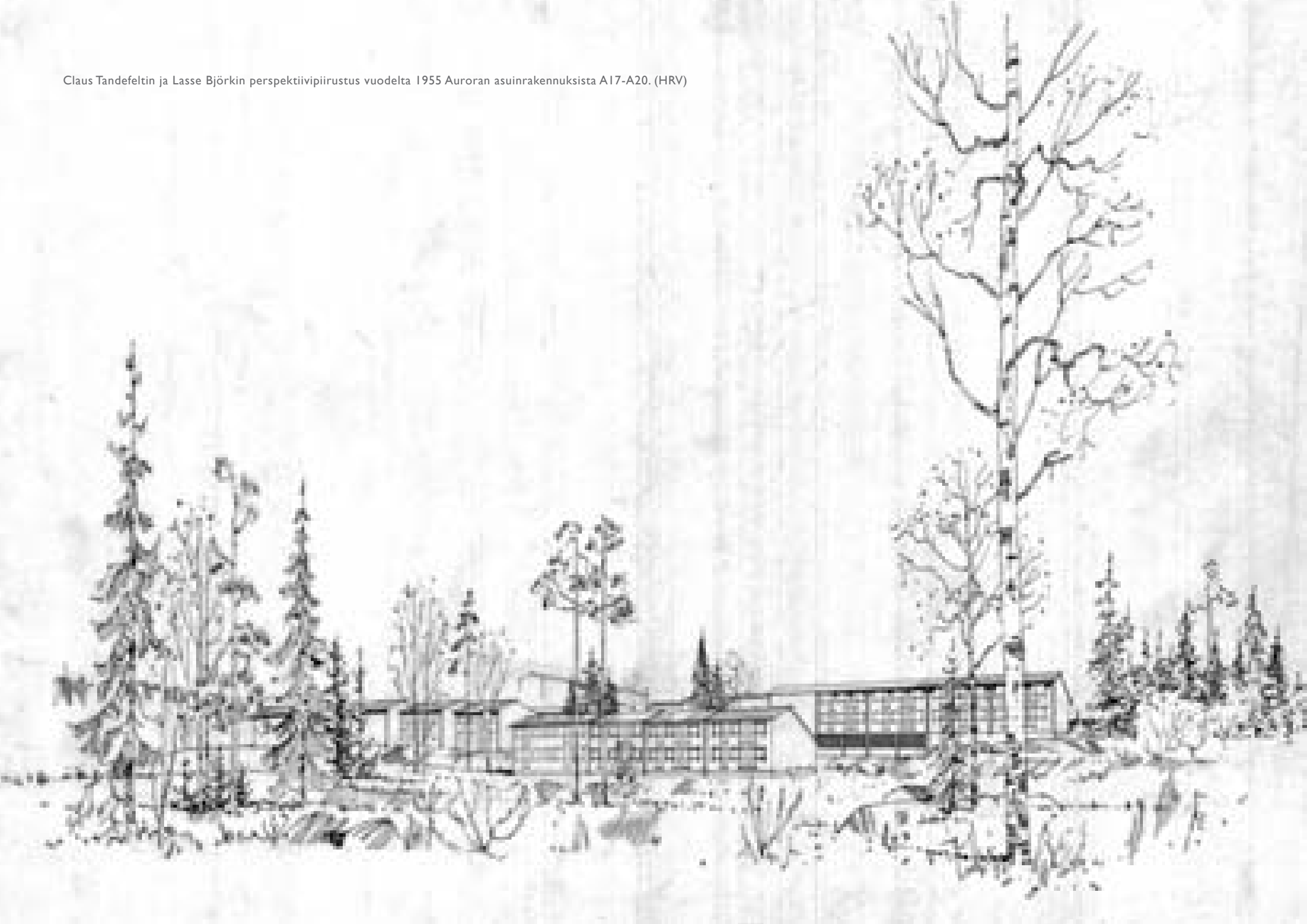
Vuonna 2002 korvattiin lastensairaalan yhteyteen 50-luvulla rakennettu, arkkitehti Railon suunnittelema porttirakennus uudella Rainer Mahlamäen piirtämällä valvomolla.

Auroran sairaala kuuluu tänä päivänä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriin (HUS). Siellä hoidetaan muun muassa infektiosairauksia mutta siellä on myös lasten ja nuorten psykiatrisia osastoja. Lisäksi sen yhteydessä on Helsingin kaupungin terveyskeskuksen toimintaa ja sairaalakoulu.

Auroran sairaalan asemapiirustus vuodelta 1960.
(Lähde: Helsingin kaupungin sairaalalaitoksen historia)

6.8 Arkkitehdit

Magnus Schjerfbeck (1860-1933) työskenteli jo opiskeluaikanaan F. A. Sjöströmin arkkitehtitoimistossa kunnes valmistui Suomen Polyteknillisestä Opistosta vuonna 1881. Taiteilija Helene Schjerfbeck oli hänen sisarensa. Valmistuttuaan Schjerfbeck työskenteli Yleisten rakennusten ylihallituksessa ensin ylimääräisenä arkkitehtina ja sittemmin yliarkkitehtina.

Schjerfbeck tunnetaan erityisesti sairaala- ja kouluunittelijana. Hän oli Suomen ensimmäinen lääkintäarkkitekti. Hän on suunnitellut silloisen Helsingin kulkutautisairaalan (Auran sairaala) symmetrisen asemakaavan sekä suurimman osan perustamisvaiheen rakennuksista. Muita hänen suunnittelemaansa sairaaloita ovat Helsingin Diakonissalaitoksen sairaala, Nummelan parantola, Tampereen sairaala ja Sortavalan yleissairaala. Myös Tieteellisten seurain talo, nykyinen Arkkitehtuurimuseo on hänen käsialaansa. Yhdessä Jac. Ahrenbergin kanssa hän suunnitteli epätavallisen puurakennuksen, Langinkosken keisarillisen kalamajan.

1900-luvun taitteessa Schjerfbeckin tyyli liukui ensin uusrenessanssista jugendiin. Tälle ajalle 1900-luvun alkuun sijoittuivat muun muassa Kulkutautisairaalan suunnitelmat. Hänen myöhemmissä töissään taas alkoi näkyä yhä enemmän klassismin piirteitä. Tästä kaudesta esimerkkinä on Tampereen tyttölyseo.⁷⁴

Karl Hård af Segerstad (1873-1931) kuului alun perin ruotsalaiseen Hård af Segerstadin aatelissukuun ja oli Helsingin ensimmäinen kaupunginarkkitehti vuodesta 1907 vuoteen 1921. Huolimatta saamansa arkkitehtikoulutuksen ajankohdasta hän ei koskaan omaksunut Suomessa tuohon aikaan tyypillistä suomalaista kansallisromanttista tyyliä vaan ammensi inspiraationsa ruotsalaisesta ja saksalaisesta arkkitehtuurista. Hän on suunnitellut Auran sairaalan rakennukset 2a sekä 12. Hänen tunnetuimmat työnsä ovat kuitenkin Helsingin kauppahalli sekä Nylands Nationin osakuntatalo Helsingin Kasarmikadulla.⁷⁵

Jonas Cedercreutz (1914-1991) työskenteli arkkitehdiksi valmistumisensa jälkeen jonkin verran Ruotsissa. Sodan jälkeen hän perusti arkkitehtitoimiston yhdessä Helge Railon kanssa.

Helge Railo (1916-2001) on suomalainen arkkitehti. Cedercreutz ja Railo suunnittelivat Auran sairaalan lastensairaalan (A15), joka valmistui 1956. Railo suunnitteli myös vuonna 1959 rakennetun, nykyään puretun porttirakennuksen alueen. Parivaljakon merkittävin suunnittelutyö oli kuitenkin Jyväskylään 1954 rakennettu Keski-Suomen keskussairaala.⁷⁶

Nils Sterner (1904-1990) opiskeli Kungliga Tekniska högskolanissa sekä Kungliga Konsthögskolanissa. Sen jälkeen hän on työskennellyt muun muassa Sundbybergin kaupunginarkkitehtina sekä Tukholman kiinteistöviraston yliarkkitehtina.

Emil Eiden kanssa Sterner suunnitteli Auran sairaalan, alun perin vastaanottopaviljonkina toimineen lastentautien osaston (A14). Se tunnetaan myös nimellä Tukholmapaviljonki, sillä se on Tukholman kaupungin rahoittama ja lahjoittama.⁷⁷

Claus Tandefelt oli yksi keskeisimmistä sodanjälkeisistä modernin arkkitehtuurin edustajista Suomessa. Hän toimi Helsingin kaupungin varakaupunginarkkitehtina 1952-57 sekä muissa luottotehtävissä. Oli mukana suunnittelemassa paitsi uudisrakennuksia, kuten kouluja ja sairaalarakennuksia, myös korjausrakentamisessa, esimerkiksi Ritarihuoneen restaurointiprojektissa.

Lasse Björkin kanssa Tandefelt suunnitteli Auran sairaalan rakennukset L17-L20. Etenkin Tandefelt on suunnitellut paljon korjausrakentamista Auran sairaalan alueelle. Muita suunnittelukohteita ovat esim. Mariankatu 22 yhdessä Taimi Alangon kanssa.⁷⁸

Hilding Ekelund (1893-1984) oli kangasniemeläisen apteekkarin poika. Hän opiskeli ylioppilaaksi Porvoossa ja siirtyi Teknilliseen korkeakouluun opiskelemaan arkkitehtuuria. Ekelund perusti arkkitehtitoimiston yhdessä vaimonsa Eva Kuhlefelt-Ekelundin kanssa 1927. Lisäksi hän toimi Arkkitehti-lehden päätoimittaja vuosina 1931-1934. TKK:lla hän toimi myöhemmin ensin lehtorina ja sitten asuntopuunnittelun professorina 1950-1958. Hänen veljensä oli kirjailija ja taidemaalari Ragnar Ekelund.

Ekelund tunnettiin hyvin funktionalismin puolestapuhujana. Hänen tunnetuimpia töitä ovat Töölön kirkko, Helsingin taidehalli (yhdessä Jarl Eklundin kanssa), Olympiakylä (yhdessä Martti Välikankaan kanssa) ja Helsingin pyöräilystadion, Velodromi, 1940.⁷⁹

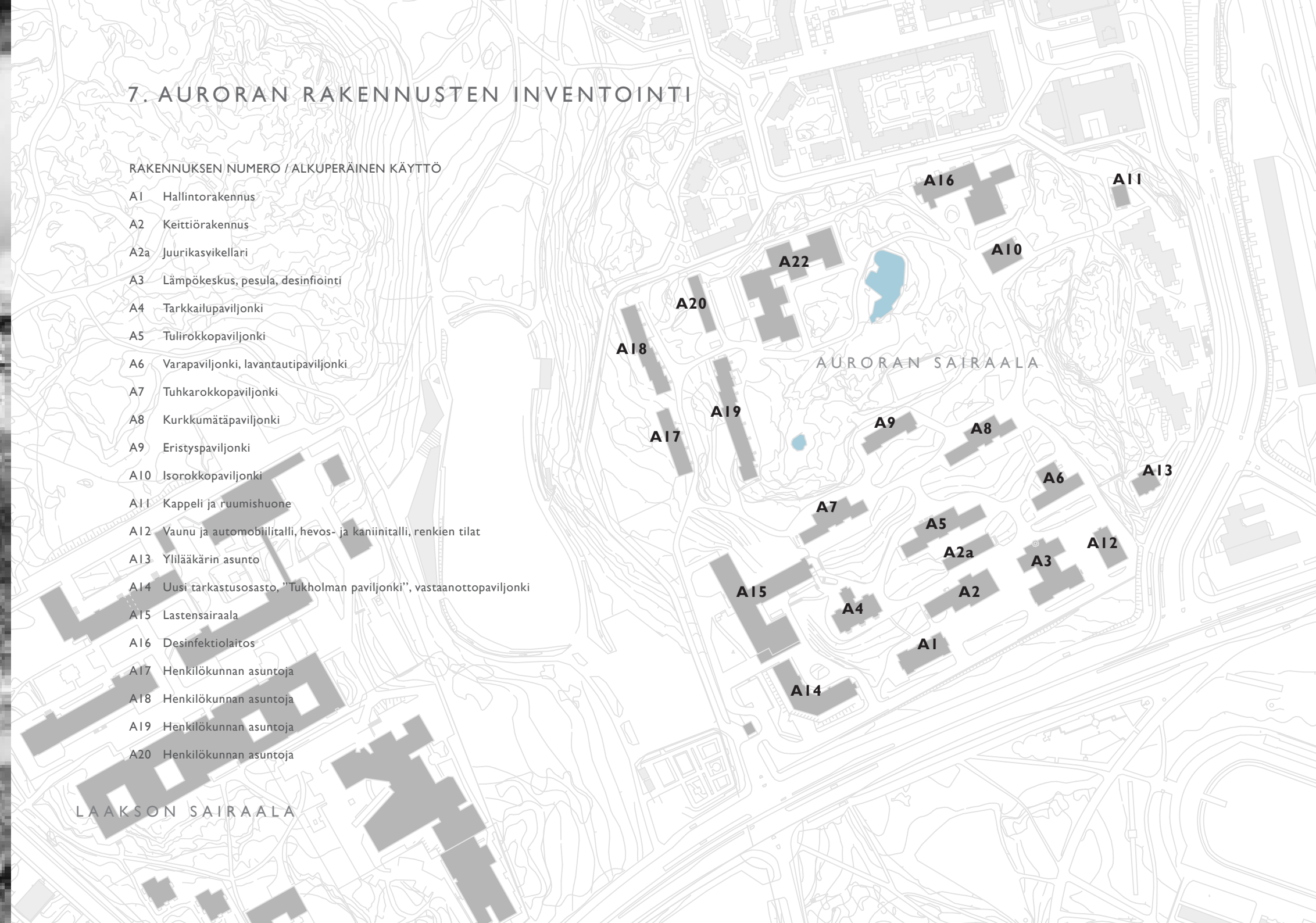

Tukholmanpaviljonki (A14), lastensairaala (A15) ja alun perin tarkastusosastoksi (A4) rakennettu paviljonki vuonna 1956. (Constantin Brunberg / HKM)

7. AURORAN RAKENNUSTEN INVENTOINTI

RAKENNUKSEN NUMERO / ALKUPERÄINEN KÄYTTÖ

- A1 Hallintorakennus
- A2 Keittiörakennus
- A2a Juurikasvikellari
- A3 Lämpökeskus, pesula, desinfiointi
- A4 Tarkkailupaviljonki
- A5 Tulirokkopaviljonki
- A6 Varapaviljonki, lavantautipaviljonki
- A7 Tuhkarokkopaviljonki
- A8 Kurkkumätäpaviljonki
- A9 Eristyspaviljonki
- A10 Isorokkopaviljonki
- A11 Kappeli ja ruumishuone
- A12 Vaunu ja automobiilitalli, hevos- ja kaniinitalli, renkien tilat
- A13 Yliääkärin asunto
- A14 Uusi tarkastusosasto, "Tukholman paviljonki", vastaanottopaviljonki
- A15 Lastensairaala
- A16 Desinfektiolaitos
- A17 Henkilökunnan asuntoja
- A18 Henkilökunnan asuntoja
- A19 Henkilökunnan asuntoja
- A20 Henkilökunnan asuntoja

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Magnus Schjerfbeck / 1910 / 1914

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Hallintorakennus

Nykyinen käyttötarkoitus: Psykiatrian kuntoutusosasto, kuntoutuspoliklinikka

Bruttoala: 1832 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: sr-2

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

1910-luvun rationaalista jugendia. Kuuluu kaupunkikuvallisesti ja historiallisesti paviljonkisairaalan (=kulkutautisairaalan erillISRakennukset) perustamisvaiheen symmetriseen asemakaavakokonaisuuteen.

Ulkohahmo:

Kolmikerroksinen kivitalo itsenäisesti puistomaisen tontin keskellä. Graniittisokkeli, rapatut seinät, tiilikatto. Symmetristä, aumakattoista, suorakaiteen muotoista massaa jäsennelty pitkällä sivuilla sivurisaliitein, päädyissä ja toisella pitkällä sivulla keskirisaliitilla. Julkisivuissa ensimmäisen ja toisen kerroksen välissä vaakalista. Kahden ylimmän kerroksen ikkunat liitetty toisiinsa vertikaalihiehellä. Päädyissä umpinaisia muuripintoja, ilman parvekkeita. Ulkoportaat graniittia. Eteläjulkisivu osa korttelifasadia Nordenskiöldinkadulle.

Interiööri:

Kolme kaksivartista porrashuonetta (kaikki pohjoissivulla). Sydänmuurin molemmin puolin poikittaisten perusmuurien väliin sijoittuvat työhuoneet, ylimmissä kerroksissa 1/3-mitalla keskikäytävä. Ei isoja saleja tms. Alun perin pohjakerroksessa apteekki ja laboratorio.

Rakenne:

Luonnonkivianturan varaan tiilestä muuratut kantavat massiiviset ulkoseinät ja perusmuurit. Välipohjat teräspalkkien varaan holvattuja betonisia reikätiiliä, joiden päällä kuonakerros ja betonilaatta. Vesikattorakenteet puuta. Maanvaraiset alapohjat.

Tärkeitä rakennusosia:

Pieniruutuiset jugend-vaikutteiset puuikkunat. Porrashuoneiden yksityiskohdat. Sisäovet ja kiinteät kalusteet. Tiilikatto, graniittisokkeli, kalkkirappaus ja -maali. Tuuletusjärjestelmä: terveysikkunat, venttiilit, poistoilmahormit perusmuureissa.

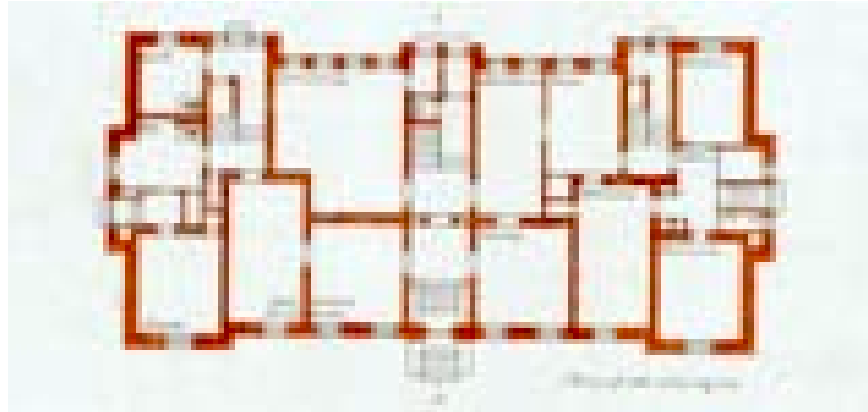
MUUTOSHISTORIA

1943 Laboratoriota laajennettiin

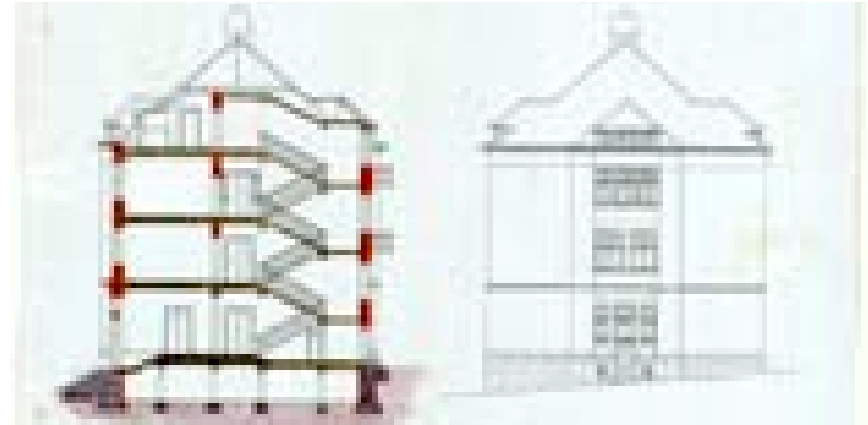
1979 Ullakkohuoneiden muuttaminen neuvotteluhuoneiksi (HKR, M. Maijala ja J. Ristolainen)

2000 Muutoksia sisätiloissa (rak. hissi, saunaosasto ja ullakolle iv-konehuone) ja julkisivuissa (HKR, Rainer Mahlamäki)

1. krs pohjapiirustus M. Schjerfbeck 1910 (HKA)

Leikkaus ja julkisivu M. Schjerfbeck 1910 (HKA)

Tekijät: s.1 Taneli Härmä, Simo Freese, Eva Knif, 28.8.2015

Julkisivu lounaaseen, edessä nurmikkorinne.

Eteläpuoleinen pääsisäänkäynti on muurattu umpeen.

Julkisivu pohjoiseen, pääsisäänkäynti keskellä.

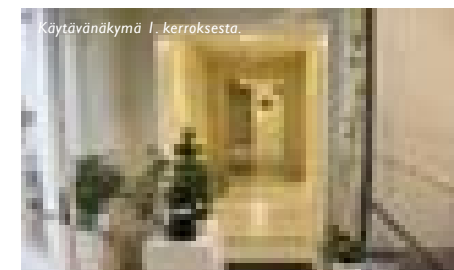
Porrashuone, jossa askelmat ja kaiteet alkuperäiset.

Ullakkokerros on otettu käyttöön.

Pääsisäänkäynti, uusi porrashuone, lasiovet yksikköihin.

Käytävänäkymä 1. kerraksesta.

Kellarikerros peruskorjattu.

Tekijät: s.2 Kia ja Jonna Taegen, 28.8.2015

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus edustaa Auroran sairaala-alueen vanhinta rakennuskantaa. 1900-luvun alun paviljonkirakennukset muodostavat tilallisen kokonaisuuden, joka hahmottuu Nordenskiöldinkadulle asti. Rakennukseen on tehty merkittäviä muutoksia viimeisen peruskorjauksen yhteydessä. Tällä hetkellä rakennuksessa toimii Eltsun kuntoutuskoti ja ryhmäterapiakeskus.

Ulkohahmo:

Julkisivumateriaalit ja –jäsentely ovat alkuperäiset. Ikkunoiden ja ovien ilme on säilynyt ennallaan. Parvekkeet ovat alkuperäiset. Eteläpuoleisen julkisivun sisäänkäynti on muurattu umpeen.

Interiööri:

Tilajako on pääosin alkuperäinen. Keskimäinen porrashuone on uusittu ja sen yhteyteen on rakennettu hissi, joka kulkee kaikkien kerrosten läpi. Käytäviin on lisätty alakatto. Lattia- ja seinäpintoja on uusittu. Toisen ja kolmannen kerroksen huoneet on muutettu potilashuoneiksi, joissa on jokaisessa oma kylpyhuone.

Rakennusosien säilyneisyys:

Peruskorjauksessa on huomioitu vanhojen listojen, helojen ym. yksityiskohtien säilyttäminen. Valaisimet, opasteet sekä talotekniikka ovat uusia.

Muuta:

Rakennuksen pääsisäänkäynti on esteetön.

Arvoluokitus: I (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:
historialliset arvot ja kerrostuneisuus A
arkkitehtoninen laatu A
kaupunkikuvallinen merkitys A
ulkotilojen säilyneisyys A
sisätilojen säilyneisyys B

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Magnus Schjerfbeck / 1910 / 1914

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Keittiörakennus

Nykyinen käyttötarkoitus: Talousrakennus, keittiö, henkilökunnan ruokailu

Muut käyttötarkoitukset: Sairaalapastorien tilat

Bruttoala: 1883 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: sr-2

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

1910-luvun rationaalista jugendia. Kaksikerroksinen (+ullakkokerros) kivitalo itsenäisesti puistomaisen tontin keskellä rinteessä. Kuuluu kaupunkikuvallisesti ja historiallisesti paviljonkisairaalan (=kulkutautisairaalan erillISRakennukset) perustamisvaiheen symmetriseen asemakaavakokonaisuuteen.

Ulkohahmo:

Graniittisokkeli, rapatut seinät, tiilikatto. Symmetristä, aumakattoista, suorakaiteen muotoista massaa jäsenneilty eteläisivulla keskisaliitilla ja pohjoisivulla puolipyöreällä erkkerillä. Julkisivuissa kellarin ja ensimmäisen kerroksen vaakalista. Pääkerrosten ikkunat liitetty toisiinsa rappauksen vertikaalialueella. Sisäänkäynnit porrashuoneisiin päädyistä sekä kellariin eteläisivulta. Eteläjulkisivu osa korttelifasadia Nordenskiöldinkadulle.

Interiööri:

Kaksi kaksivartista porrashuonetta. 1. kerroksessa keittiösali (erkkeri) ja siihen liittyviä aputiloja. 2. kerroksessa ja ullakolla hoito- ja keittiöhenkilökunnan työ- ja asuinhuoneita. Kellarissa leipomo, suihku- ja höyrykylpytiloja sekä varastoja, itäpäädyn rinteessä rakennusrungon ulkopuolinen maanalainen varasto- ja jääkellari.

Rakenne:

Luonnonkivianturan varaan tiilestä muuratut kantavat massiiviset ulkoseinät ja perusmuurit. Välipohjat teräspalkkien varaan holvattuja betonisia reikätiiliä, joiden päällä kuonakerros ja betonilaatta. Vesikattorakenteet puuta. Maanvaraiset alapohjat.

Tärkeitä rakennusosia:

Pieniruutuiset jugend-vaikutteiset puuikkunat. Porrashuoneiden yksityiskohdat. Sisäövet ja kiinteät kalusteet. Tiilikatto, graniittisokkeli, kalkkirappaus ja -maali. Alkuperäinen tuuletusjärjestelmä, mm. poistoilmahormit perusmuureissa.

MUUTOSHISTORIA

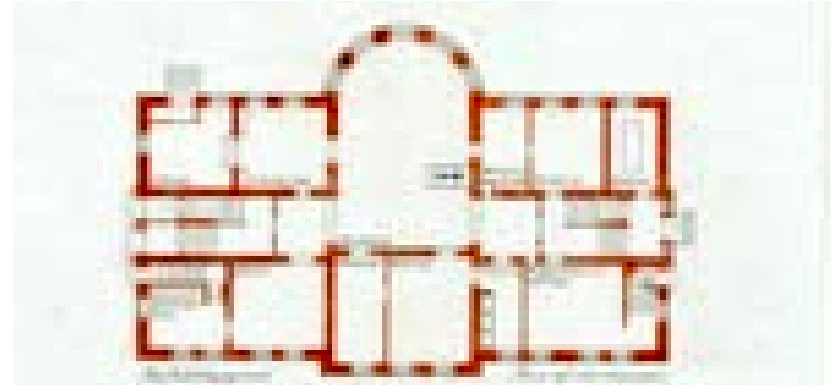
1949 Uusi lisäsiipi (Hilding Ekelund, HKR)

1973 Uuden lastauslaiturin rakentaminen, portaiden rakentaminen vanhaan, kylmähuoneitilojen uudet välipohjat, lämpö- ja ilmanvaihtolaitteiston uusiminen (HKR)

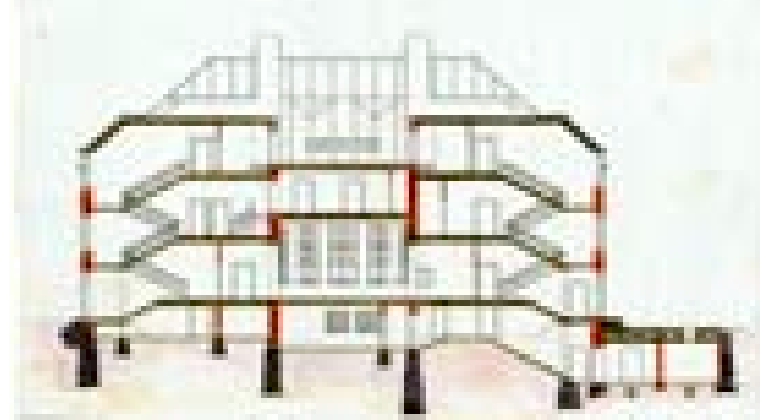
1977 Ikkunan muuttaminen oveksi (HKR, O. L.)

2010 Uusi ilmanvaihtokanava ja säleikkö hissikuilun viereen (Arktsto Rauhalampi Oy)

1. krs pohjapiirustus M. Schjerfbeck 1910 (HKA)

Leikkaus M. Schjerfbeck 1910 (HKA)

Tekijät: s.1 Taneli Härmä, Simo Freese, Eva Knif, 28.8.2015

Julkisivu itään, oikealla rakennus 2a.

Julkisivu lounaaseen, edessä laajennusosa.

Korkea, kaarevaseinäinen pätila muutettu keittiöksi.

Henkilökunnan ruokala 1950-luvun laajennuksessa.

Pohjoispuolella keittiön lastauslaituri ja biojätelava.

Keittiön kellarikerroksen tilat eivät ole enää käytössä.

Alkuperäinen tilajako, ovet ja portaat vanhat.

Ylemmän kerroksen keittiötila nykyisin tyhjä.

Tekijät: s.2 Kia ja Jonna Taegen, 28.8.2015

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus edustaa Auroran sairaala-alueen vanhinta rakennuskantaa. 1900-luvun alun paviljonkirakennukset muodostavat tilallisen kokonaisuuden, joka hahmottuu Nordenskiöldinkadulle asti. Rakennuksen alkuperäinen arkkitehtuuri on säilynyt, vaikka tilojen käyttötarkoitus on muuttunut.

Tällä hetkellä rakennuksessa on henkilökunnan ruokala ja siihen liittyvä viimeistelykeittiö. Sairaalapappien työhuone on rakennuksen toisessa kerroksessa. Muut tilat ovat viimeiset kymmenen vuotta olleet pääasiassa tyhjillään. Sähkö, vesi ja lämmitys toimivat.

Ulkohahmo:

Julkisivumateriaalit ja –jäsentely ovat alkuperäiset. Ikkunoiden ja ovien ilme on säilynyt ennallaan.

Interiööri:

Tilajako on pääosin alkuperäinen. Lattia- ja seinäpintoja on uusittu.

Rakennusosien säilyneisyys:

Ovet, helat ja lämmityspatterit ovat pitkälti alkuperäiset. Ikkunat on muutettu kolmilasisiksi. Kiinteät kalusteet kertovat rakennuksen eri käyttövaiheista. Valaisimia, opasteita sekä talotekniikkaa on uusittu.

Muuta:

Rakennus ei ole esteetön, edellyttäisi hissien rakentamista porrashuoneen yhteyteen. Kellarikerroksessa on kosteutta.

Arvoluokitus: I (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:
historialliset arvot ja kerrostuneisuus A
arkkitehtoninen laatu A
kaupunkikuvallinen merkitys A
ulkotilojen säilyneisyys A
sisätilojen säilyneisyys B

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Karl Hård af Segerstad / 1928 / 1929

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Juurikasvikkellari

Nykyinen käyttötarkoitus: Talousrakennus

Bruttoala: 339 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: sr-2

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

Pelkistettyä 1920-luvun klassismia. Yksikerroksinen, osittain maan sisään rakennettu kasvikkellari. Sijoitettu asemakaavassa paviljonkisairaalan alun perin symmetrisen asemakaavakokonaisuuden keskiakseliin.

Ulkohahmo:

Symmetrinen suorakaiteen muoto massa uppoaa rinteeseen siten, että vain pääjulkisivu on kokoaan maan päällä. Tasakorkeitten taka- ja päätyseinien rajaama loiva peltipulpettikatto. Sileät rapatut seinät ilman sokkeliä lukuun ottamatta kulmien pilasteriäihettä. Eteläsuvun räystäslista kääntyy päätyisivujen pilasteriäihkeen päälle. Ei ikkunoita. Sisäänkäynti keskeltä eteläisivua. Ritiläaihe köynnöskasveja varten?

Interiööri:

Keskikäytävän ympärille sijoittuvat tasakokoiset varastotilat.

Rakenne:

Kantavat ulkoseinät betonia(?). Maan päällisissä seinissä kylmäkatko. Myös kantava yläpohja betonia kaksoislaattarakenteena, jonka päällä lämmöneristyskerros ja puinen vesikatkon korotusrakenne. Maanvaraiset alapohjat.

Tärkeitä rakennusosia:

Peltikatto, kalkkirappaus ja -maali. Eteläisivulla tuuletuksen korvausilma-aukot.

MUUTOSHISTORIA

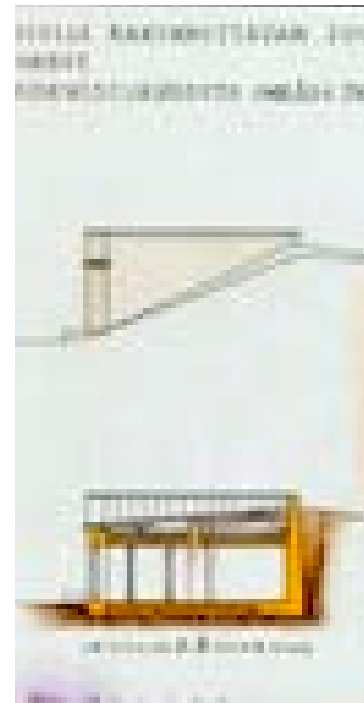
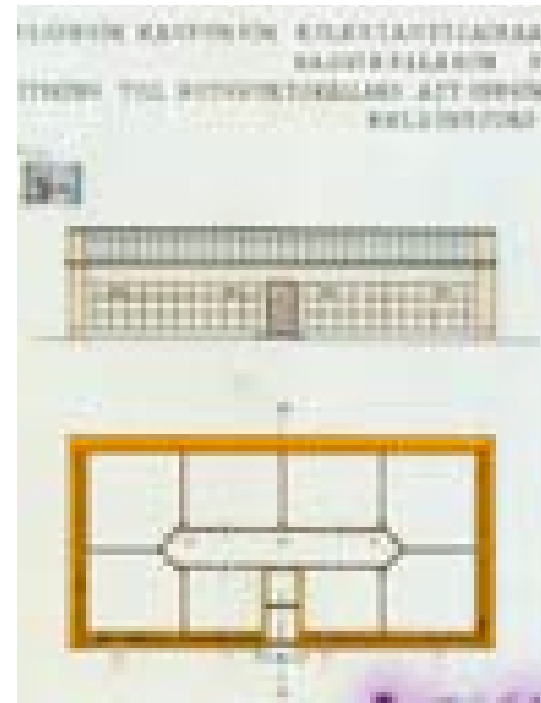
1952 Lisäsiiven rakentaminen (HKR talorakennusosasto)

1972 Perunakellarin muuttaminen tekniseksi aputilaksi

2003 Muutos- ja korjaustöitä: väliseinämuutoksia ja LVI-koneiston uusimista (Arktsto Lahdelma & Mahlamäki oy)

2004 Muuntamon ja sen palo-osaston E1120-osastorajan muutos sekä pääkeskuksen julkisivusäleikön suurentaminen (Arktsto Lahdelma & Mahlamäki oy)

Ote Karl Hård af Segerstadin piirustuksesta 1928 (HKA)

Julkisivu etelään.

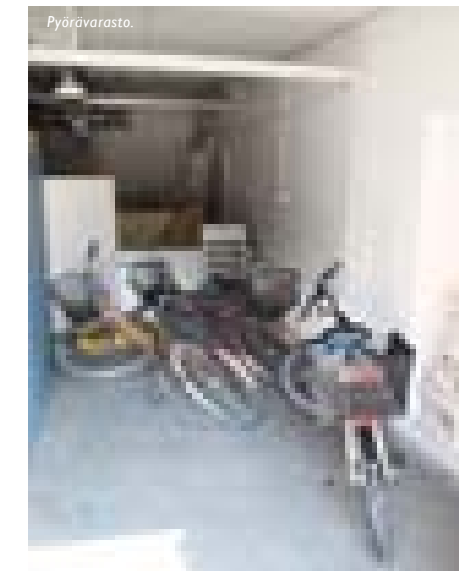
Rakennuksen itäpääty, portaat ylös rakennus 5 eteen.

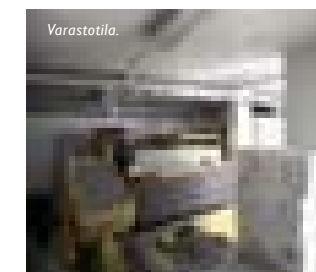
Näkymä rakennus 2:n katon ja katusillan rakennus 2.

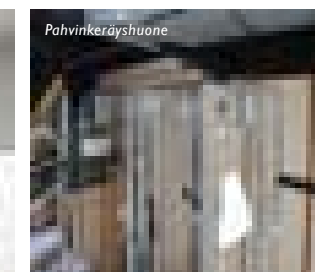
Ovet ja tuuletusritilät jaksottavat julkisivua.

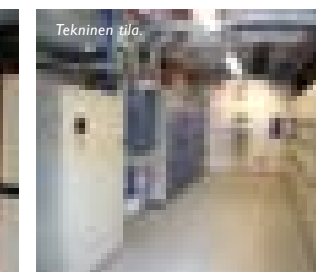
Pyörävarasto.

Varastotila.

Pahvinkeräyshuone

Tekninen tila.

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus hahmottuu vielä tänäkin päivänä selkeänä aputilana, joka palvelee ympäröiviä rakennuksia. Tällä hetkellä rakennuksessa on teknisiä tiloja ja varastoja.

Ulkohahmo:

Laajennuksen ja erilaisten muutostöiden jälkeen rakennuksen alkuperäisestä ulkohahmosta on enää vähän jäljellä. Vanhassa osassa oviaukon paikka on säilynyt samana, ikkunoita on muurattu umpeen. Vesikatosta voi erottaa vanhan ja uuden rakennuksen liitoskohdan. Julkisivujen materiaalivalinnoissa on seinien ja katon osalta huomioitu historiallinen konteksti.

Interiööri:

Vanhan osan tilajako on muuttunut täysin.

Rakennusosien säilyneisyys:

Kiinteät kalusteet, valaistus, ovet ja talotekniikka ovat uusia.

Muuta:

Rakennus on esteetön.

Arvoluokitus: 2 (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:

historialliset arvot ja kerrostuneisuus B
arkkitehtoninen laatu A/C (A alkuperäinen osa, C laajennus)
kaupunkikuvallinen merkitys B
ulkotilojen säilyneisyys B
sisätilojen säilyneisyys C

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Magnus Schjerfbeck / 1910 / 1914

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Lämpökeskus, pesula, desinfiointi

Nykyinen käyttötarkoitus: Talousrakennus

Muut käyttötarkoitukset: Kuntosali, fysioterapia

Bruttoala: 1592 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: sr-2

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

1910-luvun rationaalista jugendia. Osittain kaksikerroksinen kivitalo itsenäisesti puistomaisen tontin keskellä. Kuuluu kaupunkikuvallisesti ja historiallisesti paviljonkisairaalan (=kulkutautisairaalan erillISRakennukset) perustamisvaiheen symmetriseen asemakaavakokonaisuuteen.

Ulkohahmo:

Graniittisokkeli, rapatut seinät, tiilikatto, piipun keskiosa punatiiltä. Massoiteltu kaksijakoinen: yksikerroksisessa lämpövoimalasiivessä jugendhenkiset suuret kattolapheet, joissa kattoikkunoita, kaksikerroksisen pesulasiiven symmetristä, aumakattoista massaa jäsennelty suurin kulmarisaliiteilla ja 1. ja 2. kerrosten ikkunat sitovilla vertikaaliheilla. Vyötärön korkeudella ikkunoiden alareunassa julkisivuja kiertää vaakalista, voimalasiivessä myös ikkunan yläreunassa kevyt vaakaprofilointi. Suurten kattopintojen osuus ulkohahmosta suuri. Lämpövoimalan kahdeksankulmainen piippu matalahko mutta läpimitaltaan paksu. Siipien välissä intiimit huoltopihat. Eteläjulkisivu ja piippu osa korttelifasadia Nordenskiöldinkadulle, piippu alueen korkein maamerkki.

Interiööri:

Kaksi kaksivartista porrashuonetta pesulasiiven kummassakin päässä. Pesulassa erikokoisia huoneita kahdessa kerroksessa, ullakolla varastoja. Suuri lämpöeristämätön pannuhuone keskellä rakennusta. Lämpövoimalasiivessä matalat hiilivarasto, verstaas ja desinfiointihuone.

Rakenne:

Luonnonkivianturan varaan tiilestä muuratut kantavat massiiviset ulkoseinät ja perusmuurit. Välipohjat teräspalkkien varaan holvattuja betonisia reikätiiliä, joiden päällä kuonakerros ja betonilaatta. Vesikattorakenteet puuta, pannuhuoneessa osittain terästä. Maanvaraiset alapohjat.

Tärkeitä rakennusosia:

Pieniruutuiset jugend-vaikutteiset puuikkunat. Porrashuoneiden yksityiskohdat. Sisäovet ja kiinteät kalusteet. Lämpövoimalan laitteet. Tiilikatto, graniittisokkeli, kalkkirappaus ja -maali.

MUUTOSHISTORIA

1927 (todettu paikan päällä, vuosiluku ei varma) Savupiipun ympärille matala laajennusosa

1948 Uusi tuuletusparveke itäpäättyyn (HKR, Väinö Määttä)

1981 Tekninen tila ja kanaaleja pannuhuoneen lattian alle (Suunnitteluareena Oy).

1983 Entisen varastotilan muuttaminen pesu- ja pukuhuoneeksi sekä saunaksi (piipun sisällä), piipun madaltaminen, fysioterapiatilojen korjaaminen kellarissa ja 1. kerroksessa sekä varastotilojen ja henkilökunnan sosiaalitilojen sijoittaminen kellarikerrokseen, LVI-uudistuksia (Arkkitehtitoimisto Railo & Leinus).

1. krs pohjapiirustus M. Schjerfbeck 1910 (HKA)

Tekijät: s.1 Taneli Härmä, Simo Freese, Eva Knif, 28.8.2015

Julkisivu lounaaseen.

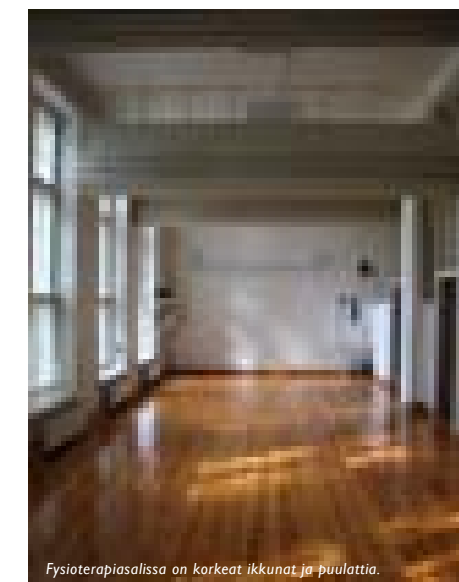
Julkisivu luoteeseen, vasemmalla lyhennetty piippu.

Teknisen huollon sisäänkäynti ja lastauslaituri.

Ullakkotila on avara ja valoisa.

Fysioterapiasalissa on korkeat ikkunat ja puulattia.

Kuntosali suuressa avoimessa tilassa.

Teknisen huollon työtilat sijaitsevat entisessä pannuhuoneessa.

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus edustaa Auroran sairaala-alueen vanhinta rakennuskantaa. 1900-luvun alun paviljonkirakennukset muodostavat tilallisen kokonaisuuden, joka hahmottuu Nordenskiöldinkadulle asti. Alkuperäinen arkkitehtuuri on pääosin säilynyt. Tilojen sisäisten yhteyksien suhteen on tehty merkittäviä muutoksia.

Tällä hetkellä rakennuksessa on kirjasto, kuntosali ja fysioterapiatilat, jotka palvelevat Auroran sairaalan potilaita. Rakennuksen toisessa osassa on teknisen yksikön tiloja.

Ulkohahmo:

Julkisivumateriaalit ja –jäsentely ovat alkuperäiset. Ikkunoiden ja ovien ilme on säilynyt pääosin ennallaan. Savupiipun korkea osa on purettu.

Interiööri:

Tilajako on muuttunut. Lattiapintaa on korotettu kuntosalin kohdalla. Osa ovista on poistettu käytöstä. Alkuperäiset porrashuoneet ovat säilyneet. Ullakkotila on pääosin tyhjä. Kellaritilat toimivat sosiaalitiloina ja tekniikan varastoina.

Rakennusosien säilyneisyys:

Rakennuksessa on monia alkuperäisiä ikkunoita, ovia, seiiniin upotettuja kaappeja ja lämpöpattereita. Lattiat ovat pitkälti uusittuja, lukuun ottamatta porrashuoneita. Rakennuksessa on uusia kiintokalusteita, kuten puolapuita, vetotankoja ja teknisiä laitteita, varusteita ja kalusteita.

Muuta:

Sisäänkäynti fysioterapian ensimmäisen kerroksen tiloihin on esteetön.

Arvoluokitus: I (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:
historialliset arvot ja kerrostuneisuus A
arkkitehtoninen laatu A
kaupunkikuvallinen merkitys A
ulkotilojen säilyneisyys A
sisätilojen säilyneisyys B

Tekijät: s.2 Kia ja Jonna Taegen, 28.8.2015

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Magnus Schjerfbeck / 1910 / 1914

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Tarkkailupaviljonki

Nykyinen käyttötarkoitus: HUS infektio- ja sisätautien osasto

Bruttoala: 804 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: sr-2

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

1910-luvun rationaalista jugendia. Yksikerroksinen kivitalo (+pieni ullakkokerros) itsenäisesti puistomaisen tontin keskellä. Kuuluu kaupunkikuvallisesti ja historiallisesti paviljonkisairaalan (=kulkutautisairaalan erilliskerrokset) perustamisvaiheen symmetriseen asemakaavakokonaisuuteen.

Ulkoahamo:

Graniittisokkeli, rapatut seinät, savitiilikatto. Massoiteltu kahteen osaan: symmetrinen päämassa ja sen keskiakselissa pienempi pesuosastoosiipi. Katot aumattuja, lappeilla kattoikkunoita, ullakko-osaston kohdalla poikkiäädtyt. Ulkoportaat graniittia. Runsaasti erillisiä ulko-ovia potilashuoneisiin.

Interiööri:

Yksi kaksivartinen porrashuone keskellä rakennusta kellariin ja ullakolle, jossa hoitajien ja siivoojien huoneet poikkiäädtyjen alla. Ei isoja saleja tms. Kymmenen potilashuoneen ja kylpyhuoneen ryhmä itä-länsisuuntaisen keskiäädtyvän varteen sijoitettuna. Potilashuoneisiin erilliset sisäänkäynnit suoraan ulkoa. Pohjoisessa siipirakennuksessa pesu- ja pukeutumisosastot: pesuhuoneiden toisella puolen "puhtaat" pukuhuoneet ja toisella "saastuneet", joissa vaatteet aina vaihdettiin ja peseydyttiin rakennukseen saavuttaessa tai sieltä poistuttaessa.

Rakenne:

Luonnokivianturan varaan tiilestä muuratut kantavat massiiviset ulkoseinät ja perusmuurit. Välipohjat teräspalkkien varaan holvattuja betonisia reikätiiliä, joiden päällä kuonakerros ja betonilaatta. Vesikattorakenteet puuta. Maanvaraiset alapohjat.

Tärkeitä rakennusosia:

Pieniruutuiset jugend-vaikutteiset puuikkunat. Porrashuoneiden kaiteiden yksityiskohdat ja mosaiikkibetoniaskelmat. Pyöristetyt seinien, kattojen ja smygyien sisäkulmat. Tiilikatto, graniittisokkeli, kalkkirappaus ja -maali. Kattoikkunat savitiilikatolla.

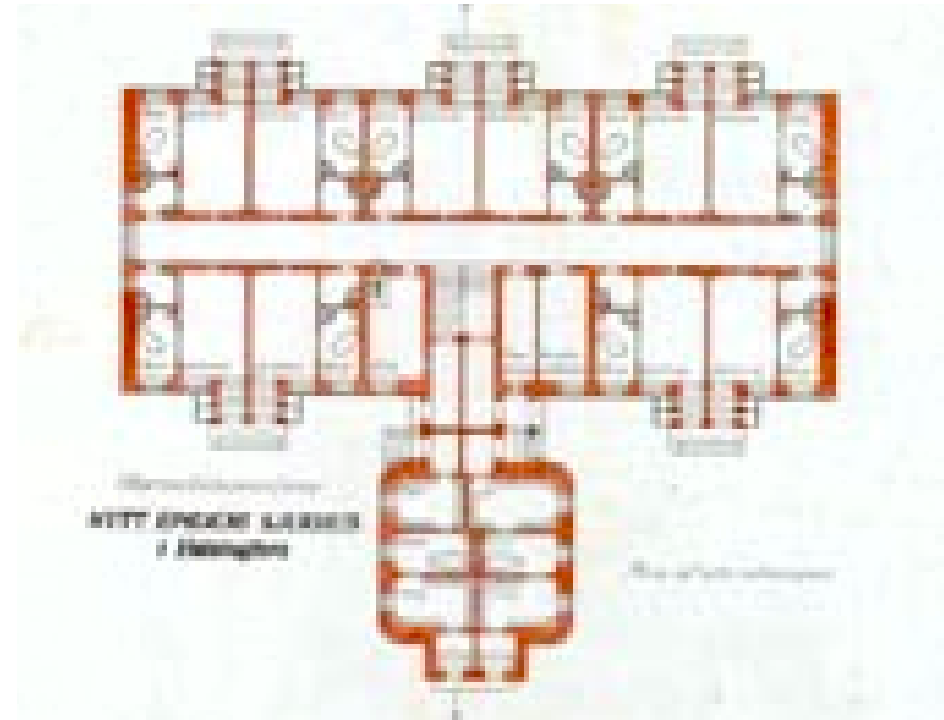
MUUTOSHISTORIA

1961 Ilmastointikanavat ja hormit muutettu B-luokan rakenteiksi

1969 LVI-järjestelmän uudistus, HKR Koneteknillinen toimisto

1997 Potilashuoneisiin tehty uudet esteettömät oviaukot, huoneiden ja kylpyhuoneiden välisiä seiniä siirretty, kahden huoneen yhdistäminen kansliatilaksi, kylpyosaston keskiosan rakenteita purettu käytävä alta, huoltosisäänkäynnin levennys, ullakon ikkunan muutos ilmanvaihtosäleiköksi, ulko-ovien paikan siirto, LVI-uudistuksia (Arkkitehtitoimisto Brunow & Maunula).

I. krs pohjapiirustus M. Schjerfbeck 1910 (HKA)

Julkisivu etelään.

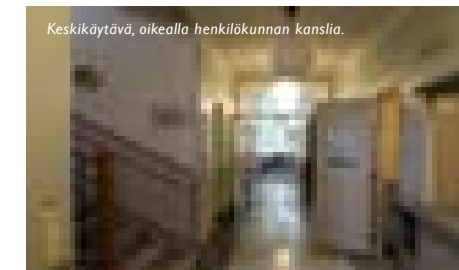
Julkisivu länteen.

Näkymä potilashuoneesta, oikealla kylpyhuoneen ovi.

Potilashuonekohtainen tuulikaappi on edelleen käytössä.

Keskikäytävä, oikealla henkilökunnan kanslia.

Ullakkokerroksen pukutilat.

Aputilat ryhmitetty pohjoissiipeen.

Potilashuoneen alipaineistettu sulkutila.

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus edustaa Auroran sairaala-alueen vanhinta rakennuskantaa. 1900-luvun alun paviljonkirakennukset muodostavat tilallisen kokonaisuuden. Rakennuksen sisätiloja on muutettu vastamaan nykyisiä teknisiä vaatimuksia, mutta käyttötarkoitus ja tilajako ovat pysyneet lähes samoina.

Tällä hetkellä rakennusta käyttää HUS:n infektiosairauksien osasto, jossa hoidetaan trooppisten- ja infektiosairauksien sekä HIV-tartunnan saaneita potilaita. Rakennuksessa on 8 eristysruonetta, joista kahdessa on alipaineistettu sulkutila. Potilashuoneiden tilaratkaisu ulskäynteineen, yksi keskiäädtyvälle ja yksi pihalle, on edelleen toimiva.

Ulkoahamo:

Julkisivumateriaalit ja –jäsentely ovat alkuperäiset. Ikkunoiden, ovien, sisäänkäyntien ja vesikaton ilme on säilynyt ennallaan. Pääsisäänkäynnistä on tehty esteetön metallirakenteisen luiskan avulla.

Interiööri:

Tilajako on pääpiirteittäin sama. Käytäviin on lisätty alakatto. Lattia- ja seinäpintoja on uusittu. Muutoksia on tehty kanslian, keittiön, lääkehuoneen ja muiden aputilojen osalta. Osa ullakkotiloista on muutettu pukuhuoneiksi.

Rakennusosien säilyneisyys:

Ikkunat, ovet, kiinteät kalusteet, helat, valaisimet, opasteet ja talotekniikka on uusittu.

Muuta:

Rakennuksen ensimmäinen kerros on esteetön.

Arvoluokitus: I (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:
historialliset arvot ja kerrostuneisuus A
arkkitehtoninen laatu A
kaupunkikuvallinen merkitys A
ulkotilojen säilyneisyys A
sisätilojen säilyneisyys B

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Magnus Schjerfbeck / 1910 / 1914

Alkuperäinenkäyttötarkoitus: Tulirokkopaviljonki

Nykyinen käyttötarkoitus: HUS infektiosairauksien osasto ja laboratorio

Bruttoala: 1644 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: sr-2

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

1910-luvun rationaalista jugendia. Kolmikerroksinen kivitalo itsenäisesti puistomaisen tontin keskellä. Kuuluu kaupunkikuvallisesti ja historiallisesti paviljonkisairaalan (=kulkutautisairaalan erillISRakennukset) perustamisvaiheen symmetriseen asemakaavakokonaisuuteen.

Ulkohahmo:

Graniittisokkeli, rapautut seinät, tiilikatto. Kolmikerroksinen päämassa symmetrinen ja aumakattoinen. Siinä symmetrisesti kaksikerroksiset siivet siten, että ne jäävät päämassan keskiliinjan eteläpuolelle ja julkisivusta tulee voimakkaasti polveileva. Eteläjulkisivulla lisäksi erkkeri, jonka päällä 3. kerroksen kattamaton parveke. Itä- ja länsipäädyissä oleville parvekkeille käynti ulkopuolisia kierreportaita pitkin (tarkoitettu potilaiden omaisille, kuten vara-/lavantautipaviljongissa). Eteläjulkisivuissa ensimmäisen kerroksen ikkunoiden alla vaakalista, toisen kerroksen ikkunoiden päällä kevyt vaakaprofilointi rappauksessa, joiden välissä (pääjulkisivuissa) kahden kerroksen ikkunat toisiinsa liittävä vertikaalilaihe.

Interiööri:

Yksi keskitetty nelivartinen porrashuone. Kellarikerroksessa potilaiden vastaanottohuone ja lääkärin pukeutumishuone. 1. kerroksessa kahdeksan potilashuonetta. Keskiosassa suuret potilashuoneet, kesikäytävän toisella puolella pesu- ja keittiötilat (liikaiset vaatteet poistettiin paviljongista seinän läpi kulkevan desinfioimisaltaan läpi, ruoka vastaanotettiin kiertyvän metallisylinterin läpi, joka esti suoran yhteyden eteistilaan johon ruoka tuotiin). Toisessa kerroksessa kesikäytävän eteläpuolella suuret potilashuoneet, pohjoispuolella pesu- wc- ym. aputilat. Ullakkokerroksessa hoitajien ja siivoojien asunnot.

Rakenne:

Luonnonkivianturan varaan tiilestä muuratut kantavat massiiviset ulkoseinät ja perusmuurit. Väliohjat teräspalkkien varaan holvattuja betonisia reikätiiliä, joiden päällä kuonakerros ja betonilaatta. Vesikattorakenteet puuta. Maanvaraiset alapohjat.

Tärkeitä rakennusosia:

Pieniruutuiset jugend-vaikutteiset puuikkunat. Porrashuoneiden yksityiskohtat. Sisäovet ja kiinteät kalusteet. Tiilikatto, graniittisokkeli, kalkkirappaus ja -maali. Sisälaseinät. Pyöristetyt seinien, kattojen ja smyngien sisäkulmat. Ulkopuoliset kierreportaat ja parvekkeet.

MUUTOSHISTORIA

1943 Kellariin apteekki

1949 Portaiden ja päätyparvekkeiden muutostyö, parvekkeille kierreportaat (Lasse Björk, HKR talorakennusosasto).

1956 Uusi happikeskus (HKR, Claus Tandefelt, Lauri Pajamies)

Keskikäytävän päissä olevat erkkerit (viimeistään 1962)

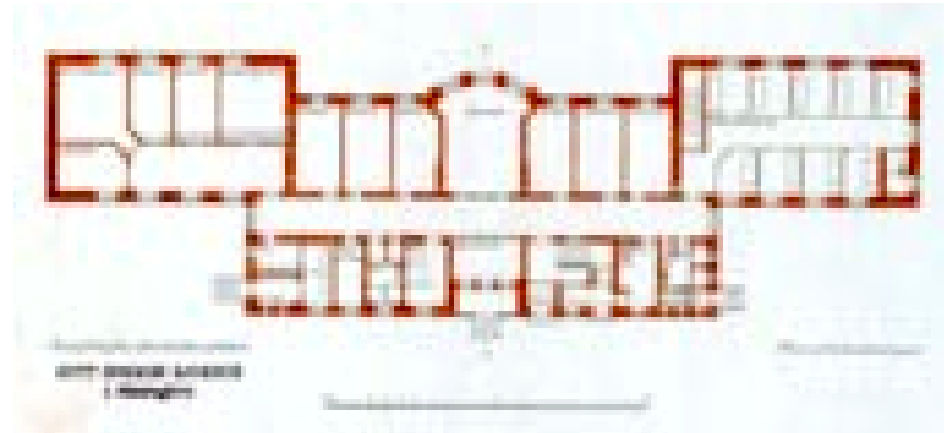
1962 Ullakon paloturvallisuustyö

Hissi rakennettu viimeistään 1989

1989 Peruskorjaus, uusia katoksia, uusi luiska ja kaide kellariin, ovi ikkunaksi, erkkeriä jatkettu toisesta kerroksesta ensimmäiseen, päätyparvekkeiden kierreportaaiden tilalle suorat portaat (Arkkitehti Heikki Elomaa).

2000-luvun alussa Kevyt remontti, 1. kerroksen osastot muutettu poliklinikoiksi

1. krs pohjapiirustus M. Schjerfbeck 1910 (HKA)

Julkisivu länteen, päätyjen luonne muuttunut.

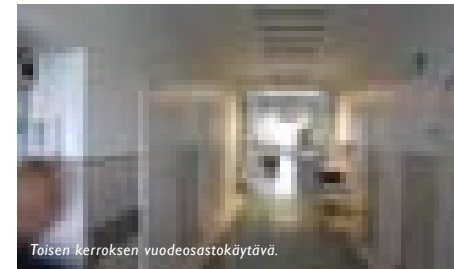
Julkisivu pohjoiseen, ssaankäymä säilyneet.

Kolmen hengen potilashuone.

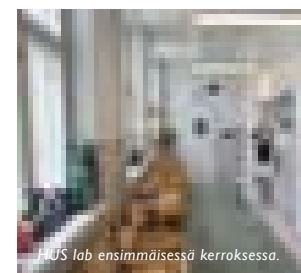
Osastokanslian kaareva aviaukko on vanha.

Toisen kerroksen vuodeosastokäytävä.

Esteetön kulku kellarikerroksen kautta.

HUS lab ensimmäisessä kerroksessa.

Julkisivu etelään.

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus edustaa Auroran sairaala-alueen vanhinta rakennuskantaa. 1900-luvun alun paviljonkirakennukset muodostavat tilallisen kokonaisuuden. Rakennukset 5, 7 ja 8 ovat olleet lähtökohdiltaan lähes identtiset. Rakennukseen on tehty merkittäviä muutoksia niin ulkohahmon kuin myös sisätilojen osalta.

Tällä hetkellä rakennuksessa toimii HUS:n infektiosairauksien osasto, poliklinikka ja laboratorio. Ylimmässä kerroksessa on hallinnon ja erikoislääkäreiden tiloja. Kellarikerroksessa on henkilökunnan työ- ja sosiaalityö- ja toimenpidehuone.

Ulkohahmo:

Julkisivumateriaalit ja –jäsentely ovat, rakennuksen päätyjä lukuun ottamatta, säilyneet pitkälti ennallaan, samoin ikkunat ja ovet. Laajennusosien myötä päätyjulkisivujen arkkitehtuuri on täysin hävinnyt.

Interiööri:

Tilajako on pääpiirteittäin sama. Potilashuoneita on suurennettu, ja niissä on sulku sekä oma kylpyhuone. Käytäviin on lisätty alakatto. Lattia- ja seinäpintoja on uusittu. Muutoksia on tehty myös henkilökunnan työ- ja taukotiloihin sekä huoltotiloihin. Porrashuoneet ja keskellä olevat parvekkeet ovat alkuperäiset. Rakennukseen on lisätty hissi, joka kulkee kaikkien kerrosten läpi.

Rakennusosien säilyneisyys:

Ikkunat, ovet, kiinteät kalusteet, helat, valaisimet, opasteet ja talotekniikka on uusittu.

Muuta: Rakennus on esteetön.

Arvoluokitus: I (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:
historialliset arvot ja kerrostuneisuus A
arkkitehtoninen laatu A
kaupunkikuvallinen merkitys A
ulkotilojen säilyneisyys A
sisätilojen säilyneisyys B

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Magnus Schjerfbeck / 1910 / 1914

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Varapaviljonki, lavantautipaviljonki

Nykyinen käyttötarkoitus: Psykiatrian kuntoutusosasto

Bruttoala: 1960 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: sr-2

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

1910-luvun rationaalista jugendia. Kaksikerroksinen (+ullakko ja kellarikerrokset) kivitalo itsenäisesti puistomaisen tontin keskellä. Kuuluu kaupunkikuvallisesti ja historiallisesti paviljonkisairaalan (=kulkutautisairaalan erillISRakennukset) perustamisvaiheen symmetriseen asemakaavakokonaisuuteen.

Ulkohahmo:

Graniittisokkeli, rapatut seinät, tiilikatto. Symmetrinen T:n muotoinen, aumakattoinen ja tasakorkea massa loivassa rinteessä. Eteläisivulla loivasti kaareutuva erkkeri. Julkisivuissa ensimmäisen kerroksen ikkunoiden alla vaakalista, toisen kerroksen ikkunoiden päällä kevyt profilointi rappauksessa, vaakalinjojen välissä kahden kerroksen ikkunat toisiinsa liittävä vertikaali-aihe. Itä- ja länsipäädyissä parvekkeet, joilta avokierreportaat alas.

Interiööri:

Yksi nelivartinen porrashuone sisäkulmassa. Paviljonki on suunniteltu siten, että sen kerrokset voitiin toiminnallisesti eristää toisistaan. Kumpikin kerros muodosti täydellisen potilasosaston, joissa kaksi suurta pääosa potilashuonetta ja niiden välissä sijaitseva päivähuone. Pohjoisissäivessä pienempien potilas- ja henkilökuntahuoneiden lisäksi aputiloja keskikäytävän molemmiin puolin. Suurten potilashuoneiden päädyissä parvekkeet (vierailijoille, kuten tulirokkopaviljongissa). Eristetty ruokahuolto, toiseen kerrokseen ruokahissillä.

Rakenne:

Luonnonkivianturan varaan tiilestä muuratut kantavat massiiviset ulkoseinät ja perusmuurit. Välipohjat teräspalkkien varaan holvattuja betonisia reikätiiliä, joiden päällä kuonakerros ja betonilaatta. Vesikattorakenteet puuta. Maanvaraiset alapohjat.

Tärkeitä rakennusosia:

Pieniruutuiset jugend-vaikutteiset puuikkunat. Porrashuoneiden yksityiskohdat, mm. puuteräskateet ja mosaiikkibetoniaskelmat ja -lepotasot. Sisäovet ja kiinteät kalusteet. Tiilikatto, graniittisokkeli, kalkkirappaus ja -maali. Ulkopuoliset kierreportaat ja parvekkeet.

MUUTOSHISTORIA

1946 Pohjakerrokseen röntgenosasto

1957 Viemäri- ja vesijohtouudistuksia, hissien rakentaminen, pohjoispäädyn laajentaminen, (Ferdinand Salokangas).

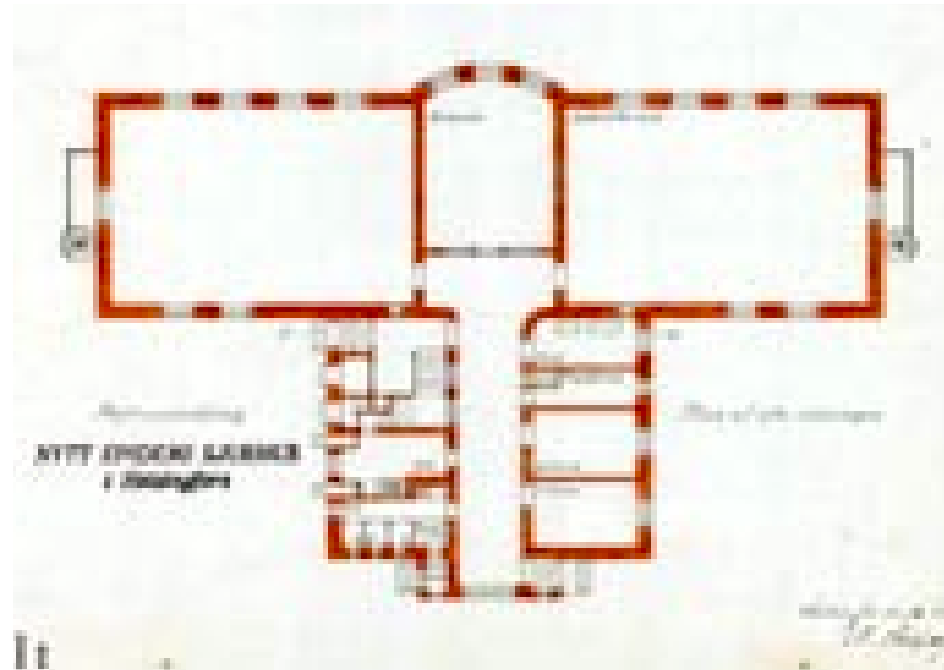
1979 Ullakon väliseinämuutoksia, tilojen käyttötarkoituksen muutoksia (M. Majjala & J. Ristolainen, HKR Talosuunnitteluosasto).

2002 Peruskorjaus (Arkkitehtitoimisto Häkli Ky).

2002 Julkisivu- ja pohjoispäädyn sisäiset muutokset (Arkkitehdit Kirsi Korhonen ja Mika Penttinen Oy).

2008 Sisäisiä muutoksia pohjoispäädyssä, (Arkkitehdit Kirsi Korhonen ja Mika Penttinen)

1. krs pohjapiirustus M. Schjerfbeck 1910 (HKA)

Tekijät: s.1 Taneli Härmä, Simo Freese, Eva Knif, 28.8.2015

Osastokäytävä, oikealla potilashuoneet.

Pääsisäänkäynnit sijoittuvat rakennuksen koillisosaan.

Kierreportas parvekkeen vieressä.

Lasitettu länsipäädyn parveke.

Näkymä kahden hengen potilashuoneesta.

Julkisivu luoteeseen, keskellä puistoa.

Ullakkerroksen neuvotteluhuone.

Julkisivu etelään, kellarissa isot ikkunat.

Tekijät: s.2 Kia ja Jonna Taegen, 28.8.2015

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus edustaa Auroran sairaala-alueen vanhinta rakennuskantaa. 1900-luvun alun paviljonkirakennukset sekä puistomainen ympäristö muodostavat tilallisen kokonaisuuden. Rakennukseen on tehty vuosikymmenten aikana merkittäviä muutoksia niin ulkohahmon kuin myös sisätilojen suhteen. Tällä hetkellä rakennuksen 1. ja 2. kerroksessa on psykiatrian osastoja, 3. kerroksessa työ- ja kokoustiloja ja kellarikerroksessa kotihoidon tilat sekä huolto- ja sosiaalityloja.

Ulkohahmo:

Julkisivumateriaalit ja –jäsentely ovat säilyneet pitkälti ennallaan, samoin ikkunat ja ovet. Länsipäädyn alkuperäinen arkkitehtuuri on muutosten myötä kadonnut. Pohjoispäädyn laajennus vastaa taas muotokieleltään pitkälti vanhaa.

Interiööri:

Tilajako on muuttunut lähes täysin. Itä- ja länsisiipien salit on muutettu potilashuoneiksi, joissa on omat kylpyhuoneet. Huoneet ovat etelään, käytävä pohjoiseen. Yhteinen olohuone sijoittuu kaarevaan keskeistilaan. Pääporrashuoneen yhteydessä on kanslia, pohjoisissäivessä henkilökunnan tiloja. Rakennuksessa on hissi, joka kulkee kaikkien kerrosten läpi. Kellarikerrokseen on lisätty luiska.

Rakennusosien säilyneisyys:

Pääporrashuone on säilynyt ennallaan. Ikkunat, ovet, kiinteät kalusteet, helat, valaisimet, opasteet ja talotekniikka on uusittu. Erityisesti psykiatrian osasto asettaa omat turvallisuusvaatimuksensa.

Muuta: Rakennus on esteetön.

Arvoluokitus: I (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:
historialliset arvot ja kerrostuneisuus A
arkkitehtoninen laatu A
kaupunkikuvallinen merkitys A
ulkotilojen säilyneisyys A
sisätilojen säilyneisyys B

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Magnus Schjerfbeck / 1910 / 1914

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Tuhkarokkopaviljonki

Nykyinen käyttötarkoitus: Psykiatrian vuodeosasto, hallinto

Bruttoala: 1766 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: sr-2

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

1910-luvun rationaalista jugendia. Kolmikerroksinen kivitalo itsenäisesti puistomaisen tontin keskellä. Kuuluu kaupunkikuvallisesti ja historiallisesti paviljonkisairaalan (=kulkutautisairaalan erillISRakennukset) perustamisvaiheen symmetriseen asemakaavakokonaisuuteen.

Ulkohahmo:

Kurkkumätäpaviljongin (A8) peilikuva. Graniittisokkeli, rapatut seinät, tiilikatto. Kolmikerroksinen päämassa symmetrinen ja aumakattoinen, jossa kaksikerroksiset siivet siten, että ne jäävät päämassan keskilinjan eteläpuolelle ja julkisivusta tulee voimakkaasti polveileva. Eteläjulkisivulla lisäksi päivähuoneiden erkkeri, jonka päällä 3. kerroksen kattamaton parveke. Itä- ja länsipäädyissä oleville 2. kerroksen parvekkeille käynti ulkopuolisia kierreportaita pitkin (tarkoitettu potilaiden omaisille). Ensimmäisen kerroksen lattiatasossa vaakalista, toisen kerroksen ikkunoiden päällä kevyt vaakaprofilointi rappauksessa, joiden välissä (pääjulkisivuissa) kahden kerroksen ikkunat toisiinsa liittävä vertikaalilaihe.

Interiööri:

Yksi nelivartinen porrashuone keskellä pohjoissivua. Itä-länsi-suuntainen keskikäytävä. Rakennettu samalla periaatteella kuin tulirokkipaviljonki (A5), mutta pienemmäksi. Kellarikerroksessa vastaanottotilat. 1. kerroksessa pienet potilashuoneet aputiloineen. 2. kerroksessa suuret potilassalit. Ullakolla henkilökunnan tiloja.

Rakenne:

Luonnonkivianturan varaan tiilestä muuratut kantavat massiiviset ulkoseinät ja perusmuurit. Välipohjat teräspalkkien varaan holvattuja betonisia reikätiiliä, joiden päällä kuonakerros ja betonilaatta. Vesikattorakenteet puuta. Maanvaraiset alapohjat.

Tärkeitä rakennusosia:

Pieniruutuiset jugend-vaikutteiset puikkunat. Porrashuoneiden yksityiskohdat. Sisäovet ja kiinteät kalusteet. Tiilikatto, graniittisokkeli, kalkkirappaus ja -maali. Päätyparvekkeet ja ulkokierreportaat. Pyöristetetyt seinien, kattojen ja smygyien sisäkulmat.

MUUTOSHISTORIA

1933 Uusi parvekelaajennus rakennuksen länsipäätyn (HKR, Gunnar Taucher).

1953 Väliseinämuitoksia, laajennus parvekkeen alle, uudet katokset, urheiluvälinevarasto, kellarikerroksen ikkunoita suurennettu (HKR talorakennusosasto, Claus Tandefelt).

1988 Peruskorjaus, hissin sekä uuden portaikon rakentaminen länsijulkisivun lisäsiipeen, julkisivumuutos, päätyparvekkeiden muuttaminen sisätilaksi ja IV-konehuoneen rakentaminen ullakolle (Arkkitehtitoimisto Marja ja Erkki Wirta).

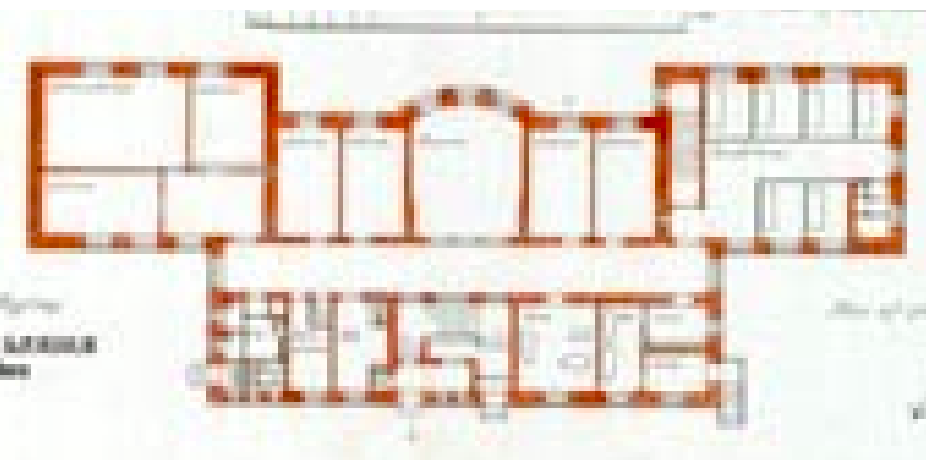
1989 Pyörätuoliluiskan rakentaminen, HKR talosuunnitteluosasto.

1997 LV- ja kvv-muitoksia (Arkkitehtitoimisto Kari Ristola Oy).

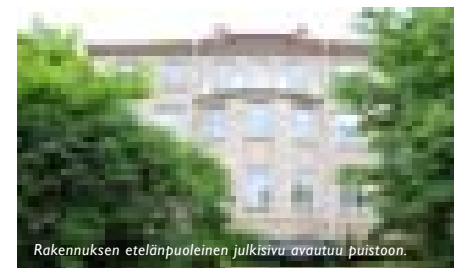
2004 Rakennuksen pohjoispäädyn tilojen uudelleenjärjestely (HKR arkkitehtuuriostasto).

2009 Julkisivu- ja sisäisiä muutoksia (Arkkitehdit Kirsi Korhonen ja Mika Penttinen Oy).

1. krs pohjapiirustus M. Schjerfbeck 1910 (HKA)

Tekijät: s.1 Taneli Härmä, Simo Freese, Eva Knif, 28.8.2015

Rakennuksen eteläpuoleinen julkisivu avautuu puistoon.

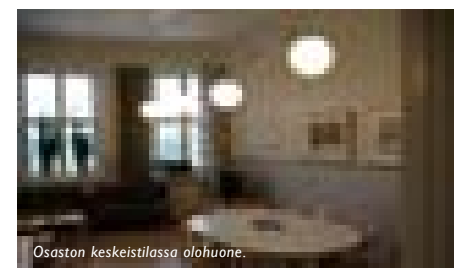
Julkisivu itään, kierreportaat ja parveke alkuperäiset.

Julkisivu pohjoiseen, edessä korkeaa kalliota.

Julkisivu länteen, vasen tuulikaappi alkuperäinen. Päätyparvekkeet muurattu umpeen.

Osaston keskeistilassa olohuone.

Pääporrashuone alkuperäinen.

Ylimmän kerroksen tiloissa kattamuoto on läsnä.

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus edustaa Auroran sairaala-alueen vanhinta rakennuskantaa. 1900-luvun alun paviljonkirakennukset sekä puistomainen ympäristö muodostavat tilallisen kokonaisuuden. Rakennukset 5, 7 ja 8 ovat olleet lähtökohdiltaan lähes identtiset. Rakennukseen on tehty vuosikymmenten aikana merkittäviä muutoksia ulkohahmon ja sisätilojen suhteen. Tällä hetkellä rakennuksen ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa on psykiatrian osastoja, kolmannessa hallinnon tiloja ja kellarisiin sijoittuvat työ- ja kokoustilat sekä huolto- ja sosiaalitalit.

Ulkohahmo:

Julkisivumateriaalit ja –jäsentely ovat, rakennuksen länsipäättyä lukuun ottamatta, säilyneet pitkälti ennallaan, samoin ikkunat ja ovet. Rakennuksen länsipäättyä on laajennettu, länsipäätty toimii myös huoltopihana.

Interiööri:

Tilajako on muuttunut lähes täysin. Itä- ja länsisiipien tilat on muutettu potilashuoneiksi, joissa on omat kylpyhuoneet. Huoneet ovat etelään, käytävä pohjoiseen. Yhteinen olohuone sijoittuu kaarevaan keskeistilaan. Rakennuksen länsipäättyyn on lisätty porrashuone ja hissi. Kellaritiloja on jaettu pienempiin osiin.

Rakennusosien säilyneisyys:

Pääporrashuone on säilynyt. Ikkunat, ovet, kiinteät kalusteet, helat, valaisimet, opasteet ja talotekniikka on uusittu. Osien tiloista on lisätty alakatto. Erityisesti psykiatrian osasto asettaa omat turvallisuusvaatimuksensa.

Muuta:

Rakennus on kellarikerroksen ja ensimmäisen sekä toisen kerroksen osalta esteetön.

Arvoluokitus: I (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:
historialliset arvot ja kerrostuneisuus A
arkkitehtoninen laatu A
kaupunkikuvallinen merkitys A
ulkotilojen säilyneisyys A
sisätilojen säilyneisyys B

Tekijät: s.2 Kia ja Jonna Taegen, 28.8.2015

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Magnus Schjerfbeck / 1910 / 1914

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Kurkkumätäpaviljonki

Nykyinen käyttötarkoitus: Psykiatrian vuodeosasto

Bruttoala: 1708 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: sr-2

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

1910-luvun rationaalista jugendia. Kolmikerroksinen kivitalo itsenäisesti puistomaisen tontin keskellä. Kuuluu kaupunkikuvallisesti ja historiallisesti paviljonkisairaalan (=kulkutautisairaalan erillsrakennukset) perustamisvaiheen symmetriseen asemakaavakokonaisuuteen.

Ulkoahamo:

Tuhkarokkopaviljongin (A7) peilikuva. Graniittisokkeli, rapatut seinät, tiilikatto. Kolmikerroksinen päämassa symmetrinen ja aumakattoinen, jossa kaksikerroksiset siivet siten, että ne jäävät päämassan keskilinjan eteläpuolelle ja julkisivusta tulee voimakkaasti polveileva. Eteläjulkisivulla lisäksi päivähuoneiden erkkeri, jonka päällä 3. kerroksen kattamaton parveke. Itä- ja länsipäädyissä oleville 2. kerroksen parvekkeille käynti ulkopuolisia kierreportaita pitkin (tarkoitettu potilaiden omaisille). Ensimmäisen kerroksen lattiatasossa vaakalista, toisen kerroksen ikkunoiden päällä kevyt vaakaprofilointi rappauksessa, joiden välissä (pääjulkisivuissa) kahden kerroksen ikkunat toisiinsa liittävä vertikaaliäihe.

Interiööri:

Yksi nelivartinen porrashuone keskellä pohjoissivua. Itä-länsi-suuntainen keskikäytävä. Rakennettu samalla periaatteella kuin tulirokkopaviljonki (A5), mutta pienemmäksi. Kellarikerroksessa vastaanottotilat. 1. kerroksessa pienet potilashuoneet aputiloineen. 2. kerroksessa suuret potilassalit. Ullakolla henkilökunnan tiloja.

Rakenne:

Luonnonkivianturan varaan tiilestä muuratut kantavat massiiviset ulkoseinät ja perusmuurit. Välipohjat teräspalkkien varaan holvattuja betonisia reikätiiliä, joiden päällä kuonakerros ja betonilaatta. Vesikattorakenteet puuta. Maanvaraiset alapohjat.

Tärkeitä rakennusosia:

Pieniruutuiset jugend-vaikutteiset puuikkunat. Porrashuoneiden yksityiskohdat. Sisäovet ja kiinteät kalusteet. Tiilikatto, graniittisokkeli, kalkkirappaus ja -maali. Päätyparvekkeet ja ulkokierreportaat. Sisälaseinät. Pyörästetyt seinien, kattojen ja smygien sisäkulmat.

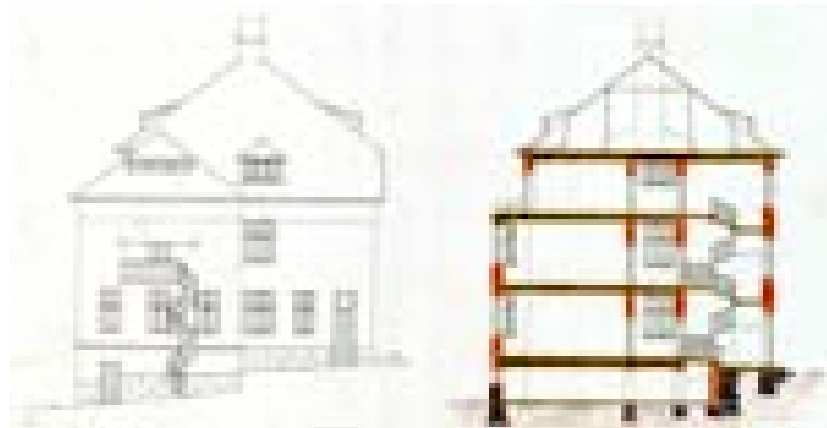
MUUTOSHISTORIA

1956, Uuden kaksikerroksisen lisäsiiven (länsipääty) ja hissien rakentaminen, väliseinä- ja ikkunamuutoksia (HKR talorakennusosasto, Claus Tandefelt, Lasse Björk).

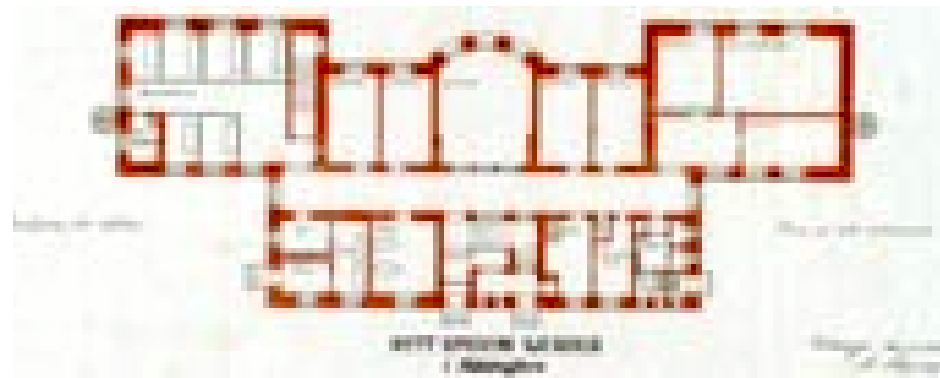
1996 KVV-työ, kalusteiden vaihtoa ja lisäystä (Arkkitehtitoimisto Antti Ilveskoski Ky).

2003 Koneellinen tulo- ja poistoilmanvaihtolaitos sekä uusi piippu vesikatolle, potilashuoneisiin huonekohtaiset pesutilat (Arkkitehtitoimisto Brunow & Maunula).

Julkisivu ja leikkaus M. Schjerfbeck 1910 (HKA)

1. krs pohjapiirustus M. Schjerfbeck 1910 (HKA)

Tekijät: s.1 Taneli Härmä, Simo Freese, Eva Knif, 28.8.2015

Länsipääty, jossa vinokatteinen matala eteistila.

Julkisivu etelään avautuu puistomaisemaan.

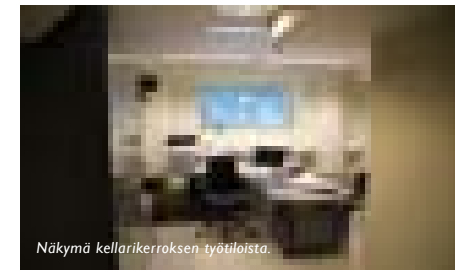
Itäpäädyn parvekkeita ja portaita on siirretty.

Länsipäätystä laajennettu, räystäälinja säilynyt.

Näkymä yhden hengen potilashuoneesta.

Näkymä kellarikerroksen työtiloista.

Osastonkäytävä, ikkunat alkuperäiset.

Pääsisäänkäynnissä vanhan rakennuksen tunnelma.

Tekijät: s.2 Kia ja Jonna Taegen, 28.8.2015

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus edustaa Auroran sairaala-alueen vanhinta rakennuskantaa. 1900-luvun alun paviljonkirakennukset sekä puistomainen ympäristö muodostavat tilallisen kokonaisuuden. Rakennukset 5, 7 ja 8 ovat olleet lähtökohdiltaan lähes identtiset. Rakennukseen on tehty vuosikymmenten aikana merkittäviä muutoksia niin ulkohahmon kuin myös sisätilojen suhteen. Tällä hetkellä rakennuksen 1. ja 2. kerroksessa on psykiatrian osastoja, 3. kerroksessa on hallinnon tiloja ja kellarikerroksen sijoittuvat työ- ja ryhmähuoneet sekä huolto- ja sosiaalityöt.

Ulkoahamo:

Julkisivumateriaalit ja –jäsentely ovat säilyneet pääpiirteittäin ennallaan. Rakennuksen itäpäädyn ikkuna- ja oviaukkoja on muurattu umpeen, kierreportaan ja parvekkeiden sijaintia on muutettu ja ovia lisätty. Länsipäätystä on laajennettu.

Interiööri:

Tilajako on muuttunut lähes täysin. Itä- ja länsisiipien tilat on muutettu potilashuoneiksi, joissa on omat kylpyhuoneet. Huoneet ovat etelään, käytävä pohjoiseen. Yhteinen olohuone sijoittuu kaarevaan keskeistilaan. Rakennuksen länsipäättyyn on lisätty hissi. Kellaritiloja on jaettu pienempiin osiin.

Tärkeitä rakennusosia:

Pääporrashuone ja useat ikkunat ovat säilyneet. Ovet, kiinteät kalusteet, valaisimet, opasteet ja talotekniikka on uusittu. Osien tiloista on lisätty alakatto. Erityisesti psykiatrian osasto asettaa omat turvallisuusvaatimuksensa.

Muuta:

Rakennus on kellarikerroksen, ensimmäisen ja toisen kerroksen osalta esteetön.

Arvoluokitus: I (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:
historialliset arvot ja kerrostuneisuus A
arkkitehtoninen laatu A
kaupunkikuvallinen merkitys A
ulkotilojen säilyneisyys A
sisätilojen säilyneisyys B

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Magnus Schjerfbeck / 1910 / 1914

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Eristyspaviljonki

Nykyinen käyttötarkoitus: Psykiatrian päiväsairaala

Bruttoala: 880 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: sr-2

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

1910-luvun rationaalista jugendia. Yksikerroksinen kivitalo itsenäisesti puistomaisen tontin keskellä. Kuuluu kaupunkikuvallisesti ja historiallisesti paviljonkisairaalan (=kulkutautisairaalan erillisrakennukset) perustamisvaiheen symmetriseen asemakaavakokonaisuuteen.

Ulkoahamo:

Graniittisokkeli, rapatut seinät, tiilikatto. Rakennus symmetrinen ja aumakattoinen. Päädyissä lyhyet poikkisiivet/-päädyt, jotka ulkonevat pitkistä julkisivuista. Julkisivuissa ensimmäisen kerroksen lattiatasossa vaakalista. Päädyissä umpinaisia muuripintoja.

Interiööri:

Ei keskikäytävää tai isoja saleja. Kymmenen potilashuonetta, viisi keittiötä ja wc- ja pesutilat, viidellä erillisellä sisäänkäynnillä (pareittain kahteen potilashuoneeseen, jotka muodostavat viisi itsenäistä osastoa; ruoka otettiin sisään keittiöihin ja likaiset vaatteet poistettiin wc-tiloista suoraan ulos). Kummassakin päässä puuportaat ullakon poikkipäätyjen hoitajien huoneisiin.

Rakenne:

Luonnonkivianturan varaan tiilestä muuratut kantavat massiiviset ulkoseinät ja perusmuurit. Välipohjat teräspalkkien varaan holvattuja betonisia reikätiiliä, joiden päällä kuonakerros ja betonilaatta. Vesikattorakenteet puuta. Maanvaraiset alapohjat.

Tärkeitä rakennusosia:

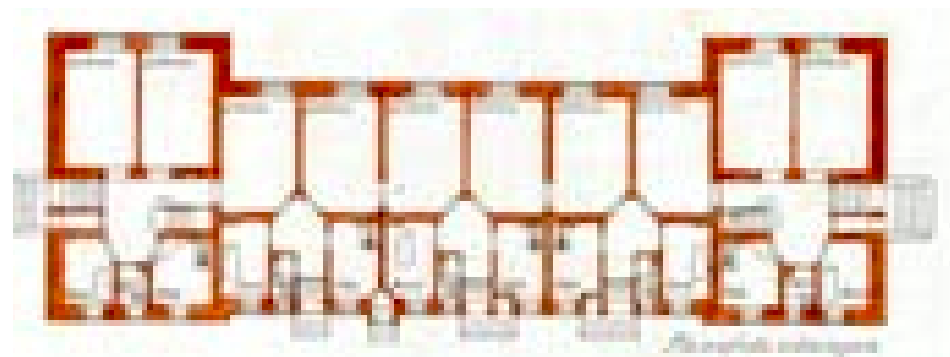
Pieniruutuiset jugend-vaiikutteiset puuikkunat. Ulko-ovet. Tiilikatto, graniittisokkeli, kalkkirappaus ja -maali. Pyöristetyt seinien, kattojen ja smyngien sisäkulmat.

MUUTOSHISTORIA

1949 Korotaaminen 2. ja 3. kerroksella sekä itä- ja länsipäädyn uusien portaikkojen rakentaminen (HKR talorakennusosasto, Hilding Ekelund).

1997 Julkisivumuutoksia ja IV-konehuoneen sijoittaminen kellarikerrokseen, (Arkkitehtitoimisto Antti Ilveskoski).

1. krs pohjapiirustus M. Schjerfbeck 1910 (HKA)

Julkisivupiirustus A. Ilveskoski 1997 (RAKVV)

Tekijät: s.1 Taneli Härmä, Simo Freese, Eva Knif, 28.8.2015

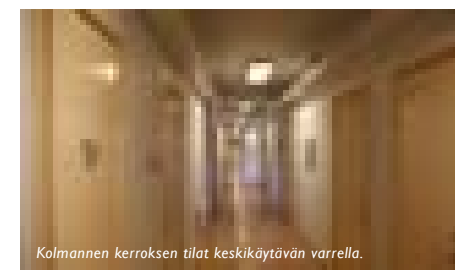
Alkuperäinen räystäslinja ensimmäisen kerroksen yllä.

Julkisivu etelään, vasemmalla pääsisäänkäynti.

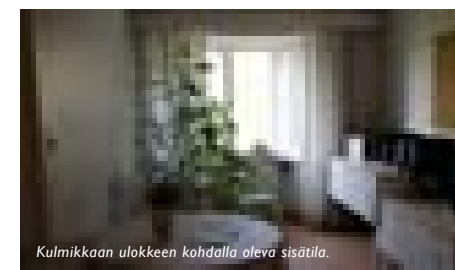
Kulmikkaat erkkerit 1940-luvun laajennuksessa.

Kolmannen kerroksen tilat keskikäytävän varrella.

Itäpäädyn pyöreä porrashuone.

Kulmikkaan ulokkeen kohdalla oleva sisätila.

Ensimmäinen kerros, jonne jäänyt märkätilan kaakelit.

Julkisivu itään, tornin kohdalla porrashuone.

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus edustaa Auroran sairaala-alueen vanhinta rakennuskantaa. 1900-luvun alun paviljonkirakennukset sekä puistomainen ympäristö muodostavat tilallisen kokonaisuuden. Rakennukseen on tehty merkittäviä muutoksia ulkoahamon ja sisätilojen suhteen. Tällä hetkellä rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa on psykiatrian päiväsairaala, toisessa ja kolmannessa kerroksessa on toimistohuoneita.

Ulkoahamo:

Ensimmäisen kerroksen julkisivumateriaalit ja – jäsentely ovat säilyneet pääpiirteittäin ennallaan. 1940-luvulla tehdyt laajennukset ovat havaittavissa.

Interiööri:

I. kerroksen tilajako on muuttunut. Yhteistilat sijoittuvat etelään, kansliat ja märkätilat pohjoiseen. Sisäänkäyntejä on suljettu. 1940-luvun laajennuksen tilasarja on lähes alkuperäinen. Kellaritiloja on jaettu pienempiin osiin. Kerroskorkeudet vaihtelevat, ensimmäinen kerros on korkeampi kuin toinen ja kolmas.

Rakennusosien säilyneisyys:

Ensimmäisen kerroksen ikkunat ovat säilyneet ennallaan. Toisessa ja kolmannessa kerroksessa monet ovet, ikkunat ja wc-tilojen kalusteet ovat peräisin 1940-luvulta, samoin tornin porrashuone. Länsipäädyn portaaseen on lisätty hissi, jolla pääsee I. kerrokseen. Tämä kerros täyttää psykiatrian tiloille asetetut turvallisuusvaatimukset. Ovet, kiinteät kalusteet, valaisimet, opasteet ja talotekniikka on rakennuksessa uusittu. Osiin tiloista on lisätty alakatto.

Muuta:

Rakennus on ensimmäisen kerroksen osalta esteetön.

Arvoluokitus: I (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:
historialliset arvot ja kerrostuneisuus A
arkkitehtoninen laatu A
kaupunkikuvallinen merkitys A
ulkotilojen säilyneisyys A
sisätilojen säilyneisyys B, korotusosa A

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Magnus Schjerfbeck / 1910 / 1914

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Isorokkopaviljonki

Nykyinen käyttötarkoitus: Psykiatrian päiväsairaala

Bruttoala: 790 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: sr-2

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

1910-luvun rationaalista jugendia. Yksikerroksinen kivitalo itsenäisesti puistomaisen tontin keskellä. Kuuluu historiallisesti paviljonkisairaalan (=kulkutautisairaalan erillisrakennukset) perustamisvaiheen rakennuksiin. Sijoitettu muista rakennuksista erilleen.

Ulkohahmo:

Graniittisokkeli, rapatut seinät, tiilikatto. Rakennus on symmetrinen ja aumakattoinen. Katolla pieniä poikkipäätyjä, joissa kattoikkunoita. Julkisivuissa ensimmäisen kerroksen lattiatasossa vaakalista ja ikkunoiden yläreunassa kevyt rappauksen vaakaprofilointi, joiden välissä vertikaaliaihe ikkunoiden molemmin puolin. Sisäänvedetyt kulmaparvekkeet eteläisillä. Ulkoportaat graniittia. Pienet sivu-ulko-ovet eristettyä ruoka- ja vaatehuoltoa varten.

Interiööri:

Kellarissa oma kattilahuone. Ensimmäisessä kerroksessa kaksi suurta ja kaksi pientä potilashuonetta. Keskikäytävän toisella puolella aputilat. Toisessa kerroksessa hoitajien tiloja. Itä-länsi-suuntaisen keskikäytävän molemmin puolin sijoittuvat tilat. Keskikäytävään liittyvä kaksivartinen porrashuone 2. kerroksen tiloihin.

Rakenne:

Luonnonkivianturan varaan tiilestä muuratut kantavat massiiviset ulkoseinät ja perusmuurit. Välipohjat teräspalkkien varaan holvattuja betonisia reikätiiliä, joiden päällä kuonakerros ja betonilaatta. Vesikattorakenteet puuta. Maanvaraiset alapohjat.

Tärkeitä rakennusosia:

Pieniruutuiset jugend-vaikutteiset puuikkunat. Porrashuoneen yksityiskohdat. Sisäovet ja kiinteät kalusteet. Tiilikatto, graniittisokkeli, kalkkirappaus ja -maali. Pyöristetyt seinien, kattojen ja smyygien sisäkulmat.

MUUTOSHISTORIA

1940 ja 1944 Sodan aikana paviljonki kärsi vaurioita pommituksissa. Vauriot korjattiin.

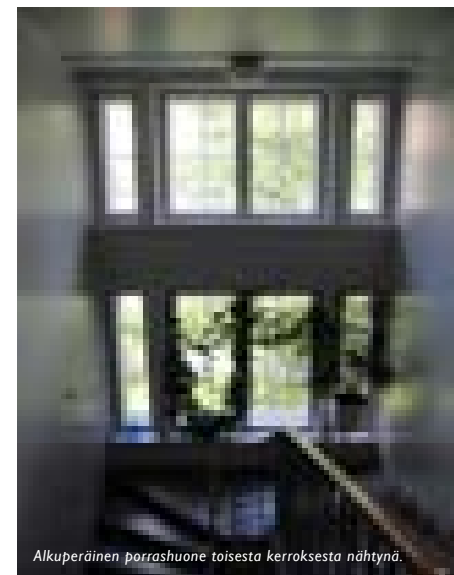
1964 Muutos patologian laboratorioloksi

1988 Väliseinä- ja LVI-muutoksia (Arkkitehtitoimisto Railo & Leinus).

1990 Pieniä väliseinämuutoksia (HKR talorakennusosasto).

2008 Aidatun huoltopihan rakentaminen Auroran sairaalan ulkotilojen vuoden 1999 yleissuunnitelman mukaiselle paikalle (Finnish Consulting Group).

Julkisivupiirustus M. Schjerfbeck 1910 (HRV)

Alkuperäinen porrashuone toisesta kerroksesta nähtynä.

Julkisivu pohjoiseen, pääsisäänkäynti keskellä.

Päiväsairaalan keittiö- ja ruokailutila.

Julkisivu lounaaseen, maantasossa ovi kellarikerrokseen.

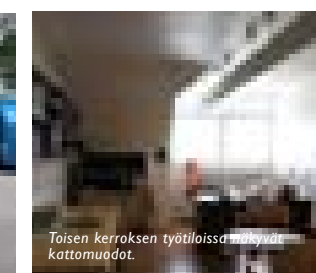
Vasemmanpuoleinen ovi lisätty myöhemmin.

Kellarikerroksessa puuseppien verstaas ja varasto.

Rakennuksen itäpuolen huoltopiha uusi.

Toisen kerroksen työtiloissa olevat kattomuodot.

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus edustaa Auroran sairaala-alueen vanhinta rakennuskantaa. 1900-luvun alun paviljonkirakennukset sekä puistomainen ympäristö muodostavat tilallisen kokonaisuuden. Rakennukseen on tehty vuosikymmenten aikana vähäisiä muutoksia sisätilojen suhteen. Tällä hetkellä rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa on psykiatrian päiväsairaala, toisessa kerroksessa on henkilökunnan työhuoneita ja sosiaalitylöitä ja kellarikerroksessa on puuseppien paja- ja varastotiloja.

Ulkohahmo:

Julkisivumateriaalit ja –jäsentely ovat säilyneet ennallaan. Pohjoisjulkisivulle on lisätty myöhemmin oviaukko. Vanhan tuulikaapin räystästä on korjattu ja Schjerfbeckin rakennuksille tyypilliset kaarevat räystäsdetaljit ovat kadonneet.

Interiööri:

1. ja 2. kerroksen tilajako on pääpiirteittäin säilynyt. Suuret salit on muutettu päiväsairaalan ruokailu- ja terapiatiloiksi. Muut huoneet toimivat työ- tai aputiloina. Porrashuone ja tuulikaapit ovat alkuperäiset. Joitakin väliseiniä on siirretty. Kellarikerroksen tilajako on muuttunut avoimemmaksi.

Rakennusosien säilyneisyys:

Ikkunat ovat alkuperäisiä ja oviaukot ovat säilyneet ennallaan. Porrashuoneen yhteyteen on lisätty palo-osastointi. Rakennus täyttää psykiatrian tiloille asetetut turvallisuusvaatimukset. Ovet, kiinteät kalusteet, valaisimet, opasteet ja talotekniikka on rakennuksessa uusittu. Osiin tiloista on lisätty alakatto.

Muuta: Rakennus ei ole esteetön, jokaisen sisäänkäynnin yhteydessä on porraskäskelmat.

Arvoluokitus: I (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:
historialliset arvot ja kerrostuneisuus A
arkkitehtoninen laatu A
kaupunkikuvallinen merkitys A
ulkotilojen säilyneisyys A
sisätilojen säilyneisyys B

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Magnus Schjerfbeck / 1910 / 1914

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Kappeli, ruumishuone

Nykyinen käyttötarkoitus: Kerhotila

Muut: Neuropsykologitoimisto

Bruttoala: 220 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: sr-2

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

1910-luvun uusgotiikka/jugendia. Yksikerroksinen kivitalo itsenäisesti puistomaisen tontin laidalla. Kuuluu historiallisesti paviljonkisairaalan (=kulkutautisairaalan erillsrakennukset) perustamisvaiheen rakennuksiin. Sijoitettu muista rakennuksista erilleen.

Ulkohahmo:

Graniittisokkeli, alaosaltaan puhtaaksimuuratut punatiiliseinät, muutoin rapatut seinät. Harjakatto savitiiltä. Myös ikkunakehykset ja räystäslista punatiiltä, muutoin pelkistetyissä julkisivuissa puolikorkeat kulmapilasterit. Ulkoportaat graniittia.

Interiööri:

Kaksi sisäänkäyntiä: toisesta pääsy kappelitilaan, toisesta kellariin sekä varastotiloihin.

Ruodeholvattu kappelitila.

Rakenne:

Luonnonkivianturan varaan tiilestä muuratut kantavat massiiviset ulkoseinät ja perusmuurit. Väliohjat teräspalkkien varaan holvattuja betonisia reikätiiliä, joiden päällä kuonakerros ja betonilaatta. Vesikattorakenteet puuta. Maanvaraiset alapohjat. Kappelin betonista valetut holvit.

Tärkeitä rakennusosia:

Tiilikatto, graniittisokkeli, puhtaaksimuuratut pinnat ja yksityiskohdat, kalkkirappaus ja -maali.

Pieniruutuiset puikkunat. Sisäovet ja kiinteät kalusteet. Ruodeholvi.

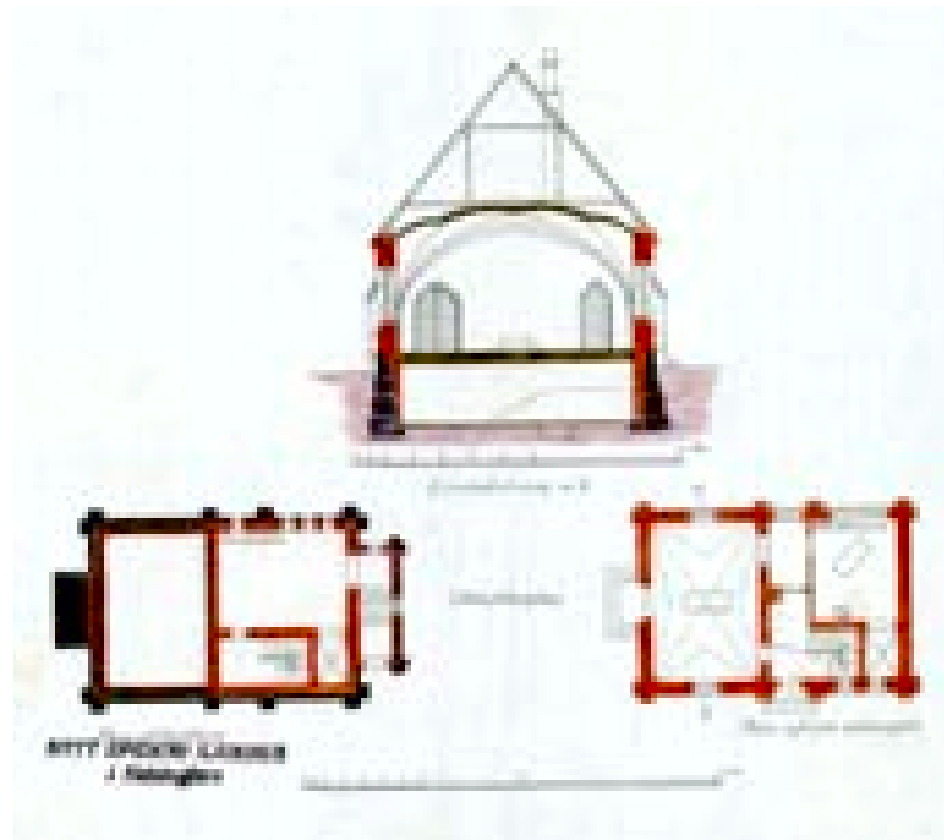
MUUTOSHISTORIA

1940 ja 1944 Sodan aikana kappeli kärsi vaurioita pommituksissa. Vauriot korjattiin.

1962 Laboratorio- ja obduktiotilat käsittävän lisäsiiven rakentaminen, eteishallin purkaminen, väliseinämutooksia, uuden portaikon rakentaminen vanhan tilalle (HKR, Jaakko Kontio).

1988 Kappelin muuttaminen kerhotaloksi, 1962 rakennetun lisäsiiven purkaminen (Juha Leiviskä, Helander & Leiviskä arkkitehdit).

Leikkaus- ja pohjapiirustukset M. Schjerfbeck 1910 (HKA)

Tekijät: s.1 Taneli Härmä, Simo Freese, Eva Knif, 28.8.2015

Julkisivu kaakkoon, taustalla Länsi-Pasilan rakennuksia

Näkymä kappelisalista.

Julkisivu pohjoiseen, ennen sisäänkäynti ruumishuoneeseen.

Näkymä kappelisalista.

Kappelin viereinen huone.

Vanha pääsisäänkäynti.

Tekijät: s.2 Kia ja Jonna Taegen, 28.8.2015

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus edustaa Auroran sairaala-alueen vanhinta rakennuskantaa. 1900-luvun alun kappelirakennus sijoittuu alueen koilliskulmaan. Ympäristö on muuttunut merkittävästi vuosikymmenten aikana. Kahdeksankerroksiset valkoiset asuinkerrostalot, tielinjaukset ja pysäköintialueet tulevat hyvin lähelle vanhaa kappelia. Rakennukseen on tehty joitakin muutoksia niin ulkohahmon kuin myös sisätilojen suhteen. Tällä hetkellä rakennuksessa toimii neuropsykologipalveluja tarjoava yritys. Rakennuksen sisätilat on voitu inventoida pelkästään kuvien perusteella. Rakennus kuuluu Kiinteistö Oy Auroranlinnalle.

Ulkohahmo:

Julkisivumateriaalit ja –jäsentely ovat säilyneet pääpiirteittäin ennallaan. Pohjoisjulkisivun sisäänkäynnin kohdalla oleva uloke on poistettu. Etelän pääsisäänkäynnin yhteyteen on rakennettu luiska.

Interiööri:

Rakennuksen käyttötarkoitus on muuttunut merkittävästi. Kappelisalini holvaukset ovat alkuperäiset.

Rakennusosien säilyneisyys:

Ikkunat ovat vanhat. Ovet, kiinteät kalusteet, valaisimet, opasteet ja talotekniikka on rakennuksessa uusittu.

Muuta:

Rakennus on esteetön.

Arvoluokitus: I (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:

historialliset arvot ja kerrostuneisuus A
arkkitehtoninen laatu A
kaupunkikuvallinen merkitys B
ulkotilojen säilyneisyys A
sisätilojen säilyneisyys -

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Magnus Schjerfbeck 1910, Karl Hård af Segerstad 1914

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Vaunu ja automobiilitalli, hevos- ja kaniinitalli, renkien tilat

Nykyinen käyttötarkoitus: Talousrakennus

Bruttoala: 649 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: sr-2

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

1910-luvun rationalistista jugendia. Kaksikerroksinen kivitalo itsenäisesti puistomaisen tontin keskellä. Kuuluu kaupunkikuvallisesti ja historiallisesti paviljonkisairaalan (=kulkutautisairaalan erillISRakennukset) perustamisvaiheen asemakaavakokonaisuuteen.

Ulkohahmo:

Kaksikerroksinen päämassa ja siihen liittyvä yksikerroksinen eläintalliosa. Maantasokerroksessa vaunu- ja autotallien suuret puuovet. Graniittisokkeli, rapatut seinät, aumattu tiilikatto, jossa ullakkohuoneiden kattoikkunoita. Julkisivuissa toisen kerroksen lattiatasossa vaakalista, ikkunoiden yläreunassa kevyt rappauksen profilointi, joiden välissä vertikaali-aihe ikkunoiden molemmin puolin. Voimakas rapattu räystäslista. Ulkoasketmat graniittia. Eteläjulkisivu osa sairaalan korttelifasadia Nordenskiöldinkadulle.

Interiööri:

Porrashuoneessa kaksivartinen porras, jossa teräspinnakaide. Puset jugend-peilisisäövet.

Rakenne:

Luonnonkivianturan varaan tiilestä muuratut kantavat massiiviset ulkoseinät ja perusmuurit. Välipohjat betonisia kaksoislaattavälipohjia, joiden päällä puulattia. Portaiden lepotasot ja askelmat betonia. Vesikattorakenteet puuta. Maanvaraiset alapohjat.

Tärkeitä rakennusosia:

Pieniruutuiset jugend-vaikutteiset puuikkunat. Porrashuoneiden yksityiskohdat. Tallien puuovet. Tiilikatto, graniittisokkeli, kalkkirappaus ja -maali. Autotallien asennusmontut.

MUUTOSHISTORIA

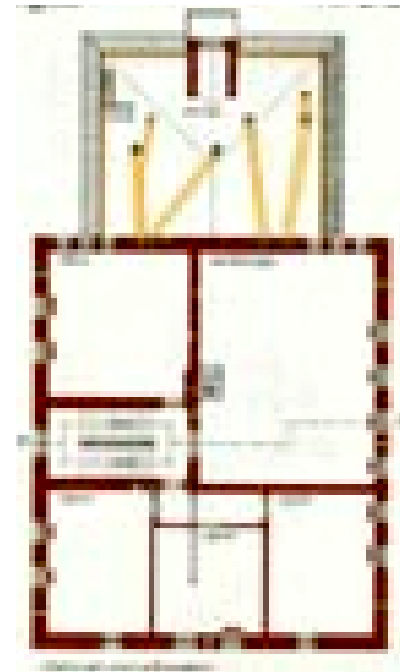
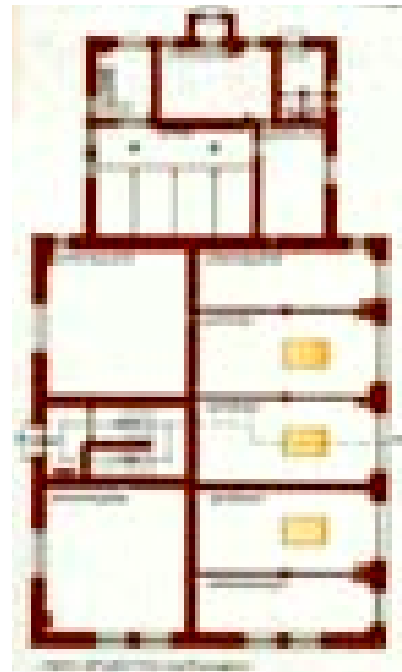
1962 Paloturvallisuustyöt ullakolla (HKR)

1978 (valmis 1980?) Väliseinä- ja LVI-muutoksia (HKR talosuunnitteluosasto)

1987 Autosuojan muuttaminen ongelmajätteiden tilaksi (Arkkitehtitoimisto Sollamo Oy)

Huom. Kahdet eri piirustukset, Magnus Schjerfbeck aj Karl Hård af Segerstad

1. ja 2. krs pohjapiirustus Karl Hård af Segerstad 1910 (HKA)

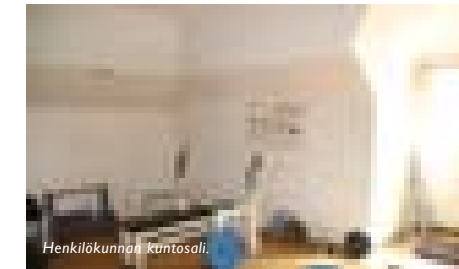
Tekijät: s.1 Taneli Härmä, Simo Freese, Eva Knif, 28.8.2015

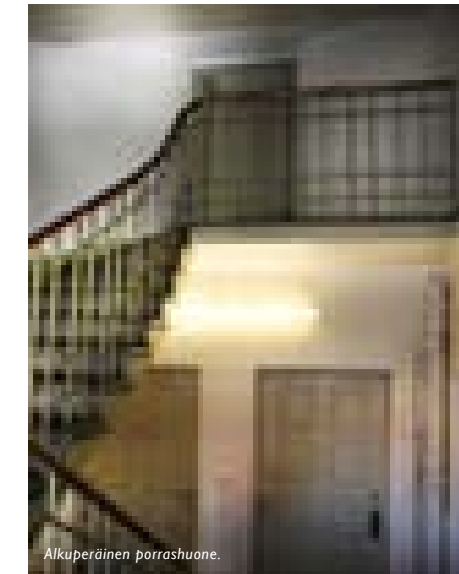
Julkisivu lounaaseen, autojen korjaus- ja huoltotilat.

Julkisivu pohjoiseen, siipi edessä ennen hevostalli.

Henkilökunnan kuntosali.

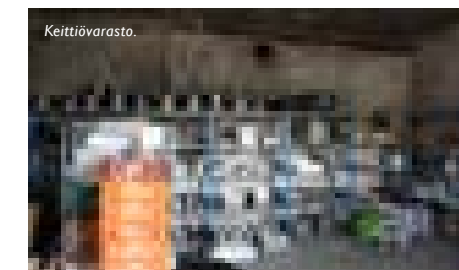
Alkuperäinen porrashuone.

Varastotila.

Henkilökunnan taukotila.

Keittiövarasto.

Tekijät: s.2 Kia ja Jonna Taegen, 28.8.2015

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus edustaa Auroran sairaala-alueen vanhinta rakennuskantaa. 1900-luvun alun paviljonkirakennukset muodostavat tilallisen kokonaisuuden, joka hahmottuu Nordenskiöldinkadulle asti. Alkuperäinen arkkitehtuuri on pääosin säilynyt. Sisätiloissa on tehty vähäisiä muutoksia. Tällä hetkellä rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa on autojen huolto-, korjaus- ja pesutiloja, kiinteistöhuollon varastoja, Palmian keittiövarasto sekä ongelmajättesäiliö, jonne tuodaan osastoilta tartuntavaarallinen jäte, patterit ja erilaiset nesteet. Rakennuksen toisessa kerroksessa on henkilökunnan tauko- ja pukutiloja. Kolmannessa kerroksessa on kuntosali. Muut tilat ovat tyhjiä.

Ulkohahmo:

Julkisivumateriaalit ja –jäsentely ovat alkuperäiset. Ikkunoiden ja ovien ilme on pääosin säilynyt ennallaan.

Interiööri:

Tilajako on vain vähän muuttunut. Entisestä hevostallista on tehty yksi yhtenäinen tila. Ylempien kerrosten työ- ja asuinhuoneista on siirretty väliseiniä, mutta porrashuone ja sen yhteydessä olevat ikkuna- ja oviaukot ovat alkuperäiset.

Rakennusosien säilyneisyys:

Suuri osa ikkunoista on alkuperäisiä, samoin myös ulko-ovien vetokahvat. Uusia märkätiloja, vesipisteitä ja keittokomeroita on lisätty rakennukseen. Talotekniikkaa on käyttötarkoitusten mukaan uusittu. Valaisimet ja pusteet eivät ole alkuperäisiä.

Muuta:

Rakennuksen ensimmäinen kerros on esteetön.

Arvoluokitus: I (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:
historialliset arvot ja kerrostuneisuus A
arkkitehtoninen laatu A
kaupunkikuvallinen merkitys A
ulkotilojen säilyneisyys A
sisätilojen säilyneisyys A

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Magnus Schjerfbeck / 1910 / Karl Hård af Segerstad 1914

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Yliääkärin asunto

Nykyinen käyttötarkoitus: Päiväkoti

Muut: Sairaalakoulu

Bruttoala: 398 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: sr-2

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

1910-luvun rationalistista jugendia. Kaksikerroksinen kivitalo itsenäisesti puistomaisen tontin keskellä. Kuuluu kaupunkikuvallisesti ja historiallisesti paviljonkisairaalan (=kulkutautisairaalan erillISRakennukset) perustamisvaiheen asemakaavakokonaisuuteen mutta erillään muista rakennuksista jyrkkien maasto-olosuhteuden takia.

Ulkohahmo:

Graniittisokkeli, rapatut seinät, mansarditiilikatto. Altaaniparveke, kaksi erkkeriä. Ulkoportaat graniittia. Eteläjulkisivu osa sairaalan korttelifasadia etelään.

Interiööri:

Kaksivartinen pääporras (puuta) ja palvelijan porras. Alakerrassa edustavat porvarisperheen asuinhuoneet ja keittiö sydänmuurin molemmin puolin, toisessa kerroksessa makuuhuoneet ja kylpyhuone sekä porras ullakolle.

Rakenne:

Luonnonkiviänturan varaan tiilestä muuratut kantavat massiiviset ulkoseinät ja sydänmuuri talon keskiliinjassa. Välipohjat puu(?)palkkien varaan rakennettuja puuvälipohjia. Vesikattorakenteet puuta. Maanvaraiset alapohjat.

Tärkeitä rakennusosia:

Pieniruutuiset jugend-vaikutteiset puuikkunat. Porrashuoneen yksityiskohdat. Sisäovet ja kiinteät kalusteet. Tiilikatto, graniittisokkeli, kalkkirappaus ja -maali. Altaaniparveke ja erkkerit.

MUUTOSHISTORIA

1940 ja 1944 Sodan aikana rakennus kärsi vaurioita pommituksissa. Vauriot korjattiin.

1957 Muutos henkilökunnan asuntolaksi, ikkunoita pienennetty ja suljettu (HKR, Lauri Pajamies)

1961 Ullakon paloturvallisuustyöt (HKR)

2001 Kantavien rakenteiden ja palo-osastoinnin muutoksia, julkisivun muutos avokuistin kaiteen kohdalla, ilmanvaihtosäleikön rakentaminen koillisjulkisivulle

2014 Päiväkodin sijoittaminen sairaalakouluna toimineisiin tiloihin. Hissi. (WSP, arkkitehti Mikko Nissilä).

Huom. Kahdet eri piirustukset, joista Karl Hård af Segerstadin versio toteutui

Leikkaus ja 1. krs pohjapiirustus Karl Hård af Segerstad 1912 (HKA)

Tekijät: s.1 Taneli Härmä, Simo Freese, Eva Knif, 28.8.2015

Näkymä Paulankadun puoleiselta sisäänkäynniltä.

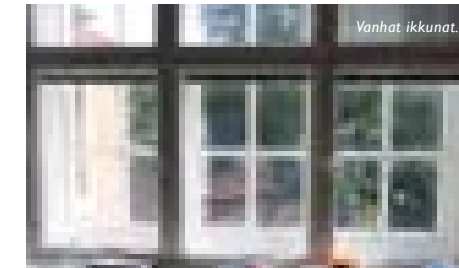
Julkisivu lounaaseen, polku alueen kaakkoiskulmaan.

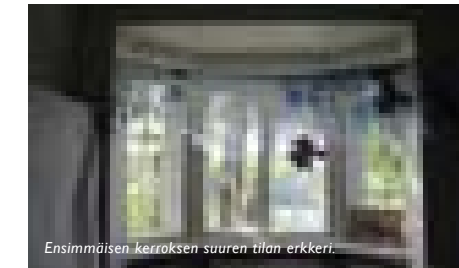
Alkuperäinen pääportashuone, palvelijalle erillinen.

Näkymä toisen kerroksen päähuoneesta.

Vanhat ikkunat.

Ensimmäisen kerroksen suuren tilan erkkeri.

Julkisivu itään, edessä ent. palvelijain sisäänkäynti.

Julkisivu pohjoiseen, edustalla päiväkodin leikkipöytä.

Tekijät: s.2 Kia ja Jonna Taegen, 28.8.2015

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus edustaa Auroran sairaala-alueen vanhinta rakennuskantaa. 1900-luvun alun huvilarakennus sijaitsee alueen itäosassa korkean rinteen päällä ja erottuu kauas. Rakennuksen sisätiloja on muutettu vastamaan nykyisiä teknisiä vaatimuksia, mutta tilajako on pysynyt lähes samana. Tällä hetkellä rakennuksessa toimii Kielo-päiväkoti. Rakennuksen pääsaapumissuunta on koillisesta Paulankadulta.

Ulkohahmo:

Julkisivumateriaalit ja –jäsentely ovat alkuperäiset. Ikkunoiden, ovien, sisäänkäyntien ja vesikaton ilme on säilynyt ennallaan. Pääsisäänkäynnistä on tehty esteetön metallirakenteisen luiskan avulla.

Interiööri:

Tilajako on pääpiirteittäin sama. Osiin tiloista on lisätty alakatto. Lattia- ja seinäpintoja on uusittu. Porrashuoneet ovat alkuperäiset. Rakennukseen on lisätty hissi.

Rakennusosien säilyneisyys:

Ikkunat, ovet, helat ja lämpöpatterit ovat pääosin alkuperäiset. Valaisimet, opasteet ja talotekniikka on uusittu.

Muuta:

Rakennus on esteetön.

Arvoluokitus: I (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:

historialliset arvot ja kerrostuneisuus A
arkkitehtoninen laatu A
kaupunkikuvallinen merkitys A
ulkotilojen säilyneisyys A
sisätilojen säilyneisyys B

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Nils Sterner ja Emil Eide (ruotsalaiset) / 1945 / 1948

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Uusi tarkastusosasto, "Tukholman paviljonki", vastaanottopaviljonki

Nykyinen käyttötarkoitus: Psykiatrian päivystys

Muut käyttötarkoitukset: Lasten poliklinikka

Bruttoala: 1487 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: -

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

2. maailmansodan jälkeinen funktionalismi. Tyypillistä 1940-luvun ruotsalaista arkkitehtuuria. Kattomuoto liittyy matalan rakennuksen alueen vanhempaan rakennuskantaan.

Ulkoahamo:

Matalat rapatut ulkoseinät, jyrkkä aumattu tiilikatto. Suurehkot epäsymmetriset funktisikkunat tuuletusikkunalla. Pohjakaavaltaan typpäkärkinen V seuraa sairaala-alueen rajoja. Sijoittuu rinteeseen sairaala-alueen lounaisnurkkaan siten, että kellarikerrokseen on sisäänkäynti katutasosta ja rakennukseen ainoaan varsinaiseen kerrokseen korkeammalta sijaitsevalta pihalta. Liitetty palkkikatoksella Lastensairaalaan (rak. nro 15). Eteläjulkisivu osa korttelifasadia Nordenskiöldinkadulle.

Interiööri:

Keskikäytävä koko rakennuksen pituudelta, jonka varrella molemmin puolin pääosin yhden hengen potilashuoneita, pihan puolella myös tutkimushuoneita, keittiö, kanslia jne. Potilashuoneisiin pääsy myös suoraan ulkoa, jokaisessa oma pesuhuone, jossa amme, wc ja pesuallas.

Rakenne:

Kantavat seinät kevytbetonia, vesikattorakenteet puuta.

Tärkeitä rakennusosia:

Aumattu tiilikatto, kalkkirapatut seinät, ikkunajako ja -detaljit.

MUUTOSHISTORIA

1957 Väliseinämuutoksia rakennuksen lounaisosassa (HKR)

1961 Ullakon paloturvallisuustyöt (Ferdinand Salokangas, HKR)

1966 Ilmastoinnin korjaus, uusi ovi (J. Mustonen, HKR talorakennusosasto)

1969 Kellarin muutos: uusi sisäänkäynti (HKR talorakennusosasto)

1984 Hissin ja hissikonehuoneen rakentaminen, IV-konehuoneen rakentaminen ullakolle, pieniä väliseinämuutoksia, uusi piippu (Arkkitehtitoimisto Railo & Leinus)

1984 -jälkeen osa tuulikaapeista poistettu.

1998 Muutos lasten vuodeosastosta vanhuspsykiatriseksi vuodeosastoksi, (Arkkitehtuuritoimisto Kari Ristola Oy)

2002 Vuodeosaston käyttötarkoituksen muutos, muutoksia kantavissa rakenteissa ja julkisivuissa, itäpäädyn katoksen lyhennys metrillä mittaan 1,2 metriä, uusien märkätilojen ja jäädytetyt jätehuoneen rakentaminen sekä ilmanvaihtojärjestelmän uusiminen kellarikerroksessa ja muutoksia 1. kerroksessa (Arkkitehtuuritoimisto Kari Ristola Oy)

2009 Julkisivu- ja lounaispäädyn sisäisiä muutoksia (Arkkitehdit Kirsi Korhonen & Mika Penttinen Oy)

Julkisivut K. Korhonen ja M. Penttinen 2009 (RAKVV)

Tekijät: s.1 Taneli Härmä, Simo Freese, Eva Knif, 28.8.2015

Julkisivu itään, sisäänkäynnin katos alkuperäinen.

Kellarikerroksen katto toimii terassina.

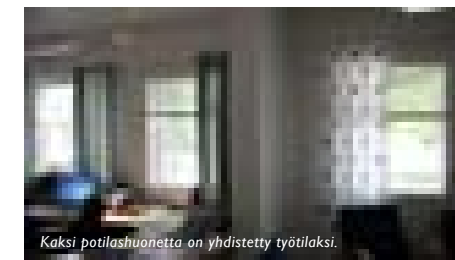
Kuparilla verhotut palkit rakennusten 14 ja 15 välillä.

Alkuperäisiä potilashuoneiden tuulikaappeja säilynyt.

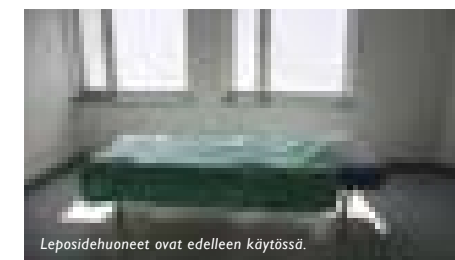
Ensimmäisen kerroksen eteläsiiven käytävä.

Kaksi potilashuonetta on yhdistetty työtilaksi.

Kellarin sisäänkäynti palvelee henkilökuntaa.

Leposidehuoneet ovat edelleen käytössä.

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus edustaa Auroran sairaala-alueen sotien jälkeistä rakennuskantaa. 1940-luvun lopun paviljonkirakennus sijoittuu sairaala-alueen lounaiskulmaan pääportin yhteyteen. Rakennus muodostaa yhdessä rakennus 15 kanssa tilallisen kokonaisuuden, joka hahmottuu Nordenskiöldinkadulle asti. Alkuperäinen arkkitehti on pääosin säilynyt, vaikka julkisivuissa ja sisätiloissa on tehty merkittäviä muutoksia. Tällä hetkellä rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa toimii psykiatrian liikkuva avohoito, ensihoito ja osasto. Kellarikerroksessa on henkilökunnan työ- ja sosiaalitiloja sekä koko sairaalaa palvelevat sänky-, potilasvaate- ja irtaimistovarastot.

Ulkoahamo:

Julkisivumateriaalit ja -jäsentely ovat säilyneet pääpiirteittäin ennallaan. Jokaisella potilashuoneella on ollut alun perin kaksi sisäänkäyntiä, yksi suoraan ulkoa tuulikaapin kautta, toinen keskikäytävältä. Suuri osa tuulikaapeista on poistettu, tilalla on tavalliset ovet. Pääsisäänkäynti on nykyisin sisäpihan puolelta. Päätyjen ovet ja katokset ovat säilyneet.

Interiööri:

Tilajako on pääpiirteittäin sama, vaikka käyttötarkoitus on muuttunut. Toiminta jakautuu kahteen siipeen, liitoskohdassa ovat kanslia sekä odotustila. Eteläisessä siivessä on avo- ja ensihoidon työtilat, ja pohjoissiivessä vuodeosasto. Osa potilashuoneista on muutettu työtiloiksi ja huoneita on yhdistetty avaamalla väliseiniä. Rakennukseen on lisätty hissi. Lounaanpuoleinen kellarikerroksen sisäänkäynti on henkilökunnan aktiivisessa käytössä.

Rakennusosien säilyneisyys:

Ikkunat, ovet, kiinteät kalusteet, valaisimet, opasteet ja talotekniikka on uusittu. Osiin tiloista on lisätty alakatto. Erityisesti psykiatrian osasto asettaa omat turvallisuusvaatimuksensa. Muuta: Rakennus on esteetön.

Arvoluokitus: 2 (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:
historialliset arvot ja kerrostuneisuus A
arkkitehtoninen laatu B
kaupunkikuvallinen merkitys B
ulkotilojen säilyneisyys B
sisätilojen säilyneisyys B

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Jonas Cedercreutz ja Helge Railo / 1951 / 1956

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Lastensairaala

Nykyinen käyttötarkoitus: Akuuttivuosastosto

Bruttoala: 7149 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: -

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

2. maailmansodan jälkeinen modernismi.

Ulkoahamo:

Suuri rakennus hallitsee maisemallisesti sairaala-alueen lounaiskulmaa. Kaksi erikorkuista siipeä T-asetelmassa. Korkean 7-kerroksinen potilassiiven runko kapenee ylöspäin huoneiden valaistusolosuhteiden parantamiseksi. Matalampi toimenpidesiipi liitetty palkkikatoksella ”Tukholmanpaviljonkiin” (rak. nro 14). Rinnetontista johtuen potilasosastojen neljä ylintä kerrosta ovat korkeammalla kuin toimenpidesiiven ylin kerros. Korkean osan eteläisivulla potilashuoneiden ulkopuolelle sijoitettu julkisivun mittaiset parvekkeet, joihin pääsee sekä potilashuoneista että porrashallista (esim. omaisten eristetyt vierailut). Kallistettu julkisivu ja parvekkeitten lasikaiteet antavat rakennukselle omaleimaisen parantolamaisen ilmeen. Vesikatot kuparipeltiä.

Interiööri:

Pohjakaavat jäsenelty keskikäytäväperiaatteella. Pohjois-eteläsuuntaisessa siivessä toimenpideosastot, johon kahdessa ensimmäisessä kerroksessa liittyy poikittainen poliklinikasiipi. Poliklinikan alakerroksessa eristyshuoneet, joihin pääsy myös suoraan ulkoa. Potilashuoneet keskikäytävän lounaispuolella, aputilat vastakkaisella puolella.

Huoneet 2-4 hengen huoneita, osastot pienehköjä, n. 25 lapselle.

Portaikossa Tove Janssonin seinämaalus (=Kuvataidetoimikunnan 1955 järjestämän kuvataidekilpailun voittaja; myös Onni Ojan teoksia).

Rakenne:

Teräsbetonirunko. Vesikatkorakenteet puuta. Maanvaraiset alapohjat. Puhtaaksimuuratut kalkkiihiekkatiiliseinät. Lasiset parvekekaiteet teräsrungossa.

Tärkeitä rakennusosia:

Kalkkiihiekkatiilistä puhtaaksimuuratut julkisivut. Potilasparvekkeet ja niiden yksityiskohdat. Teräslasiseinät ja -ovet. Interiöörin mosaiikkibetoni- ja viilupinnat. Tove Janssonin maalaukset. Aikakauteen nähden kehittynyt ilmanvaihtojärjestelmä. Lattialämmitys.

MUUTOSHISTORIA

1974 Leikkaussalin varauskäytävä (HKR, Olli Leppämäki)

1981 Uusi lastauslaituri, uusi tukimuuri ja portaat (Arkkitehtitoimisto Railo & Leinus)

1987 Uuden välinehuoltokeskuksen rakentaminen entisen maitokeittiön tiloihin, uusi sisäänkäynti, käyttötarkoitusten sekä väliseinien muutoksia, teknisiä tiloja, kahvilatilojen laajentaminen (Arkkitehtitoimisto Railo & Leinus)

1991 Väestönsuojan kunnostus (K. Murros, HKR talosuunnitteluosasto)

1998 Väliseinämuutoksia, pohjakerroksen tuulikaapin ja katoksen purku, IV-konehuoneen laajennus, uusi poistumisportaitko (Arkkitehtitoimisto Kaira-Lahdelma-Mahlamäki Ky)

1999 Väliseinämuutoksia kaikissa kerroksissa ja ulko-oven lisääminen kokoustilasta sisäpihalle (Arkkitehtitoimisto Kaira-Lahdelma-Mahlamäki Ky)

2001 Parvekelasituksen täydentäminen parvekeaukkojen yläosiin asennettavilla kiinteillä lasilla potilasturvallisuussyistä (Arkkitehtitoimisto Kaira-Lahdelma-Mahlamäki Ky)

2004 KVV-työ: rakennusten 15 ja 17 välisten johtojen uusintaa (Hevac-konsultit)

2008 Pohjoisjulkisivun parvekelasien korvaaminen maalaatuilla avattavilla teräsrivitöillä, pieniä väliseinämuutoksia, uusi lauhdutin ja suojasäleikkö IV-konehuoneeseen (Arkkitehdit Kirsi Korhonen ja Mika Penttinen Oy)

Leikkaus (Lähde: Helsingin kaupungin sairaalalaitoksen historia)

Tekijät: s.1 Taneli Härmä, Simo Freese, Eva Knif, 28.8.2015

Vuodeosastojen potilashuoneet avautuvatetelään.

Julkisivu pohjoiseen, tupakointiparvekkeet verkotettu.

Tove Janssonin maalaukset porrashuoneessa.

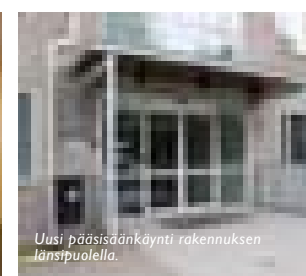
Julkisivu itään, päädyssä henkilo- ja tavarahissi.

Vuodeosastotornin parveke.

Ylimmän kerroksen käytävä.

Uusi pääsisäänkäynti rakennuksen länsipuolella.

Tekijät: s.2 Kia ja Jonna Taegen, 28.8.2015

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus edustaa Auroran sairaala-alueen sotien jälkeistä rakennuskantaa. 1950-luvun sairaalarakennus sijoittuu alueen lounaiskulmaan ja muodostaa yhdessä rakennus 14 kanssa tilallisen kokonaisuuden. Rakennus hahmottuu kokonsa puolesta pitkälle. Alkuperäinen arkkitehtuuri on pääosin säilynyt, vaikka sisätiloissa on tehty merkittäviä muutoksia. Tällä hetkellä rakennuksen sisääntulokerroksessa on neuvonta, kahvio, tieteellinen kirjasto, luentosali, terapiatiloja ja työhuoneita. Kerrosta alempana on ECT-yksikkö, arkisto, työhuoneita ja VSS-tilat. Kerroksissa 2-6 on psykiatrian osastoja, 7. kerroksessa tehostetun avohoidon yksikkö sekä kaksisuuntaisen mielialahäiriön tutkimus- ja hoitokeskus.

Ulkoahamo:

Julkisivumateriaalit ja -jäsentely ovat säilyneet pääpiirteittäin ennallaan. Sisäänkäyntien painotus on muuttunut. Nykyisin potilaat ohjataan länsipuolelta rakennukseen. Uuden pääsisäänkäynnin yhteyteen on rakennettu katos ja siltamainen tasanne. Matalamman rakennusosan pohjoispäätyyn on lisätty huoltopiha ja itäpuolelle kierreporras. Korkean potilastornin parvekkeen lasitusta on osittain nostettu ylös.

Interiööri:

Tilajako on säilynyt pääpiirteittäin. Matalan rakennusosan vastaanotto- ja toimenpidehuoneet on muutettu psykiatrian vuodeosastoiksi, jokaisessa potilashuoneessa on oma kylpyhuone. Korkea rakennusosa toimii edelleen vuodeosastona. Keskikäytävälle avautuvat ikkunat on laitettu umpeen. Porrashuoneet ja hissien paikat ovat alkuperäiset.

Rakennusosien säilyneisyys:

Ikkunat, ovet, kiinteät kalusteet, valaisimet, opasteet ja talotekniikka on uusittu. Osiin tiloista on lisätty alakatto. Erityisesti psykiatrian osasto asettaa omat turvallisuusvaatimuksensa, esim. pohjoispuolen parvekkeiden päädyt on verkotettu. Kuparikatto vaihdettu osittain teräspeltiseksi.

Muuta: Rakennus on esteetön. Eteläisen sisäänkäynnin porrashuoneessa oleva Tove Janssonin seinämaalus on säilynyt.

Arvoluokitus: I (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:
historialliset arvot ja kerrostuneisuus A
arkkitehtoninen laatu A
kaupunkikuvallinen merkitys A
ulkotilojen säilyneisyys B
sisätilojen säilyneisyys B

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Kai Blomstedt ja Birger Stenbäck / 1949 / 1951

Laajennus: Arkkitehtitoimisto Railo & Leinus / 1988

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Desinfektioaitos

Nykyinen käyttötarkoitus: Psykiatrian vuodeosasto

Muut käyttötarkoitukset: Sukupuolittautien poliklinikka, apteekki

Bruttoala: 3810 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: -

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

2. maailmansodan jälkeinen modernismi. Laajennus: 1980-luvun laitosmainen modernismi.

Ulkohahmo:

4-kerroksinen päämassa, johon liittyy yksikerroksisia siipiosia. Harjakatot tiiltä. Sileät rapatut seinät. Tasavälein neliön muotoiset ikkuna-aukot, joissa tuuletusikkuna.

Laajennus: kaksikerroksinen elementtirakenne 3x3-ruutumodulissa. Rapatuissa seinissä pienehköt monotoniset ikkunat, joissa epäsymmetrisesti tuuletusikkuna. Terrastirapattu sokkeli.

Interiööri:

Ensimmäisessä kerroksessa desinfektiouunit, pesu- ja muita desinfektioita, toisessa kerroksessa pesu- ja saunatiloja sekä koe-eläinsuojia, kolmannessa laboratorioita, neljännessä potilashuoneita, viidennessä hoitajien asuntoja sekä juhla- ja voimistelusalii. Kaksi kasivartista porrashuonetta korkean osan kulmissa. Kesikäytävät.

Rakenne:

Massiiviset tiiliseinät, kantavat rakenteet betonia. Välipohjat betonisia kaksoislaattaholveja.

Laajennus: kantavat betoniulkoseinät sekä pilarit ja palkit ruutumoduulissa, väli- ja yläpohjat betonielementtejä, alapohja maanvarainen, vesikattorakenteet puuta.

Tärkeitä rakennusosia:

Rapatut seinät. Tiilikatto. Ikkunadetaljit. Juhlasalin maisemaikkuna ja kiinteä sisustus.

MUUTOSHISTORIA

1963 Hissin rakentaminen, (HKR talorakennusosasto, Jaakko Kontio)

1967 5. kerroksen bakteriologinen laboratorion ilmanvaihto ja lämpöjohdon muutos, uusi luiska, kaksi ikkunaa muutettu oviksi (HKR talorakennusosasto, Leppämäki)

1973 2. kerroksen korjaustyö, uusi sauna, uudet oviaukot ja lattiareivät sekä väliseinäuudistuksia, (HKR talorakennusosasto)

1980 Väliseinien purkua 1. kerroksessa (HKR talosuunnitteluosasto)

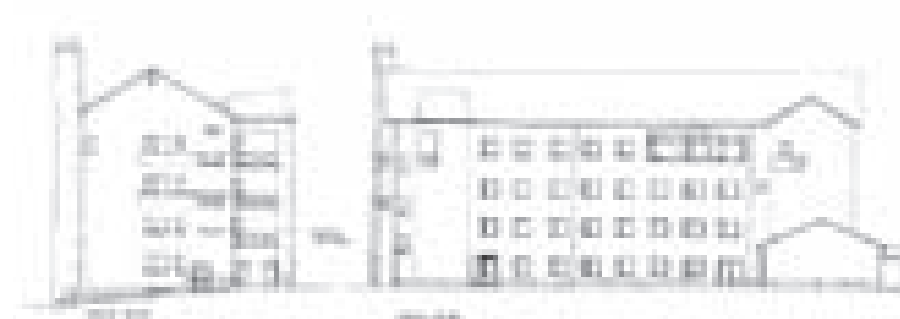
1988 2-kerroksinen lisärakennus. Vanhan osan ullakolle IV-konehuone (Arkkitehtitoimisto Railo & Leinus)

1989 2. kerroksen kylpyosaston muuttaminen sukupuolittautien poliklinikaksi ja kylpyosastoksi (Arkkitehtitoimisto Reijo Kekäläinen Oy)

1991 2. kerroksen kylpyosaston muuttaminen apteekiksi, IV-säleikkö rakennuksen länsipäättyyn (Arkkitehtitoimisto Reijo Kekäläinen Oy)

2003 Rakennuksen muuttaminen psykiatriseksi hoitolaitokseksi (Arkkitehtitoimisto Heikkilä & Kauppinen Oy). Mm. laajoja kevyiden väliseinien muutoksia, ulkona uudet luiska, katokset, ikkunat, parvekelasitukset, ulko-ovet. Laajennusosan julkisivu- ja ikkunamuutokset.

Julkisivut R. Kekäläinen 1991 (RAKVV)

Tekijät: s.1 Taneli Härmä, Simo Freese, Eva Knif, 28.8.2015

Länsipään uusi parveke osastojen yhteydessä.

Julkisivu länteen, oikealla laajennusosa.

Julkisivu etelään, hissitorni rakennettu myöhemmin.

Julkisivu pohjoiseen, sisäänkäyntejä muutettu.

Ylimmän kerroksen alkuperäinen juhlasali.

Suljetun osaston potilashuone laajennusosassa.

Suljetun osaston ruokailutila, ennen laboratorioa.

HUS Labin mykobakteriologian yksikkö.

Tekijät: s.2 Kia ja Jonna Taegen, 28.8.2015

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus edustaa Auroran sairaala-alueen sotien jälkeistä rakennuskantaa. 1950-luvun sairaalarakennus sijoittuu alueen koilliskulmaan Palkkatilankadun varrelle. Kadun toista puolta rajaavat Länsi-Pasilan asuinkerrostalot. Alkuperäinen arkkitehti on pääosin säilynyt, vaikka ulko- ja sisätiloissa on tehty merkittäviä muutoksia ja laajennuksia. Tällä hetkellä rakennuksen kadunpuoleisen sisääntulon yhteydessä on Niemenkotisäätiön tiloja sekä kahvio. Eteläpuoleisista porrashuoneista päästään psykiatrian avo-, suljettu- ja kuntoutusosastolle sekä juhlasaliin. HUS Lab:in sisäänkäynti on rakennuksen itäpuolelle.

Ulkohahmo:

Julkisivumateriaalit ja –jäsentely ovat säilyneet pääpiirteittäin ennallaan. Rakennuksen sisäänkäyntien merkitys on muuttunut. Pohjoispuolella yksi sisäänkäynteistä, ja siihen liittyvä porrashuone, on poistettu käytöstä. Eteläpuoleisen sisäänkäynnin yhteyteen on lisätty hissi ja parveke. Rakennuksen kaksikerroksinen laajennus noudattaa julkisivukäsittelyltään samoja periaatteita kuin vanha rakennus.

Interiööri:

Tilajako on muuttunut käyttötarkoituksen mukaan. Ylimmän kerroksen tilajärjestelyt ovat pitkälti säilyneet. Kerroksissa 2, 3 ja 4 on nykyisin psykiatrian osastoja. Koe-eläinsuoja on muutettu takka- ja saunatilaksi. Laajennusosan laboratorikerros on muutettu psykiatrian osastoksi. Alempi laboratoriotila on HUS Lab:in käytössä. Obduktiosali on muutettu henkilökunnan työ- ja taukotilaksi. Vainajien kylmäsäilytystila on edelleen käytössä. Rakennuksen lattia-, seinä- ja alakattopinnat ovat uusia, lukuun ottamatta juhlasalikerrosta.

Rakennusosien säilyneisyys:

Eteläpuoleiset porrashuoneet ovat alkuperäiset. Ikkunat, ovet, kiinteät kalusteet, valaisimet, opasteet ja talotekniikka on uusittu. Osiin tiloista on lisätty alakatto. Erityisesti psykiatrian osasto asettaa omat turvallisuusvaatimuksensa.

Muuta: Rakennus on esteetön.

Arvoluokitus: **1 / 3** (alkuperäinen osa / laajennusosa; asteikolla 1-3)

Arvoluokituksen perustelut:
historialliset arvot ja kerrostuneisuus B
arkkitehtoninen laatu A/C
kaupunkikuvallinen merkitys A/C
ulkotilojen säilyneisyys A/C
sisätilojen säilyneisyys B/C

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Claus Tandefelt, Lasse Björk (HKR) / 1955 / 1956

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Henkilökunnan asunnot

Nykyinen käyttötarkoitus: Psykiatrian kuntoutuskoti

Bruttoala: 762 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: -

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

1950-luvun funktionalismi. Kuuluu neljän asuinrivitalon ryhmään sairaala-alueen luoteisnurkassa.

Ulkohahmo:

Maaston mukaan lamelleittain sovitettu puolitoistakerroksinen (pohjoispäässä kaksikerroksinen) rivitalo. Rinteessä länsipuolen julkisivu kaksikerroksinen, itäpuolen sisääntulojulkisivu yksikerroksinen, osa. Roiskerapautetut julkisivut. Peltikatto, jossa erittäin lyhyet räystäät. Lamellien väliset muurit nousevat aiheeksi porrastetulle vesikatolle.

Interiööri:

Höihenkilökunnan asuntolahuoneet lamelleittain yhteisine keittiö- ja pesutiloineen.

Rakenne:

Ulkoseinät rapattua kevytbetonia, sisäseinät kantavia tiiliseiniä.

Tärkeitä rakennusosia:

Rapatut seinät. Räystäsdetaljit. Ranskalaiset parvekkeet. Ulkoportaat, puiset ulko-ovet, ovenpäällyksikkunat, puikkunadetaljit.

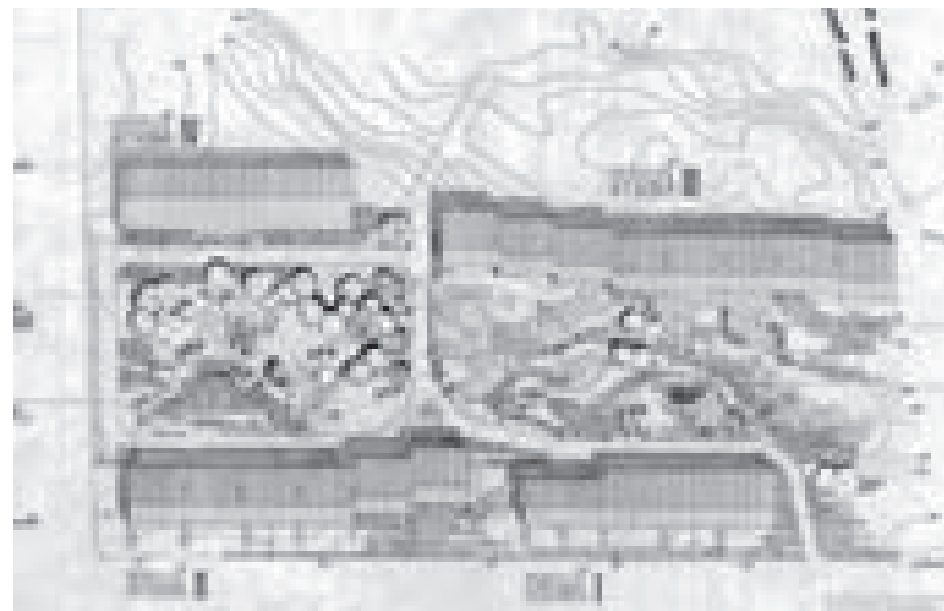
MUUTOSHISTORIA

1996 KVV-työ (Insinööri-toimisto Lång)

2004 KVV-työ rakennusten 15 ja 17 välisten johtojen uusintaa (Hevac-konsultit)

Ikkunat ja ovet uusittu

Rivitalojen asemapiirustus C.Tandefelt ja L.Björk 1955 (HKV)

Tekijät: s.1 Taneli Härmä, Simo Freese, Eva Knif, 28.8.2015

Sisääkäynnin asunnolle.

Julkisivu länteen, asunnoilla oma takapiha.

Kököhuone pohjoispäädyssä.

Näkymä olohuoneesta pihalle.

Julkisivu itään, sisääkäynnin asunnolle.

Tekijät: s.2 Kia ja Jonna Taegen, 28.8.2015

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus edustaa Auroran sairaala-alueen sotien jälkeistä rakennuskantaa. 1950-luvun rivitalorakennus sijoittuu alueen länsiosaan, lähelle Keskuspuistoa. Se muodostaa yhdessä rakennuksien 18, 19 ja 20 kanssa tilallisen kokonaisuuden. Alkuperäinen arkkitehtuuri on pääosin säilynyt. Tällä hetkellä rakennuksen pohjoispäädyssä on kokoustila, muuten rakennus on asumiskäytössä.

Ulkohahmo:

Julkisivumateriaalit ja -jäsentely ovat säilyneet ennallaan. Vesikatto on uusittu, mutta värimaailma on alkuperäinen. Sisäänkäyntejä ja ulkoportaita ei ole muutettu.

Interiööri:

Tilajako on säilynyt ennallaan. Jokaisessa asunnossa asuu viisi potilasta. Heillä on omat huoneet. Keittiö, olohuone sekä märkätilat ovat yhteiset. Tilat jakautuvat kolmeen tasoon. Alimman kerroksen olohuoneesta on yhteys pihalle. Keskimmäisen tasoon sijoittuvat pääsisääntulo, keittiö ja kodinhoitohuone. Kalteva yläpohja näkyy sisätiloissa. Lattia-, seinä- ja kattopintoja on uusittu.

Rakennusosien säilyneisyys:

Ikkunat, ovet, kiinteät kalusteet, valaisimet, opasteet ja talotekniikka ovat uudempia. Sisäänkäynnin alkuperäisiä.

Muuta:

Rakennus ei ole esteetön. Sisäänkäynnin yhteydessä on porraskelmat ja sisätiloissa ei ole hissiä.

Arvoluokitus: 2 (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:

historialliset arvot ja kerrostuneisuus B
arkkitehtoninen laatu A
kaupunkikuvallinen merkitys C
ulkotilojen säilyneisyys A
sisätilojen säilyneisyys -

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Claus Tandefelt, Lasse Björk (HKR) / 1955 / 1956

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Henkilökunnan asuntoja

Nykyinen käyttötarkoitus: Psykiatrian kuntoutuskoti, avohoitovalmennus

Bruttoala: 1065 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: -

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

1950-luvun funktionalismi. Kuuluu neljän matalan asuintalon ryhmään sairaala-alueen luoteisnurkassa.

Ulkohahmo:

Maaston mukaan lamelleittain sovitettu puolitoistakerroksinen rivitalo. Rinteessä länsipuolen julkisivu kaksikerroksinen, itäpuolen sisääntulojulkisivu yksikerroksinen, osa. Roiskerapatut julkisivut. Peltikatto, jossa erittäin lyhyet räystäät. Lamellien väliset muurit nousevat aiheeksi porrastetulle vesikatolle.

Interiööri:

Hoitohenkilökunnan asuntolahuoneet lamelleittain yhteisine keittiö- ja pesutiloineen.

Rakenne:

Ulkoseinät rapattua kevytbetonia, sisäseinät kantavia tiiliseiniä.

Tärkeitä rakennusosia:

Rapatut seinät. Räystäsdetailit. Ranskalaiset parvekkeet. Ulkoportaat, puiset ulko-ovet, ovenpäällysikkunat, puuikkunadetailit.

MUUTOSHISTORIA

1998 KVV-työ, sisäpuolinen korjaustyö (Insinööritoimisto Lång)

Ikkunat ja ovet uusittu

Ote pohjapiirustuksesta Lång 1998 (HKV)

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus edustaa Auroran sairaala-alueen sotien jälkeistä rakennuskantaa. 1950-luvun rivitalorakennus sijoittuu alueen länsiosaan, lähelle Keskuspuistoa. Se muodostaa yhdessä rakennuksien 17, 19 ja 20 kanssa tilallisen kokonaisuuden. Alkuperäinen arkkitehtuuri on pääosin säilynyt. Tällä hetkellä rakennuksen eteläpäädyssä sijaitsee Auroran avohoitovalmennus. Muuten rakennus on asumiskäytössä.

Ulkohahmo:

Rivitalon julkisivumateriaalit ja – jäsentely ovat säilyneet ennallaan. Rappausta on uusittu, mutta värimaailma on alkuperäinen. Sisäänkäyntejä ja ulkoportaita ei ole muutettu.

Interiööri:

Tilajako on säilynyt ennallaan. Jokaisessa asunnossa asuu viisi potilasta. Heillä on omat huoneet. Keittiö, olohuone sekä märkätilat ovat yhteiset. Tilat jakautuvat kolmeen tasoon. Alimman kerroksen olohuoneesta on yhteys pihalle. Keskimmäisen tasoon sijoittuvat pääsisääntulo, keittiö ja kodinhoituhuone. Kalteva yläpohja näkyy sisätiloissa. Lattia-, seinä- ja kattopintoja on uusittu.

Rakennusosien säilyneisyys:

Ikkunat, ovet, kiinteät kalusteet, valaisimet, opasteet ja talotekniikka ovat uudempia.

Sisäänkäynnin uloke detaljeineen on alkuperäinen.

Muuta:

Rakennus ei ole esteetön. Sisäänkäynnin yhteydessä on porrasaskelmat ja sisätiloissa ei ole hissiä.

Arvoluokitus: 2 (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:

historialliset arvot ja kerrostuneisuus B
arkkitehtoninen laatu A
kaupunkikuvallinen merkitys C
ulkotilojen säilyneisyys A
sisätilojen säilyneisyys -

Sisäänkäynnin asunnolle.

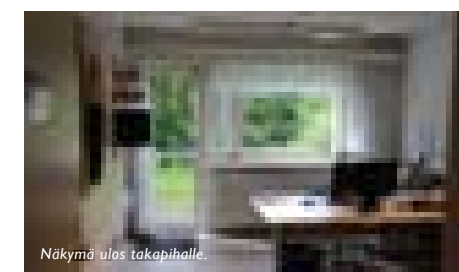
Julkisivu itään, sisäänkäynnin asunnoille.

Rakennuksen eteläpääty, jossa avohoitovalmennuksen tilat.

Julkisivu länteen, takapihojen oleskelualueet.

Näkymä ulos takapihalle.

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Claus Tandefelt, Lasse Björk (HKR) / 1955 / 1956

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Henkilökunnan asuntoja

Nykyinen käyttötarkoitus: HUS, Sophie Mannerheim-koulu

Bruttoala: 1532 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: -

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

1950-luvun funktionalismi. Kuuluu neljän matalan asuintalon ryhmään sairaala-alueen luoteisnurkassa.

Ulkohahmo:

Maaston mukaan lamelleittain sovitettu puolitoistakerroksinen rivitalo. Rinteessä länsipuolen julkisivu kaksikerroksinen, itäpuolen sisääntulojulkisivu yksikerroksinen, osa. Roiskerapatut julkisivut. Peltikatto, jossa erittäin lyhyet räystäät. Lamellien väliset muurit nousevat aiheeksi porrastetulle vesikatolle.

Interiööri:

Hoitohenkilökunnan asuntolahuoneet lamelleittain yhteisine keittiö- ja pesutiloineen.

Rakenne:

Ulkoseinät rapattua kevytbetonia, sisäseinät kantavia tiiliseiniä.

Tärkeitä rakennusosia:

Rapatut seinät. Räystäsdetaljit. Ranskalaiset parvekkeet. Ulkoportaat, puiset ulko-ovet, ovenpäällysikkunat, puuikkunadetaljit.

MUUTOSHISTORIA

1985 Uusi sisäänkäyntitaso ja luiska (Aino Tuori)

1997 KVV-töitä (Insinööritoimisto Lång)

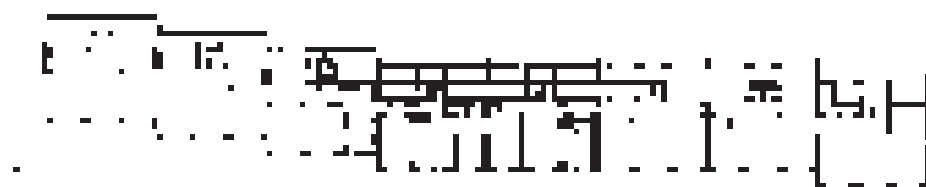
2007 Jätekatos rakennusten A19 ja A20 väliin (Suunnittelukeskus Oy)

2010 Peruskorjaus, väliseinämuutoksia (Arkkitehtitoimisto Rauhalampi Oy)

2011 Mennessä hissi

2013 Rakennuksen C- ja D-portaan välisessä kantavassa seinässä olevat palo-ovet suljetaan levyrakenteella D-portaan puolelta äänieristyksen parantamiseksi (Arkkitehtitoimisto Rauhalampi Oy)

Pohjapiirustus A. Rauhalampi 2010 (RAKVV)

Julkisivu A. Rauhalampi 2010 (RAKVV)

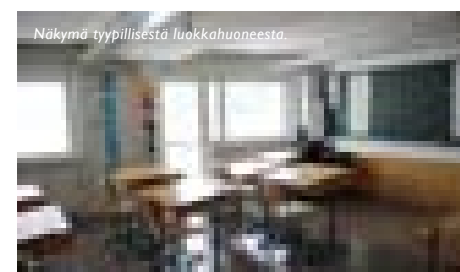
Rakennuksen julkisivu länteen. Kellarikerroksessa sijaitsi ennen kantiini.

Rakennuksen julkisivu itään.

Rakennuksen pohjoispääty, jossa uusi hätäpoistumistie.

Näkymä tyypillisestä luokahuoneesta.

Koulun pääsisääntulo sijaitsee rakennuksen pohjoisosassa.

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus edustaa Auroran sairaala-alueen sotien jälkeistä rakennuskantaa. 1950-luvun rivitalorakennus sijoittuu alueen länsiosaan, lähelle Keskuspuistoa. Se muodostaa yhdessä rakennuksien 17, 18 ja 20 kanssa tilallisen kokonaisuuden. Alkuperäinen arkkitehtuuri on pääosin säilynyt, vaikka sisätiloissa on tehty merkittäviä muutoksia. Tällä hetkellä rakennus toimii sairaalankouluna, jossa on oppilaita ensimmäisestä kuudenteen luokkaan asti.

Ulkohahmo:

Julkisivumateriaalit ja –jäsentely ovat säilyneet pääosin ennallaan. Rakennuksen pohjoisosassa koulun pääsisääntulo ja hätäpoistumistie ovat uusia. Vesikattoon on lisätty kattovalokuvut, jotka sijaitsevat jokaisen porrashuoneen yhteydessä. Rappausta on uusittu, väriskaala poikkeaa hieman alkuperäisestä.

Interiööri:

Tilajakoon on tehty muutoksia. Pohjakerroksessa ja ylemmillä tasoilla yksittäiset asunnot on yhdistetty toisiinsa keskikäytävällä. Entiset asuinhuoneet ovat muutettu luokahuoneiksi sekä hallinto- ja aputiloiksi. Kellarikerroksen kantiinitilat ovat muutettu varastokäyttöön. Lattia-, seinä- ja kattopintoja on uusittu. Porrashuoneet ovat alkuperäiset, hissi on lisätty myöhemmin.

Rakennusosien säilyneisyys:

Ikkunat, ovet, kiinteät kalusteet, valaisimet, opasteet ja talotekniikka eivät ole alkuperäisiä. Sisäänkäynnin uloke detaljeineen on alkuperäinen.

Muuta:

Rakennus on esteetön.

Arvoluokitus: 2 (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:
historialliset arvot ja kerrostuneisuus B
arkkitehtoninen laatu A
kaupunkikuullinen merkitys C
ulkotilojen säilyneisyys A
sisätilojen säilyneisyys -

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Claus Tandefelt, Lasse Björk (HKR) / 1955 / 1956

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Henkilökunnan asuntoja

Nykyinen käyttötarkoitus: Psykiatrian kuntoutuskoti

Muut: -

Bruttoala: 455 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: -

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

1950-luvun funktionalismi. Kuuluu neljän matalan asuintalon ryhmään sairaala-alueen luoteisnurkassa.

Ulkohahmo:

Kaksikerroksinen lamellitalo jossa koko rakennuksen pituisen laubengang. Roiskerapatut julkisivut, päädyissä myös kalkkihiekkatiilikaistat. Peltikatto, jossa erittäin lyhyet räystäät. Lamellien väliset muurit nousevat aiheeksi porrastetulle vesikatolle.

Interiööri:

Hoitohenkilökunnan asuntolahuoneet yksiöitä, joihin käynti suoraan ulkoa maan tasosta ja 2. kerroksessa laubengangilta.

Rakenne:

Ulkoseinät rapattua kevytbetonia, sisäseinät kantavia tiiliseiniä.

Tärkeitä rakennusosia:

Rapatut seinät. Räystäsdetaljit. Laubengang ja sen teräskäiteet. Ulkoportaat, puiset ulko-ovet, ovenpäällysikkunat, puuikkunadetaljit

MUUTOSHISTORIA

2007 Jättekatos rakennusten A19 ja A20 väliin (Suunnittelukeskus Oy)

Perspektiivipiirustus C.Tandefelt ja L.Björk 1955 (HRV)

Tekijät: s.1 Taneli Härmä, Simo Freese, Eva Knif, 28.8.2015

Rakennuksen julkisivu itään.

Rakennuksen parvekkeet avautuvat pihalle.

Ensimmäisen kerroksen sisäänkäynti.

Rakennuksen eteläpääty.

Toisen kerroksen luhtikäytävä.

Tekijät: s.2 Kia ja Jonna Taegen, 28.8.2015

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus edustaa Auroran sairaala-alueen sotien jälkeistä rakennuskantaa. 1950-luvun luhtitalo sijoittuu alueen länsiosaan, lähelle Keskuspuistoa. Se muodostaa yhdessä rakennuksien 17, 18 ja 19 kanssa tilallisen kokonaisuuden. Alkuperäinen arkkitehti on pääosin säilynyt. Tällä hetkellä rakennus on asumiskäytössä.

Ulkohahmo:

Julkisivumateriaalit ja – jäsentely ovat säilyneet ennallaan. Sisäänkäyntejä ja ulkoportaita ei ole muutettu.

Interiööri:

Tilajako on säilynyt ennallaan. Asunnot ovat yksiöitä, joihin kuuluu kylpyhuone, keittiö ja ranskalainen parveke, joka avautuu länteen. Jokaiseen asuntoon on oma sisäänkäyntinsä ensimmäisestä tai toisesta kerroksesta. Lattia-, seinä- ja kattopintoja on uusittu.

Rakennusosien säilyneisyys:

Ikkunat, ovet, kiinteät kalusteet, valaisimet, opasteet ja talotekniikka ovat uudempia.

Muuta:

Rakennuksen ensimmäinen kerros on esteetön. Toiseen kerrokseen ei ole hissiä.

Arvoluokitus: 2 (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:
historialliset arvot ja kerrostuneisuus B
arkkitehtoninen laatu A
kaupunkikuvallinen merkitys C
ulkotilojen säilyneisyys A
sisätilojen säilyneisyys -

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Rainer Mahlamäki / 2001 / 2002

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Porttirakennus

Nykyinen käyttötarkoitus: Porttirakennus

Bruttoala: 50 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: -

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:
2000-luvun modernismi.

Ulkohahmo:

Yksikerroksinen valvomorakennus. Kolmeen suuntaan avautuvien valvomon ikkunoiden päällä katos, jonka otsapinnassa teksti "Aurora sairaala-sjukhus". Tasakatolla teknisten laitteiden säileikkökehä.

Interiööri:

Valvomo ja vartijan sosiaaltilat.

Rakenne:

Tärkeitä rakennusosia:

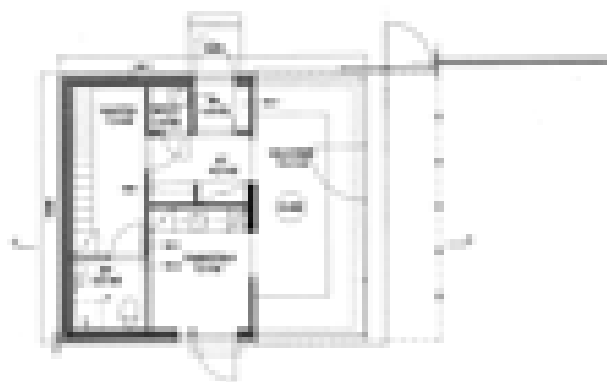
MUUTOSHISTORIA

1958 Alkuperäinen porttirakennus (Jonas Cedercreutz, Helge Railo)

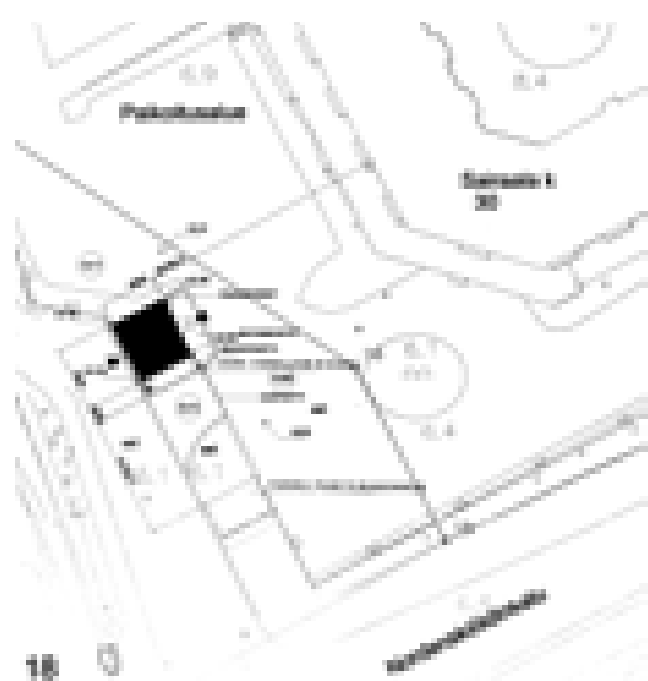
1961 Aita ja portit (F. Salokangas/HKR)

2002 Uusi porttirakennus (Rainer Mahlamäki). Vanha purettiin, uusi aikaisempaa kauempana Nordenskiöldinkadusta.

Pohjapiirustus R. Mahlamäki 2001 (RAKVV)

Asemapiirustus R. Mahlamäki 2001 (RAKVV)

Tekijät: s.1 Taneli Härmä, Simo Freese, Eva Knif, 28.8.2015

Julkisivu etelään.

Julkisivu pohjoiseen.

Näkymä Auroransillalta.

Julkisivu länteen.

Näkymä porttirakennuksen valvomosta.

Tekijät: s.2 Kia ja Jonna Taegen, 28.8.2015

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Cedercreutz-Railon suunnittelema 1957-luvun vanha porttirakennus alueen lounaiskulmassa on purettu. Puretussa porttirakennuksessa oli kuparikate ja kupariosia julkisivuissa.

Tilalle on rakennettu muotokieleltään nykyaikainen porttirakennus. Rakennusta sekä sisääntuloväylää on tässä yhteydessä siirretty hieman pohjoisemmaksi. Ennen portinvartijanrakennukseen kuului toimistohuoneen lisäksi myös kukkien myyntikioski. Psykiatrian päivystyksen siirryttyä pois Auroran sairaala-alueelta on porttirakennuksen merkitys vähentynyt.

Ulkohahmo:

Julkisivumateriaalit ja -jäsentely ovat 2000-luvulta.

Interiööri:

Tilajako ja tilasarjat ovat 2000-luvulta.

Rakennusosien säilyneisyys:

Ikkunat, ovet, kiinteät kalusteet, helat, valaisimet, opasteet ja talotekniikka ovat 2000-luvulta.

Muuta:

Rakennus on esteetön. Rakennus sijaitsee aidatun sairaala-alueen ulkopuolella.

Arvoluokitus: **3** (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:
historialliset arvot ja kerrostuneisuus C
arkkitehtoninen laatu C
kaupunkikuvallinen merkitys C
ulkotilojen säilyneisyys A
sisätilojen säilyneisyys -

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Ritva Sario (HKR) / 1975 / 1978

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Lasten psykiatrinen osasto

Nykyinen käyttötarkoitus: HUS, lasten psykiatrinen osasto

Bruttoala: 2824 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: -

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

1970-luvun strukturalismi.

Ulkohahmo:

L-muotoisen sivukäytävän molemmin puolin kahdeksan suorakaiteista, kaksikerroksista rakennusmassaa, joiden väliin jää pienet sisäpihat sisäänkäynneille. Ylärinteen puolelta julkisivut yhden kerroksen korkuiset, alarinteellä kahden. Kalkkihiekkakivestä puhtaaksimuuratuissa, mekaanisesti polveilevissa julkisivuissa ikkunat ryhmitelty leveiksi pari-ikkunoiksi. Sisäpihoilla laatoitus ja istutuksia. Värilliset ulko-ovet.

Interiööri:

Potilashuonesolut ruokailu- ja oleskelutilan ympärillä. Voimistelusalali. Pieni allashuone. VSS. Viilupintaiset sisäovet.

Rakenne:

Teräsbetonirunko.

Tärkeitä rakennusosia:

Pelkistetyt, puhtaaksimuuratut julkisivut. Ikkunadetaalit. Vaakapaneloidut, värilliset ulko-ovet.

MUUTOSHISTORIA

1996 Kate- ja pellitysremontti.

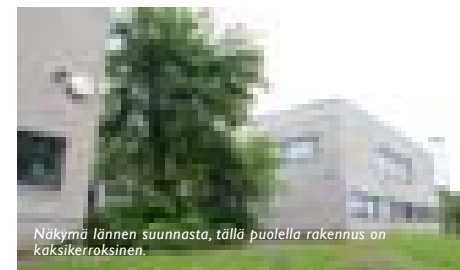
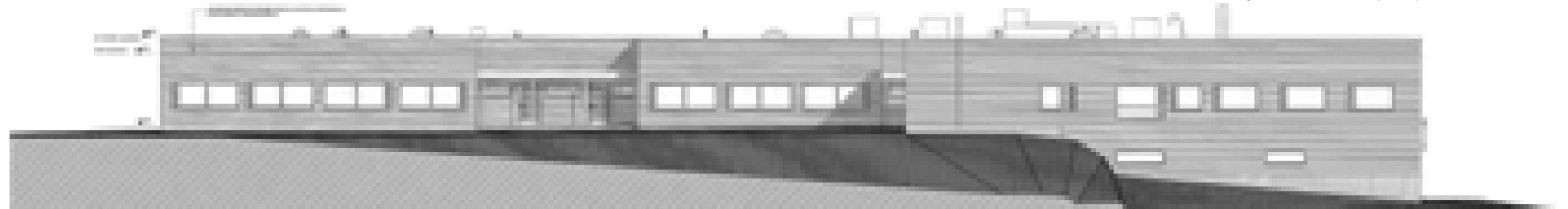
2012 Ilmanvaihdon peruskorjaus, IV-konehuoneen rakentaminen, märkätilojen kunnostaminen, yläpohjarakenteen uusiminen ja julkisivun korotus sekä potilashuoneiden ovien uusiminen (Arkkitehtitoimisto Rauhalampi Oy).

2015 Voimistelusalin alapohjan uusiminen kosteusongelmien vuoksi.

Pohjapiirustus 2.-2. krs R. Sario 1975 (RAKVV)

Julkisivu R. Sario 2011 (RAKVV)

Näkymä lännen suunnasta, täällä puolella rakennus on kaksikerroksinen.

Näkymä yhdestä sisäauntalalueesta

Näkymä sisäpihalle idästä. Korotettu julkisivu erottuu vaaleampana.

Voimistelusalili, jossa lattian korjaus työn alla.

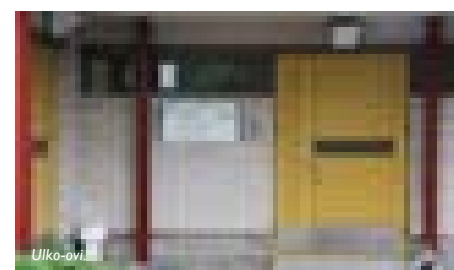
Näkymä käytävältä klusterien välissä olevalle terassille.

Klusterin yhteinen oleskelutila.

Käytävä, joka yhdistää klusterit toisiinsa.

Ulkko-ovi.

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus edustaa Auroran sairaala-alueen uusinta rakennuskantaa. 1970-luvun lopun sairaalarakennus sijoittuu alueen pohjoisosaan. L-muotoinen rakennus muodostaa oman kokonaisuutensa ympäröivien ulkotilojen kanssa. Rakennus erottuu muista Auroran rakennuksista julkisivukäsittelyn vuoksi. Rakennus on ollut noin puoli vuotta tyhjiällä HUS:in toiminnan siirryttyä muualle. Rakennuksen alimmassa kerroksessa korjataan voimistelusalin alapohjaa kosteusongelmien vuoksi.

Ulkohahmo:

Julkisivumateriaalit ja -jäsentely ovat säilyneet ennallaan. Ulkohahmon horisontaalisuus on kuitenkin menetetty yläpohjan korjausten yhteydessä kun julkisivua on korotettu noin metrillä.

Interiööri:

Tilajako on säilynyt ennallaan. Rakennus muodostuu klustereista. Potilashuoneet on ryhmitelty yhteisen oleskelutilan ympärille. Lähellä on hoitajan, lääkärin ja erityistyöntekijöiden huoneet. Jokaiseen klusteriin on oma sisäänkäyntinsä. Alemmassa kerroksessa on voimistelusalili, verstaatilat, kamerahuone, takkahuone, sauna, uima-allas, henkilökunnan sosiaalitilat ja lasten peuhupaikkana toimiva väestönsuoja. Lattioiden, seinien, kattojen pintamateriaalit ja värit ovat alkuperäiset.

Rakennusosien säilyneisyys:

Ikkunat, ovet, kiinteät kalusteet ja helat ovat pitkälti alkuperäiset. Osa valaisimista ja opasteista ovat uudempiä. Talotekniikkaa ja märkätiloja on uusittu vuonna 2011.

Muuta:

Rakennuksen molemmat kerrokset ovat esteettömiä. Rakennuksessa ei ole kuitenkaan hissiä. Sisäiset vertikaaliyhteydet toteutuvat portaiden kautta.

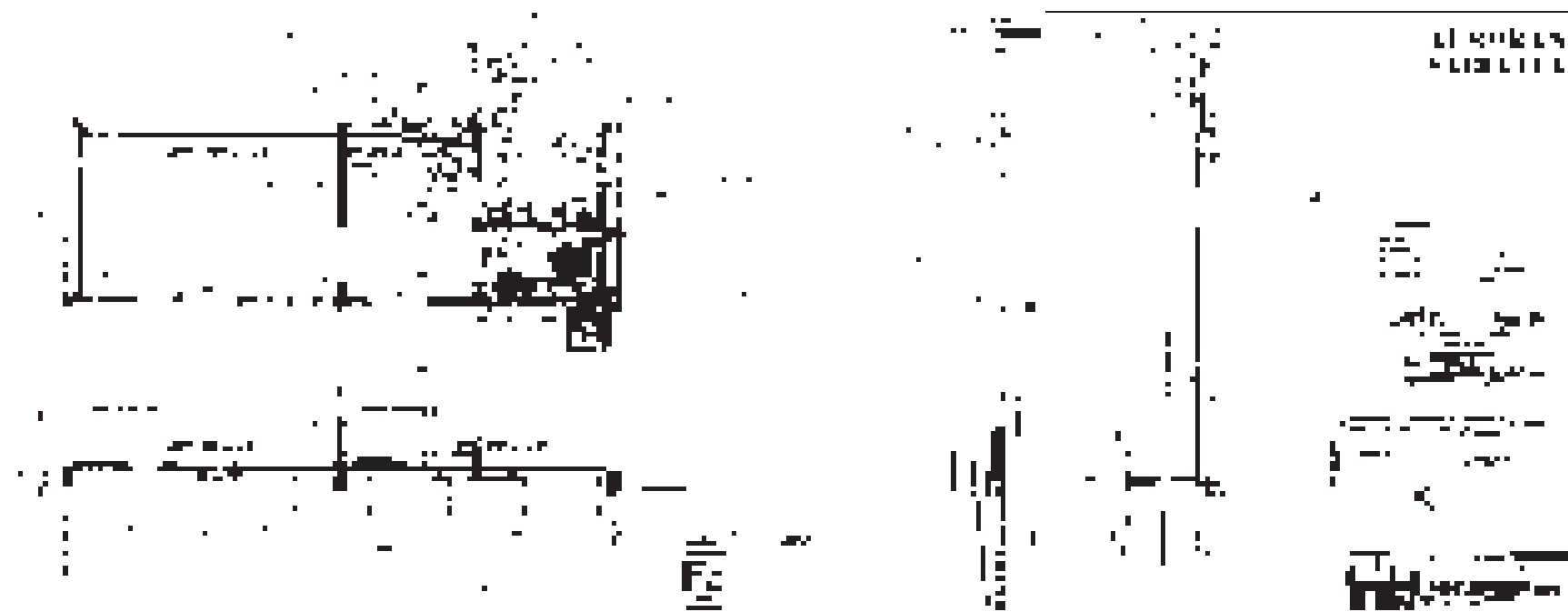
Arvoluokitus: **3** (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:
historialliset arvot ja kerrostuneisuus C
arkkitehtoninen laatu B
kaupunkikuvallinen merkitys C
ulkotilojen säilyneisyys C
sisätilojen säilyneisyys B

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Jonas edercreuz ja Helge Railo / 1950-luvulla / -

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Porttirakennus

Piirustus J. Cedercreuz ja H. Railo 1957 (RAKVV)

8. LAAKSON SAIRAALA

8.1 Tuberkuloosisairaalan taustat ja perustaminen

Helsingin kunnallisen sairaalalaitoksen alkuvaiheista lähtien oli tuberkuloosin hoidosta muodostunut hankala ratkaistava asia. Kuumelasarettiin ei otettu tuberkuloosipotilaita lainkaan ja Marian sairaalan ainoastaan, jos tilaa riitti. Jo vuonna 1890 olivat arkkitehti Törnqvist ja kaupunginlääkäri Qvist, tehdessään kunnallissairaalaan esiselvityksiä, todenneet tarpeen perustaa omat kulkutauti-, mieli- ja keuhkotautisairaalat Helsinkiin.⁸⁰

Keuhkotautisten vaikeasta hoitotilanteesta oltiin kyllä tietoisia ja vuosisadan alussa perustettiin keuhkotautipaviljonkeja olemassa oleviin sairaalalaitoksiin. Näitä jouduttiin kuitenkin melkein poikkeuksetta ottamaan muun hoidon käyttöön. Varsinaista keuhkotautisairaala jouduttiin Helsingissä odottamaan 1920-luvun loppupuolelle saakka. Tätä edeltävinä vuosikymmeninä tuberkuloosia hoidettiin mahdollisuuksien mukaan Marian-, Kivelän- ja Humaliston sairaaloissa. Vuonna 1917 rekisteröitiin edellä mainitussa laitoksissa 40, 134 ja 50 sairaspaiikkaa tuberkuloosipotilaille.⁸¹

Vuodesta 1911 eteenpäin alettiin etsimään ratkaisua Helsingin keuhkotautisairaalan perustamiselle. Laitokselle ehdotettiin sijainniksi ainakin Tuusulan Vävarsin aluetta, Munkkiniemen pensionaattia sekä juuri valmistuneen kulkutautisairaalaan (Aurora) aluetta. Sotavuodet hidastivat asian etenemistä. Useiden mietintöjen jälkeen päädyttiin kuitenkin liittämään tuberkuloosisairaalan valmistelu käynnissä olevaan Helsingin keskussairaalahankkeeseen (keskussairaala ei koskaan rakennettu), jolle oli vuonna 1922 varattu tontti entisen Greijuksen – Reijolan talon mailta, alueelta Pasilan aseman ja Läntisen Viertotien väliltä.⁸²

Vuonna 1923 alkoi keskussairaalakomitea (jäsenenä mm. Gunnar Taucher, Karl Hård af Segerstad, asiantuntijana Birger Brunila) työstämään keskussairaalatontille yleissuunnitelmaa sisältäen tuberkuloosisairaalan, jonka rakentaminen olisi käynnistettävä heti, keskussairaala myöhemmin. Huomattiin kuitenkin keskussairaalalle varatun alueen olevan liian ahdas, jolloin tonttia jouduttiin laajentamaan etelään päin ulottumaan Nordenskiöldinkadulle saakka. Koska keskuspuistolle (nyk. Laakson ja Auroran sairaalan välissä) varattua aluetta ei haluttu pienentää, piti viereisten alueiden

rajauksia säätää. Keskuspuiston aluemenetyksiä kompensoitiin kaventamalla kulkutautisairaalan (Auroran) tonttia.⁸³

8.2 Tuberkuloosisairaalan rakentaminen

Vuonna 1924 kaupunginvaltuusto päätti keskussairaalakomitean ehdotuksen mukaisesti, osoittaa keuhkotautipotilaita varten aiottujen sairaalapaviljonkien paikaksi alue Nordenskiöldinkadun ja keskussairaalatontin välissä. Sen lisäksi päätettiin kahden tuberkuloosipaviljongin ja yhden asuin- ja poliklinikkarakennuksen pystyttämisestä alueelle (luonnosvaiheessa vaihtoehtona oli jopa neljän potilaspaviljongin rakentaminen – ks. kartta s.6). Helsingin rakennuskonttorin työvoimapulan vuoksi uuden tuberkuloosisairaalan suunnitelmat tilattiin arkkitehti Eino Forsmanilta. Tarkoituksena oli silloin saada sairaala rakennetuksi vuoden 1926 mennessä.⁸⁴

Forsmanin esittämiä luonnospäiirustuksia pidettiin erittäin onnistuneina. Suunnitelmia kehitettiin vielä mm. sisältämään sairaanhoitajakoulu hallintorakennukseen. Kesäkuussa 1926 kaupunginvaltuusto hyväksyi kahden potilaspaviljongin ja hallintorakennuksen pääpiirustukset. Potilaspaiikkoja oli 382. Seuraavaan vuoteen mennessä Forsman suunnitteli edellä mainittujen rakennusten lisäksi sairaalan lämpökeskuksen, kappelin ja ruumishuoneen sekä kaksi autovajaa, kummassakin tilaa neljälle autolle.⁸⁵

Rakennustoimikunta valitsi toteutusvaiheen johtavaksi arkkitehdiksi Eino Forsmanin ja tarkastavaksi arkkitehdiksi professori Onni Tarjanteen (ent. Törnqvist) joka oli kokenut Helsingin sairaalalaitosten suunnittelijana. Rakennustöiden urakoitsijan toimi Rakennusurakoitsija Malmi ja Ääri. Rakentaminen aloitettiin syksyllä 1926 maankaivu- ja louhintatöillä. Tuberkuloosisairaalan ensimmäiset potilaat otettiin vastaan keväällä 1929.⁸⁶

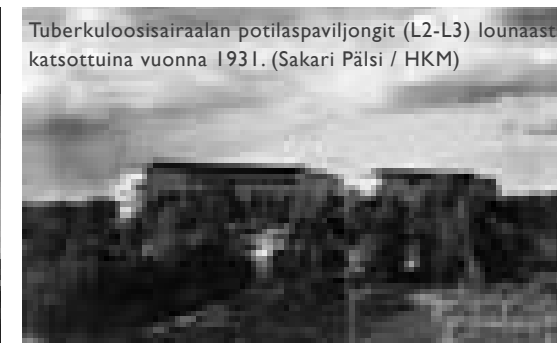
Tuberkuloosisairaalan potilaspaviljongit (L2 ja L3) valmistumishetkellä vuonna 1929. (TYARK)

Tuberkuloosisairaalan hallintorakennus (L1) ja autotalli vuonna 1973. (MVKa)

Tuberkuloosisairaalan potilaspaviljonki (L3) vuonna 1960. (MVKa)

Tuberkuloosisairaalan potilaspaviljongit (L2-L3) lounaasta katsottuina vuonna 1931. (Sakari Pälsi / HKM)

tulevaa keskussairaala, johon se hallintoon ym. nähden voitiin myöhemmin liittää. Puistoalue puolestaan tuli estämään Nordenskiöldinkadun liikenteen melun kuulusta sairaalaan.⁹¹

Tuberkuloosisairaalan rakennustyön saattoi päätökseen komitea joka oli varsinaisesti asetettu suunnittelemaan Helsingin keskussairaala. Lopputuloksena keskussairaalaosuunnitelma yhdistettynä Tuberkuloosisairaalaan muodosti komean kokonaisuuden, jossa rakennukset sijaitsivat melko symmetrisesti keskiakseliin tukeutuen. Keskussairaala ei lopulta koskaan Laaksoon rakennettu. Suurieleisestä keskussairaalaosuunnitelmasta toteutui ainoastaan tuberkuloosisairaalan rakennukset.⁹²

Eino Forsmanin suunnitelmassa rakennusryhmitys perustui symmetriseen aksiaaliiseen sommitelmaan 1920-luvun klassismin tapaan. Myös yksittäisten rakennusten arkkitehtuuri perustui pitkälti symmetriaan. Siinä missä Auroran rakennusten symmetrinen ryhmitys vapaasti maastossa on hahmotettavissa lähinnä lintuperspektiivistä, Laaksossa aksiaalinen asemakaava on sotilaallisen hallitseva myös maan tasosta katsottuna. Pääsisäänkäynti oli pohjoisesta, jolloin keskelle akselia sijoitettu hallintorakennus ja siihen muureilla kummallakin sivuilla liittyvät autotallirakennukset muodostivat suljetun etupihan. Hallintorakennuksen läpi johti keskiakselissa porttikäytävä varsinaiselle sairaala-alueelle.⁹³

8.5 Perustamisvaiheen rakennukset

Uuteen Tuberkuloosisairaalaan kuului seitsemän rakennusta: kaksi potilaspaviljonkia (L2 ja L3), hallintorakennus (L1) sisältäen asunnot ja poliklinikka, kattila ja konehuone (purettu 50-luvulla), kappelirakennus (L8) ja kaksi autovajaa (L5) joista toinen on purettu vuonna 1938.⁹⁴

Paviljongit tehtiin huomattavan kookkaiksi, viidestä seitsemään kerrosta korkeiksi ja lähes sata metriä pitkiksi jokainen. Ne hallitsivat maisemaa tontin korkeimmalla kohdalla noustessaan luonnonmetsän latvusten yläpuolelle. Rakennusten yhtenäiseen arkkitehtuuriin kuuluivat laakeat aumatut peltikatot, sileät kalkkirapatut ja maalatut, monumentaalisesti symmetriset julkisivut, joissa ruutuikkunat sijoituivat monotonisesti tasavälein. Julkisivujen jäsentely oli historisoivaa, esim. hallinto-

rakennuksen lävistävää porttikäytävää reunusti täysplastiset, doorilaiset pylvää, vartijan ja poliklinikan odotustilan sisäänkäyntejä meanderein ja vaasein koristellut porttiikit. Sisällä tilat ryhmittivät sydänmuurien viereen pitkän, suoran keskikäytävän molemmin puolin.

Perustamisvaiheen rakennuskantaa hallitsi alueen kolme suurikokoisinta taloa, hallintorakennus sekä kahdet potilaspaviljongit. Näitä rakennuksia yhdisti maanalainen käytävä johon oli myös sijoitettu erilaisia talotekniikkaa.⁹⁵

Hallintorakennuksen (L1) läpi sairaala-alueelle johtavasta porttikäytävässä oli kummallakin puolella sisäänkäynnit rakennuksen 1. kerroksessa sijaitseviin tiloihin: poliklinikka ja röntgenosastolle sekä sairaalan hallinnolliselle osastolle. Ylemmissä kerroksissa sijaitsivat henkilökunnan asunnot ja asuntolat sekä niiden ruokailu ja yhteis-

Eino Forsmanin suunnittelema tuberkuloosisairaala Pikolinna (1931 Kangasalla). Julkisivujäsentelyssä on havaittavissa modernille arkkitehtuurille ominaista horisontaalisuutta. (Lähde: Suomen sairaaloita).

Kuuden hengen potilashuone.

Potilaspaviljongin makuuhalli.

Potilaiden päivähuone.

Kylpytila.

Valohoitotila.

Potilaiden ruokasali.

Potilaiden pesutila.

Röntgenhuone.

Huuhtelutila.

tilat. Lisäksi oli neljännessä kerroksessa sairaanhoitajakoulun tiloja. Ylin, eli viides kerros oli palveluskuntaa varten, johon miehet ja naiset kulkivat rakennusten päissä olevien eri porrashuoneiden kautta. Palveluskunnan ruokailutilat ja kylpyhuoneet sijaitsivat kellarikerroksessa.⁹⁶

Hallintorakennuksen eteläpuolella, symmetrisesti keskiakselin molemmin puolin sijaitsivat sairaspaviljongit. Itäinen paviljonki (L3), jossa oli 182 potilaspaikkaa, oli osoitettu miehille. Läntisessä paviljongissa (L2) oli 170 paikkaa naisille ja 38 paikkaa lapsille. Lastenosasto sijaitsi ensimmäisen kerroksen länsipäässä.⁹⁷

Neljäkerroksissa sairaspaviljongeissa oli jokaisessa kerroksessa kaksi identtistä osastoa, jotka sisälsivät erikokoisia potilashuoneita. Jokaisessa potilaskerroksessa oli yksi yhteinen ruokailutila. Varsinaista keittiötä ei ollut, sillä ruoka tuotiin kulkutautisairaalaan. Sairaspaviljongien potilashuoneet sijoitettiin valoon auringon puolelle. Rakennusten pohjoispuolella sijaitsivat aputilat kuten wc- ja pesuhuoneet, päällysvaate-tilat ja päivähuoneet. Kummankin paviljongin neljännessä kerroksessa sijaitsivat pitkät makuuhallit. Talopäädissä oli osastokohtaiset lämpimät makuuhallit, joiden ikkunat olivat kokonaan avattavissa. Potilaskerroksissa huoneiden sisäkorkeus oli 345cm. Korkea huonetilä oli välttämätön painovoimaisen ilmanvaihdon takia.⁹⁸

Kaikissa perustamisvaiheen rakennuksissa oli kantavat punatüiliseinät, joiden varaan betoniset kaksoislaattavälipohjat kannatettiin. Sydänmuurien sisällä oli painovoimaisen ilmanvaihdon hormit. Talotekniset ratkaisut olivat edistyksellisiä. Uudessa sairaalassa oli sovellettu sen aikaista tekniikkaa varsin pitkälle. Lämmitysjärjestelmänä oli luonnollisesti vesikiertoinen keskuslämmitys. Tämän lisäksi oli sekä matala- että korkeapaineinen höyryjärjestelmä jolla lämmitettiin mm. lämmitettäviä makuuhalleja, erilaisia kojeita jne. Potilashuoneiden pesualtaat oli varustettu sairaalaa varten suunnitelluilla sekoittajilla, jotka oli tarkoitettu lähinnä vuodepotilaille ja muutenkin sairaalan saniteettitilat olivat monipuoliset, vaikka kävelemään pystyvät potilaat joutuivatkin kulkemaan melko pitkälle yhteisiin pesu- ja wc-tiloihin.

Raitis ilma johdettiin huoneisiin ulkoseinillä olevien venttiilien sekä terveystikkunoiden kautta. Poliklinikan odotushuoneeseen oli järjestetty myös lämpimän ilman sisäänpuhallus ja koko sairaalassa oli 36 poistoilmamuuria. Hissejä oli kaikkiaan 15

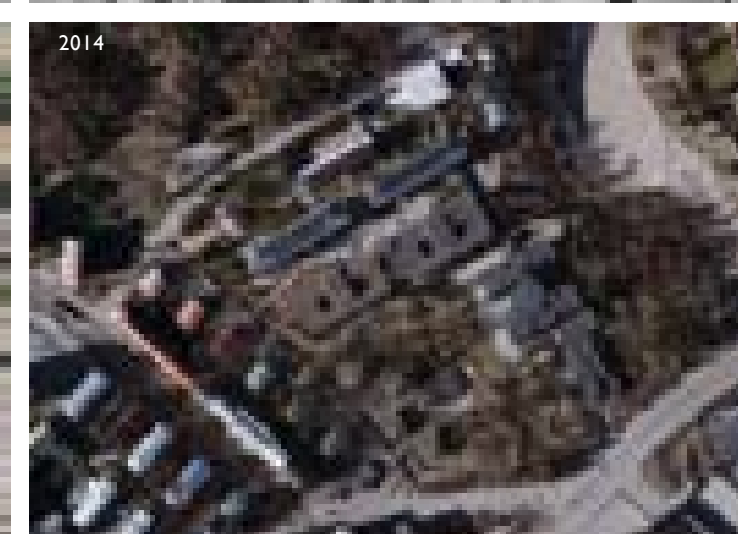
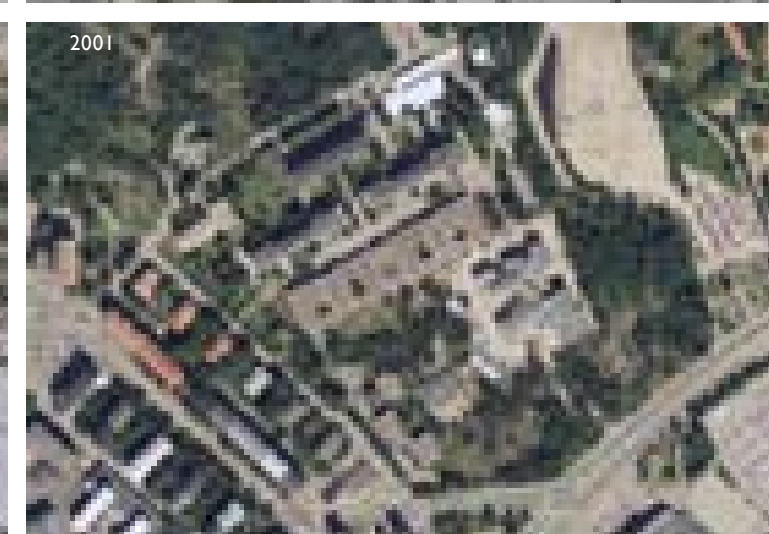
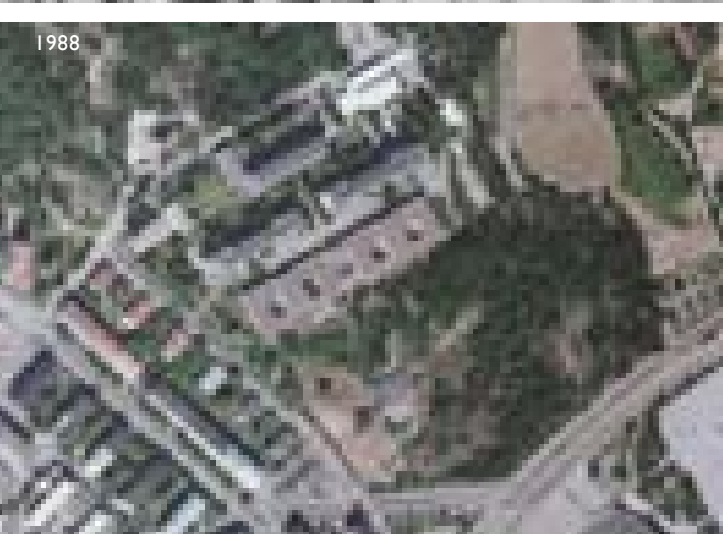
kappaletta. Suuren sähkönkulutuksen johdosta sairaalalla oli oma muuntaja. Valopisteitä oli 2300. Lisäksi röntgenlaitos vaati huomattavan määrän sähköenergiaa. Röntgenlaitoksen tilat suojattiin säteilyä vastaan 4 cm:n lyijylevyillä tai rappaukseen sekoitetulla bariumsulfaattilla. Potilashuoneiden merkinantokellot sytyttivät merkkilampun huoneen oven päällä käytävässä sekä numerotaulussa hoitajan huoneessa. Kattilahuoneesta voitiin tarkkailla lämpötilaa sairaalan eri osissa.⁹⁹

Helsingin Sanomissa 2.9.2015 julkaistu artikkeli. Kuvassa Malmin sairaalan tuberkuloosiosasto vuonna 1937.

Helsingin Sanomissa 2.9.2015 julkaistu artikkeli. Kuvassa Malmin sairaalan tuberkuloosiosasto vuonna 1937.

Helsingin Sanomissa 2.9.2015 julkaistu artikkeli. Kuvassa Malmin sairaalan tuberkuloosiosasto vuonna 1937.

8.6 Tuberkuloosisairaala ensimmäiset vuosikymmenet

Tuberkuloosisairaalan aloitettua toimintansa se täyttyi potilaista melko pian. Tammikuussa 1929 todettiin n. 100 keuhkotautipotilaan odottavan pääsyä sairaalan. Sairaala paikkaa vaille jääneille potilaille pyrittiin kiivaasti järjestämään hoitoa muiden paikkakuntien parantoloista. Paikkapuutteen osalta tilanne jatkui miltei samanlaisena 1930-luvulla.¹⁰⁰

Sairaspaikkojen riittämättömyys ei ollut tuberkuloosisairaalan alkuvaiheiden ainoa ongelma. Hallintorakennuksessa (L1) todettiin suuri pula asuintiloista, jolloin päätettiin tilata laajennussuunnitelmat sairaalan arkkitehdiltä Eino Forsmanilta. Vuonna 1936 hän suunnittelikin rakennuksen kumpaankin päätyyn uudet kaksikerroksiset lisäsiivet asuntoja ja tuberkuloositoimiston laajennusta varten. Laajennukset sijoitettiin alkuperäisten autotallien tilalle ja ulkoisesti suunnitelma pysyi uskollisena alkuperäisen rakennuskannan ankaralle symmetrialle. Taloudellisista syistä suunnitelmasta toteutettiin kuitenkin vain toinen puolikas. Asemakaavan symmetria menetettiin tältä osin.¹⁰¹

Sotavuodet aiheuttivat tuberkuloosisairaalle omat haasteensa. Vuonna 1939 oli hoitopaikkojen kysyntä alkuvuodesta suurempi kuin koskaan. Vuoden loppukuukausina ja etenkin sodan puhjettua oli paikkoja sen sijaan paljon tyhjänä, kun väestönsiirtojen yhteydessä myös potilaita siirrettiin toisille paikkakunnille. Vuonna 1940 tuberkuloosisairaala toimi osittain sotasairaalana. Haavoittuneita ja tuberkuloosiin sairastuneita rintamamiehiä varten oli järjestetty kahdeksan potilasosastoa ja lisäksi ylimääräisiä tilapäisiä sairaansijoja 75. Vain neljä osastoa oli siviilipotilaiden käytössä, lastenosastossa oli aikuisia. Talvisodan lentopommitukset eivät aiheuttaneet henkilövahinkoja, rakennuksetkaan eivät vaurioituneet, mutta ikkunaruujuja särkyi. Vielä jatkosodan aikana sairaala toimi sotasairaalana. Vuoden 1944 pommitukset aiheuttivat melko suuria pinnallisia vaurioita. Tuhansia ikkunoita särkyi. Lisäksi läntisen paviljongin (L2) länsipääty vaurioitui, jonka vuoksi oli suljettava kolme osastoa joksikin ajaksi ja kaksi osastoa loppuvuodeksi.¹⁰²

Vaikean potilaspaikkapulan vuoksi sairaalaan päätettiin vuonna 1945 perustaa uusi osasto läntisen paviljongin ylimpään kerrokseen. Muutosten myötä sairaansijoja oli tästä lähtien 539. Kyseisen vuoden aikana potilaita otettiin vastaan 1314. Sairaala poistui 1201 potilasta, joista kuolleita oli sata.¹⁰³

Tuberkuloosisairaalan ilmakuvat 1930-2010 luvulla. (HKV)

Tuberkuloosisairaala julkaistiin Arkkitehti-lehdessä vuonna 1929. (SAM)

Tuberkuloosisairaalan Naisten paviljongin (L2) lasten ulkomakuusali vuonna 1931. (Anton Rönnberg / HKM)

Uusi talousrakennus (L6) 1960-luvulla.

Uusi tuberkuloositoimisto (L12) 1960-luvulla.

Tuberkuloositoimiston (L12) aula 1960-luvulla.

8.7 Helsingin tuberkuloosiparantola 1950-60-luvuilla

Tuberkuloosisairaalan lisärakentamisen seuraava aalto käynnistyi 1950-luvulla. Jo edellisenä vuosikymmenenä koettiin sairaalan ruoantoimituksessa ongelmia. Käytännössä kulkutautisairaalan ja tuberkuloosisairaalan yhteinen ruokatalous oli hankalaa. Potilaidenkin taholta oli tehty valituksia ruoan laadusta ja jäähtyneisyydestä.

Suunniteltaessa kulkutautisairaalan uutta lastensairaala- ja vaadittiin tuberkuloosisairaallalle omaa keittiötä, jotta selviydyttäisiin laajennuksen aiheuttamasta lisätehtävästä. Vuonna 1950 tilattiin Eino Forsmanilta luonnospöytäkirjat uudesta talousrakennuksesta, mutta hanke toteutui vasta myöhemmin toisten arkkitehtien suunnitelmien mukaan.¹⁰⁴

Vuonna 1953 astui voimaan kaupunginhallituksen vahvistama uusi tuberkuloosipiirin ohje- ja johtosääntö jonka mukaan keuhkotautisairaalan nimi muutettiin Helsingin tuberkuloosiparantolaksi.

1950-luvun merkittävimmät lisärakennustyöt tapahtuivat uuden lämpökeskuksen (L9, 1955), talousrakennuksen (L6, 1957) ja tuberkuloositoimiston (L12, 1961) myötä. Talousrakennuksen alta purettiin perustamisvaiheessa toteutettu Forsmanin suunnittelema vanha lämpökeskus. Uudet rakennukset olivat arkkitehtien Märtha Blomstedtin ja Matti Lampénin käsialaa ja edustavat arkkitehtuuriltaan harkitun askeettista 1950-luvun funktionalismia.¹⁰⁵

Auroran sairaalan uuden lastenosaston valmistuttua lapsipotilaiden tuberkuloosihoidon siirtyi sinne. Tuberkuloosiparantolan lastenosasto otettiin 1958 naispotilaiden käyttöön. Muutoin 1950-luvulla tehtiin sairaspaviljongeissa ainoastaan sisäisiä muutos- ja korjaustöitä, esim. ehdotettiin paviljonkien päätyparvekkeiden muuttamista potilaiden seurustelu- ja tupakkahuoneiksi, joka toteutui vuonna 1961.¹⁰⁶

8.8 Laakson sairaalan aikana tehdyt muutokset

Vuonna 1959 Tuberkuloosiparantolan nimi muutettiin Laakson sairaalaksi. 1960-lukua leimaa sisäiset muutokset, kun toimintaan liitetään mm. sisätautien hoitoa helpottamaan Marian sairaalan tilannetta.

Vuonna 1964 peruskorjattiin hallintorakennuksen (L1) ensimmäistä kerrosta perusteellisesti Arkkitehtitoimisto Blomstedt & Perttilän suunnitelmien mukaisesti. Samana

vuonna tehtiin esitys uudesta laboratorio- ja poliklinikkarakennuksesta, joka oli tarkoitus sijoittaa hallintorakennuksen itäpäähän, vastaten Eino Forsmanin vuonna 1936 tehtyä suunnitelmaa. Suunnitelma raukesi.¹⁰⁷

Vuonna 1965 laadittiin itäiselle- ja läntiselle potilaspaviljongille (L2-L3) peruskorjaussuunnitelmat, jotka oli tarkoitus toteuttaa saman vuosikymmenen loppuun mennessä.¹⁰⁸

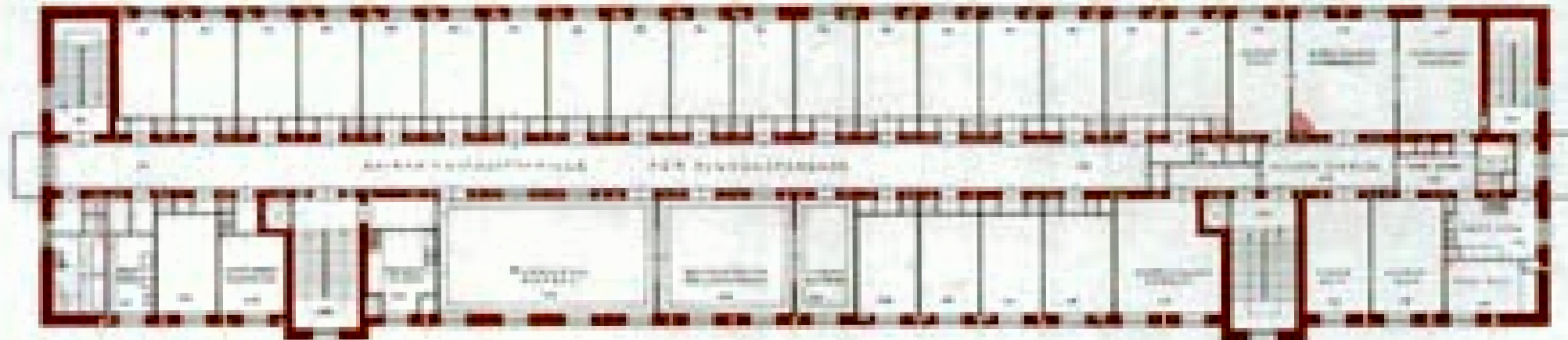
Myöhempiä laajennuksia ovat suuri, rationalistinen terveysasema (L4, 1981) ja päiväkotit (L11, 1978); molemmat arkkitehtien Marja ja Erkki Wirran suunnittelema, sekä neljä asuinkerrostaloa (L10, 1989) Kaisa ja Jussi Vepsäläinen arkkitehteina. Uuden terveysaseman rakentaminen, olkoonkin että noudatti alkuperäistä aksiaalista symmetriaa, katkaisi yhteyden vanhojen sairaalarakennusten ja sairaalapuiston välillä. Uudet asuinrakennukset, päiväkotit sekä 2000-luvulla rakennettu Synapsia ja Vega haukkasivat jokainen palansa Laakson sairaala-alueen puistosta.¹⁰⁹

Tänä päivänä Laakson sairaala toimii Helsingin kaupungin terveyskeskussairaala, jossa on 14 vuodeosaston lisäksi mm. päiväsaairaala, kotisaairaala sekä sisätautien ja neurologian poliklinikat. Sairaalan tiloissa on röntgenosasto ja laboratorio, jotka molemmat kuuluvat Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriin (HUS) alaisuuteen. Sairaala-alueella toimii myös Laakson terveysasema.¹¹⁰

■ LAUKON - ■ SÄMINKUVA.

■ LAUKON - ■ SÄMINKUVA.

8.9 Arkkitehdit

Eino Forsman (1879–1958) oli suomalainen arkkitehti. Hän toimi Helsingissä kunnallisraatimiehenä vuosina 1935–1949. Forsman suunnitteli erityisesti sairaala- ja parantolarakennuksia, esim. Helsingissä Laakson tuberkuloosisairaala (1929), Invalidisäätiön sairaala 1943, Siilinjärvellä sijaitseva Tarinaharjun parantola (1931), Kontionniemen parantola 1930, Kangasalan Pikonlinna 1931 ja Kuusankosken parantola 1933. Muita merkittäviä helsinkiläisiä kohteita ovat esim. Art Deco edustavan Kasarminkatu 8:n sekä Helsingin konservatorion, nykyisen Sibeliusakatemian.¹¹¹

Laakson sairaalan pääarkkitehtinä hän suunnitteli talot L1-L3, L5 ja L8. Näiden lisäksi hän suunnitteli kaksi potilaspaviljonkia, hallintorakennuksen laajennuksen sekä uuden talousrakennuksen jotka eivät toteutuneet.

Märta Blomstedt os. von Willebrand (1899 -1982) valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta 1922. Kaksi vuotta myöhemmin hän meni naimisiin opiskelijatoverinsa Pauli Blomstedtin kanssa, ja työskenteli tämän kanssa yhteisessä arkkitehtitoimistossa miehensä kuolemaan 1935 saakka. Tämän jälkeen, vuosin 1938–1961 hänellä oli yhteinen toimisto Matti Lampénin kanssa. Yhdessä he suunnittelivat Laakson sairaalan rakennukset L6, L9 ja L12. Märta Blomstedt kuului suomalaisen funktionalismin pioneereihin. Pauli Blomstedtin kanssa hän on suunnitellut mm. Kotkan säästöpankin talo, Kannonkosken kirkko sekä Pohjanhovin hotelli-ravintola, joka tuhoutui jatkosodassa, kaikki suomalaisen funktionalismin merkkiteoksia.¹¹²

Matti Lampén (1906–1961) oli suomalainen arkkitehti. Hänellä oli vuodesta 1935 lähtien toimisto Märta Blomstedtin kanssa. Hänen suunnittelemaansa rakennuksia ovat muun muassa Yhtyneiden Kuvalettien toimitaloksi 1957 valmistunut Hietalahdenranta 13 sekä 1961 alkujaan Oulun yliopistolle harjoittelukouluksi valmistunut Oulun kansainvälisen, jotka hän suunnitteli Märta Blomstedtin kanssa. Yhdessä Blomstedtin kanssa syntyi myös vuonna 1938 valmistunut Hotelli Aulanko, joka oli aikakautensa huomattaviin funktionalismin edustajiin lukeutuva hotellirakennus.¹¹³

Marja ja Erkki Wirta ovat suunnitelleet Laakson sairaalan uuden terveysasemarakennuksen ja päiväkodin (1978) sekä Kiuruveden sairaalan laajennusosan. Laajennus sisälsi odotustilan sekä laboratorio-, röntgen- ja leikkaustilat. Muita heidän suunnittelemaansa sairaaloita ovat Kanta-Hämeen keskussairaala (1979) sekä Mikkelin keskussairaalan laajennus (1985). Lisäksi Erkki Wirta on suunnitellut töölöläisen partiolippukunnan Töölön sinisten (jonka jäsenenä hän ilmeisesti toimi) kolon sisustuksen. Pariskunta suunnitteli Laakson sairaalan paljon korjaustöitä jotka toteutettiin samaan aikaan uuden terveysaseman rakentamisen kanssa.¹¹⁴

Aksiaalinen näkymä tuberkuloosisairaalaista. Keskellä hallintorakennus (L1) ja sivuilla potilaspaviljongit (L2 ja L3). (Lähde: Arkkitehti 1929)

9. LAAKSON RAKENNUSTEN INVENTOINTI

RAKENNUKSEN NUMERO / ALKUPERÄINEN KÄYTTÖ

- L1 Hallintorakennus (Asuin- ja poliklinikkarakennus)
- L2 Naisten potilaspaviljonki (Läntinen sairaspaviljonki)
- L3 Miesten potilaspaviljonki (Itäinen sairaspaviljonki)
- L4 Terveysasema
- L5 Autotalli
- L6 Talousrakennus
- L8 Kappeli ja ruumishuone
- L9 Lämpökeskus
- L10 Asuinkerrostalo
- L11 Päiväkoti
- L12 Tuberkuloositoimisto
- L13 Vega-talo ja Synapsia

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Eino Forsman / 1926 / 1929

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Hallintorakennus (Asuin- ja poliklinikkarakennus)

Nykyinen käyttötarkoitus: Hallintorakennus

Muut: Henkilökunnan asunot, poliklinikat

Bruttoala: 6876 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: -

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

1920-luvun klassismia. Kuuluu kaupunkikuvallisesti ja historiallisesti tuberkuloosisairaalan perustamisvaiheen seitsemän rakennuksen symmetriseen asemakaavakokonaisuuteen.

Ulkoahmo:

Viisikerroksinen kivinen sairaalapaviljonki puistomaisen tontin keskellä. Pohjoissivulla autotallit rajaavat suljettua etupihaa. Toinen autotalleista korvautunut 1929 laajennussiiven alle.

Rakennuksen – ja asemakaavan – keskiakselissa porttikäytävä varsinaiselle sairaala-alueelle.

Laakea aumattu peltikatto. Sileät kalkkirapatut ja –maalatut, monumentaalisesti symmetriset julkisivut, joissa ikkunat tasavälein kehystettynä rappauksen profiloinnilla. Lasijako tasajakoinen kuusiruutuinen, alimmassa kerroksessa kahdeksanruutuinen, vaaka- ja pystyvälikarmit (myös yläikkunoissa). Pohjoissivulla porrashuoneet työntyvät vajaan metrin muuta julkisivua ulommas neljän kerroksen korkuiseksi risaliitiksi, jonka räystäslistassa meanderinauha. Porttikäytävän molemmin puolin täysplastiset, doorilaiset pylväät sekä vartijan ja poliklinikan odotustilan sisäänkäyntien yhden kerroksen korkuisena ulostyöntyvät, meanderein ja vaasein koristellut porttiikit, joiden ovien päällä kauniit ovenpäällysikkinat. Myös ylhäällä vesikatolla räystäslista, jonka alla attikakerroksessa ullakon ikkunat. Tammiset, pieniruutuiset lasiulko-ovet. Päädyissä teräspinnakaitein varustetut parvekkeet. Lohkopintainen graniittisokkeli.

Kaksikerroksisen laajennussiiven 1929 parvekkeissa funkishenkiset umpikaiteet, muut rakennusosat vanhimman osan mukaiset.

Interiööri:

Keskikäytävä. Neljä kaksivartista porrasta. Porttikäytävän katkaiseman ensimmäisen kerroksen toisella puolella poliklinikka ja röntgenosasto, toisella hallinnollinen osasto ja laboratoriot. Ylemmissä kerroksissa asuntoja ja niiden yhteistiloja, lisäksi neljännessä kerroksessa sairaanhoitajakoulu. Palveluskunnan tiloja viidennessä sekä kellarikerroksessa.

Porraskelmat mosaiikkibetonia, kaiteet teräspinoja joiden päässä puinen käsijohde. Lepotasojen ja käytävien harmaissa mosaiikkibetonissa intarsiana mustia boordeja. Käytävillä puoliranskalaiset peiliovet.

Rakenne:

Kantavat punatiilliseinät, välipohjat betonisia kaksoislaattavälipohjia. Kaksi sydänmuuria keskikäytävän molemmin puolin, muurien sisällä painovoimaisen ilmanvaihdon hormit. Vesikattorakenteet puuta. Maanvarainen alapohja. Portaat betonia.

Tärkeitä rakennusosia:

Klassinen julkisivujen jäsentely ja koristeaiheet. Graniittisokkeli, kalkkirappaus ja -maali. Puikkunoiden ruutujako ja detaljit. Porrashuoneiden yksityiskohdat. Sisäovet ja kiinteät kalusteet.

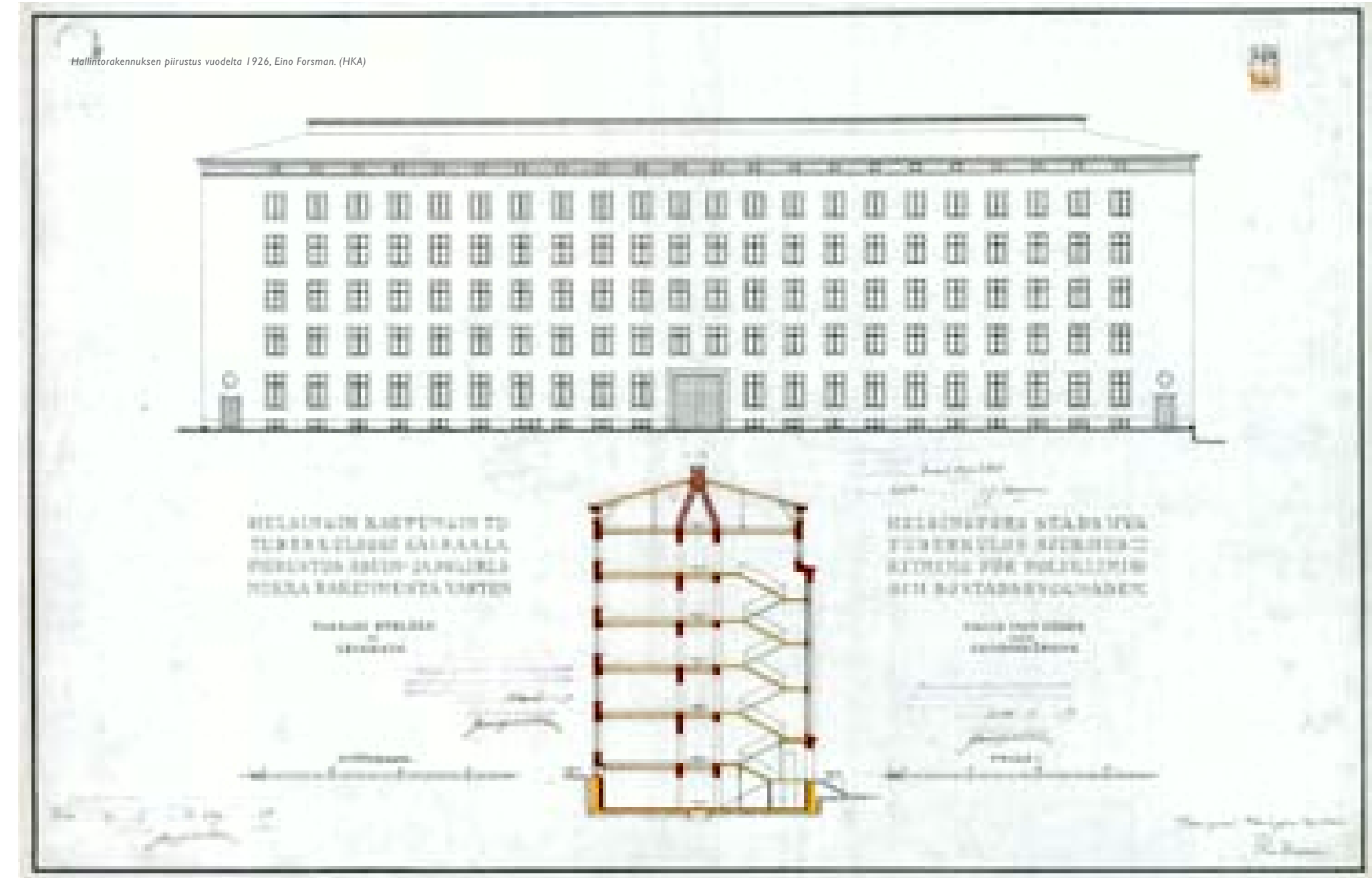
Hallintorakennuksen ja kahden sairauspaviljongin välillä maanalainen käytävä, jonka rinnalla talotekniikan kanavoinnit.

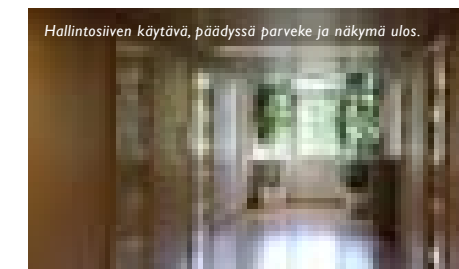
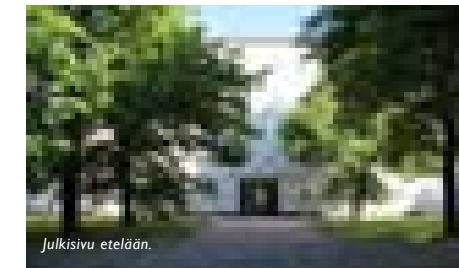
MUUTOSHISTORIA

1938 2-kerroksisen lisäsiiven rakentaminen (Eino Forsman)

1980 Lisäsiiven väliseinien purkua, korjaustöitä (Arkkitehtitoimisto Marja ja Erkki Wirta)

1990 2.-5. kerroksen käyttötarkoituksen muuttaminen, hissimuutos, ullakkokerroksen rakentaminen (R. Maijala, HKR talosuunnitteluosasto)

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:
 Rakennus edustaa Laakson sairaala-alueen vanhinta rakennuskantaa. 1920-luvun lopun rakennus sijoittuu Lääkärinkadun varrelle. Rakennus muodostaa yhdessä rakennuksien 2 ja 3 kanssa tilallisen, symmetrisen kokonaisuuden. Alkuperäinen arkkitehtuuri on säilynyt lähes kokonaan. Tällä hetkellä rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa on röntgenosasto, psykiatrian poliklinikka sekä työhuoneita. Toisessa kerroksessa on hallinnon tilat, kolmannessa psykiatrian poliklinikka, neljännessä SAS-toimisto ja ylimmässä kerroksessa kotisairaala. Kellarikerroksessa on pukuhuoneet, varastot ja potilaskirjasto.

Ulkohahmo:
 Julkisivumateriaalit ja -jäsentely, värit, sokkelit, ulkoportaat, sisäänkäynnit, vesikaton muoto ja räystäät ovat säilyneet ennallaan. 1938-vuoden laajennusosa erottuu matalampana siipenä, muotokieli on kuitenkin sama kuin vanhan rakennuksen.

Interiööri:
 Tilajako on säilynyt lähes ennallaan, vaikka käyttötarkoitus on muuttunut. Entiset hoitajien asuinhuoneet ovat nykyisin toimistoja. Huonekohtaiset vesipisteet ja ulkoseinien kylmäkaapit ovat edelleen olemassa. Vain muutamia väliseiniä on muutettu. Käytäviin ja porrashuoneisiin on laitettu palo-osastointi. Porrashuoneessa on yksi ovista muurattu umpeen ja toinen lisätty myöhemmin. Lattioiden, seinien ja kattojen pinnat on uusittu.

Rakennusosien säilyneisyys:
 Ikkunat, ovet, heloitusket, parvekkeet ja lämpöpatterit ovat pääosin alkuperäiset. Kiinteät kalusteet, valaisimet, opasteet ja talotekniikka on uusittu. Osiin tiloista on lisätty alakatto.

Muuta:
 Rakennukseen on esteetön kulku itäpäädyn kellarikerroksesta. Rakennuksessa on alusta lähtien ollut hissit. Rakennus yhdistyy tunnelilla rakennuksiin 2, 3, 4, 6 ja 12.

Arvoluokitus: I (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:
 historialliset arvot ja kerrostuneisuus A
 arkkitehtoninen laatu A
 kaupunkikuvallinen merkitys A
 ulkotilojen säilyneisyys A
 sisätilojen säilyneisyys B

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Eino Forsman / 1926 / 1929

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Naisten potilaspaviljonki (Läntinen sairauspaviljonki)

Nykyinen käyttötarkoitus: Vuodeosasto

Bruttoala: 7503 m2

Suojelumerkintä asemakaavassa: -

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

1920-luvun klassismia. Kuuluu kaupunkikuvallisesti ja historiallisesti tuberkuloosisairaalan perustamisvaiheen seitsemän rakennuksen symmetriseen asemakaavakokonaisuuteen.

Ulkohahmo:

Neljäkerroksinen kivinen sairaalapaviljonki puistomaisen tontin keskellä. Muodostaa asemakaavassa keskiakselin suhteen symmetrisen parin rak. L3 kanssa.

Laakea aumattu peltikatto. Sileät kalkkirapatut ja –maalatut, monumentaalisesti symmetriset julkisivut, joissa ikkunat tasavälein kehystettyinä rappauksen profiloinnilla. Lasijako tasajakoinen kahdeksanruutuinen, keskiosalla 12-ruutuinen, ylimmässä ja kellarikerroksessa kuusiruutuinen, vaaka- ja pystyvälikarmit (myös yläikkunoissa). Pohjoissivulla porrashuoneet työntyvät muuta julkisivua ulommas täyskorkeiksi risaliiteiksi, joiden räystäslistassa ja ulko-ovien päällä meanderinauhat. Rakennusrunko porrashuoneiden välissä päätyosia kapeampi, jossa risaliittien vieressä pystypinnakaiteella varustetut avoparvekkeet.

Rakennuksen päätyjulkisivuilla makuusalit neliöpilareiden kannattelemassa, palladiolaisessa pylväikössä (avattavat lasiseinät pilareiden välissä), itäpäädyssä 2-3. kerroksissa (maantasossa läpikuljettava loggia, asemakaavan keskiakselia korostaen), länsipäädyssä 1-3. kerroksissa. Eteläisivulla 4. kerroksessa porrashuoneiden välisellä osalla leveä makuusali, jonka lasiseinä vedetty julkisivulinjasta sisään. Räystäslistan alla attikakerroksessa ullakon ikkunat. Tammiset, pieniruutuiset lasiulko-ovet. Lohkopintainen graniittisokkeli. Ulkohahmossa makuusalit kolossaalisen rakennuksen leimallisesti parantolamainen piirre.

Interiööri:

Kaksi kolmevartista porrasta. 170 paikkaa naispotilaille. Ja 38 lapsille. Sairasosastot sijoitettu kolmeen alimpaan kerrokseen siten, että rakennuksen jokaisessa kerroksessa kaksi osastoa. Osastot keskenään samanlaisia, huoneet tarkoitettu kuudelle, kolmelle tai yhdelle potilaalle. Potilashuoneitten ikkunat eteläisivulla (ikkunoiden pinta-ala n. 1/6 huoneen lattiapinta-alasta). Huoneitten sisäkorkeus 345 cm.

Potilaskerroksissa yhteinen ruokailuhuone kummallekin osastolle. Ei keittiötä: ruoka Auroran kulkutautisairaalasta, jakelu hisseillä tarjoiluhuoneisiin, koneellinen astianpesu kellarissa. Pohjoissivulla aputilat (wc, pesuhuoneet, vaateilat, päivähuoneet). Kellarissa varastoja, vastaanottokylpytilat, laboratorioita sekä puusepänerstas. Ylimmässä kerroksessa suuri avoin makuuhalli, kylpyosasto, työhuoneita, valo- ym. erikoishoitohuoneita.

Rakenne:

Kantavat punatiilliseinät, välipohjat betonisia kaksoislaattavälipohjia. Sydänmuuri keskikäytävä reunassa, rakennuksen päätyosilla molemmin puolin, muurien sisällä painovoimaisen ilmanvaihdon hormit. Vesikattorakenteet puuta. Maanvarainen alapohja. Portaat betonia. Edistykseellinen talotekniikka: vesikiertoinen keskuslämmitys, matala- ja korkeapaineinen höyryjärjestelmä makuuhalleille ja kojeille. Monipuoliset sairaalaa varten suunnitellut saniteettilaitteet. Tuuletusjärjestelmä: terveysikkunat, venttiilit, poistoilmahormit perusmuureissa, poistoilmamurit, lämpimän ilman sisäänpuhallus. Hallintorakennuksen ja kahden sairauspaviljongin välillä maanalainen käytävä, jonka rinnalla talotekniikan kanavoinnit.

Tärkeitä rakennusosia:

Klassinen julkisivujen jäsentely ja koristeaiheet. Graniittisokkeli, kalkkirappaus ja -maali. Puuikkunoiden ruutujako ja detaljit. Porrashuoneiden yksityiskohdat. Sisäovet ja kiinteät kalusteet. 4. kerroksen ja päätyjen makuusalit, itäpäädyn loggia.

MUUTOSHISTORIA

1969 Muutoksia tilajärjestelyissä, lattioiden reiät ja uudet kattopalkit (HKR)

1970 Uusien tavara- ja ruokahissien rakentaminen (R. Viitanen)

1981 Ilmanvaihtojärjestelmän uusiminen, uuden varastohuoneen kaivaminen kellarikerrokseen, hissien muutostyöt (Arkkitehtitoimisto Marja ja Erkki Wirta)

1991 Muutoksia 1. kerroksessa sekä parvekkeiden alapuolisen tilan muuttaminen vuodeosastoksi

1996 Viherhuoneen rakentaminen eteläterassille ja vastaavanlaisten pilarien sekä pergolan (ei lasitusta) rakentaminen rakennuksen toiseen päähän. Osastolle 8 uuden takan rakentaminen (Arkkitehtitoimisto Rauhalampi Oy)

1999 Takan rakentaminen päivähuoneeseen (Arkkitehtitoimisto Rauhalampi Oy)

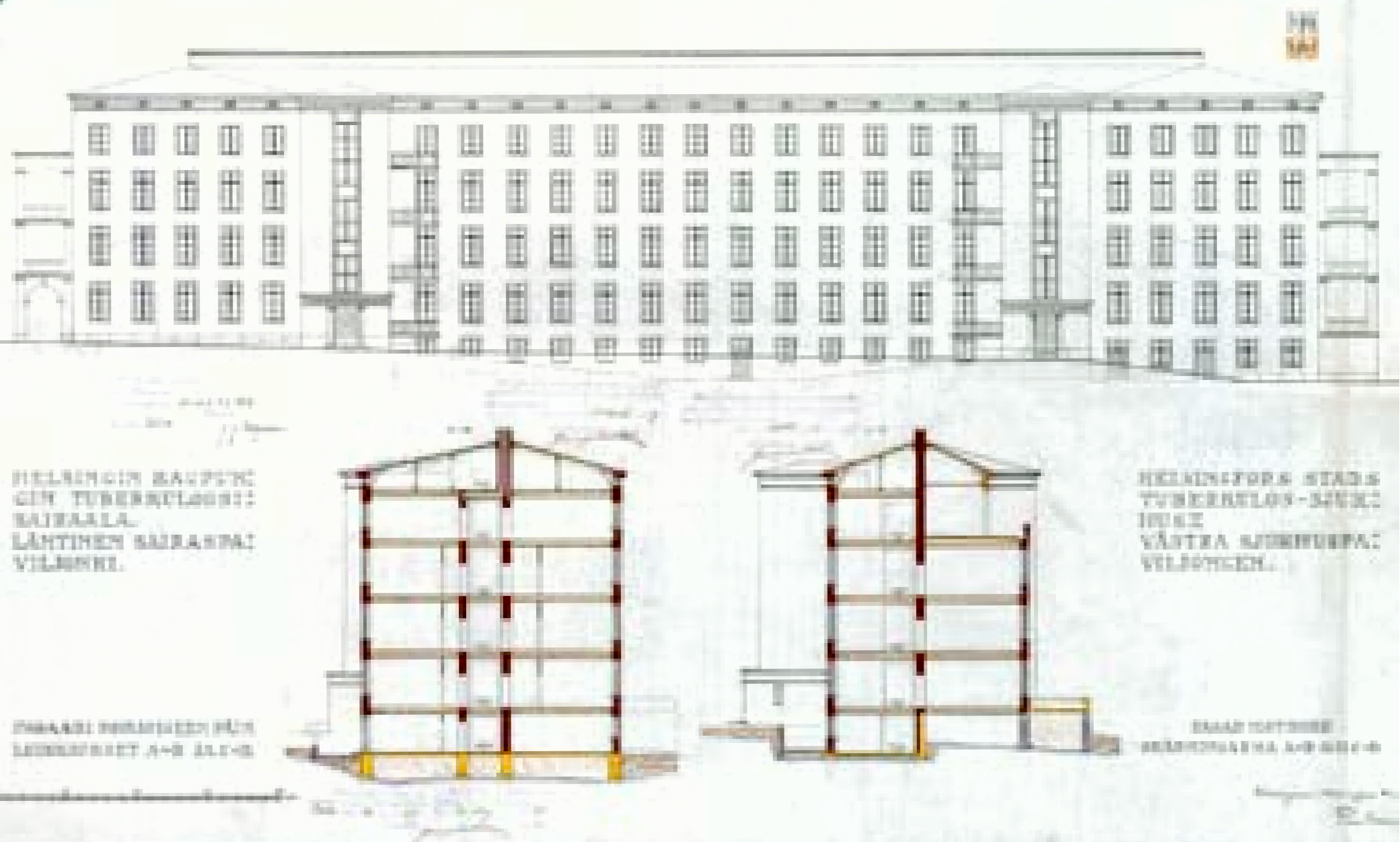
2000 Varastotilan muuttaminen saunaosastoksi (HKR Arkkitehtuuriosasto)

2001 Julkisivujen peruskorjaus ja 4. kerroksen parvekkeen kattaminen (Arkkitehtitoimisto Rauhalampi Oy)

2006 Tontti- ja pohjaviemäreiden uusinta putkitunnelissa (Tuomi Yhtiöt Oy)

2006 3. kerroksen vuodeosastojen muuttaminen infektio-osastoksi, muutoksia tilajärjestelyissä, märkätiloissa ja kantavissa rakenteissa. LVISA-järjestelmien uusiminen.Vähäisiä muutoksia 2. ja 4. kerroksessa sekä julkisivuissa ja vesikatolla. Uusien IV-konehuoneiden rakentaminen ullakkokerrokseen (Arkkitehtitoimisto Kari Ristola Oy)

Naisten paviljongin piirustus vuodelta 1926, Eino Forsman. (HKA)

Läntinen sairauspaviljonki (ent. Naisten paviljonki) (L2). Julkisivu pohjoiseen.

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus edustaa Laakson sairaala-alueen vanhinta rakennuskantaa. 1920-luvun lopun rakennus sijoittuu alueen pohjoisosaan. Rakennus muodostaa yhdessä rakennuksien 1 ja 3 kanssa tilallisen, symmetrisen kokonaisuuden. Alkuperäinen arkkitehtuuri on säilynyt lähes kokonaan. Tällä hetkellä rakennuksen ensimmäisessä, toisessa ja neljännessä kerroksessa on vuodeosastoja, kolmannessa kerroksessa on infektio-osasto. Kellarikerroksessa on toimintaterapian tilat, varastoja sekä sauna.

Julkisivu etelään. Kattoterassin makuuhalli on muutettu sisätiloiksi.

Julkisivu länteen. Alkuperäiset parvekkeet on muutettu sisätiloiksi.

Julkisivu itään. Ensimmäisen kerroksen pääty pilarit ovat edelleen nähtävissä vaikka ulkoseinä on tuotu pilarilinjan asti.

Julkisivu etelään. Kattoterassin makuuhalli on muutettu sisätiloiksi.

Ylimmän kerroksen vuodeosaston päädyssä oleva päivähuone.

Infektio-osaston yhden hengen potilashuone.

Ulkoahamo:

Julkisivumateriaalit ja -jäsentely, värit, sokkelit, ulkoportaat, sisäänkäynnit, vesikaton muoto ja räystäät ovat säilyneet ennallaan. Päätyparvekkeet ja ylimmän kerroksen makuuhalli on muutettu sisätiloiksi. Muutokset ovat vaikuttaneet rakennuksen ulkoahmoon ja mittasuhteisiin. Pohjoisjulkisivun parvekekaiteisiin on lisätty lasitukset. Eteläjulkisivun terassin yhteyteen on rakennettu kaksi talvipuutarhaa. Terassin keskikohdan pääsisäänkäynti on muurattu umpeen.

Interiööri:

Tilajako on säilynyt pääpiirteittäin ennallaan, vaikka käyttötarkoitus on muuttunut. Vuodeosastojen suuret ruokailu- ja päivähuoneet ovat kadonneet, tilalle on rakennettu tavallisia potilashuoneita. Päätyparvekkeet on muutettu potilas- tai päivähuoneiksi. Toisen kerroksen peruskorjaamattomasta itäsiivestä löytyy 6 hengen huoneita, muualla huoneet ovat 1, 2, 3 ja 4 hengen huoneita, joissa omat kylpyhuoneet. Infektio-osaston huoneissa on sulut. Käytäviin ja porrashuoneisiin on lisätty palo-osastointi. Lattioiden, seinien ja kattojen pinnat ovat uusittu.

Rakennusosien säilyneisyys:

Porrashuoneet ja hissikiulut ovat alkuperäiset. Ovet, ikkunat, kiinteät kalusteet, valaisimet, opasteet ja talotekniikka on uusittu. Osiin tiloista on lisätty alakatto.

Muuta:

Rakennus on esteetön, ja se on yhdistetty tunnelilla rakennuksiin 1, 3, 4, 6 ja 12.

Arvoluokitus: I (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:
historialliset arvot ja kerrostuneisuus A
arkkitehtoninen laatu A
kaupunkikuvallinen merkitys A
ulkotilojen säilyneisyys A
sisätilojen säilyneisyys B

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Eino Forsman / 1926 / 1929

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Miesten potilaspaviljonki (Itäinen sairauspaviljonki)

Nykyinen käyttötarkoitus: Vuodeosasto

Bruttoala: 7577 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: -

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

1920-luvun klassismia. Kuuluu kaupunkikuvallisesti ja historiallisesti tuberkuloosisairaalan perustamisvaiheen seitsemän rakennuksen symmetriseen asemakaavakokonaisuuteen.

Ulkoahamo:

Neljäkerroksinen kivinen sairaalapaviljonki puustomaisen tontin keskellä. Muodostaa asemakaavassa keskiakselin suhteen symmetrisen parin rak. L2 kanssa.

Laakea aumattu peltikatto. Sileät kalkkirapatut ja –maalatut, monumentaalisesti symmetriset julkisivut, joissa ikkunat tasavälein kehystettynä rappauksen profiloinnilla. Lasijako tasajakoinen kahdeksanruutuinen, keskiosalla 12-ruutuinen, ylimmässä ja kellarikerroksessa kuusuutuinen, vaaka- ja pystyvälikarmit (myös yläikkunoissa). Pohjoissivulla porrashuoneet työntyvät muuta julkisivua ulommas täyskorkeiksi risaliiteiksi, joiden räystäslistassa ja ulko-ovien päällä meanderinauhat. Rakennusrunko porrashuoneiden välissä päätyosia kapeampi, jossa risaliittien vieressä pystypinnakaiteella varustetut avoparvekkeet.

Rakennuksen päätyjulkisivuilla makuusalit neliöpilareiden kannattelemassa, palladiolaisessa pylväikössä (avattavat lasiseinät pilareiden välissä), länsipäädyssä 2-3. kerroksissa (maantasossa läpikuljettava loggia, asemakaavan keskiakselia korostaen), itäpäädyssä 1-3. kerroksissa. Eteläisivulla 4. kerroksessa porrashuoneiden välisellä osalla leveä makuusali, jonka lasiseinä vedetty julkisivulinjasta sisään. Räystäslistan alla atikakerroksessa ullakon ikkunat. Tammiset, pieniruutuiset lasiulko-ovet. Lohkopintainen graniittisokkeli. Ulkohahmossa makuusalit kolossaalisen rakennuksen leimallisesti parantolamainen piirre.

Interiööri:

Kaksi kolmevartista porrasta. 182 paikkaa miespotilaille. Sairasosastot sijoitettu kolmeen alimpaan kerrokseen siten, että rakennuksen jokaisessa kerroksessa kaksi osastoa. Osastotkeskenään samanlaisia, huoneet tarkoitettu kuudelle, kolmelle tai yhdelle potilaalle. Potilashuoneitten ikkunat eteläisivulla (ikkunoiden pinta-ala n. 1/6 huoneen lattiapinta-alasta). Huoneitten sisäkorkeus 345 cm.

Potilaskerroksissa yhteinen ruokailuhuone kummallekin osastolle. Ei keittiötä: ruoka Auroran kulkutautisairaalaista, jakelu hisseillä tarjoiluhuoneisiin, koneellinen astianpesu kellarissa. Pohjoissivulla aputilat (wc, pesuhuoneet, vaateilat, päivähuoneet), kellarissa varastoja, vastaanottokylpytilat, laboratorioita sekä puusepänerastas. Ylimmässä kerroksessa suuri avoin makuuhalli, kylpyosasto, työhuoneita, valo- ym. erikoishoituhuoneita.

Rakenne:

Kantavat punatiiliseinät, välipohjat betonisia kaksoislaattavälipohjia. Sydänmuuri keskikäytävä reunassa, rakennuksen päätyosilla molemmin puolin, muurien sisällä painovoimaisen ilmanvaihdon hormit. Vesikattorakenteet puuta. Maanvarainen alapohja. Portaat betonia.

Edistyksellinen talotekniikka: vesikiertoinen keskuslämmitys, matala- ja korkeapaineinen höyryjärjestelmä makuuhalleille ja kojeille. Monipuoliset sairaalaa varten suunnitellut saniteettilaitteet. Tuuletusjärjestelmä: terveysikkunat, venttiilit, poistoilmahormit perusmuureissa, poistoilmaimurit, lämpimän ilman sisäänpuhallus. Hallintorakennuksen ja kahden sairauspaviljongin välillä maanalainen käytävä, jonka rinnalla talotekniikan kanavoinnit.

Tärkeitä rakennusosia:

Klassinen julkisivujen jäsentely ja koristeaiheet. Graniittisokkeli, kalkkirappaus ja -maali. Puuikkunoiden ruutujako ja detaljit. Porrashuoneiden yksityiskohdat. Sisäovet ja kiinteät kalusteet. 4. kerroksen ja päätyjen makuusalit, länsipäädyn loggia.

MUUTOSHISTORIA

1957 Yhdyskäytävä rakennusten 6 ja 3 välille (ins. M.V. Hagman)

1969 Uusien oviaukkojen teko ja vanhojen umpeen muuraus, hissien rakentaminen (J. Mustonen ja R. Viitanen)

1966 Uusia LVI-rakenteita (Insinööritoimisto Terveysrakenne Oy)

1980 Tukimuurin rakentaminen rakennuksen luoteis- ja koilliskulmaan (Insinööritoimisto Pontek)

1981 Uusi ilmanvaihtopuhallin (Insinööritoimisto Olof Granlund & Co)

1981 Uusi ilmanvaihtopuhallin (Insinööritoimisto Olof Granlund & Co)

1982 Koneellinen ilmanvaihto ja uusi väliseinärakenne, muutoksia ullakon ilmanvaihtotiloissa (Arkkitehtitoimisto Marja ja Erkki Wirta)

1997 Lasisten viherhuoneiden rakentaminen eteläterassille, vanhan ikkuna-aukon muuttaminen oveksi (Arkkitehtitoimisto Rauhalampi Oy)

1999 Takan rakentaminen itäisen paviljonkirakennuksen päivähuoneeseen (Arkkitehtitoimisto Rauhalampi Oy)

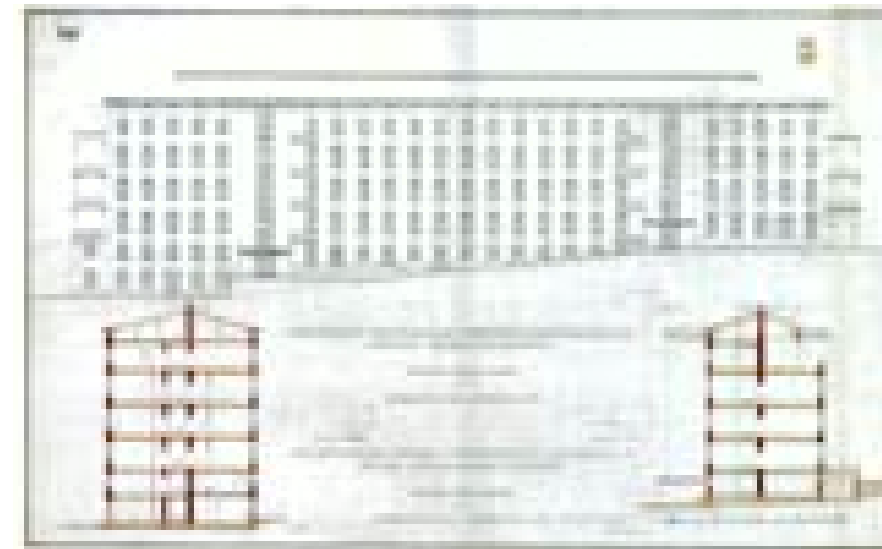
2001 3. kerroksen osaston 6 tilojen uudelleenjärjestely (Insinööritoimisto Läng Oy)

2002 IV-konehuoneen rakentaminen, sekä vanhan konehuoneen laajennus. Uuden varapoistumistien rakentaminen (Arkkitehtitoimisto Rauhalampi Oy)

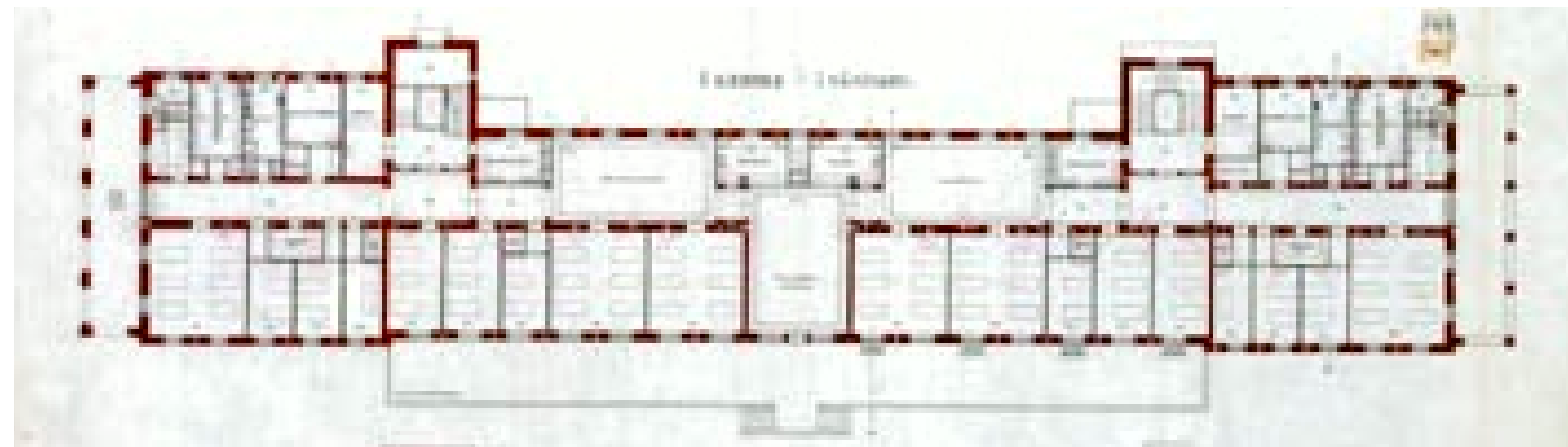
2003 WC/pesuhuoneitilojen rakentaminen länsipäädyn potilasosastolle, länsipäädyn tuulikaappi- ja ulko-ovirakenteiden purkaminen, ulkoseinä- ja ikkunamuutoksia, uuden viherhuoneen rakentaminen eteläisivulle, julkisivujen peruskorjaus, 4. kerroksen päätyparvekkeiden rakentaminen umpinaiseksi puolilämpimäksi tilaksi, avoparvekkeiden lasikaidekorotus (Arkkitehtitoimisto Rauhalampi Oy)

2003 KVV- ja IV-töitä 4. kerroksessa, 4. kerroksen ja ullakon saneeraus (Kari Kauppinen Hevac-konsultit Oy)

2005 4. kerroksen katettujen puolilämpimien parvekkeiden muuttaminen tauko- ja lepotiloiksi (Arkkitehtitoimisto Rauhalampi Oy)

Miesten paviljongin piirustus vuodelta 1926, Eino Forsman. (HKA)

Miesten paviljongin pohjapiirustus vuodelta 1926, Eino Forsman. (HKA)

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus edustaa Laakson sairaala-alueen vanhinta rakennuskantaa. 1920-luvun lopun rakennus sijoittuu alueen pohjoisosaan. Rakennus muodostaa yhdessä rakennuksien 1 ja 2 kanssa tilallisen, symmetrisen kokonaisuuden. Alkuperäinen arkkitehtuuri on säilynyt lähes kokonaan. Tällä hetkellä rakennuksen ensimmäisessä, toisessa ja kolmannessa kerroksessa on vuodeosastoja. Neljännessä kerroksessa on endoskopiayksikkö, välinehuolto ja erityistyöntekijöiden tilat. Kellarikerroksissa on siivouskeskus, varastoja, työtiloja, kappeli, vainajien kylmäsäilytys ja kuntosali.

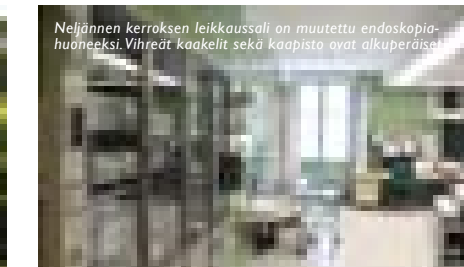
Julkisivu itään, kappelin sisäänkäynti alimmassa kerroksessa.

Julkisivu länteen, päätyparvekkeet on muutettu joka kerroksessa sisätiloiksi.

Julkisivu pohjoiseen, sisäänkäynnit ylemmän kellarikerroksen kohdalla.

Neljännen kerroksen leikkaussali on muutettu endoskopiahuoneeksi. Vihreät kaakelit sekä kaapisto ovat alkuperäisiä.

Rakennuksen entinen päätyparveke on muutettu potilashuoneeksi.

Ylemmän kellarikerroksen tunneli, joka yhdistää rakennukset 1, 2, 3, 4, 6 ja 12. Ruoka tuodaan hissillä osastoille.

Ulkohahmo:

Julkisivumateriaalit ja -jäsentely, värit, sokkelit, ulkoportaat, sisäänkäynnit, vesikaton muoto ja räystäät ovat säilyneet ennallaan. Päätyparvekkeet ja eteläpuoleinen makuuhalli on muutettu sisätiloiksi. Eteläjulkisivussa terassin yhteyteen on rakennettu kaksi talvipuutarhaa. Terassin keskimmäinen ovi on poistettu käytöstä. Pohjoisjulkisivun parvekekaiteisiin on lisätty lasitukset. Rakennusten 3 ja 4 väliin on rakennettu huoltopiha. Rakennukset 3 ja 6 on liitetty sillalla toisiinsa. Muutokset ovat vaikuttaneet rakennuksen ulkohahmoon, mittasuhteisiin ja liikennevirtoihin.

Interiööri:

Tilajako on säilynyt pääpiirteittäin ennallaan, vaikka käyttötarkoitus on muuttunut. Vuodeosastojen suuret ruokailu- ja päivähuoneet ovat kadonneet, tilalle on rakennettu tavallisia huoneita. Päätyparvekkeet on muutettu potilashuoneiksi. Entisiä leikkaussaleja käytetään nykyisin endoskopiahuoneina, kylposasto on muutettu välinehuollon tiloiksi. Rakennuksen käytäviin ja porrashuoneisiin on laitettu palo-osastointi. Lattioiden, seinien ja kattojen pinnat ovat uusittu.

Rakennusosien säilyneisyys:

Porrashuoneet ja hissikiulut ovat alkuperäiset. Ovet, ikkunat, kiinteät kalusteet, valaisimet, opasteet ja talotekniikka on uusittu. Osiin tiloista on lisätty alakatto.

Muuta:

Rakennus on esteetön, ja se on yhdistetty tunnelilla rakennuksiin 1, 2, 4, 6 ja 12.

Arvoluokitus: I (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:
 historialliset arvot ja kerrostuneisuus A
 arkkitehtoninen laatu A
 kaupunkikuvallinen merkitys A
 ulkotilojen säilyneisyys A
 sisätilojen säilyneisyys B

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Marja ja Erkki Wirta / 1979 / 1981

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Terveysasema

Nykyinen käyttötarkoitus: Terveysasema

Bruttoala: 12604 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: -

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

1970-80 luvun rationalismia. Kaupunkikuvallisesti sairaala-alueen symmetrisen asemakaavakokonaisuuden keskiakselissa. Suurikokoinen 1980-luvun matala terveysasema on suurmaisemassa alisteinen sairaalan alkuperäiselle rakennuskannalle.

Ulkohahmo:

Kaksikerroksinen, tasakattoinen, symmetrinen, maisemassa maastoharjanteen yli levittäytyvä suurikokoinen terveysasema. Neljän sisäpihan ympärille ryhmitellyt, suorakaiteen muotoiset osastot. Keskiakselissa sivusiipiä korkeampi massa ja sisäänkäyntikatos. Julkisivut sileitä ja hiekkapuhallettuja betonielementtejä ja polttoaalattua terästä. Huopakatto. Elementtimoduulien rytmittämät nauhaikkunat.

Interiööri:

Toiminnallisesti kaksi kahdeksikon muotoista osastoa (mm. laboratoriot, avosairaanhoito, terveysneuvonta ja erikoislääkäripoliklinikka) keskiakselissa olevan sisäänkäyntiaulan molemmin puolin. Aulan yhteydessä luentosalia, vaateita ja kahvila ulkotersseineen. Aulassa klinkkerilaattalattiat. Portaat mosaiikkibetonia. Kellarikerros alarinteen puolella.

Sisäpihoilla puutarhat.

Rakenne:

Kantavat betonipilarit ja –laatat. Maanvaraiset alapohjat. Tasakatto jossa sisäpuolinen vedenpoisto.

Tärkeitä rakennusosia:

Julkisivujen betonielementit, nauhaikkunat ja teräsosien detaljit. Sivusiipien pitkät puhtaat räystäslinjat. Aulan pintamateriaalit. Sisäpihojen puutarhat.

MUUTOSHISTORIA

1997 Uudet parvekkeet itäisille sisäpihoille (HKR Arkkitehtuuriosasto)

1997 Pihamuutoksia, uusi ajoyhteys Lääkärinkadulle (Arkkitehtitoimisto Antti Ilveskoski Oy)

2006 Itäosan korjaus- ja muutostyö (Arkkitehtitoimisto Rauhalampi Oy)

Pohjapiirustus vuodelta 1979, M. ja E. Wirta. (RAKVY)

Julkisivu vuodelta 1979, M. ja E. Wirta. (RAKVY)

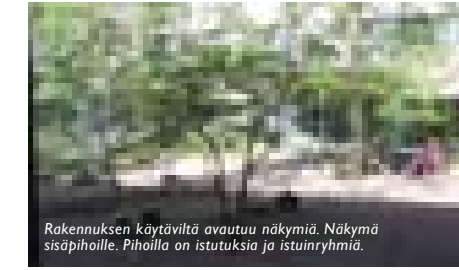
Julkisivu länteen, näkymä Urheilukadun sisäänkäynniltä.

Julkisivu etelään.

Julkisivu pohjoiseen, jossa pääsisäänkäynti.

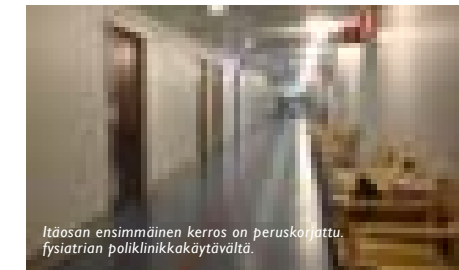
Rakennuksen käytäviltä avautuu näkymiä. Näkymä sisäpihoille. Pihoilla on istutuksia ja istuinryhmiä.

Pääsisäänkäynti, jonka yhteydessä uusi neuvonta- ja info-piste.

Julkisivu itään, jossa huoltapiha ja sisäänkäynti apuvälineyksikköön.

Itäosan ensimmäinen kerros on peruskorjattu, fysiatrian poliklinikkakäytävältä.

Itäosan toisen kerroksen peruskorjattu potilashuone.

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus edustaa Laakson sairaala-alueen uudempaa rakennuskantaa. 1980-luvun alun rakennus sijoittuu sairaala-alueen keskiosaan. Rakennus sijoittuu symmetrisesti rakennuksiin 1, 2 ja 3 nähden, mutta muodostaa ulkohahmoltaan oman kokonaisuuden. Alkuperäinen arkkitehtuuri on säilynyt melkein kokonaan. Tällä hetkellä rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa on neuvonta, luentosalia, kahvio, näytteenotto, kliininen neurofysiologia, kuntoutuksen, neurologian ja fysiatrian poliklinikat, fysioterapia, neuvola ja terveysaseman vastaanottohuoneita. Toisessa kerroksessa on kuntoutusosastot, erityistyöntekijöiden työtilat, psykiatrian poliklinikka ja mielialahäiriökeskus. Kellarikerroksessa sijaitsevat apuvälineyksikkö, väestönsuojat ja henkilökunnan pukuhuoneet.

Ulkohahmo:

Julkisivumateriaalit ja -jäsentely, värit, sokkelit, ulkoportaat, sisäänkäynnit, vesikaton muoto ja räystäät ovat säilyneet pääosin ennallaan.

Interiööri:

Tilajako on säilynyt pääpiirteittäin ennallaan, vaikka käyttötarkoitus on muuttunut. Rakennuksen itäosa ja länsipäädyn mielialahäiriökeskus on peruskorjattu. Lattioiden, seinien ja kattojen pinnat ovat uusia. Ensimmäisen kerroksen tiloja on jaettu pienempiin kokonaisuuksiin. Länsipäädyn toisessa kerroksessa vanhat vuodeosastuhuoneet on muutettu työtiloiksi. Näissä tiloissa on kiireellinen tarve peruskorjaukselle.

Rakennusosien säilyneisyys:

Kiinteitä kalusteita, valaisimia, opasteita, talotekniikkaa ja ovia on uusittu. Osassa tiloista on uusi alakatto.

Muuta:

Rakennus on esteetön ja se on yhdistetty tunnelilla rakennuksiin 1, 2, 3, 6 ja 12. Rakennuksessa on kosteusongelmia ylä- ja alapohjassa.

Arvoluokitus: **3** (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:
historialliset arvot ja kerrostuneisuus C
arkkitehtoninen laatu C
kaupunkikuvallinen merkitys C
ulkotilojen säilyneisyys B
sisätilojen säilyneisyys B

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Eino Forsman / 1926 / 1929

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Autotalli

Nykyinen käyttötarkoitus: Polkupyörävarasto

Bruttoala: 126 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: -

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

1920-luvun klassismia. Kuuluu kaupunkikuvallisesti ja historiallisesti tuberkuloosisairaalan perustamisvaiheen seitsemän rakennuksen symmetriseen asemakaavakokonaisuuteen.

Ulkohahmo:

Yksikerroksinen kivinen tallirakennus, joka rajaa pohjoisivulla sairaalan hallintorakennuksen (rak. L1) etupihaa. Vastapäätä symmetrisesti sijainnut autotalli purettu 1929 hallintorakennuksen laajennuksen alta.

Lähes tasainen huopa(?)katto. Sileät kalkkirapatut ja -maalatut julkisivut, jossa itäisivulla neljä autotallin puupaneloitua, peittomaalattua pariovea. Sisäpuolella ei aukkoja, ainoastaan taloa kiertävä julkisivun rappauslista pihamuurin yläreunan tasossa. Kauniisti profiloitu rapattu räystäslista. Lohkopintainen graniittisokkeli.

Interiööri:

-

Rakenne:

Kantavat punatiiliseinät, yläpohja betonia(?). Maanvarainen alapohja.

Tärkeitä rakennusosia:

Julkisivujen jäsentely. Graniittisokkeli, kalkkirappaus ja -maali. Puuikkunoiden ruutujako ja detaljit. Tallin ovet.

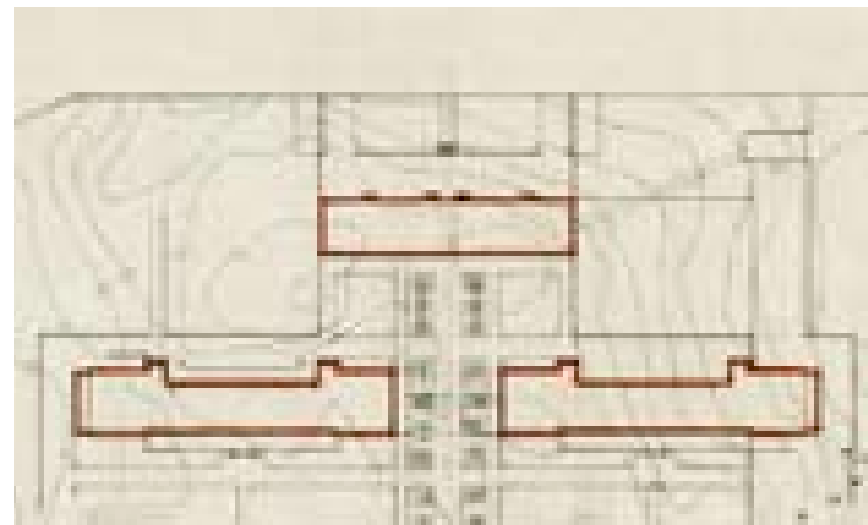
MUUTOSHISTORIA

(?) Uudet ovet, ks. nykyhetken valokuvat

Tuberkuloosisairaalan hallintorakennus (L1) ja edustalla toinen autotalli (nyk. purettu) vuonna 1973. (MVKa)

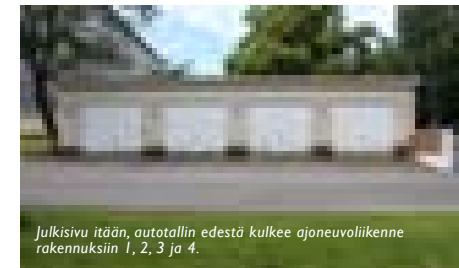
Ote asemapiirustuksesta Eino Forsman 1927. (HKA)

Tekijät: s.1 Taneli Härmä, Simo Freese, Eva Knif, 28.8.2015

Julkisivu etelään, autotallin molemmissa päissä on ikkunat.

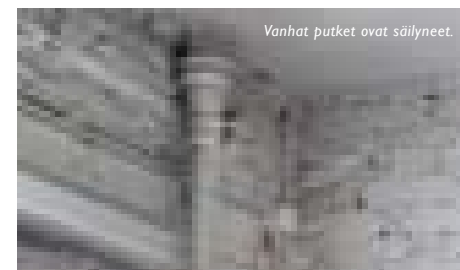
Julkisivu itään, autotallin edestä kulkee ajoneuvoliikenne rakennuksiin 1, 2, 3 ja 4.

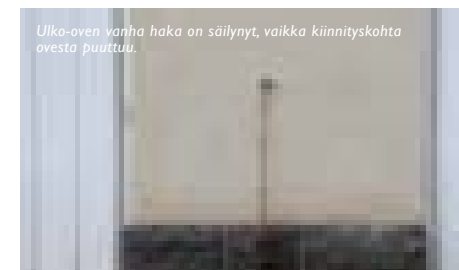
Julkisivu pohjoiseen Lääkärikadulle, taustalla rakennus L1.

Julkisivu länteen, maasto nousee Lääkärikadulta.

Vanhat putket ovat säilyneet.

Ulkioven vanha haka on säilynyt, vaikka kiinnityskohta ovesta puuttuu.

Yksi talleista toimii nykyisin pyöräparkkina.

Kotisairaalan käytössä oleva autotalli.

Tekijät: s.2 Kia ja Jonna Taegen, 15.8.2015

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus edustaa Laakson sairaala-alueen vanhinta rakennuskantaa 1920-luvun lopulta. Rakennus on sairaalakorttelin pohjoisreunassa katulinjassa kiinni ja oleellinen osa Lääkärikadun katutilaa. Symmetrinen sommitelma rakennus L1 kanssa korostui ennen vahvemmin, kun autovajoja oli kaksi samanlaista sisäntuloakselin molemmin puolin. Itäisen autovajan alkuperäinen arkkitehtuuri on säilynyt. Tällä hetkellä vajassa on henkilökunnan polkupyöriä ja kotisairaalan auto.

Ulkohahmo:

Julkisivumateriaalit ja -jäsentely, värit, sokkelit, ulkoportaat, sisäänkäynnit, vesikaton muoto ja räystäät ovat säilyneet ennallaan.

Interiööri:

Tilajako on säilynyt ennallaan, vaikka käyttötarkoitus on muuttunut. Lattioiden, seinien ja kattojen pinnat ovat uusittu.

Rakennusosien säilyneisyys:

Lämpöpatterit sekä ovihaat ulkoseinässä ovat alkuperäiset. Ikkunat, ovet, kiinteät kalusteet, helat, valaisimet, opasteet ja talotekniikka ovat uusia.

Muuta:

Rakennus on esteetön.

Arvoluokitus: I (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:
historialliset arvot ja kerrostuneisuus A
arkkitehtoninen laatu A
kaupunkikuvallinen merkitys A
ulkotilojen säilyneisyys A
sisätilojen säilyneisyys A

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Märta Blomstedt ja Matti Lampén / 1956 / 1957

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Talousrakennus

Nykyinen käyttötarkoitus: Keskuskeittiö ja ruokala

Bruttoala: 1735 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: -

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

1950-luvun funktionalismia. Kaupunkikuvallisesti täydentää sairaalakorttelin pohjoiskulmaa Keskuspuistoon päin. Kuuluu Märtha Blomstedtin ja Matti Lampénin suunnittelemiin 1950-luvun uudistusvaiheen rakennuksiin.

Ulkoahamo:

Pelkistetyt kalkkirapaut ja -maalatut julkisivut, jossa suuret puuikkunat nauhamaisesti lähellä toisiaan. Pitkät lape- ja harjakatot. Tiheästi pystyyn uritettu betonisokkeli. Pohjaltaan neliön muotoinen keskiosa, josta erkanee kaksi tätä matalampaa siipeä. Rakennuksessa hallittu horisontaalinen suhdemaailma.

Yhdysyiltä paviljonki L3:een rakennettu ennen 1964. Sillassa arkkitehtoninen laatu ei ole samaa tasoa kuin muu rakennus.

Interiööri:

Suurkeittiö ja sen aputiloja. Sisätiloissa vesikaton kaltevuutta seuraavia betoniholveja, mm. keittiössä ja yhdyskäytävässä. Kauniisti detaljoitu suoravartinen, mosaiikkibetonipintainen sisäporras.

Rakenne:

Kantavat ulkoseinät tiiltä(?), keskellä taloa pilarit, palkit ja holvit terasbetonia.

Tärkeitä rakennusosia:

Julkisivujen pelkistetty jäsentely. Uritettu betonisokkeli, kalkkirappaus ja -maali. Puuikkunoiden detaljit. Sisätilojen vinot katot.

MUUTOSHISTORIA

1980 Ulkokatoksen muutos, kellarin ikkuna-aukkojen umpeenmuuraus, uusia iv-säleikköjä, LVI-muutoksia sekä väliseinien purkua ullakkokerroksessa, (HKR Talosuunnitteluosasto, Insinööritoimisto Olof Granlund Oy)

2008 Kellarin apuvälineyksikön huoltotilan IV- ja KVV- korjaus (Tuomi Yhtiöt Oy)

1. krs pohjapiirustus 1980 (RAKVV)

Julkisivu luoteeseen 1980 (RAKVV)

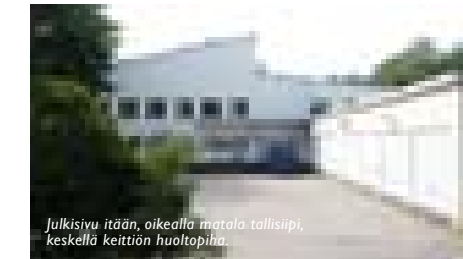
Tekijät: s.1 Taneli Härmä, Simo Freese, Eva Knif, 28.8.2015

Julkisivu länteen, edessä matala ruokasiipe, taustalla korkea keittiöosa.

Potilasruoka kuljetettiin ennen yhdyskäytävää ja tunneliverkostoa pitkin keittiöstä osastoille.

Julkisivu itään, oikealla matala tallsiipi, keskellä keittiön huoltopiha.

Julkisivu pohjoiseen, edessä keittiön lastausilta.

Portaat ja hissi johtavat kellarikerrokseen, jossa monet tilat ovat tällä hetkellä tyhjiään.

Keittiön vino katto ja pyöreät aukot ovat takana alkuperäisiä ja tekevät tilasta erityisen.

Eteläpuolella sijaitsevan yhdyskäytävän alla on sänkyvaraston tilat, vasemmalla näkyy ruokalan pääsisäänkäynti.

Näkymä entisistä kotisairaalan tiloista.

Tekijät: s.2 Kia ja Jonna Taegen, 15.8.2015

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus edustaa Laakson sairaala-alueen sodan jälkeistä rakennuskantaa. 1950-luvun lopun rakennus sijoittuu Lääkärikadun varrelle. Rakennus on oleellinen osa katutilaa. Pohjoisenpuoleinen julkisivu on luonteeltaan umpinainen. Pääsisäänkäynti sijaitsee rakennuksen eteläpuolella, huolto-pihat avautuvat itään ja länteen. Alkuperäinen arkkitehtuuri on säilynyt lähes kokonaan. Tällä hetkellä rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa on henkilökunnan ruokala sekä viimeistelykeittiö, pohjakerroksessa on keittiön aputiloja ja sänkyvarasto. Kotisairaalan käytössä olleet tilat ovat nykyisin tyhjiä.

Ulkoahamo:

Julkisivumateriaalit ja -jäsentely, värit, sokkelit, ulkoportaat, sisäänkäynnit, vesikaton muoto ja räystäät ovat säilyneet pääosin ennallaan. Pohjoisjulkisivun kellarin ikkuna-aukkoja muurattu umpeen.

Interiööri:

Tilajako on säilynyt pääpiirteittäin ennallaan. Korkean keittiötilan lattiansa voi erottaa vanhojen väliseinien ja kalusteiden paikat. Seinien kaakelipinnat ovat keittiössä osittain uusia. Portaat ja hissi ovat alkuperäiset. Pohjakerroksessa keittiön aputilat ovat lähestulkoon kokonaan alkuperäiset. Kylmiöissä on kosteusongelmia, ja suuri osa näistä tiloista on tällä hetkellä tyhjiään. Entiset asuntolan tilat ovat muuttuneet alkuperäisestä. Autovajat ovat kiinteistöhuollon käytössä.

Rakennusosien säilyneisyys:

Ikkunat ja ovet ovat pitkälti alkuperäisiä. Kiinteitä kalusteita ja varusteita, valaisimia, opasteita ja talotekniikkaa on uusittu. Osassa tiloista on uusi alakatto.

Muuta:

Rakennus on esteetön ja yhdistetty tunnelilla rakennuksiin 1, 2, 3, 4 ja 12. Käyttö on muuttunut koko sairaalaa palvelevasta keskuskeittiöstä jakelukeittiöksi. Näin ollen monet tilat ovat nykyisin tarpeettomia.

Arvoluokitus: **2** (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:
historialliset arvot ja kerrostuneisuus B
arkkitehtoninen laatu A
kaupunkikuvallinen merkitys B
ulkotilojen säilyneisyys A
sisätilojen säilyneisyys B

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Eino Forsman / 1928 / 1929 (seinässä vuosiluku 1925)

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Kappeli, ruumishuone

Nykyinen käyttötarkoitus: Kappeli, kerhotiloja

Bruttoala: 359 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: sr-1

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

1920-luvun klassismia. Kuuluu tuberkuloosisairaalan perustamisvaiheen rakennuksiin. Sijainti alueen koilliskulman metsikössä.

Ulkohahmo:

Kuutiomainen kappelimassa muuta rakennusta korkeampi. Laakea harjakatto peltiä, kappelissa aumattu katto, jonka huipulla risti. Rakennuksen kulmaan lovetulla sisäänkäyntiterassilla kuusi täysplastista doorilaista pylvästä. Kalkkirappaus (VAI terrastirappaus?). Voimakkaasti profiloituiden räystäslistat. Lohkopintainen graniittisokkeli, graniittiuulkoportaat. Kvaaderoidut puiset peittomaalatut ulko-ovet. Kappelissa korkea pystyikkuna. Ikkunoissa ruutujako, päädyn pyöreässä ikkunassa rosettomainen kuvio (huom. ikkunoiden jäsentely ei vastaa nykytilaa, joko on esitetty suunnitelmassa 1928, jotka eivät sellaisenaan toteutuneet esim. katon ristien, ulko-ovien jäsentelyn tai sisäänkäyntiterassin kaiteiden osalta).

Interiööri:

Siunauskappelin lisäksi obduktiohuone ja kellarikerroksen ruumishuone ja varastot. Hissi. Kappelissa kasetoitu sisäkatto ja ikkunassa lasimaalaus. Peiliovet. Lattiat ja portaat mosaiikkibetonia.

Rakenne:

Kantavat punatiiliseinät, välipohjat betonia. Vesikattorakenteet puuta. Maanvarainen alapohja. Portaat betonia.

Tärkeitä rakennusosia:

Klassinen julkisivujen jäsentely ja koristeaiheet. Kalkkirappaus ja –maali. Graniittisokkeli. Puuikkunoiden detaljit. Ulko-ovet. Sisäovet ja kiinteät kalusteet. Mosaiikkibetonilattiat ja portaat.

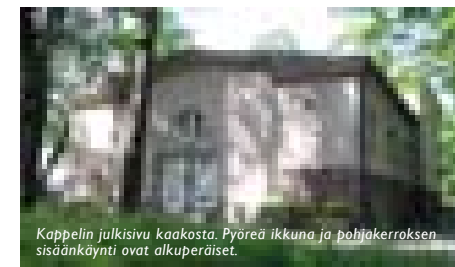
MUUTOSHISTORIA

2007 Käyttötarkoituksen muutos sekä uusi wc (Arkkitetoimisto Kalevi Vartio Oy)

Piirustukset Eino Forsman 1927(?), (Lähde: Helsingfors tuberkulosjulkus)

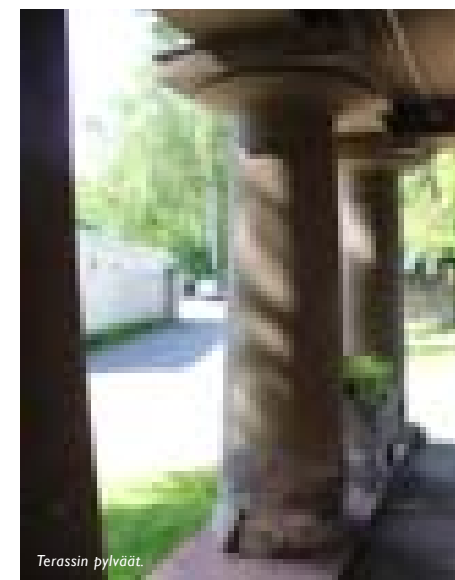
Julkisivu pohjoiseen Lääkärikadulle. Henry Ericssonin lasimaalaus pystyikkunassa on vuodelta 1930.

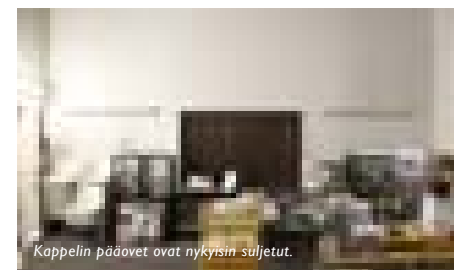
Kappelin julkisivu kaakosta. Pyöreä ikkuna ja pohjakerroksen sisäänkäynti ovat alkuperäiset.

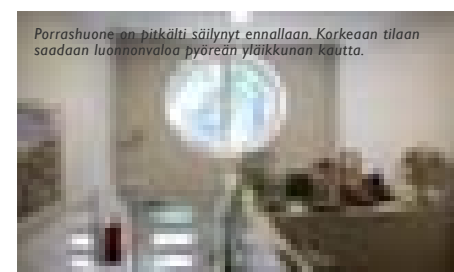
Pääovien ulkopuoli.

Terassin pylväät.

Kappelin pääovet ovat nykyisin suljetut.

Porrashuone on pitkälti säilynyt ennallaan. Korkeaan tilaan saadaan luonnonvaloa pyöreän yläikkunan kautta.

Kappelin kattoreliefi on alkuperäinen.

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus edustaa Laakson sairaala-alueen vanhinta rakennuskantaa. 1920-luvun lopun rakennus sijoittuu sairaala-alueen koilliskulmaan, Lääkärikadun päähän. Rakennus sijaitsee irrallaan muista rakennuksista. Ympäröivä luonto on tärkeä osa tilallista sommitelmaa. Alkuperäinen arkkitehtuuri on säilynyt lähes kokonaan. Tällä hetkellä rakennuksessa toimii jalokiviharrastajain yhdistys, jolla on työ-, varasto-, tauko- ja edustustiloja rakennuksessa. Pohjakerroksessa on kaksi huonetta vuokrattu kultasepille.

Ulkohahmo:

Julkisivumateriaalit ja -jäsentely, värit, sokkelit, ulkoportaat, sisäänkäynnit, vesikaton muoto ja räystäät ovat säilyneet ennallaan. Pohjoisjulkisivun suuren ikkunan lasimaalaus on ollut vuosien varrella välillä poissa, mutta tuotu nyt taas takaisin paikalleen.

Interiööri:

Tilajako on säilynyt lähes ennallaan, vaikka käyttötarkoitus on muuttunut. Entinen kappelisali toimii nykyisin edustustilana, obduktiosalia käytetään työtilana ja ruumishuonetta taukotilana. Hiomishuoneeseen on lisätty väliseinä ja ikkuna on peitetty styroksilla. Hissi on muutettu varastoksi. Lattioiden, seinien ja kattojen pinnat ja värit ovat alkuperäiset.

Tärkeitä rakennusosia:

Suuri osa ikkunoista ja ovista heloituksineen ovat alkuperäisiä, samoin myös kiintokalusteet, kuten obduktiosalin pöytä. Valaisimet, opasteet ja talotekniikka on uusittu. Taidetta, jota on integroitu kappelin tiloihin, on jäljellä yllättävän paljon.

Muuta:

Rakennuksen pohjakerros on esteetön. Vanha kappeli on ainoa rakennus Laakson sairaala-alueella, joka on suojeltu. Kappelista ei ole tunneliyhteyksiä muualle.

Arvoluokitus: I (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:
historialliset arvot ja kerrostuneisuus A
arkkitehtoninen laatu A
kaupunkikuvallinen merkitys A
ulkotilojen säilyneisyys A
sisätilojen säilyneisyys A

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Märta Blomstedt ja Matti Lampén / 1955 / 1956

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Lämpökeskus

Nykyinen käyttötarkoitus: Tekninen yksikkö

Bruttoala: 1176 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: -

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

1950-luvun funktionalismia. Kuuluu Märtha Blomstedtin ja Matti Lampénin suunnittelemiin 1950-luvun uudistusvaiheen rakennuksiin.

Ulkohahmo:

Pelkistetyt kalkkirapaut ja –maalatut julkisivut. Harjakatto teräspeltiä. Rakennuksen toisessa "halkaistussa" päässä suuri ajoluiska. Itäisivun vieressä n. kolme kertaa rakennuksen korkuinen piippu. Länsisivulla puuikkunat nauhamaisesti lähellä toisiaan. Tiheästi pystyyn uritettu betonisokkeli. Ajoluiskan päässä olevan lastausoven yläreuna V:n muotoinen. Arkkitehtuurissa hallittu, omaperäinen suhdemaailma.

Interiööri:

Hyötyrakennuksen tarkoituksenmukaisia tiloja mm. kattilahuone, siilot, höyrynjakoasema, konemestarin verstaas, pohjakerroksessa öljysäiliö, varastoja, pumppuhuone, jäähdytyskanava. Kolmivartinen betoniporras, jossa teräspinnakaiteet ja puinen, maalattu käsijohde.

Rakenne:

Kantavat ulkoseinät tiiltä(?), keskellä taloa pilarit, palkit ja holvit teräsbetonia.

Tärkeitä rakennusosia:

Julkisivujen pelkistetty jäsentely. Uritettu betonisokkeli, kalkkirappaus ja -maali. Puuikkunoiden detaljit. Ajoluiskan suuri ovi.

MUUTOSHISTORIA

1966 Vedenlämmittimen uusiminen (HKR Talorakennusosaston tekninen toimisto)

1980 Piippu ja siilot purettu. Koneellisen ilmanvaihdon rakentaminen, uudet väliseinät ja uusi välipohja (J. Ristolainen, HKR Talosuunnitteluosasto)

1976–1988 Piipun poistaminen (1980?)

1. krs pohjapiirustus 1980 (RAKVV)

Julkisivu itään 1980 (RAKVV)

Julkisivu länteen 1980 (RAKVV)

Tekijät: s.1 Taneli Härmä, Simo Freese, Eva Knif, 28.8.2015

Julkisivu pohjoiseen, kalteva taso johtaa ylös entiselle hiilivintille.

Julkisivu etelään, suuresta ovesta päästään nykyisin teknisen yksikön tiloihin.

Julkisivu luoteeseen, alakerran ikkunat ovat lisätty myöhemmin.

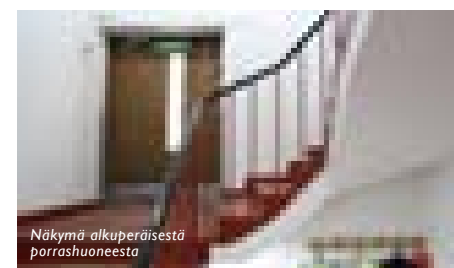
Hiilivintti toimii nykyisin varastotilana.

Rakennuksen itäpuolella on piipun sijainti edelleen havaittavissa.

Piipun perustukset ovat vielä olemassa.

Näkymä alkuperäisestä porrashuoneesta

Alimman kerroksen neuvotteluhuoneen kohdalla sijaitsivat ennen siilot.

Tekijät: s.2 Kia ja Jonna Taegen, 15.8.2015

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus edustaa Laakson sairaala-alueen sodan jälkeistä rakennuskantaa. 1950-luvun rakennus sijoittuu sairaala-alueen itäosaan. Rakennus erottuu ulkohahmoltaan muista rakennuksista. Keltainen rappaus on tummempi kuin rakennuksissa 1, 2 ja 3. Vaino kalteva taso, joka on johtanut hiilivintille antaa rakennukselle aivan omanlaisen ilmeensä. Ennen rakennuksen itäpuolella on ollut korkea piippu, joka myös ollut tärkeä osa rakennuksen arkkitehtonista ulkohahmoa. Käyttötarkoituksen muututtua on rakennukseen tehty merkittäviä muutoksia. Tällä hetkellä rakennuksessa on teknisen yksikön työ- ja varastotiloja. Lisäksi alimmissa kerroksissa on teknisiä tiloja, kuten öljysäiliöt, pumppuhuone sekä varavoimahuone.

Ulkohahmo:

Julkisivumateriaalit, värit, sokkelit, vesikaton muoto ja räystäät ovat säilyneet pääosin ennallaan. Länsijulkisivun ensimmäiseen kerrokseen on lisätty uudet ikkunat. Itäjulkisivussa voi vielä erottaa vanhan piipun sijainnin.

Interiööri:

Tilajako on muuttunut merkittävästi. Entisiin siiloihin on lisätty välipohjat ja tilat toimivat nykyisin työhuoneina. Näiltä osin on alkuperäinen arkkitehtuuri kokonaan kadonnut. Keskimmäisessä kerroksessa on lisäksi joitakin tiloja jaettu väliseinien pienemmiksi kokonaisuuksiksi. Hiilivintin lattia-aukko on muurattu umpeen. Lattioiden, seinien ja kattojen pinnat ovat uusittu.

Rakennusosien säilyneisyys:

Porrashuone ja osa ovista ja ikkunoista ovat alkuperäiset. Kiinteät kalusteet, valaisimet, opasteet ja talotekniikka on uusittu. Osiin tiloista on lisätty alakatto.

Muuta:

Rakennuksen keskimääräinen kerros on esteetön. Alimmissa kerroksissa on kapea tekninen tunneli, joka johtaa rakennukseen 3.

Arvoluokitus: **2** (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:
historialliset arvot ja kerrostuneisuus B
arkkitehtoninen laatu A
kaupunkikuvallinen merkitys B
ulkotilojen säilyneisyys A
sisätilojen säilyneisyys B

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Kaisa ja Jussi Vepsäläinen / 1987 / 1989

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Asuinkerrostalo

Nykyinen käyttötarkoitus: Asuinkerrostalo

Bruttoala: 983 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: -

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

1980-luvun teollista asuntorakentamista. Neljän pistetalon ryhmä keskellä puistomaista tonttia sairaala-alueen lounaiskulmassa edustaa Laakson sairaala-alueen uusinta rakennuskantaa.

Ulkohahmo:

Räystäättömissä ja tasakattoisissa rakennuksissa polveilevat elementtjulkisivut. Parveketornit ulokkeena kolmeen suuntaan, umpikaiteet betonia. Maantasokerroksen elementit harkotettu. Porrastornin julkisivuissa klinkkeripinta. Asunnoissa puuikkunat, porrastornissa alumiinia. Haalea pastelliväriskaala.

Interiööri:

Viisi huoneistoa / kerros: 1h+kk 33 m², suurin 3h+k 65 m². Kierreporras keskellä taloa ja hissi.

Rakenne:

Ulkoseinät betonielementtejä, kantavat sisäseinät betonia.

Tärkeitä rakennusosia:

MUUTOSHISTORIA

Ei muutoksia

2. krs pohjapiirustus 1987 (RAKVV)

Rakennusten välissä Helsingin kattomaisemaa.

Rakennuksen sokkelidetäli, pienet ikkunat kellarin.

Rakennukset kurkistavat muurin takaa.

Näkymä Urheilukadun sisääntuloportilta.

Asuinrakennukset sijoittuvat puiston keskelle.

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennukset pilkottavat muurin ja puiden takaa Urheilukadulle ja Reijolankadulle. Tällä heikellä rakennuksissa on työsuhteasuntoja (Kiinteistö Oy Auroranlinna), ja niitä vuokrataan Helsingin kaupungin henkilökunnalle. Asuntoja on yhteensä 77. Suurin osa niistä on yksiöitä tai kaksioita. Autopaikkoja on piha-alueella yhteensä 24 ap.

Ulkohahmo:

Julkisivumateriaalit, värit, sokkelit, vesikaton muoto ja räystäät ovat pitkälti alkuperäiset. Julkisivuihin ei ole tehty suuria muutoksia.

Interiööri:

Tilajako on säilynyt lähes ennallaan. Kaikissa asunnoissa on keittokomero / keittiö, kylpyhuone sekä parveke. Lattia-, seinä- ja kattopintoja on uusittu. Rakennuksessa on hissi ja VSS-tilat.

Rakennusosien säilyneisyys:

Ovet, ikkunat ja talotekniikka ovat pitkälti alkuperäiset. Kiinteitä kalusteita, valaisimia ja opasteita on uusittu.

Muuta:

Rakennukset ovat esteettömiä.

Arvoluokitus: **3** (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:

historialliset arvot ja kerrostuneisuus C
arkkitehtoninen laatu B
kaupunkikuvallinen merkitys C
ulkotilojen säilyneisyys B
sisätilojen säilyneisyys -

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Marja ja Erkki Wirta / 1976 / 1978

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Päiväkoti

Nykyinen käyttötarkoitus: Päiväkoti

Bruttoala: 627 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: -

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

1970-luvulle tyypillinen arkinen palvelurakentaminen. Sairaala-alueen lounaiskulmaan sijoittuva rakennus on alueen uusinta rakennuskantaa.

Ulkohahmo:

Loiva aumakatto huopaa.

Rusehtavasta tiilestä paikalla muuratut julkisivut, jossa ikkunoiden yläpuoliset kentät paneloitu ja betonisokkeli korotettu ikkunoiden kohdalla ikkunapenkin korkeudelle. Tummaski petsatut puuikkunat. Teräsrakenteinen matala sisäänkäyntikatos.

Interiööri:

Rakenne:

Tärkeitä rakennusosia:

MUUTOSHISTORIA

Ei muutoksia

Sisäänkäyntien yhteydessä suojaavakatos.

Julkisivu länteen, tie päiväkodin portille.

Julkisivu pihan puolelle, taustalla Vega-rakennus.

Julkisivu pohjoiseen, huoltopiha.

Lasten leikkihuone, ikkunajako toistuu tiloissa.

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Alkuperäinen arkkitehtuuri on säilynyt lähes kokonaan. Tällä hetkellä rakennuksessa toimii lasten päiväkoti Muksulaakso, joka kuuluu läntisen Helsingin varhaiskasvatusalueeseen. Rakennus on saavutettavissa lännen, pohjoisen tai idän suunnasta. Rakennuksen eteläpuolella on aidattu piha-alue, jossa lapset voivat leikkiä ympäri vuoden.

Ulkohahmo:

Julkisivumateriaalit, värit, sokkelit, vesikaton muoto ja räystäät ovat pitkälti alkuperäiset.

Julkisivuihin ei ole tehty suuria muutoksia.

Interiööri:

Tilajako on säilynyt ennallaan. Rakennus muodostuu kahdesta klusterista. Keskeiset tilat ja sisäänkäynnit sijoittuvat etelään. Lattia-, seinä- ja kattopintoja on uusittu.

Rakennusosien säilyneisyys:

Kiinteitä kalusteita on uusittu piha-alueella ja sisätiloissa. Myös valaisimet, opasteet ja talotekniikka ovat uudempia.

Muuta:

Rakennus on esteetön.

Arvoluokitus: **3** (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:
historialliset arvot ja kerrostuneisuus C
arkkitehtoninen laatu C
kaupunkikuvallinen merkitys C
ulkotilojen säilyneisyys C
sisätilojen säilyneisyys -

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Märta Blomstedt ja Matti Lampén / x / 1960

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Tuberkuloositoimisto

Nykyinen käyttötarkoitus: Poliklinikat

Bruttoala: 2333 m²

Suojelumerkintä asemakaavassa: -

ALKUPERÄINEN RAKENNUS

Aikakausi ja ominaispiirteet:

1950-luvun funktionalismia. Kaupunkikuvallisesti täydentää sairaalakorttelin länsikulmaa. Kuuluu Märtha Blomstedtin ja Matti Lampénin suunnittelemiin 1950-luvun uudistusvaiheen rakennuksiin.

Ulkoahamo:

Kaksikerroksinen rakennus pohjaltaan tasavartisen T:n muotoisessa pohjakaavassa rintessä siten, että läntinen siipi kerroksen verran toista alempana. Harjakatot peltiä. Pelkistetyt roiskerapatut julkisivut, joissa puuikkunat tummennetuina välisoin nauhamaisesti lähellä toisiaan. Ulko-ovet teräs lasiovia (pinta messinkiä?, lasi rautalankalasia), uniikit pronssivetimet. Pääkäynnin päällä rivi valaisimia. Länsipäädyn keskellä kahden kerroksen korkuinen lasiseinä. Pystyurin jäsenely betonisokkeli. Rakennuksessa hallittu horisontaalinen suhdemaailma.

Interiööri:

Keskikäytävä, joka keskellä taloa laajenee korkeaksi aulaksi. Ala-aulassa kiinteitä viilupintaisia kaapistoja ja sisäseinäpintoja. Toisen kerroksen aulassa vino, vesikaton kaltevuutta noudattava sisäkatto ja yläikkunat. Sisään-sisään-aukeavissa ikkunoissa sisälle päin puun värinen lasituslista, kuten myös puulasioissa. Portaissa teräspinnakaiteet.

Rakenne:

Kantavat ulkoseinät tiiltä(?), keskellä taloa pilarit, palkit ja holvit teräsbetonia.

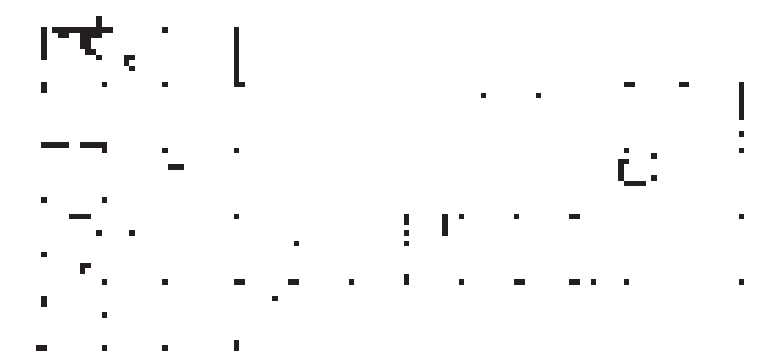
Tärkeitä rakennusosia:

Julkisivujen pelkistetty jäsentely. Uritettu betonisokkeli. Roiskerappaus. Pronssiovet ja -vetimet.

Puuikkunoiden detaljit. Sisäänkäynnin valaisimet julkisivussa. Aulojen kiinteät kalusteet.

MUUTOSHISTORIA

1989 Hissin rakentaminen, väliseinämuutoksia (Arkkitehtitoimisto Marja ja Erkki Wirta)

1. krs pohjapiirustus M. ja E. Wirta 1989 (RAKVV)

Ensimmäisen kerroksen odotustila 1960-luvulla. (Lähde: Suomen sairaaloita)

Tekijät: s.1 Taneli Härmä, Simo Freese, Eva Knif, 28.8.2015

Päättyjulkisivu ja toinen Lääkärikadun pääsisäänkäynneistä.

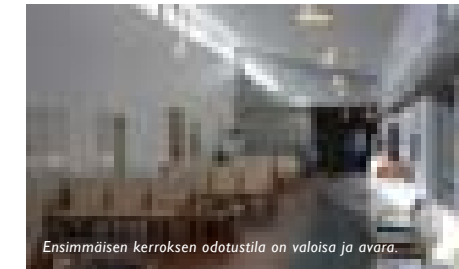
Julkisivu etelään. Yläikkunoista saadaan valoa keskeiseen odotustilaan.

Sisäänkäynnin alkuperäiset ovet ja seinäpinnat

Julkisivu itään, ullakkokerroksessa on tavallisen kokoiset ikkunat.

Ensimmäisen kerroksen odotustila on valoisa ja avara.

Alkuperäisten ulko-ovien pronssivetimet.

Tekijät: s.2 Kia ja Jonna Taegen, 15.8.2015

NYKYTILAN LUONNEHDINTA / SÄILYNEISYYS

Yleisesti:

Rakennus edustaa Laakson sairaala-alueen sodan jälkeistä rakennuskantaa. 1950-luvun lopun rakennus sijoittuu sairaala-alueen luoteisosaan Lääkärikadun ja Urheilukadun kulmaukseen. Rakennus on oleellinen osa katutilaa ja erottuu kauas. Rakennuksen sisäänkäynnit sijoittuvat pääasiassa Lääkärikadun puolelle. Rakennuksen etelä- ja itäosa ovat sairaala-aluetta kiertävien muurien takana. Alkuperäinen arkkitehtuuri on säilynyt lähes kokonaan. Tällä hetkellä rakennuksen pohjakerroksessa on kotihoiton tiloja sekä sisätautien poliklinikan taukotilat, pukuhuoneet ja varastot. Itse sisätautien poliklinikka sijoittuu rakennuksen ensimmäiseen kerrokseen. Ullakkokerroksessa on työhuoneita ja entinen röntgenarkisto, joka on nykyisin tyhjä.

Ulkoahamo:

Julkisivumateriaalit ja -jäsentely, värit, sokkelit, ulkoportaat, sisäänkäynnit, vesikaton muoto ja räystäät ovat säilyneet pääosin ennallaan.

Interiööri:

Tilajako on säilynyt pääpiirteittäin ennallaan. Joitakin tiloja on jaettu väliseinien pienempiin kokonaisuuksiin ja joitakin väliseiniä on taas purettu. Porrashuoneet ovat alkuperäiset, hissi on lisätty rakennukseen myöhemmin. Röntgenarkiston lattia on vanha, samoin pääsisäänkäyntien kaakelilattiat. Ullakkokerroksen työtiloissa on ollut sisäilmaongelmia.

Rakennusosien säilyneisyys:

Lukuisat ovet, ikkunat, helat ja valaisimet ovat alkuperäiset. Pohjakerroksen odotustilan seinään upotetut kaapit ovat alkuperäiset. Kiinteitä kalusteita, opasteita ja talotekniikkaa on uusittu. Tekniikka on piilotettu seinien yläosaan kiinnitetyn valkoisen tason taakse.

Muuta:

Rakennus on esteetön ja se on yhdistetty tunnelilla rakennuksiin 1, 2, 3, 4 ja 6. Rakennuksessa on VSS-tilat.

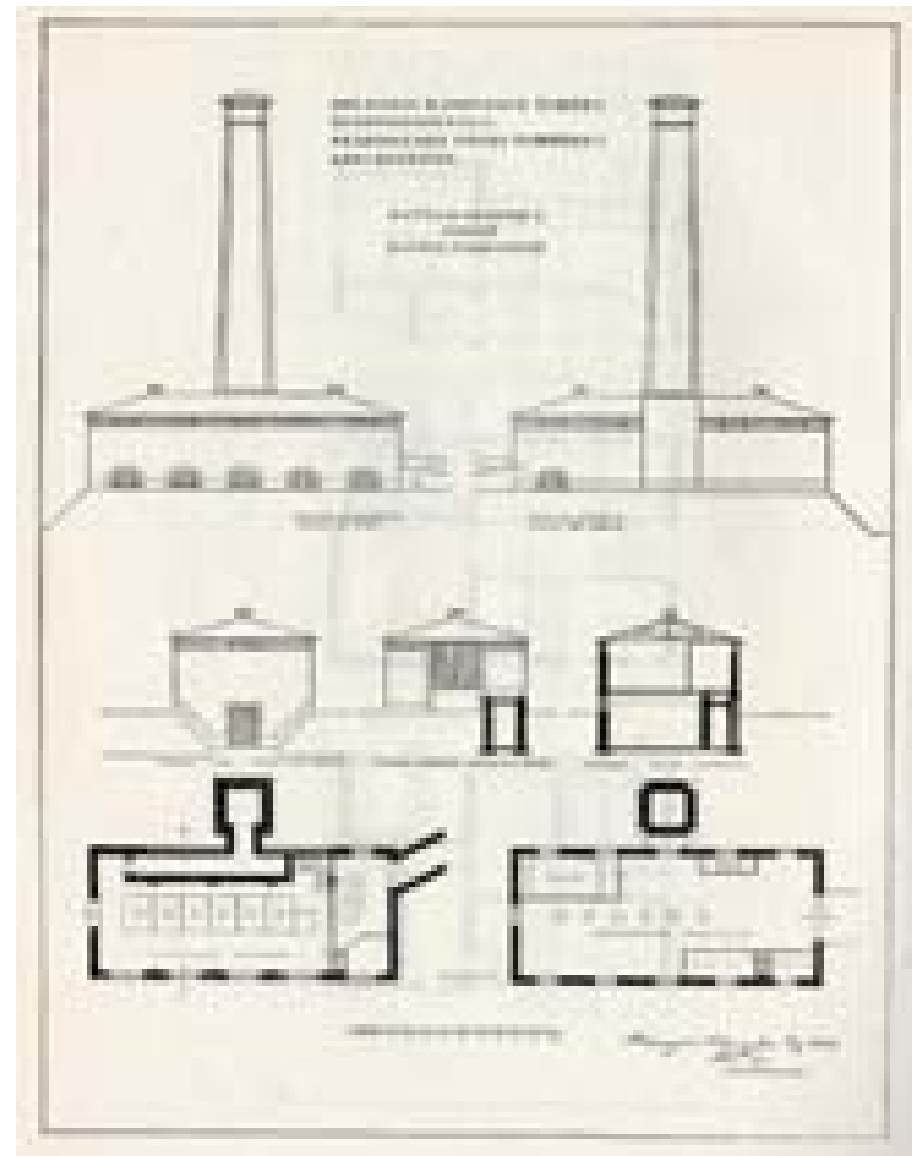
Arvoluokitus: I (1-huomattavan arvokas, 2-arvokas, 3-ei erityistä arvoa)

Arvoluokituksen perustelut:
historialliset arvot ja kerrostuneisuus B
arkkitehtoninen laatu A
kaupunkikuvallinen merkitys A
ulkotilojen säilyneisyys A
sisätilojen säilyneisyys B

Suunnittelija(t) / Suunnitteluvuosi / Valmistumisvuosi:

Eino Forsman / 1927 / -

Alkuperäinen käyttötarkoitus: Lämpökeskus (kattila- ja konehuone)

Piirustukset Eino Forsman 1927 (Lähde: Helsingfors tuberkulosjokhus)

Tekijät: s.1 Taneli Härmä, Simo Freese, Eva Knif, 28.8.2015

Tekijät: s.2 Kia ja Jonna Taegen, 15.8.2015

10. SAIRAALA-ALUEET JA KAUPUNKIRAKENNE

Auroran ja Laakson sairaala-alueet edustavat ns. paviljonkisairaalityyppiä, joka yleistyi Euroopassa 1850-luvulla ja Suomessa puolisen vuosisataa myöhemmin. Sairaalat perustettiin yleisesti kantakaupungin ulkopuolelle paikkaan, joka oli ympäristöään korkeammalla etelärinteessä ja jossa itsenäisesti seisovat rakennukset saivat runsaasti valoa.

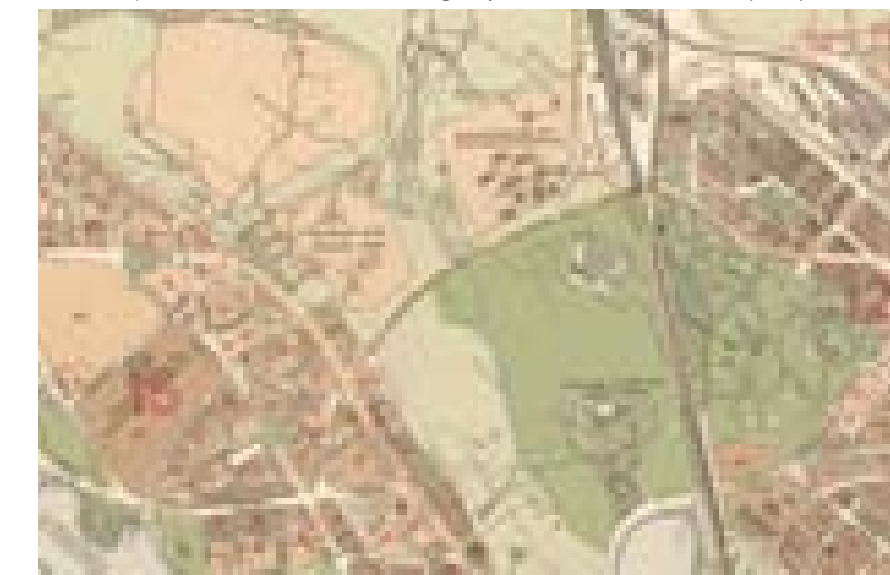
Aurorassa aidan ympäröimälle, osittain metsän peittämälle, osittain kallioiselle sairaala-alueelle rakennettiin ensi vaiheessa 13 rakennusta. Jokainen sairaspaviljonki muodosti oman sairaalayksikkönsä siten, että niiden etäisyydet toisistaan olivat vähintään 30 metriä. Asemakaavassa kulkutautisairaalan sommittelu perustui johdonmukaiseen symmetriaan. Ainoastaan hieman etäämmällä sijaitsevat ylilääkärin asunto (A13), isorokkopaviljonki (A10) ja kappeli-obduktiorakennus (A11) poikkesivat kaavasta. Rakennukset sijoituivat mäkimäastoon luontevasti eri korkeuksille, kuitenkin aina johdonmukaisesti samaan koordinaatistoon pitkä sivu etelään päin. Myös yksitöiden rakennusten arkkitehtuuri oli keskiakselinsa suhteen symmetristä, mutta niiden suuntautuminen etelään ei ollut sisätilojen ja ikkunoiden jäsentelyssä niin tavoitteellista kuin Laakson tuberkuloosiparantolassa, jossa auringonvalon merkitys koettiin tärkeäksi paranemista edistäväksi tekijäksi.

Maisemassa Auroran rakennukset jäivät puurajan alapuolelle, lukuun ottamatta voimalan nyttemmin madallettua piippua. Nordenskiöldinkadulle ne muodostivat alusta alkaen harkitun kokonaisuuden yhtenäisen materiaaalimaailman, kalkkirapattujen julkisivujen, tiilikattojen ja graniittisokkelien ansiosta. Perustamisvaiheen rakennusten julkisivut oli maalattu yhtenäisesti heleään kalkkiväriskaalaan, joka tosin on nykyisin kauttaaltaan tummunut. Alkuperäinen väritysidea voidaan nähdä arkkitehti Schjerfbeckin laveerauksissa.

Auroran perustamisvaiheen asemakaavalliset ominaispiirteet ovat säilyneet tähän päivään asti hyvin, olkoonkin että Helsingin kasvava kaupunkirakenne on nielaissut sairaala-alueen sisäänsä aikaa sitten ja että alueen sisällä eri aikakausien rakennukset muodostavat omia osakokonaisuuksiaan. Sodan jälkeen ensimmäinen lisärakentamisen kausi käynnistyi 1949 ns. Tukholman paviljongin (A14) myötä, joka osaltaan levitti

korttelin katujulkisivua Nordenskiöldinkadulle päin. Uusi lastensairaala (A15), joka on nykyään korkeutensa ja omaleimaisen parvekejulkisivunsa takia kaupunkikuvassa näkyvin Auroran rakennuksista, valmistui vuonna 1956. Hieman sitä ennen vuonna 1951 rakennettu uusi desinfektio- ja desinfiointilaitos (A16) rajaa sairaala-alueen katunäkymää pohjoiseen Palkkatilankadulle Länsi-Pasilan suuntaan. Neljä rivitalomaista henkilökunnan asuinrakennusta (A17-A20) sairaala-alueen luoteiskulmassa vuodelta 1956 puolestaan muodostavat matalan ja sympaattisen korttelifasadin länteen Laakson ratsastuskentälle keskuspuistoon päin. Sairaalarakennuksista viimeisimpänä valmistui lastenpsykiatrisen osasto (A22) vuonna 1978, jonka kaupunkikuvallinen merkitys on rakennuksista vähäisin muista erillään olevan sijaintinsa ja poikkeavan - sinänsä johdonmukaisen ja tarkkaan harkitun - arkkitehtuurinsa takia. Laajennukset on sovitetu yhteen vanhemman

Laakson ja Auroran sairaala-alueet Helsingin opaskartassa vuodelta 1925. (HKA)

rakennuskannan kanssa ammattitaidolla. Paljolti hyvän suunnittelun ansiosta vanhimmat kulkutautisairaalan rakennukset ovat edelleen Auroran alueen yhtenäisin ja hierarkkisesti tärkein kerrostuma, ja sen myötä paviljonkisairaalan piirteet tänäkin päivänä tunnistettavia.

Laakson tuberkuloosisairaala valmistui vuonna 1929 Auroran kulkutautisairaalan ja nykyisen Mannerheimintien väliin jäävälle tontille. Myöhemmin tonttia laajennettiin Nordenskiöldinkadulle asti. Paviljonkisairaala sijoittui kulkutautisairaalan tavoin silloisen kantakaupungin ulkopuolelle.

Alueelle saavuttiin pohjoisesta Lääkärinkadulta aksiaalisymmetriseen asemakaava-kokonaisuuteen, joka koostui seitsemästä rakennuksesta. Niitä olivat kaksi potilas-paviljonkia (L2 ja L3), asunto- ja poliklinikkarakennus eli hallintorakennus (L1), kati-tila- ja konehuone (purettu 1950-l), kappelirakennus (L8) sekä kaksi sisääntulopihaa reunustavaa autotallia (L5, toinen korvattu hallintorakennuksen laajennuksella). Siinä missä Auroran rakennusten symmetrinen ryhmitys vapaasti maaston on hahmotettavissa lähinnä lintuperspektiivistä, Laaksossa aksiaalinen asemakaava on sotilaallisen hallitseva myös maan tasosta katsottuna.

Paviljongit tehtiin huomattavan kookkaiksi, viidestä seitsemään kerrosta korkeiksi ja lähes sata metriä pitkeiksi. Ne hallitsivat maisemaa tontin korkeimmalla kohdalla noustessaan luonnonmetsän latvusten yläpuolelle. Rakennusten yhtenäiseen arkkitehtuuriin kuuluivat laakeat aumatut peltikatot, sileät kalkkirapatut ja –maalatut ja monumentaalisesti symmetriset julkisivut.

Sairaaloiden toiminnalliseen ideologiaan kuului valoisuus, josta syystä potilas-huoneiden ikkunat suunnattiin määrätietoisesti etelään. Rakennusten ulkoarkkitehtuuria leimaavatkin ulkoilparvekkeet ja sisätiloja laajat näkymät ulos maisemaan.

Laakson rakennuskantaa on myöhemmin laajennettu eri vaiheissa. Hallintorakennusta laajennettiin kaksikerroksisella siivellä jo 1929, jolloin toinen autotalleista purettiin. Seuraava rakentamisen aalto tapahtui 1950-luvulla, jolloin aluetta uudistettiin Märtha Blomstedtin ja Matti Lampénin suunnitelmien mukaan keittiö-, voimala- ja tuberkuloositoimistorakennuksilla (L6, L9 ja L12). Matalat uudisrakennukset, jotka edustavat askeettista 1950-luvun funktionalismia, rikkovat harkitusti alkuperäisen asemakaavan symmetriaa ja toimivat siten vapauttavana vastapainona perustamisvaiheen monumentalismille. Kauneusvirheenä niissä voidaan pitää yhdyskäytävää

Olympiastadion ja Tuberkuloosisairaala taka-alalla vuonna 1940-48. (HKM)

keskus-keittiön (L6) ja itäisen potilaspaviljongin (L3) välillä, joka rikkoo maisemaan avautuvia välitiloja ja rakennusten massoittelem logiikkaa.

Laakson myöhempiä laajennuksia ovat suuri, rationalistinen terveysasema (L4) ja päiväkotit (L11), sekä neljä asuinkerrostaloa (L10). Arkkitehtuuriltaan varsin arkisen terveysaseman ansioksi kaupunkikuvassa on luettava se, että suuresta koostaan huolimatta se on alisteinen vanhempiin sairaalarakennuksiin nähden ja piiloutuu suurmaisemassa. Rakennuksen sisäinen jäsentely jatkaa kokonaisuuden aksiaalista koordinaatioajattelua, kun julkiset tilat on keskitetty pääsisäänkäyntiakselille.

Sekä Laaksossa että Aurorassa korttelien puistomaisuus on piirre, joka historiallisesti kuuluu kumpaankin paikkaan. Sairaalarakennuksiin liittyvät piha- ja puistoalueet ovat olennainen osa paviljonkisairaalakokonaisuutta. Etenkin Aurorassa on tärkeää, että maaston korkein kohta on säilynyt vapaana rakentamisesta. Laaksossa muurien ja kadunvarsirakennusten rooli alueen rajaajana on merkittävä, siinä missä myös korkea puistometsä rakennusten ympärillä. Kumpikin sairaala-alue asettuu puistomaisuutensa ansiosta maisemallisesti Keskuspuiston osaksi, sitä kaupunkirakenteessa visuaalisesti kaventamatta.

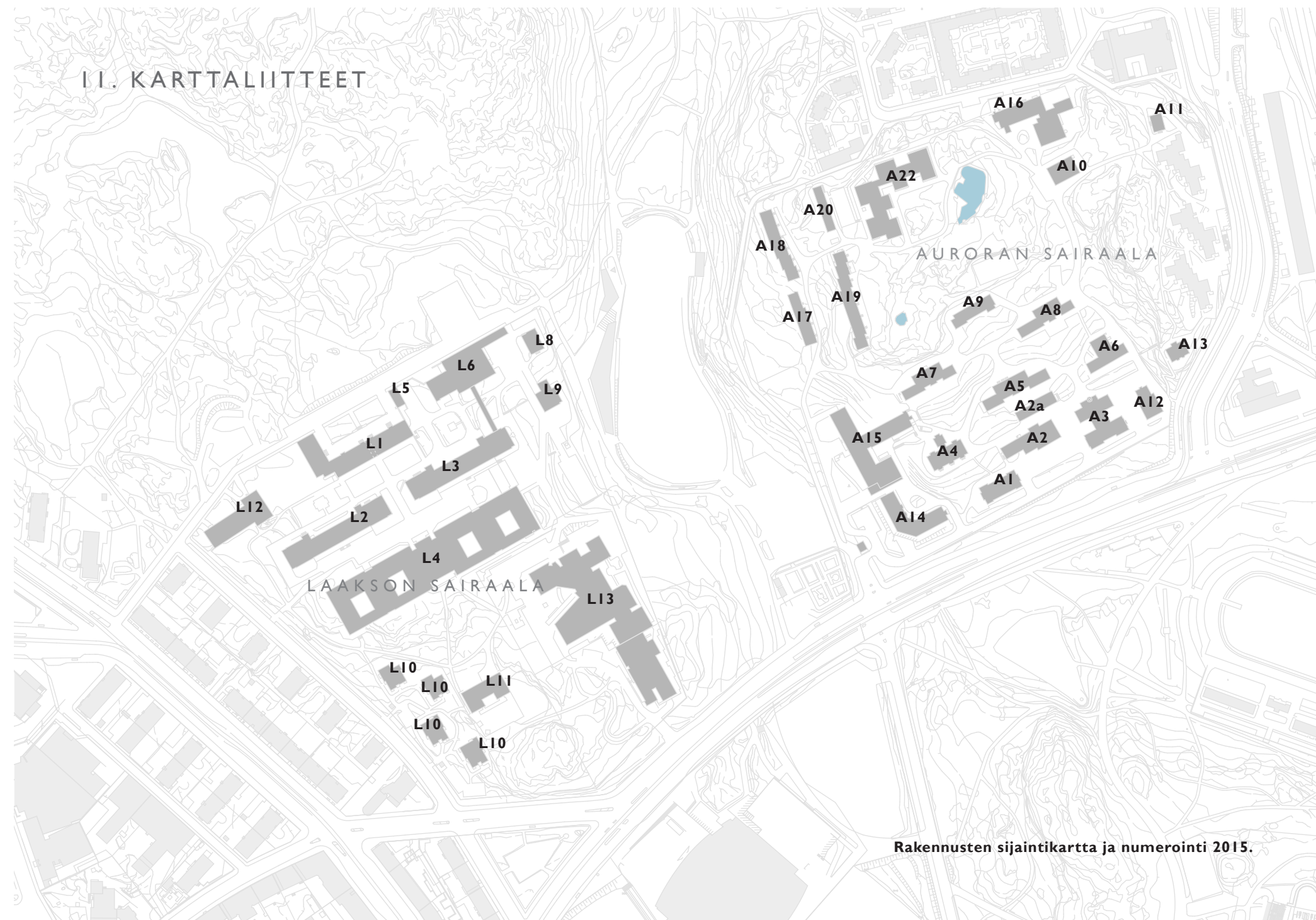
Tuberkuloosisairaala kuvattuna ennen vuotta 1964. (Lähde: Suomen sairaaloita)

RAKENNUKSEN NUMERO / ALKUPERÄINEN KÄYTTÖ

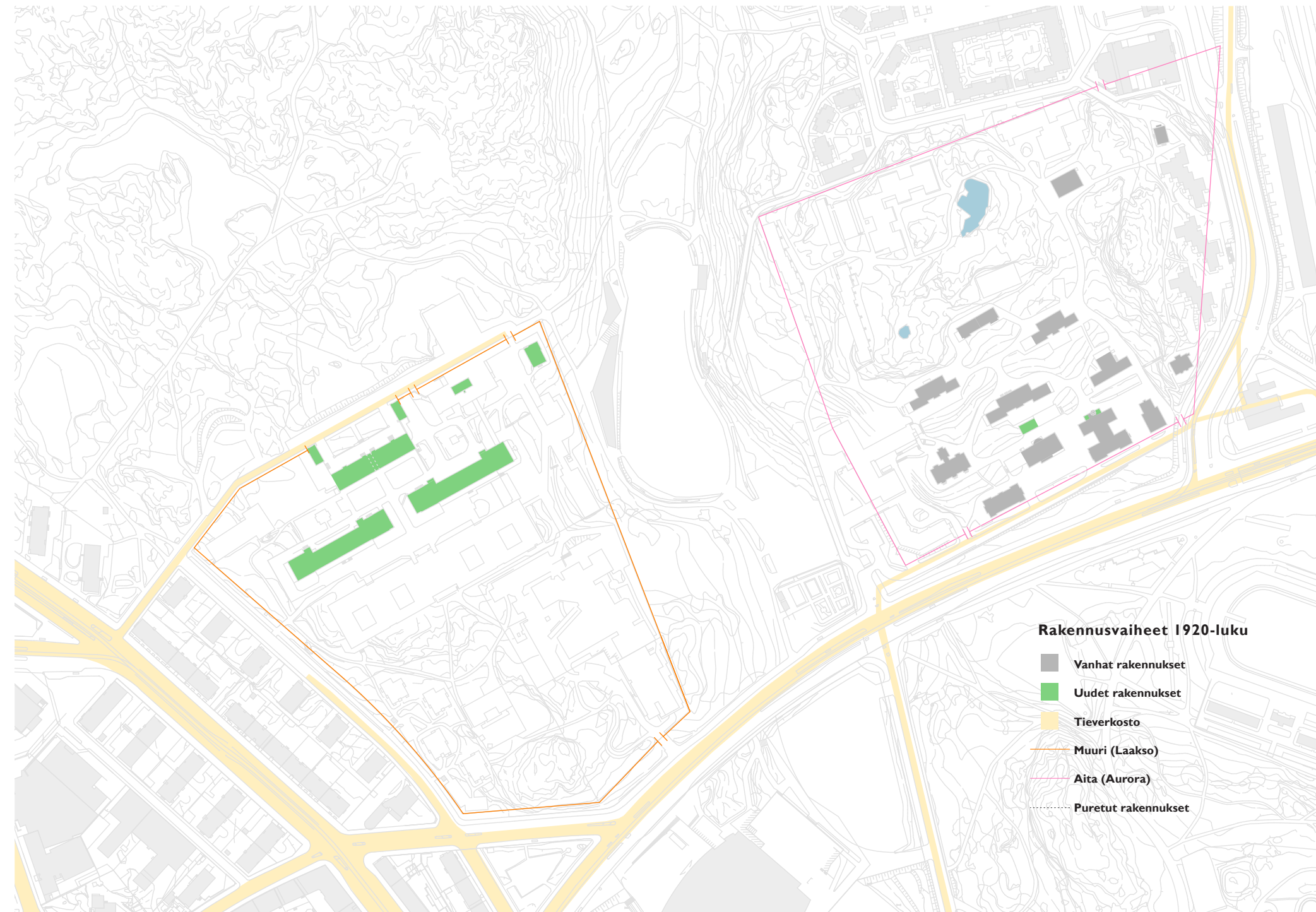
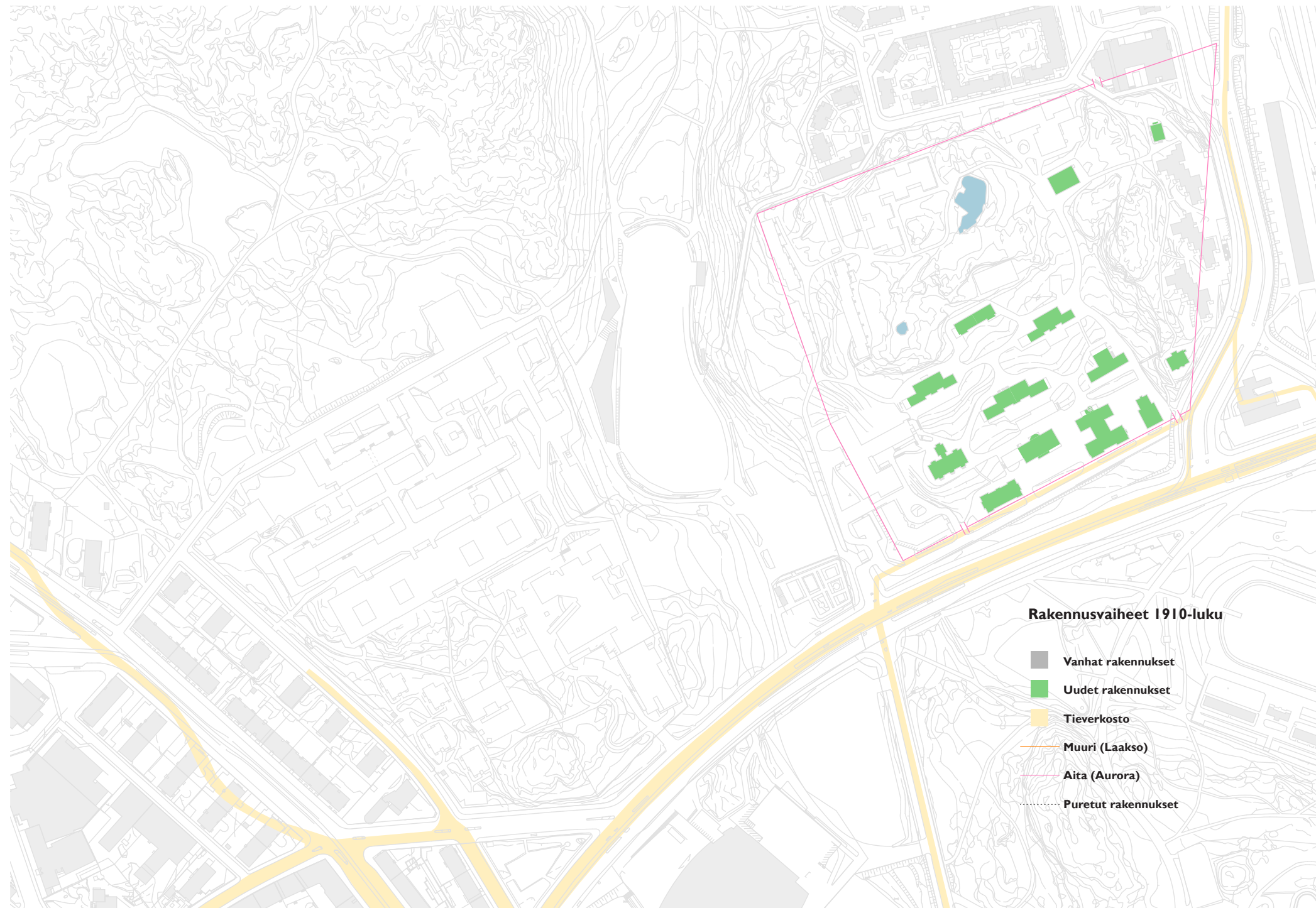
A1	Hallintorakennus
A2	Keittiörakennus
A2a	Juurikasvikellari
A3	Lämpökeskus, pesula, desinfiointi
A4	Tarkkailupaviljonki
A5	Tulirokkopaviljonki
A6	Varapaviljonki, lavantautipaviljonki
A7	Tuhkarokkopaviljonki
A8	Kurkkumätäpaviljonki
A9	Eristyspaviljonki
A10	Isorokkopaviljonki
A11	Kappeli ja ruumishuone
A12	Vaunu ja automobiilitalli, hevos- ja kaniinitalli, renkien tilat
A13	Yliääkärin asunto
A14	Uusi tarkastusosasto, vastaanottopaviljonki ("Tukholman paviljonki")
A15	Lastensairaala
A16	Desinfektiolaitos
A17	Henkilökunnan asuntoja
A18	Henkilökunnan asuntoja
A19	Henkilökunnan asuntoja
A20	Henkilökunnan asuntoja
L1	Hallintorakennus (Asuin- ja poliklinikkarakennus)
L2	Naisten potilaspaviljonki (Läntinen sairaspaviljonki)
L3	Miesten potilaspaviljonki (Itäinen sairaspaviljonki)
L4	Terveysasema
L5	Autotalli
L6	Talouksrakennus
L8	Kappeli ja ruumishuone
L9	Lämpökeskus
L10	Asuinkerrostalo
L11	Päiväkoti
L12	Tuberkuloositoimisto
L13	Vega-talo ja Synapsia

II. KARTTALIITTEET

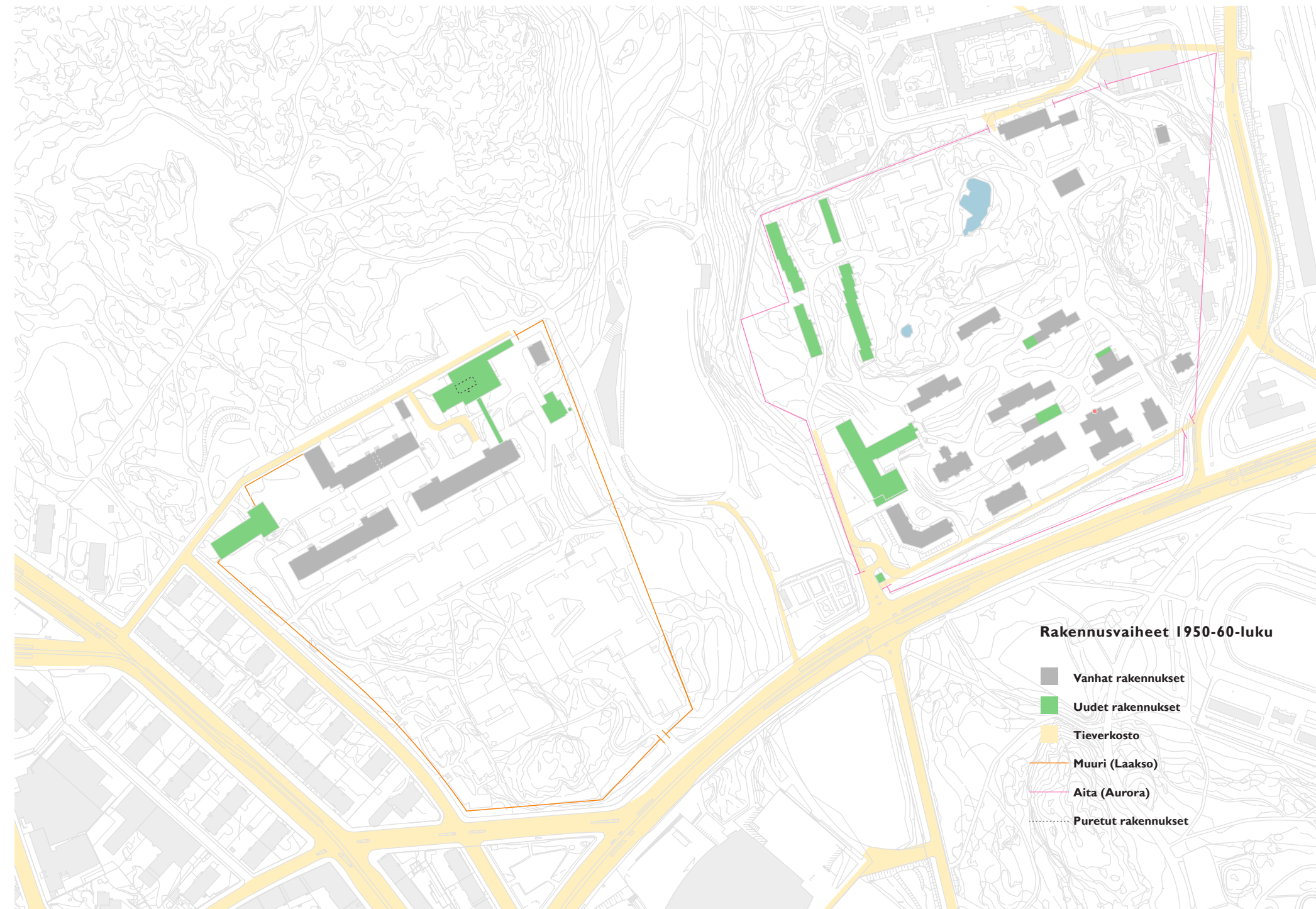
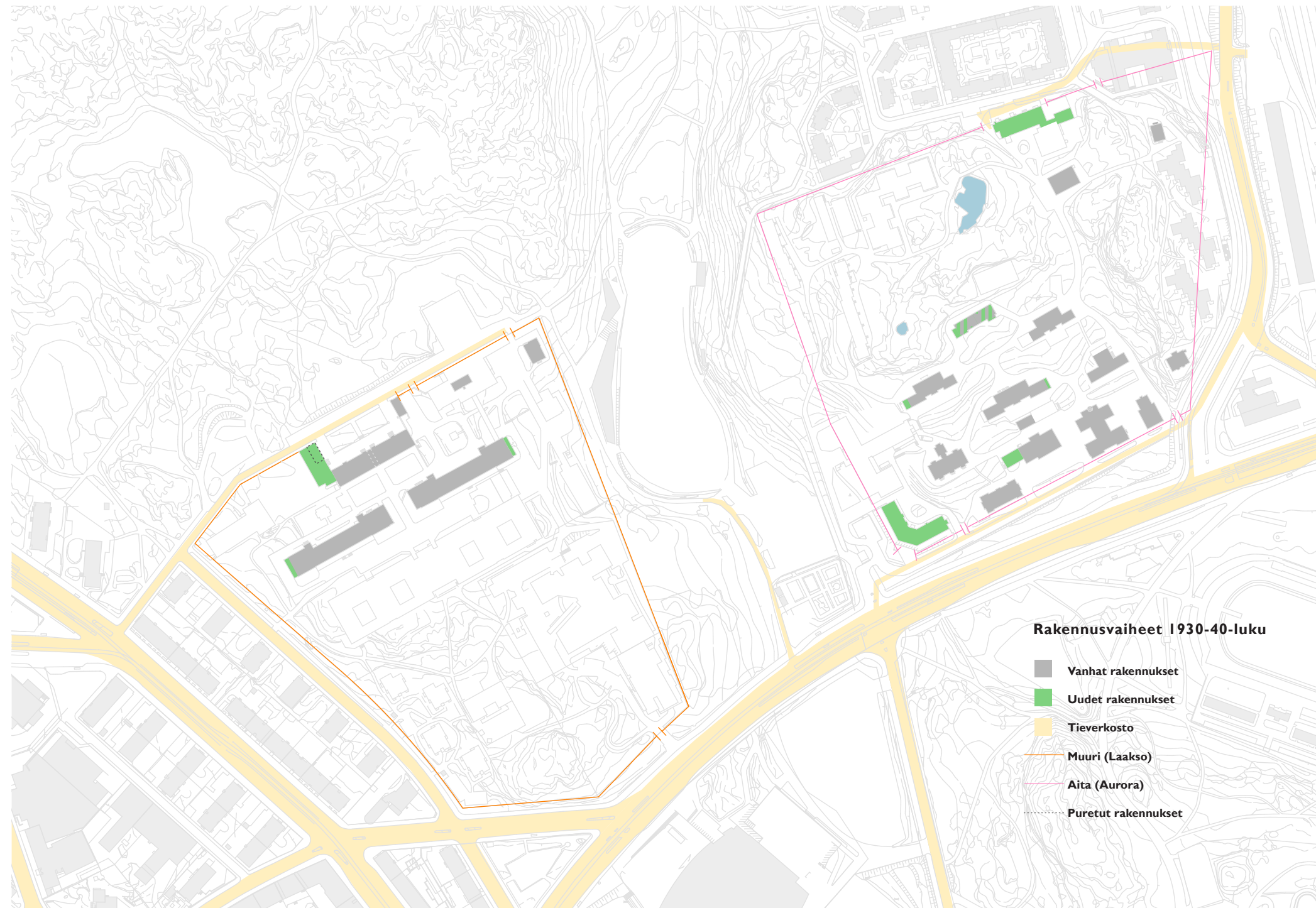

Rakennusten sijaintikartta ja numerointi 2015.

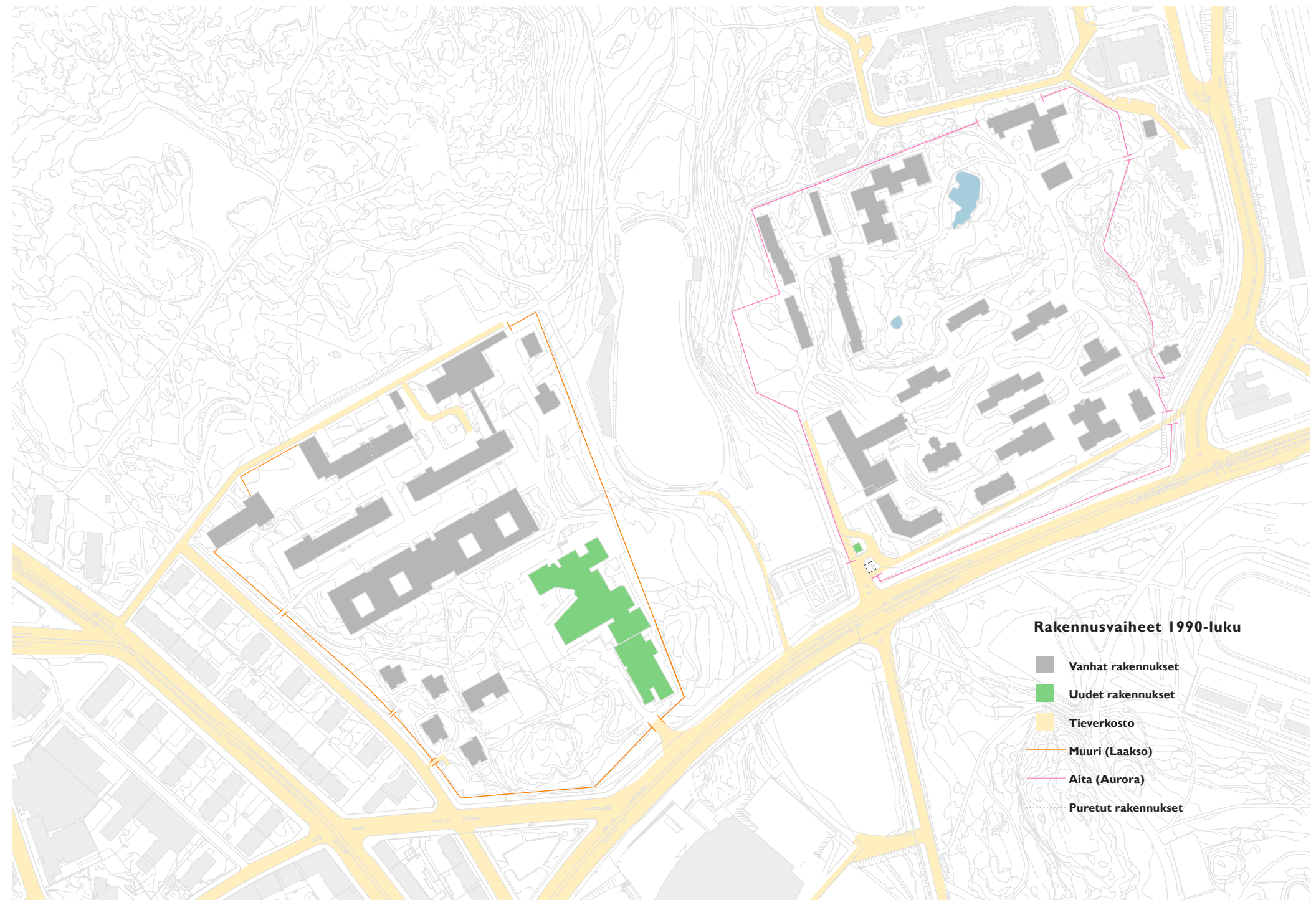
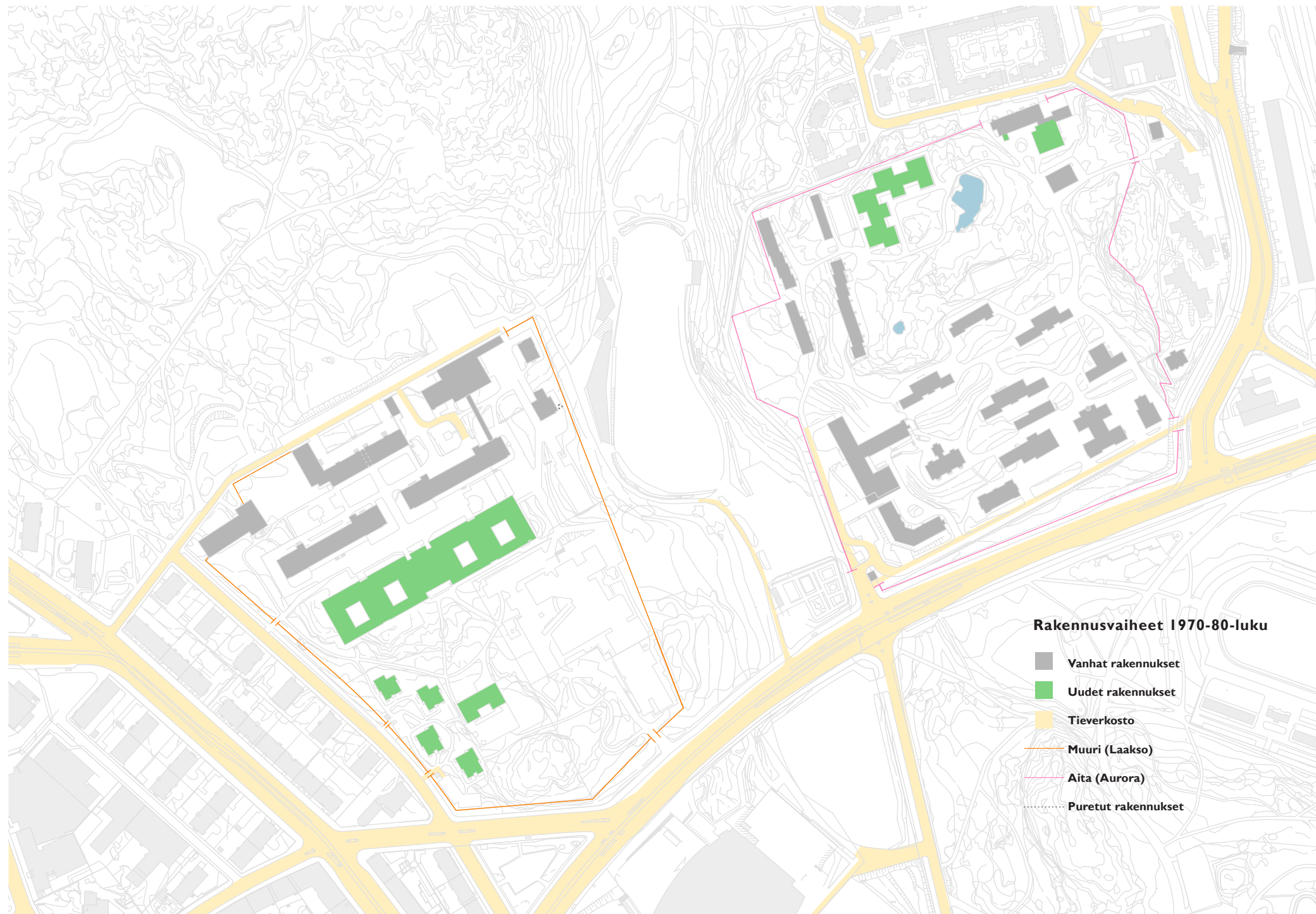

12. LÄHDEVIITTEET

1	Soininen s.3-4 Pesonen s.28 Paatela s.19	36	Heiniö s.293-295 Laurila ja Tandefelt s.612	66	Heiniö s.341	88	Forsius (http://www.saunalahti.fi/arnoldus/tub_1900.htm)
2	Soininen s.3 Pesonen s.10	37	Heiniö s.295	67	Heiniö s.345-350 Laurila ja Tandefelt s.643-644	89	Laurila ja Tandefelt s.660
3	Soininen s.5 Soininen s.4-5 Paatela, s.25	38	Heiniö s.295-296	68	Heiniö s.344 s.351-352	90	Heiniö s.462
4	Soininen s.4-5 Paatela, s.25	39	Heiniö s.295-300 Laurila ja Tandefelt s.634	69	Laurila ja Tandefelt s.645	91	Heiniö s.462-464
5	Soininen s.4-5 Paatela s.39	40	Heiniö s.298	70	Lindh s.6	92	Laurila ja Tandefelt s.660
6	Soininen s.4-6 Pesonen s.22-26	41	Laurila ja Tandefelt s.640	71	Lindh s.6, s.11	93	Laurila ja Tandefelt s.655-656
7	Soininen s.4-6 Paatela s.39	42	Heiniö s.295 Laurila ja Tandefelt s.635	72	Lindh s.6	94	Heiniö s.470
8	Soininen s.7-8 Paatela s.39	43	Laurila ja Tandefelt s.640	73	fi.wikipedia.org/wiki/Auroran_sairaala	95	Laurila ja Tandefelt s.658
9	Soininen s.7-8 Paatela s.39	44	Laurila ja Tandefelt s.640	74	lhatsu s.17 Huovinen s.21, - www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=10639639 - fi.wikipedia.org/wiki/Magnus_Schjerfbeck - www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=785748 - fi.wikipedia.org/wiki/Karl_H%C3%A5rd_af_Segerstad	96	Laurila ja Tandefelt s.656
10	Soininen s.9-10	45	Heiniö s.300 Laurila ja Tandefelt s.635	75	- www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=785748 - fi.wikipedia.org/wiki/Karl_H%C3%A5rd_af_Segerstad	97	Laurila ja Tandefelt s.656 Heiniö s.475
11	Soininen s.9-10	46	Heiniö s.300 Laurila ja Tandefelt s.635	76	Henntonen s.1-3 - fi.wikipedia.org/wiki/Jonas_Cedercreutz - fi.wikipedia.org/wiki/Helge_Railo	98	Laurila ja Tandefelt s.656-657, s.662
12	Soininen s.10-11	47	Laurila ja Tandefelt s.640	77	Henntonen s.1-3 - sv.wikipedia.org/wiki/Nils_Sterner	99	Laurila ja Tandefelt s.658-660
13	Soininen s.10-11	48	Heiniö s.300-301 Laurila ja Tandefelt s.635	78	- www.uppslagsverket.fi/bin/view/Uppslagsverket/TandefeltClaus - sannamerilainen.wordpress.com/2014/01/11/substation-mariankatu-22/ - www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=3131 - fi.wikipedia.org/wiki/Hilding_Ekelund - yle.fi/vintti/yle.fi/sininenlaulu/yle.fi/teema/sininenlaulu/artikkeli.php-id=105.htm - www.jukkajoutsu.com/ekelund.html	100	Heiniö s.477-481
14	Soininen s.11-12	49	Heiniö s.300-301 Laurila ja Tandefelt s.640	79	- fi.wikipedia.org/wiki/Hilding_Ekelund - yle.fi/vintti/yle.fi/sininenlaulu/yle.fi/teema/sininenlaulu/artikkeli.php-id=105.htm - www.jukkajoutsu.com/ekelund.html	101	Laurila ja Tandefelt s.661
15	Soininen s.11-12	50	Laurila ja Tandefelt s.640	80	Heiniö s.453	102	Heiniö s.484, s.487
16	Soininen s.11-12	51	Heiniö s.301-307 Laurila ja Tandefelt s.638	81	Heiniö s.453-454	103	Heiniö s.488
17	Soininen s.11-12	52	Heiniö s.308	82	Heiniö s.455-461	104	Heiniö s.492
18	Soininen s.11-12, s.31	53	Heiniö s.310-311	83	Heiniö s.462-463	105	Laurila ja Tandefelt s.661
19	Soininen s.11-12	54	Heiniö s.315 Lindh s.5	84	Heiniö s.464-470	106	Heiniö s.492, s.498-499, s.502
20	Soininen s.11-12	55	Heiniö s.310-318 s.324 Lindh s.5	85	Heiniö s.468-469 Laurila ja Tandefelt s.655	107	Heiniö s.503-504
21	Soininen s.11-12, s.28	56	Heiniö s.319-325 Lindh s.5	86	Heiniö s.469 Laurila ja Tandefelt s.655	108	Heiniö s.504
22	Soininen s.11-12, s.46	57	Heiniö s.355, s.461-463	87	Laurila ja Tandefelt s.662	109	Laurila ja Tandefelt s.661
23	Soininen s.11-12	58	Pesonen s.273			110	- fi.wikipedia.org/wiki/Laakson_sairaala
24	Soininen s.11-12, s.78	59	Heiniö s.323-324 s.326			111	- fi.wikipedia.org/wiki/Eino_Forsman , archinfo.fi/2015/07/art-decoa-kavellen/
25	Soininen s.11-12	60	Heiniö s.329-330			112	- fi.wikipedia.org/wiki/M%C3%A4rta_Blomstedt
26	Soininen s.11-12	61	Heiniö s.327-328 s.330			113	- fi.wikipedia.org/wiki/Matti_Lamp%C3%A4n
27	Soininen s.11-12, s.63	62	Laurila ja Tandefelt s.642			114	- www.nba.fi/File/2557/keskussairaalat-1940-luvulta-1980-luvulle.pdf , - http://www.kiuruvesi.fi/Suomeksi/Palvelut/Ymparisto-/Kulttuuriymparisto/Rakennettu-kulttuuriymparisto/Taajaman-kulttuuriymparisto/Julkisest-rakennukset - www.hel.fi/hel2/ksv/aineistot/pohjolatalo/rakennushistoriaselvitys_211113.pdf - www.toolonsiniset.net/lippukunta/historia
28	Soininen s.11-12, s.63	63	Heiniö s.336-340				
29	Laurila ja Tandefelt s.615-616 Heiniö s.69 ja s.72	64	Heiniö s.340				
30	Laurila ja Tandefelt s.613-614	65	Laurila ja Tandefelt s.642				
31	Paatela s.39-41						
32	Paatela s.40						
33	Paatela s.28-35						
34	Paatela s.45						
35	Forsius (www.saunalahti.fi/arnoldus/tub_1900.htm)						

13. LÄHTEET

PAINETUT LÄHTEET

Ahola, T. (2014). Terveyttä kaikille - Terveystalot ja kunnanlääkärintalot 1940-luvulta 1960-luvulle. Museovirasto.

Anttila, M.;Autio, A.;& Pietilä, S. (2014). Terveysdenhuoltoraknetaminen Suomessa 1945–2000. Museovirasto.

Byman , E.;& Strengell, N. (2009). Auroran sairaala - Puistoalueen historiallinen selvitys. Helsingin kaupunki, Tilakeskus.

Cedercreuz, J.;& Railo, H. (1957). Auroran sairaala - Aurorasjухuset - Aurora Hospital.

Haapa, H.;Rautakoski, S.;Surakka, K.;& Hakola, M. (2010). Laakson sairaala - Piha-alueen ympäristöhistoriallinen selvitys. Helsingin kaupunki, Tilakeskus.

Heiniö, P. (1968). Helsingin kaupungin sairaalalaitoksen historia. (R. Rosén, Toim.) Helsinki.

Henttonen, M. (2009). Auroran sairaala-alueen kulttuurihistorialliset arvot - Kaupunginmuseon lausunto. Helsingin kaupunginmuseo.

Henttonen, M. (2009). Kansakunnan parhaaksi. Porvoo.

Huovinen, J. (2007). Sortavalan arkkitehtuuria 1864-1939.

Ihatsu, S. (2014). Meilahden sairaala - rakennushistoriaselvitys.

Ihatsu, S. (2014). Terveyttä kaikille - Terveyskeskukset 1970-luvulta 1990-luvulle. Museovirasto.

Korvenmaa, P. (1983). Narinkka 1982 - Säätyläispuutarhasta kivikaupunkiin. Helsinki.

Laurila, P. (1968). Helsingin kaupungin sairaalalaitoksen historia. (r. Rosén, Toim.)

Lehtimäki, T. (2014). Terveyttä kaikille - keskussairaalat 1940-luvulta 1980-luvulle. Museovirasto.

Lindh, T. (1996). Helsingin rakennuskulttuuri-inventointi 1996 - Auroran sairaala-alue (17. kaupunginosassa).

LOCI maisema-arkkitehdi. (2012). Kivelän sairaalaan Ympäristöhistoriaselvitys. Helsingin kaupunki, Tilakeskus.

LOCI maisema-arkkitehdit. (2012). Marian sairaalan ympäristöhistoriallien selvitys. Helsingin kaupunki-suunnitteluvirasto.

Paatela, M. (2003). Sairaalarakennuksen kehitys - Development of the Hospital Building. Espoo.

Pekkala-Koskela, E. (1989). Yliopiston Helsinki. Hämeenlinna.

Pesonen, N. (1964). Suomen sairaaloita - Sjukhus i Finland - Hospitals of Finland. Porvoo.

Pesonen, N. (1980). Terveiden puolesta sairautta vastaan. Porvoo.

Rein, K. (1929). Helsingfors stads tuberkulossjukhus. Helsingfors.

Rosén, R. (1968). Helsingin kaupungin sairaalalaitoksen historia. (R. Rosén, Toim.) Helsinki: Helsingin Kaupunki.

Saarinen, S. (2014). TYKS - rakennushistoriaselvitys.

Soininen, G. (1968). Helsingin kaupungin sairaalalaitoksen historia. (R. Rosén, Toim.) Helsinki.

Tandefelt, C. (1968). Helsingin kaupungin sairaalalaitoksen historia. (R. Rosén, Toim.)

PAINAMATTOMAT LÄHTEET

Forsius, A. Tuberkuloosi Suomessa 1900-luvun alussa. (www.saunalahti.fi/arnoldus/tub_1900.htm)

Forsius, A. Suomen hospitaalit. (www.saunalahti.fi/arnoldus/suomosp.html)

LEHTIARTIKKELIT

Arkitekten. Helsingfors: Finlands arkitektförbund. (1929): 7, s. 101-107. Helsingin kaupungin tuberkuloosisairaala. (SRM)

HS. Ilta. 2.9.2015. Suomessa kuoli vielä 1930-luvulla yksi ihminen tunnissa tuberkuloosiin. (www.hs.fi/ilta/02092015/a1436236124695)

INTERNETLÄHTEET (31.8.2015)

www.hs.fi/ilta/02092015/a1436236124695

www.saunalahti.fi/arnoldus/tub_1900.htm

wiki.narc.fi/portti/index.php/Teema:_Terveysdenhoitoarkistot

wiki.narc.fi/portti/index.php/Yleiset_sairaalat

ww.helsinki200.fi/kaupunki-palveluitten-kahvassa/

fi.wikipedia.org/wiki/Auroran_sairaala

fi.wikipedia.org/wiki/Laakson_sairaala

wikipedia.org/wiki/Magnus_Schjerfbeck

fi.wikipedia.org/wiki/Karl_H%C3%A5rd_af_Segerstad

fi.wikipedia.org/wiki/Jonas_Cedercreutz, fi.wikipedia.org/wiki/Helge_Railo

fi.wikipedia.org/wiki/Eino_Forsman

fi.wikipedia.org/wiki/M%C3%A4rta_Blomstedt

fi.wikipedia.org/wiki/Matti_Lamp%C3%A9n

www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=10639639

www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=785748

www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=3131

www.jukkajoutsu.com/ekelund.html

archinfo.fi/2015/07/art-decoa-kavellen/

www.jokioinen.fi/fi/matkailijat/historia/aurora_karamzin

www.kiuruvesi.fi/Suomeksi/Palvelut/Ymparisto-/Kulttuuriymparisto/Rakennettu- kulttuuriymparisto/Taajaman-kulttuuriymparisto/ Julkiset-rakennukset

www.hel.fi/hel2/ksv/aineistot/pohjolatalo/rakennushistoriaselvitys_211113.pdf

www.toolonsiniset.net/lippukunta/historia

www.uppslagsverket.fi/bin/view/Uppslagsverket/TandefeltClaus

sannamerilainen.wordpress.com/2014/01/11/substation-mariankatu-22/

yle.fi/vintti/yle.fi/sininenlaulu/yle.fi/teema/sininenlaulu/artikkeli.php-id=105.htm

http://www.kiuruvesi.fi/Suomeksi/Palvelut/Ymparisto-/Kulttuuriymparisto/Rakennettu- kulttuuriymparisto/Taajaman-kulttuuriymparisto/ Julkiset-rakennukset

http://www.hel.fi/hel2/ksv/aineistot/pohjolatalo/rakennushistoriaselvitys_211113.pdf

ARKISTOT

HKA   Helsingin kaupunginarkisto, Helsinki.

HKM   Helsingin kaupunginmuseo, kuva-arkisto, Helsinki.

SAM   Suomen arkkitehtuurimuseo, Helsinki.

RAKVV   Helsingin rakennusvalvontavirasto, Helsinki.

MVKa   Museoviraston kuva-arkisto, Helsinki.

HRV   Helsingin rakennusviraston arkisto, Helsinki

HYM   Helsingin yliopistomuseo

HKV   Helsingin kiinteistövirasto, Helsinki

TYARK   Työväenarksito, Helsinki

